

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів
Кафедра міжнародної економіки
Європейська Асоціація Економістів
Українська Асоціація економістів-міжнародників
Спілка підприємців малих, середніх та приватизованих підприємств

ЗБІРНИК ТЕЗ

X Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

1 грудня 2022 р.

Київ
2022

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол №4 від 14 грудня 2022 р.)*

Редакційна колегія:

Сосновська О. О. – д.е.н., професор, завідувачка кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Рамський А. Ю. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Шлапак А.В. – д.е.н., доцент, завідувачка кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Лойко В. В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Краус Н. М. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Ушенко Н.В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Казак О. О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Васечко Л. І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Обушний С.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Жукова Ю. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Євтушевська О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сулима М.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Нечипоренко А.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали Х Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. 240 с.

Викладено тези доповідей учасників Х Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», яка відбулася у м.Києві 1 грудня 2022 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігаються з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

**СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Александров Б.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	8
Балюра А.О., Григор'єва С.С., Жукова Ю.М. РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	10
Батченко Л.В., Гончар Л.О., Коваленко В.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНІЦІАТИВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	13
Безлюдна К. ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ПАРАДИГМА МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	16
Беляк А.О., Шлапак А.В. ЕКОНОМІЧНЕ ТРАКТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «СФЕРА ГОСТИННОСТІ»: ДОСВІД США	19
Борзова Н.В. СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ	24
Бродзь А. С., Ахновська І.О. УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ	27
Вакофян В.Г. ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	30
Віровець Д.В. ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АВТОНОМНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	33
В'ялий В.І., Резнікова Н.В. ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДАЛЬШОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТУ	36
Гордійко К.С., Резнікова Н.В. ШОКИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В КОНТЕКСТІ АСИМЕТРИЙ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	40
Гордієнко Т.А. ОФШОРНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ	43
Грод М.І., Резнікова Н.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОСТІ ТА РОЗВИТКУ	46

Дашивець І.О., Плецан Х.В. ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	50
Зенін Д.В., Яковлева-Мельник Н.Г. ТУРИЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. ВОЄННИЙ ТУРИЗМ	54
Кравець О. В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	57
Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є., Глущенко Я. І., Черненко Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ІРО У СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ	59
Лойко Є.М. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»	62
Лут Т.С., Аротюх О.В. ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	65
Нагорний О.Б. ОФШОРНІ ЦЕНТРИ ЯК ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ МІНІМІЗАЦІЇ	68
Несен М. А., Куценко Т. М. ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КОМПАНІЙ	70
Ніколаєнко Я., Крещенко А., Жукова Ю.М. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМАКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	73
Петренко В.П., Дегтяр Я.Р. ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ АПК В УМОВАХ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ	77
Поздєєва К.В. ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА	80
Пожар А.С. ІНДУСТРІЯ 4.0: ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	82
Пономарьова В.С., Артюх О.В. СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ОБЧИСЛЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ	85
Похвалітова Д. Д., Посохов І.М. НЕДОБРОСОВІСТНА КОНКУРЕНЦІЯ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	88
Ромашина Д.А., Гуренко А.В. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНІ	92

Сичинська М., Дворецька О., Руденко В. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА МЕШКАНЦІВ МІСТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАСИ	96
Супрунюк В. ДОВОЄННИЙ ПРОЄКТ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» ЯК МАСШТАБНА ПРОГРАМА ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	100
Теорло Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН	103
Ткаченко Т.І., Бандурко А.Ю. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ НА ЕКОНОМІКО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ	105
Христосов Є.І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ	109
Федоренко О.В., Посохов І.М. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	113
Шевчук В. С., Шлапак А. В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА	118
Yatsyuk O. S. AUTOSANATION OF THE ENTERPRISE USING THE RESOURCES OF INTERNATIONAL GRANT PROGRAMS AND GOVERNMENT BUSINESS SUPPORT PROGRAMS	121
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ	
Білик Є.Г., Рамський А.Ю. РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ	125
Гамов М.В., Резнікова Н.В. КОНЦЕПЦІЯ СТІЙКОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ	128
Годованський М.О., Вагнер І.М. ІНВЕСТУВАННЯ У КОРПОРАТИВНІ ПРАВА В 2022 РОЦІ	132
Гогуленко Н., Добриніна Л. ЛІЗИНГОВІ ПОСЛУГИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	135
Горбач А.С., Нечипоренко А.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ	137
Добриніна Л. В., Гребенюк Т. О. СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	140

Льшенко Є.І., Нетребчук Л.О. НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	<i>142</i>
Карпенко О.О., Полях С.С. СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	<i>145</i>
Костікова К.О. РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ГРАВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	<i>148</i>
Кольфман В.Ю., Нечипоренко А.В. ІНВЕСТИЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	<i>152</i>
Кривонос Д.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	<i>155</i>
Ляшенко І.А., Нетребчук Л.О. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ	<i>159</i>
Нагорний О.Б. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ	<i>162</i>
Новак А.М., Артюх О. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	<i>164</i>
Новіков А. В., Обушний С.М. ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ У ДЕВЕЛОПЕРСЬКІ ПРОЕКТИ	<i>167</i>
Парфененкова А. С., Цуркан І. М. ВПЛИВ ОСНОВНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	<i>172</i>
Пономарьова В.С., Артюх О.В. СПЕЦИФІКА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ	<i>175</i>
Попова Л.В. ЗНАЧЕННЯ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	<i>178</i>
Приймук В.В., Кужелєв М.О. МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ	<i>181</i>
Супруненко А.О., Осипова О.І. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ В СТРАХУВАННІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ	<i>184</i>
Сисоєнко І. А., Зосимчук В. В. ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	<i>188</i>

Сусіденко Ю.В. МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ	191
Суручану А. І. ПРОБЛЕМИ АВТОСТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	196
Чередніченко А.О. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	198
Чистякова Д.С., Казак О.О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ	201
Шавурський Р.В., Сулима М.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ	205
Шорох В. Д. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	210
Яценко Д.С., Новосьолова О.С. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	215
СЕКЦІЯ 3. «СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ»	
Арабаджи К.В., Рамський А.Ю. СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ КІБЕР-ШАХРАЙСТВА	219
Бутенко Є.І., Яровенко Т. С. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	223
Гаврилюк А.Р. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА: НБУ, ЙОГО ОБЛІКОВА СТАВКА ТА ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНФЛЯЦІЇ	228
Гвінсадзе А.А., Нечипоренко А.В. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	230
Золотоверха А. В., Краус Н.М. ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	234
Єрмачков В.Ю. ВПЛИВ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СВІТОВОЇ ВАЛЮТИ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	238

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Александров Богдан Володимирович,
*здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Зараз українська економіка переживає не найпростіші часи, одна криза змінює іншу, не даючи оговтатись державі від завданих потрясінь. В такий складний час треба мобілізувати усі ресурси та задіяти усі можливості для стабілізації бурхливого економічного середовища. Важливу роль у державній економічній системі грає бізнес-діяльність, тому сприяння розвитку малого та середнього підприємництва може стати вирішальною сходинкою до виходу економіки України з кризи. Тож держаний уряд піклується про забезпечення умов розвитку підприємництва. На сьогоднішній день створюється достатня кількість державних заходів, що мають на меті розвивати підприємницьку сферу та створювати нові робочі місця. Найвідомішою програмою за 2022 рік стала «Робота». Це урядова програма, яка надає безповоротні гранти на реалізацію бізнес проектів та розвиток існуючих підприємств, за умовою створення певної кількості робочих місць [1].

В тому числі, влада сприяє залученню до нашої країни міжнародних інвестиційних проектів та програм. Зараз однією з наймасштабніший програм для України є «Horizon Europe». Програма сприяє міжнародній співпраці, інвестуючи у проекти, що спрямовані на інноваційну діяльність. Європейський союз, за допомогою «Horizon Europe», сприяє ліквідації бар'єрів для міжнародної підприємницької та наукової кооперації. Місія проекту – створити спільне середовище інноваційної діяльності для всіх країн-партнерів, для підтримки приватної та державної економіки. Метою проекту також є створення нових робочих місць та реалізація ідей сталого розвитку [2]. Відповідно до доповіді про посідає 45 місце з 131 можливих. Наша держава дійсно орієнтована на інноваційну діяльність, тому потребує інвестицій та підтримки саме в цьому секторі економіки тому інтеграція міжнародних інвестиційних програм позитивно відобразиться на економіці держави в цілому.

Поряд з інвестиціями від ЄС існують також програми від США, як наприклад гранти від USAID «Конкурентоспроможна економіка України». Програма спрямована на розвиток бізнесу в умовах війни. В цьому напрямку виникають зовсім нові незвичні програми інвестування. Наприклад отримання коштів на перенесення підприємства у безпечний регіон чи на підтримку безперервності та відновлення діяльності [4]. Інвестиції в економіку України зараз набувають неймовірно

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ризикового характеру, багато фондів та інвесторів не мають бажання перевіряти свою вдачу, вкладаючи кошти у нові довготривалі проекти. Саме тому інвестиції в релокацію постраждалих бізнесів чи гранти на відновлення роботи вже існуючих успішних підприємств мають більшу привабливість і меншу ризиковість. На ряду з цим, гранти також видаються на розвиток персоналу, підвищення кваліфікації.

Ще однією важливою стороною питання стала докорінна зміна експортної та імпоротної діяльності підприємств України. Весь механізм економічної машини буквально за лічені хвилини переорієнтувався на нові ринки збуту та постачання. Український уряд більше не підтримує торгівлю з Республікою Білорусь та Російською Федерацією, які раніше вносили значний вклад в нашу економіку. Для багатьох вітчизняних підприємств постало питання швидкого пошуку та розвитку нових ринків збуту. Уряд Євросоюзу завжди висловлював свою зацікавленість у посиленні економічної співпраці та партнерства. Вже давно відомий з 2002 року європейський проект «East Invest» покликаний розвивати потенціал підприємств своїх східних сусідів для подальшого співробітництва [5]. Вихід наших підприємств на європейські ринки - є одним з найголовніших завдань для України на найближчий час.

Тож можна сказати, що навіть у такий важкий час, українські малі та середні підприємства можуть користуватися різноманітними міжнародними програмами інвестицій у свій розвиток. Уряд країн-партнерів економічно зацікавлений у можливостях співпраці з нашою країною. А певні обмеження сучасного стану можуть перетворитися на переваги у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Постанова кабінету міністрів «деякі питання надання грантів для бізнесу»

U
R
Є
Ї
S
А
Р
Д
h
Є
о
п
р
o
м
и
a
л
о
в
я
с

2. R
3. G
4. U
5. T

Балюра А. О.,
здобувач ступеня бакалавр,
Григор'єва С. С.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю. М.,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Через повномасштабне вторгнення країни-агресора, Україна зазнає втрат та проблем, однією з яких є суттєве погіршення ситуації на ринку праці. З початку війни тисячі українців втратили робочі місця, і, як наслідок, зростає безробіття.

Ринок праці України з 2000 по 2021 роки демонстрував стабільну позитивну тенденцію до зменшення безробіття (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні, (% від робочої сили, за оцінкою МОП) [1].

Рік	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Рівень безробіття, %	11,71	10,14	8,59	6,81	6,36	8,1	7,53	9,27	9,35	9,5	8,8	8,19	9,132	8,879

За даними [2] від початку війни майже 5 млн. українців втратили роботу: з них 1,2 млн біженці, які виїхали в інші країни, а 3,6 млн – безробітні, які знаходяться в Україні. Близько 7,7 млн. людей є внутрішньо переміщеними особами.

Згідно досліджень МОП, проведених у травні 2022 року, у ситуації активного конфлікту в Україні, близько 30% зайнятості (що складає 4,8 млн. робочих місць) було втрачено (рис. 1). Якщо бойові дії негайно припиняться, зайнятість може відновитися швидко, повернувшись до довоєнного рівня. За умови подальшої військової ескалації, втрати робочих місць зростуть до 7 млн., або 43,5% [1].

Рис. 1. Прогнозні сценарії МОП впливу військового конфлікту на зайнятість в Україні. Джерело: складено авторами за даними [1].

Причинами такого значного безробіття є пошкодження інфраструктури, закриття або релокація підприємств. За деякими оцінками, закрито до 50% всіх підприємств [1]. Наслідком стало значне падіння ВВП, рівня життя та соціального забезпечення.

За оцінками Світового банку у травні, втрати ВВП України склали 45%. У разі продовження та розширення тривалої кризи 90% населення можуть зіткнутися з бідністю або вразливістю до бідності [2].

Зазнали скорочень всі сфери економічної діяльності, навіть онлайн праця. Сектор ІТ, який показав найбільшу стійкість під час пандемії COVID-19, зменшився близько на 40% [3]. Проте його потенціал стійкості залишається одним з найвищих через міжнародну орієнтованість.

Окрім проблем безпосередньо з працевлаштуванням, помітним є спад рівня заробітної плати. Задля можливості працювати у період війни підприємства намагались знизити витрати задля мінімізації втрат своїх працівників. Звільнення (або переведення працівників на половину ставки) відбувається, коли компанії не бачать можливості здійснювати робочий процес у повному обсязі. Зокрема, популярний інтернет магазин ROZETKA повідомив, що наразі їхній штат налічує лише 50% від довоєнного стану [3].

За даними Укрінформ, лише кожен п'ятий українець (22,7%) зараз працює та отримує зарплату в повному обсязі. Така ж кількість (22,5%) українців продовжують працювати, отримуючи зменшену заробітну плату.

Більше 40% українців залишилися без роботи з таких причин:

- через припинення діяльності компанії втратили роботу 19%,
- через скорочення посад - 10,9%,
- 11,3% - внаслідок переміщення в інший регіон [4].

За даними Work.ua та Robota.ua, до війни активних вакансій налічувалось до 90 000, на початку війни їх було приблизно 6 000. Від травня ситуація почала покращуватись і наразі налічується приблизно 30 000 вакансій [5,6] (Рис. 2).

Категорія	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Сфера обслуговування	22 875	14 051	5 556	7 363
Робочі спеціальності	26 362	16 345	5 515	6 957
Продажі	23 261	13 873	3 918	5 731
ІТ	14 650	9 683	4 158	4 846
Логістика	15 402	9 075	2 868	3 711
Роздрібна торгівля	14 995	9 722	2 956	3 554
Готельно-ресторанний бізнес і туризм	12 399	7 524	2 709	3 548
Транспорт	11 752	7 425	2 983	3 512
Медицина	8 062	5 446	2 595	3 138
Маркетинг	9 081	5 379	1 903	2 561
Будівництво	10 765	6 489	1 668	2 173
Краса та спорт	3 830	2 525	1 369	1 791
Агробізнес	2 188	1 505	715	884
Культура	1 156	728	312	385
Юриспруденція	1 986	1 054	219	313
Нерухомість	1 142	700	119	245

Джерело: дані work.ua

Рис. 2. Динаміка кількості вакансій на сайтах працевлаштування. Джерело: складено авторами за даними [6].

Найактуальнішими є ІТ сфера, лікарі, водії (кур'єри у тому числі), будівельники, фармацевти, няні, менеджери з продажу, консультанти або

менеджери відділів теле- та інтернет- комунікаціях. Найменш затребуваними стали професії сфер туризму та готельно-ресторанного бізнесу.

Уряд запровадив систему допомоги громадянам та бізнесу, яка, з одного боку, має забезпечити соціальним захист вразливих верств населення, а з іншого – забезпечить принаймні часткове покращення ситуації із працевлаштуванням.

Допомога бізнесу передбачає компенсацію роботодавцям витрат на зарплату працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб (за рахунок коштів державного бюджету), програма з релокації українських виробництв передбачає державну допомогу бізнесу в переміщенні потужностей та обладнання на безпечні території, пошуку виробничих приміщень та розселенні працівників [5].

Після закінчення воєнних дій найбільший попит на працівників прогнозується в галузях, спрямованих на відновлення внутрішнього ринку: сфера будівництва, сільського господарства, виробництво харчових продуктів і логістика.

Підвищення зайнятості населення є одним з важливих завдань під час та після закінчення війни. Втрати ринку праці за рахунок внутрішньої та зовнішньої міграції можуть стати перешкодою для відновлення та подальшого розвитку країни. Створення нових робочих місць допоможе підвищити купівельну спроможність населення, особливо для людей, які постраждали від війни найбільше. Це, в свою чергу, дасть поштовх подальшому розвитку бізнесу, що і сприятиме подальшому збільшенню зайнятості.

Хоч ситуація залишається складною, ми українці та наша держава робимо все що в наших силах, аби наша країна могла працювати і жити навіть при таких жахливих умовах.

Список використаних джерел

1. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf)
2. DataBank. World Development Indicators (<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>)
3. Знайти роботу під час війни. Як змінився ринок праці в Україні (<https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/14/688116/>)
4. УКРІНФОРМ (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3571904-bez-roboti-vnaslidok-vijni-zalisilosa-40-ukrainciv.html>)
5. Яку допомогу можуть отримати громадяни, бізнес та органи місцевого самоврядування під час війни - добірка Асоціації міст України (<https://decentralization.gov.ua/en/news/14795>)
6. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації (<https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>)

Батченко Л.В.,

*професор кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, доктор економічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Київський національний університет культури і мистецтв*

Гончар Л.О.,

професор з/н кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу, кандидат економічних наук, доцент Київський національний університет культури і мистецтв

Коваленко В.О.,

*асистент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу
Київський національний університет культури і мистецтв,*

здобувач ступеня доктора філософії

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНІЦІАТИВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогодні бізнес сфери гостинності розвивається у динамічних глобалізаційних процесах, які так чи інакше впливають на галузь, змушують адаптуватися до нових реалій, стимулюють розвиватися аби бути конкурентоздатними. Саме тому важливу роль відіграють економічні ініціативи, які допомагають бізнесу впроваджувати у діяльність нові технології, інновації, ноу-хау тощо, для досягнення економічного профіту.

Для глибшого розуміння поняття «економічна ініціатива», варто дати визначення дефініції «ініціатива». За словником іншомовних слів, ініціатива (фр., від лат. *initium* — початок) – це перший крок у якій-небудь справі, почин; здатність висувати нові ідеї, пропозиції; уміння самостійно розпочинати яку-небудь справу; заповзятливість, енергійність, підприємливість; законодавча ініціатива – право вносити проекти законів в законодавчий орган, який зобов'язаний обговорити їх і прийняти рішення [2].

Платформа уряду Канади говорить, що «ініціатива економічного розвитку (EDI) надає фінансову підтримку проектам, які заохочують диверсифікацію економіки, розвиток бізнесу, інновацій, партнерства та посилення підтримки малих і середніх підприємств» [5].

На прикладі понять «законодавча ініціатива» та «ініціатива економічного розвитку», можна сформувати визначення «економічної ініціативи» - це здатність згенерувати та запропонувати нові ідеї та пропозиції для підприємств, організацій, бізнесу, галузі тощо, які забезпечуватимуть їх економічний розвиток, стимулюватимуть поліпшення економічного становища та включатимуть надання фінансової підтримки.

Важливим аспектом у розгляді даного питання є і аналіз сфери гостинності у світових глобалізаційних процесах, так, наприклад, вплив пандемії Covid-19 на розвиток галузі *hospitality*, який наніс неминучі негативні наслідки підприємствам сфери по всьому світу. Бізнес почав запроваджувати різноманітні ініціативи в розрізі захисту споживачів та їх здоров'я (це і мобільні лабораторії для здачі тестів на

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

коронавірус на базі аеропортів, готелів тощо; створення усіх необхідних умов для проживання споживачів готельних послуг; забезпечення необхідними засобами захисту у закладах ресторанного господарства, готелях, аеропортах тощо). Саме завдяки оперативній реакції на світові зміни сфера гостинності змогла не лише «вижити», а й мати розвиток і, як наслідок, мати прибуток.

Звісно, не можливо не розглянути вплив повномасштабного вторгнення росії в Україну, адже з початком агресії український бізнес зазнав вагомих та неминучих втрат. К. Паламарек зазначає, що «суттєвого удару по індустрії гостинності завдало військове вторгнення російських окупантів на територію України. За місяць війни український готельно-ресторанний бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії» [1, с. 216-219].

І якщо у перші місяці війни власники бізнесу, управлінці, менеджери оговтувалися від подій, то пізніше поступово починали запроваджувати конкретні економічні ініціативи. Платформа «Хмарочос», яка досліджує розвиток міст України наголошує: «З початку війни в Україні закрилося близько 7 тисяч ресторанів та кафе. Але з'явилося 2 тисячі нових. Найінтенсивніше розвивався ресторанний ринок у Львові — з початку війни з'явилося понад 500 нових закладів». Також на платформі посилаються на слова Ольги Насонової, співзасновниці Національної ресторанної асоціації, яка говорить, що «ринок зменшився приблизно на 25% порівняно з лютим 2022 року. У деяких областях падіння ринку становило понад 50%: Харківська, Миколаївська, Запорізька, Луганська області. У Київській, Одеській, Дніпропетровській областях — падіння до 30%». Деякі власники бізнесу перевезли свої заклади та співробітників на захід України, так наприклад, «Кав'ярня 0629» з Маріуполя (0629 – це код міста-героя Маріуполь), кав'ярня «Sneaker Mate» з Харкова, переїхали до Львова, також створюються заклади внутрішньо-переміщеними особами, такі як кав'ярня «Перший Львів» (переселенці з Харкова), ресторан «BLUEFIN» (переселенці з Маріуполя), кав'ярня «Київ» (переселенці із Бородянки та Ірпеня) у Львові, «Київ Бар» (переселенці із Києва) в Ужгороді, кав'ярня «Незалежність» (переселенці із Херсону) та піцерія «Ria pizza» (переселенці із Краматорська) в Києві, ресторан «Каша маслом» (переселенці із Харкова) та «Ультра бабуся» (переселенці із Слов'янська) у Чернівцях та багато інших. За кордоном також відкриваються або релокуються заклади українських підприємців, а саме у Румунії ресторан «Чорноморка», також планують відкриття такі ресторатори, як Д. Борисов та І. Сухомлин. Українські підприємці розглядають переважно Польщу, адже саме там найбільше українців та схожий менталітет [3].

Отже, за час повномасштабного вторгнення підприємцями сфери гостинності були запроваджені економічні ініціативи у вигляді релокації, перевезення бізнесу на більш безпечні території, створення нових бізнес-ідей, адаптація концепції закладу до сучасних потреб споживача, з урахуванням менталітету населення тощо.

Варто усвідомлювати, що війна в Україні має глобальний вплив на світову економіку і сферу гостинності в тому числі, як зазначається міжнародною агенцією новин та фінансової інформації «Reuters» глобальне економічне зростання уповільнюється більше, ніж прогнозувалося раніше після вторгнення росії в Україну, оскільки енергетична та інфляційна кризи ризикують перерости у рецесії у

найбільших економіках, заявила ОЕСР(Організація економічного співробітництва та розвитку), глобальне зростання цього року очікувалося на рівні 3,0%, наразі прогнозується його уповільнення до 2,2% у 2023 році [6].

Саме тому, аби мінімізувати негативний вплив війни в Україні на світовій арені, в тому числі і на сферу гостинності, варто запроваджувати доцільні економічні ініціативи, які допоможуть бізнесу залишатися «на плаву», які будуть стимулювати суспільство користуватися послугами hospitality industry, також важливим є і необхідність економічних ініціатив на державному рівні, адже надважливим є підтримка уряду країни в глобальних кризових умовах. Адже сфера гостинності є вагомим для світової економіки, так дослідники Г. Тарасюк, А. Чагайда, О. Тищенко акцентують на тому, що індустрія гостинності дев'ять років поспіль випереджала загальні темпи зростання світового ВВП, що зробило її третім за величиною сектором світової економіки за цим показником. А внесок у світовий ВВП станом на 2019 рік складав 10,3% [4].

Отже, потенціал сфери гостинності дійсно великий, тому необхідно створювати та запроваджувати стратегії розвитку, які б допомогли галузі вдосконалюватися та привносити свою вагому частку до світової економіки.

Список використаних джерел

1. Паламарек К. Розвиток індустрії гостинності під впливом кризових явищ. *Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект : матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Чернівці: Технодрук, 2022. С. 216-219.
2. *Словник іншомовних слів*. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/m/s2.pl?Article=8424&action=show>.
3. Стасюк І. З початку війни в Україні закрилося близько 7 тисяч ресторанів та кафе. Але з'явилося 2 тисячі нових. *Хмарочос*. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/09/08/z-pochatku-vijny-v-ukrayini-zakrylosya-blyzko-7-tysyach-restoraniv-ta-kafe-ale-zyavylosya-2-tysyachi-novyh/>.
4. Тарасюк Г. М., Чагайда А. О., Тищенко О. М. Вплив відновлення повноцінного функціонування індустрії гостинності на швидке подолання світової економічної кризи. *Ефективна економіка*. Випуск №5. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.13.
5. Economic Development Initiative. *Government of Canada*. URL: <https://www.wd-deo.gc.ca/eng/11564.asp>.
6. *Leigh Thomas*. Energy, inflation crises risk pushing big economies into recession, OECD says. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/energy-inflation-crises-risk-pushing-big-economies-into-recession-oecd-2022-09-26>.

Крістіна Безлюдна,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ПАРАДИГМА МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка приходить на зміну традиційної лінійної концепції економіки. У лінійної моделі продукти виробляють, використовують й утилізують. А циркулярний підхід починається на принципі 3-R:

- Reduce: скорочують використання ресурсів і віддають перевагу відновлюваним матеріалам
- Reuse: максимально ефективно використовують продукти
- Recycle: відновлюють побічні продукти й відходи для подальшого використання в економіці

Багато країн світу почали шлях циркулярної економіки. З цією метою ЄС прийняв план дій щодо економіки замкнутого циклу. У рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом наша держава зобов'язується гармонізувати національне законодавство з європейським.

Це сприяло прийняттю у 2017 році національної стратегії поводження з відходами, яка, зокрема, передбачала впровадження принципів циркулярної економіки. У циркулярній моделі використані матеріали та відходи знову стають економічною сировиною. Це вирішує проблему дефіциту природних ресурсів, високих цін на сировину та зменшує залежність від імпортованих матеріалів. Цей останній пункт стає ще більш важливим в епоху ізоляції та закритих кордонів. Традиційні ланцюжки поставок знаходяться під загрозою, і для багатьох компаній це стало серйозною проблемою або навіть причиною зупинитися. Стратегії циклічної економіки допомагають уникнути негативних наслідків сегрегації, оскільки в цій концепції ланцюги поставок і канали розподілу часто географічно ближчі до місця виробництва.

На практиці перехід до циркулярної економіки є тривалим і трудомістким процесом. Згідно зі звітом Circular Gap, який щорічно представляється на Всесвітньому економічному форумі в Давосі, лише 9% матеріалів у світовій економіці використовуються повторно. Проте багато компаній приєдналися до зміни економічної парадигми. Наприклад, 44 відсотки компаній зі списку Fortune Global 100 обрали стратегію циклічної економіки. 7 ключових інструментів для циркулярної економіки Компанії використовують різноманітні стратегії та інструменти, щоб втілити загальні принципи циркулярної економіки.

Дизайн майбутнього стосується виробництва товарів, у яких традиційні матеріали можна замінити відновлюваними або переробленими матеріалами. Це оптимізує використання ресурсів і зменшує кількість відходів під час виробництва. Adidas, наприклад, розробив кросівки, виготовлені з 100% перероблених матеріалів. У виробництві вони використовують лише один матеріал і не використовують клей, тому після того, як взуття буде використано, його можна

переробити на нову пару взуття. А General Electric використовує 3D-друк для економії матеріалів у процесі виробництва запасних частин.

Спільне використання та віртуалізація є звичайними бізнес-моделями для багатьох. Uber, BlaBlaCar, Airbnb, потокові музичні сервіси використовують цей підхід. Прикладом з України є бренд Oh My Look!, який переходить від послуги прокату одягу до пропозиції віртуального гардеробу за передплатою. Прикладом з України є бренд Oh My Look!, який переходить від послуги прокату одягу до пропозиції віртуального гардеробу за передплатою. Подібні сервіси успішно працюють у багатьох країнах світу. Приклад: Rent the Runway у США (його навіть назвали Netflix суконь) і YCloset у Китаї.

Стратегія «товар як послуга» спрямована на заміну традиційної моделі продажу товарів на продаж послуг. Яскравим прикладом є компанія Rolls-Royce, яка запропонувала подібний підхід до ринку майже 60 років тому. За допомогою послуги «оплата за годину» компанія пропонує клієнтам авіаційної промисловості оплачувати користування на основі фіксованої ставки за годину роботи, а не купувати авіадвигуни. Завдяки такому методу обслуговування термін служби двигуна збільшується на 25%. Іншим прикладом є успішний запуск компанією Volvo послуги підписки на автомобілі. Клієнти можуть вибрати модель через сайт і підписатися з фіксованими щомісячними платежами. Дана модель є альтернативою лізингу або купівлі автомобіля.

Повторне використання у виробництві, коли використаний продукт або компонент стає частиною нового продукту. Тому Canon повертає продукти після закінчення їх життєвого циклу та використовує ці компоненти в новому обладнанні без погіршення функціональних властивостей матеріалу. Dell використовує той самий підхід, виробляючи запчастини зі старих продуктів. Щороку Michelin Group повертає у виробництво 17 мільйонів тон старих автомобільних шин. Завдяки розробкам у сфері досліджень і розробок вони знову стали цінним матеріалом.

Повторне використання споживачами, компанії можуть продовжити життєвий цикл продуктів шляхом оптимізації послуг. Наприклад, маркетплейс eBay пропонує пошкоджену або несправну відреставровану, але повністю справну техніку за зниженими цінами на спеціальних сайтах. Стратегії повторного використання також пропонують продаж і купівлю вживаних продуктів. У Швеції є цілий супермаркет Retuna, в асортименті якого є вживані речі, від меблів до книг. Більшість киян знають про проект «Кураж Базар», який сприяє повторному використанню.

Промисловий симбіоз і переробка відходів виробництва можуть значно підвищити ефективність підприємства. Проект у данському місті Калундборг вважається першим прикладом симбіозу концепції циркулярної економіки. Коли відходи виробництва однієї компанії стають ресурсом іншої, компанії-учасники об'єднуються за принципом взаємодії. В Україні також є приклади ефективного використання ресурсів у процесі виробництва. Наприклад, компанія «Миронівський хлібопробукт» будує біогазовий комплекс для переробки відходів птахофабрик та отримання енергії. Концерн «Оболонь» продає агропідприємствам побічні продукти виробництва пива, які стають кормом для тварин. У мережі

супермаркетів «Сільпо» рекуператор тепла холодильного обладнання встановлено спеціально для потреб гарячого водопостачання.

Загальний термін «переробка» також є стратегією циклічної економіки. Наприкінці життєвого циклу продукту матеріал переробляється безпечним способом. Наприклад, виробник спортивного взуття Nike запустив програму Nike Grind майже 30 років тому. Старі кросівки, зібрані по всьому світу, використовуються як матеріал для виготовлення покриття спортивних майданчиків. З моменту запуску приблизно 28 мільйонів пар взуття було перероблено на спортивні покриття. В Україні в контексті ухвалення в першому читанні Закону № 2207-1д «Про поводження з відходами» тема переробки є на порядку денному багатьох виробників. Закон є важливим кроком у функціонуванні системи розширеної відповідальності виробника (EPR). Механізм RBV стимулюватиме розвиток переробної промисловості країни.

Як і в усьому світі, в Україні актуальна проблема переробки пластику і приватний бізнес включається в її рішення. Так, наприклад, бренд «Моршинська» оновив дизайн упаковки, зменшивши кількість використовуваного пластику на 15%. Фірма PwC розробила рішення для компаній, що виробляють продукти в упаковці, з контролю показників використання пластику. Інтерактивні дашборди інтегрують внутрішні і зовнішні дані для оцінки стратегічних KPI зі зниження використання пластику.

Перехід до циркулярної економіки буде системним, глибоким і трансформаційним як в ЄС, так і за його межами. Це вимагає узгодження та співпраці всіх зацікавлених сторін на всіх рівнях – ЄС, національному, регіональному, місцевому та міжнародному.

Беляк А. О.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ ТРАКТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «СФЕРА ГОСТИННОСТІ»: ДОСВІД США

У 2022 році індустрія готелів США оцінюється в \$177,6 млрд [1]. Готелі є найпопулярнішим місцем для відпочинку: більше половини дорослого населення США віддають перевагу саме їм, а не будь-яким іншим засобам розміщення. У США налічується близько 9 млн. номерів для гостей.

Усі вищеперераховані факти свідчать про високий рівень розвитку сфери гостинності у Сполучених штатах Америки. Саме тому, при економічному трактуванні дефініції «сфера гостинності» доцільно розглянути досвід США.

Відповідно до Кембриджського словника ділової англійської мови «сфера гостинності» складається з готелів та закладів харчування [2]. Це визначення є еквівалентним кодам за Північноамериканською системою промислової класифікації (NAICS), яка визначає наступні коди для різних аспектів сфери гостинності [3]:

- 561510 Туристичні агентства
 - 561529 Туристичні туроператори
 - 561599 Автомобільні клуби, дорожні та туристичні послуги
- 713210 Казино
- 721110 Готелі
 - 721110 Готелі з полями для гольфу, тенісними кортами та/або іншими лікувально-оздоровчими закладами (тобто курорти)
 - 721110 Готелі, членські
 - 721110 Готелі курортні
 - 721110 Готелі сезонні
 - 721110 Готелі моторні
 - 721120 Готелі з казино
- 22110 Ресторани
 - 722110 Ресторани високої кухні з повним обслуговуванням
 - 722110 Ресторани з повним обслуговуванням (в т.ч. сімейні)
- 722211 Ресторани швидкого обслуговування
 - 722211 Ресторани делікатесів
 - 722211 Ресторани, що працюють на виїзді
 - 722211 Ресторани сімейні, з обмеженим обслуговуванням
 - 722211 Ресторани швидкого обслуговування
 - 722211 Ресторани на винос

Натомість, Міністерство праці Сполучених Штатів Америки у 2020 році у Стандартній промисловій класифікації (SIC) визначає сферу гостинності значно ширше (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Систематизація видів економічної діяльності, що входять до сфери гостинності відповідно до Стандартної промислової класифікації

Основна група	Галузева група	Складові підгрупи
<p>Підрозділ I: Послуги</p> <p>Група 70: Готелі, гуртожитки, табори та інші місця для ночівлі</p> <p><i>Ця основна група включає комерційні та некомерційні заклади, що займаються наданням місць для тимчасового проживання або проживання та харчування, а також місця для кемпінгу та облаштування кемпінгів.</i></p>	701: Готелі та мотелі	<p><i>7011 Готелі та мотелі</i></p> <p>Комерційні заклади, відомі широкому загалу як готелі, мотелі, мотелі або туристичні бази, що займаються переважно наданням місць для проживання або проживання та харчування для широкої громадськості. Готелі, які експлуатуються членськими організаціями та відкриті для широкої громадськості, включаються до цієї галузі.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Автомобільні майданчики – Готелі типу «ліжко та сніданок» – Будиночки та котеджі – Готелі при казино – Хостели – Готелі, крім житлових – Зайжджі двори, що надають послуги з харчування та проживання – Мотелі – Рекреаційні готелі – Курортні готелі – Сезонні готелі – Гірськолижні пансіонати та бази відпочинку – Туристичні будиночки – Туристичні судна
	702: Готелі та пансіонати	<p><i>7021 Готелі та пансіонати</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно здаванням в оренду кімнат, з харчуванням або без нього, на платній основі.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пансіонати – Гуртожитки, що експлуатуються на комерційній основі – Будинки для приїжджих – Надання в оренду мебльованих кімнат
	703: Табори та автопарки для відпочинку	<p><i>7032 Табори спортивні та оздоровчі</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно діяльністю спортивних та оздоровчих таборів, таких як табори для хлопчиків і дівчаток, а також рибальські та мисливські табори.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Табори для хлопчиків, дівчат – Табори спортивні та оздоровчі – Ранчо для хлопців – Рибальські табори – Мисливські табори – Нудистські табори

		<ul style="list-style-type: none"> – Літні табори <i>7033 Парки та кемпінги для відпочинку</i> Заклади, що в основному займаються наданням місць для ночівлі або короткострокового перебування автомобілів для відпочинку, трейлерів, кемперів або наметів. – Кемпінги – Рекреаційні автостоянки – Стоянки для трейлерів для тимчасового проживання
	704: Організування готелів і будинків для ночівлі, на основі членства	<p><i>7041 Організування готелів і будинків для ночівлі, на основі членства</i></p> <p>Будинки для нічлігу та готелі, що експлуатуються членськими організаціями на користь своїх членів і не є відкритими для широкої публіки.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пансіонати, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Гуртожитки, братства та сестринства – Готелі, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Гуртожитки, що експлуатуються організаціями тільки для своїх членів – Клуби по місцю проживання, що експлуатуються організаціями тільки для членів – Гуртожитки жіночих товариств
Секція G: Роздрібна торгівля	581: Заклади харчування	<p><i>5812 Заклади харчування</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно роздрібним продажем готових страв та напоїв для споживання на місці або негайного споживання. До цієї галузі також відносяться кейтерингові компанії, промислові та інституційні заклади харчування.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Автомати – Кав'ярні – Кіоски для ланчу в коробках – Буфети – Кафетерії – Ресторани швидкого обслуговування – Ресторани швидкого харчування – Кейтерингові компанії – Комісійні ресторани – Концесійні кіоски, готова їжа (<i>наприклад, в аеропортах і на спортивних аренах</i>) – Контрактне харчування – Молочні бари – Закусочні – Їдальні – Театри-їдальні – Харчові бари – Кіоски із морозивом, вітрини для морозива – Грилі – Кіоски для гамбургерів, хот-догів
Основна група 58: Заклади харчування		
<p><i>Ця основна група включає заклади роздрібною торгівлі, що здійснюють продаж готових страв та напоїв для споживання у приміщенні, а також буфети та закусочні, що здійснюють продаж готових страв та напоїв для негайного споживання.</i></p>		

		<ul style="list-style-type: none"> – Промислове харчування – Ланч-бари – Ланч-бокси – Ланч-руми – Устричні бари – Піцерії – Ресторани на винос – Бутербродні або магазини – Бутербродні на підводних човнах – Чайні кімнати – Фонтанчики з газованою водою – Кіоски з безалкогольними напоями <p><i>5813 Питні заклади (алкогольні напої)</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно роздрібним продажем алкогольних напоїв, таких як пиво, ель, вино та лікєро-горілочані вироби, для споживання на місці. Продаж продуктів харчування часто становить значну частину доходів цих закладів.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Бари – Пивні сади (питні заклади) – Пивні салони (розливні) – Пивні таверни – Продаж пива, вин столових та лікєро-горілочаних виробів на розлив – Пляшкові клуби (питні заклади) – Кабаре – Коктейль-лаунжі – Дискотеки – Нічні клуби – Салони (питні заклади) – Кнайпи (питні заклади) – Таверни – Винні бари
<p>Секція Е: Транспорт, зв'язок, електро-, газо- та санітарні послуги</p> <p>Основна група 47: Транспортні послуги</p> <p><i>Ця основна група включає заклади, що надають послуги, пов'язані з транспортуванням,</i></p>	<p>472: Організація пасажирських перевезень</p>	<p><i>4724 Туристичні агентства</i></p> <p>Заклади, які в основному займаються наданням туристичної інформації та виступають агентами з організації турів, перевезень, прокату автомобілів та наданням житла для мандрівників.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Туристичні агентства з організації перевезень, розміщення – Туристичні агентства <p><i>4725 Туроператори</i></p> <p>Заклади, що займаються переважно організацією та складанням турів для продажу через туристичних агентів. Туроператори, які в основному займаються продажем власних турів безпосередньо мандрівникам, також включені до цієї галузі.</p>

<p>такі як експедиторські та пакувальні послуги, організація пасажирських і вантажних перевезень.</p>		<ul style="list-style-type: none"> – Туроператорська діяльність (подорожі) – Тури, крім екскурсійних автобусних, морських і повітряних подорожей – Оптовий туроператор <p>4729 Організація пасажирських перевезень, не віднесена до інших угруповань</p> <p>Заклади, що займаються переважно організацією пасажирських перевезень, не віднесені до інших угруповань, такі як квиткові каси, що не належать до транспортних компаній, для залізниць, автобусів, суден та авіаліній.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Авіаційні каси – Організація автопарків та автопоїздів – Автобусні каси – Залізничні каси – Пароплавні каси
---	--	---

Джерело: систематизовано авторами на основі [4].

Висновки. Проаналізувавши досвід США в розрізі систематизації видів економічної діяльності, що входять до сфери гостинності можна зробити висновок, що сфера гостинності – це широкий спектр галузей сфери послуг, що включає у себе надання послуг з розміщення, харчування та напоїв, організації послуг з транспорту, подорожей та туризму. До сфери гостинності входить діяльність підприємств готельного та ресторанного господарства, туристичних операторів та агентств, компаній що займаються організацією заходів та забезпечують транспортні послуги.

Перспективи подальших досліджень. З метою формування економічного трактування дефініції «сфера гостинності» з урахуванням вітчизняних особливостей, доцільно розглянути вимоги українського законодавства до функціонування сфери гостинності та особливості національної галузевої систематизації суб'єктів господарювання (зокрема, за класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД)).

Список використаних джерел

1. Appelbaum E. Hotel Statistics USA 2022 – Hotel Industry Facts. *Family Destinations Guide*. URL: <https://familydestinationsguide.com/hotel-statistics-usa-2022/> (дата звернення: 19.11.2022).
2. *Cambridge Business English Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/hospitality-industry> (дата звернення: 19.11.2022).
3. NAICS & SIC Identification Tools. URL: <https://www.naics.com/search/> (дата звернення: 19.11.2022).
4. Standard Industrial Classification (SIC). *United States Department of Labor*. URL: http://www.osha.gov/pls/imis/sic_manual.html (дата звернення: 19.11.2022).

СИСТЕМИ КЕРУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

На сьогодні для ведення бізнесу використовують різні варіанти хмари: публічну хмару, хмару клієнта та локальну хмару [1].

Infor як глобальний розробник хмар пропонує програмне забезпечення EPR для корпоративного рішення малого та середнього бізнесу. Ці рішення надаються в хмарі з кількома клієнтами та розміщуються через Amazon Web Services [2]. EPR, з одного боку, є інформаційною системою для планування ресурсів компанії, необхідних для продажів, виробництва, закупівель, а з іншого – відображає методологію керування ресурсами.

Існує безліч типів проєктів, які зазвичай включають корпоративні системи. До трьох найбільш відомих входять: ERP Implementation (проєкт, орієнтований на технології); Technology Enabled Business Improvement (проєкт, що включає перепроєктування процесів з активацією систем); Digital Business Transformation (проєкт із використанням цифрових технологій для створення нової цифрової бізнес моделі) .

Як повідомляє Infor [2], його продукти CloudSuite, що базуються на цифровій платформі, функціональних програмах і аналітиці, все більше клієнтів використовують для створення нових цифрових бізнес-моделей.

Так, за проєктом ERP Implementation SAP використовують 37,9% респондентів; Oracle – 52,8%; Microsoft – 40,0%; Infor – 45,5%. За проєктом Technology Enabled Business Improvement 31,0%, 22,2%, 28,6% та 18,2%, відповідно. За проєктом Digital Business Transformation 31,0%, 25,0%, 31,4% та 36,4%, відповідно. Цифрова трансформація бізнесу найменш поширена серед клієнтів Oracle.

В ERP-системах автоматизовані бізнес-функції.

Результати опитування показали, що функції, включені у проєкт, впроваджувалися нерівномірно. Так, функція складського обліку в програмному продукті SAP автоматизована на 48,3%, Oracle – 50,0%, Microsoft – 34,3%, Infor – 50,0%; функція звітності – 44,8%, 50,0, 54,3% та 41,7%, відповідно; функція управління активами – 41,4%, 33,3%, 51,4% та 16,7%, відповідно. Що стосується функції управління продажами та відносинами з клієнтами, то рівень автоматизації становить SAP – 37,9%, Oracle – 44,4%, Microsoft – 57,1%, Infor – 33,3%; функція фінансів і бухгалтерського обліку – 34,5%, 30,6%, 20,0 та 41,7%, відповідно. Дослідження автоматизації компаній за функцією управління ланцюгами постачань показали, що SAP становить 31,0%, Oracle – 30,6%, Microsoft – 31,4%, Infor – 33,3%; функція управління транспортуванням – 20,7%, 11,1%, 11,1;% та 8,3%, відповідно.

Отже, багато організацій автоматизують лише окремі з функцій, залишаючи решту для майбутніх етапів їх освоєння. Серед клієнтів Microsoft найбільш поширена функціональність продажів та управління взаємовідносинами з клієнтами, SAP – складського обліку, Oracle – складського обліку та звітності, Infor – складського обліку.

Рішення CRM є потужним продуктом, який має інтеграцію та спільні риси з рішенням Dynamics 365.

SAP є одним із небагатьох постачальників (на усіх рівнях), які мають транспортний компонент у своїй ERP-системі, тому великі організації зі складними транспортними процесами можуть бути залучені до SAP. Також SAP має високий рівень фінансового обліку, бюджетування та планування.

Визначення очікуваних витрат базується на розрахунку як вартості програмного забезпечення, так і загальної вартості впровадження. Відомо, що витрати на впровадження включають: внутрішні ресурси (Internal resources); зворотні ресурси (Backfill resources); зовнішні консультанти (External consultants); організаційний менеджмент (Organizational change management) [2].

Дослідження показують, що компанії, які завершили впровадження продукту Oracle, витратили найбільше на проєкти. Це пов'язано з впровадженням таких продуктів, як бізнес-аналітика або інвестування в розширенні інфраструктури. Компанії, які завершили впровадження SAP, витратили найменше. Це пояснюється тим, що останнім часом SAP зменшує складність програмного забезпечення та його реалізації, що допомагає клієнтам скоротити терміни впровадження.

На рис. 1 подано фактичну середню вартість проєкту для кожного постачальника.

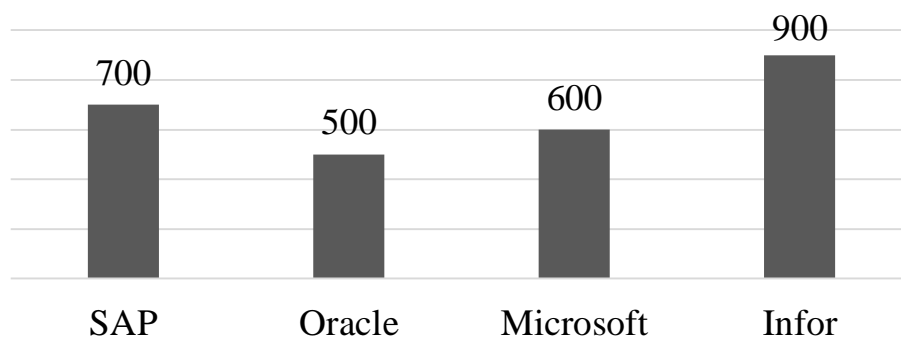

Рис. 1. Середня вартість проєкту, тис. дол.

Нормалізація цієї вартості на основі середньої кількості придбаних ліцензій показує іншу інформацію. Так, для SAP вартість впровадження у розрахунку на одну ліцензію становить 1 461 дол., Oracle – 2 214 дол., Microsoft – 1 773 дол., Infor – 1 689 дол. (рис. 2).

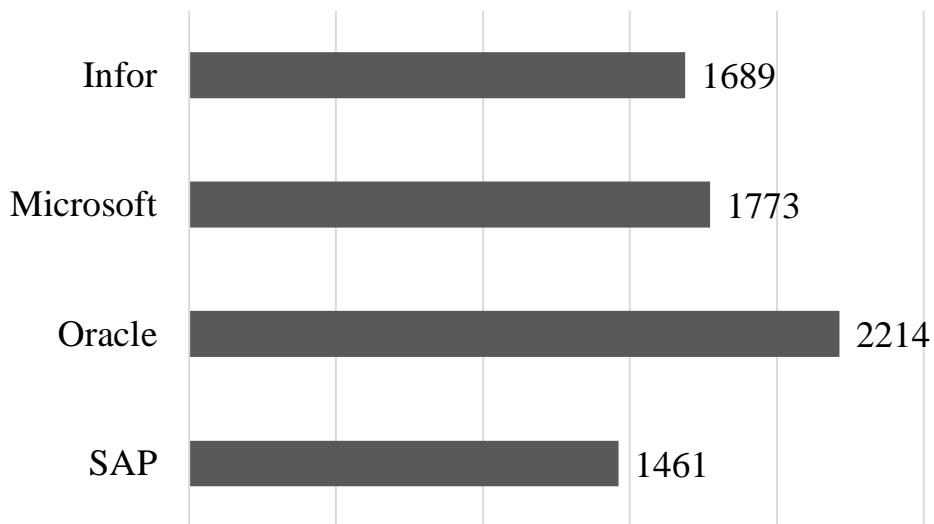

Рис. 2. Вартість впровадження проекту у розрахунку на одну ліцензію, дол.

Більша тривалість впровадження проекту впливає на здороження реалізації. За результатами опитування виявлено, що проект Oracle є одним з найдовших за тривалістю впровадження. Компанії, що завершили впровадження SAP, витратили найменше часу на проекти. На впровадження SAP в середньому витрачено 14,8 місяців, Oracle – 13,2 місяця, Microsoft – 13,5 місяців, Infor – 21,7 місяців. Нормалізуючи цю тривалість за середньою кількістю придбаних ліцензій, маємо такі цифри: SAP тривалість впровадження у розрахунку на одну ліцензію становить 0,032 місяця, Oracle – 0,055 місяця, Microsoft – 0,041 місяця, Infor – 0,044 місяця.

Зважаючи на пандемію коронавірусу COVID-19 та воєнний стан, відбулося обмеження постачань ERP-систем. Однак, розвиток бізнесу в режимі «онлайн» буде сприяти використанню програмних систем, призначених для управління компанією. Слід констатувати, що глобалізація економіки, її цифровізація, посилення конкуренції на ринку змушують керівників підприємств шукати нові підходи до управління компаніями. Останнє десятиліття характеризується переходом від функціонального до процесного підходу в управлінні, а, відтак, процесно-орієнтовна модель вимагає наявності взаємопов'язаних дій, реалізація яких забезпечує досягнення кінцевого результату.

Одним з інструментів є Enterprise Resource Planning (планування ресурсів підприємства), яка забезпечує практично всі функції, що виконуються і є визнаною ефективною системою управління процесами в компанії.

Список використаних джерел

1. Навіщо бізнесу «хмари»? Застосування хмарних технологій та їх переваги для бізнесу. URL: <https://www.sim-networks.com/ukr/blog/clouds-for-business> (дата звернення 21.11.2022).
2. Panorama Consulting Group 2022 Clash of the Titans. URL: <https://www.panorama-consulting.com/resource-center/clash-of-the-titans-sap-vs-oracle-vs-microsoft-vs-infor/> (дата звернення 21.11.2022).

Бродзь А. С.,
здобувачка ступеня бакалавра
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Ахновська І.О.,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової
економіки Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ТЕОРІЇ ПОКОЛІНЬ

Актуальність теми дослідження. У процесі фінансово-господарської діяльності торговельного підприємства існують витрати, викликані і пов'язані з його функціонуванням. Ці витрати залежать від особливостей діяльності підприємства і підпорядковуються законам економічного простору. Будь-яке торговельне підприємство має сукупність витрат, серед яких – затрати живої та уречевленої праці на здійснення поточної торговельно-виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Також витрати підприємства прямо залежать від споживацького сектора, тобто тих суб'єктів, які купують товари і послуги торговельної установи. Тому, погоджуючись з науковими наробками деяких авторів [3], питання щодо управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь варто розглядами у двох площинах: «підприємство – споживач» і «підприємство – підприємство».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив теорії поколінь на сучасний бізнес розглядали такі науковці, як В.А. Биба, Н.В. Давиденко, М.П. Денисенко, А.Б. Єрмоленко, А.О. Какодей, Н.В. Коваль та інші. Проте, управління витратами торговельного підприємства з її урахуванням залишається поза межами їх дослідження.

Метою дослідження є розгляд процесу управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь.

Результати дослідження. Сьогодні активними суб'єктами фінансово-господарської діяльності економічного середовища є представники чотирьох поколінь, кожне з яких має свій погляд на стан речей, сповідує різні принципи ведення бізнесу, вони різняться рівнем і якістю освіти, ставлять перед собою різні бізнес-цілі тощо. У світі наразі набуває популярності теорія поколінь, яку започаткували американці Гоув і Штраус. Теорія запропонована американським істориком Вільямом Штраусом і економістом Нейлом Гоувом наприкінці 1980-х вбачає хід історії як циклічну послідовність: 4 оберти складають повний цикл (близько 100 років); до якого з 4 архетипів певне покоління буде приналежне, визначає оберт, на який припадає дитинство цієї вікової когорти [4].

Представникам різних поколінь завжди важко порозумітися. Це стосується усіх сфер життя, у тому числі і ведення бізнесу та підходів до розв'язання складних ситуацій, прийняття рішень в екстрених умовах. У кожного покоління свої

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

переконання і методи здійснення економічної діяльності, саме тому торговельні підприємства, очолювані представниками різних поколінь, по-різному ведуть свій бізнес і не однаково розподіляють і спрямовують витрати. А споживачі торговельних послуг мають різні пріоритети, що також впливає по-різному на торговельні підприємства.

Схематично охарактеризуємо особливості кожного з чотирьох поколінь. Baby boomers («бєбі бумєри») – найстарше покоління, цінує порядок, повагу та відповідальне ставлення до роботи. X («ікси») понад усе цінують успіх та гроші та згодні багато працювати заради них. Y або «міленіали» ставлять у перевагу не гроші, а самореалізацію та гармонію життя і роботи. Z або «зумєри» сформувалися під впливом інформаційних технологій і не уявляють свого життя без інтернету. Вважається, що саме з представниками цього покоління роботодавці мають найбільше проблем [1].

Відповідно до означених поглядів і пріоритетів представники кожного з поколінь матимуть свою стратегію витрат торговельного підприємства. Для початку розглянемо питання у площині: «підприємство – підприємство», тобто з'ясуємо, витрати у контексті налагодження роботи і витрат торгового підприємства в залежності від складу його працівників відповідно до теорії поколінь. Старше покоління, маючи за мету найвищий прибуток, робитиме спроби максимально скоротити матеріальні витрати підприємства, витрати на амортизацію і рекламу, додаткові послуги, ремонтні роботи, пакувальні матеріали тощо, аби у результаті збільшити чистий прибуток підприємства [3].

Представники покоління X будуть по-іншому сприймати сутність принципів витрат торговельного підприємства. Вони здатні знаходити баланс між прибутком і розвитком, вдосконаленням заради досягнення мети. Їхні дії будуть спрямовані на перспективу. Наприклад, вони не заперечуватимуть щодо фахового вдосконалення, витрат коштів на навчання персоналу, поліпшення умов праці тощо. «Міленіали», які ставлять у перевагу не гроші, а самореалізацію та гармонію життя і роботи, відстоюватимуть витрати підприємства на соціальний захист працівників, страхування життя і здоров'я, якісний відпочинок у перервах, комфорт робочого місця тощо. Покоління Z добре розуміє користь у продажах від якісної і всеохоплюючої реклами, а також спонукатиме керівництво торговельного підприємства освоювати інтернет-ринок для збільшення масштабів реалізації своїх послуг [2].

Тепер розглянемо проблему у площині «підприємство-споживач», тобто з'ясуємо, що купують і на що витрачають кошти представники різних поколінь. «Бумєри», що цінують гроші, звикли заощаджувати і не витрачатися на дрібниці, тому вони купують рідше, але саме серед них – значний відсоток вартісних покупок: нерухомість, авто, ювелірні прикраси, на які вони накопичують роками і цінують як статусні речі. Також вони багато витрачаються на продукти, медичні препарати і окуляри, насіння рослин для городництва. Клієнти-люди X, що дбають про свій комфорт, найбільше купують велику побутову техніку, якісний одяг і взуття, товари для дітей, спорту, книги, автотовари. «Міленіали» – та категорія, що починає відчувати переваги покупок онлайн. Так як вони своєю місією вважають

покращення себе і всього навколо, то купують гарний брендовий одяг і якісну косметику, побутову техніку, електроніку, побутову хімію, нові меблі. Це покоління починає створювати сім'ї і найбільше народжує дітей, тому в колі їхніх пріоритетів – товари для вагітних і маленьких дітей. Витрачати час на стояння біля плити, як полюбляють «бумери» і більшість людей X, не для «міленіалів», тому вони купують багато готових страв і напівфабрикатів. Клієнти, які належать до покоління Z, живуть сьогоднішнім днем, тому не відмовляють собі у приємних, інколи дуже вартісних, дрібничках, часто купують новий одяг і косметику, люблять прикрашати себе аксесуарами і парфумами, багато подорожують, пробують усе нове, витрачаються на оренду житла з якісними умовами у зручному місці. Кожен третій користується доставкою готової їжі. Вони найактивніші і найвимогливіші користувачі інтернет-магазинів [5]. Покоління Z, яке нині приходить на ринок праці і ринок споживання послуг, змінює стереотипи ведення бізнесу, пропонує нові прогресивні ідеї і наштовхується на непорозуміння представників інших поколінь.

Висновки. У тезах розглянуто процес управління витратами торговельного підприємства з урахуванням теорії поколінь, охарактеризовано особливості кожного з чотирьох поколінь, які є основними представниками покупців, продавців і виробників сьогодні. З'ясовано, що головними рисами покоління «бебі бумерів», як клієнтів торговельного підприємства, є порядок, повага і відповідальність; покоління X – успіх та гроші, «міленіалів» – самореалізація і прагнення балансу; «зумерів» – зручність, комфорт і краса. Тому керівництву торговельного підприємства корегуючи політику управління витратами варто обирати адекватні методи та інструменти з метою посилення взаєморозуміння між працівниками, формування ефективних команд та досягнення цілей організації. А зовнішня діяльність торговельних підприємств повинна або підлаштовуватися під представників усіх поколінь, або ж обирати свій клієнтський сегмент.

Список використаних джерел

1. Гонитва поколінь. Як топменеджеру працювати з «зумерами» та міленіалами. URL: <https://thepage.ua/ua/business/gonitva-pokolin-yak-top-menedzheru-pracyuvati-z-zumerami-ta-milenialami>. (дата звернення: 27.11.2022).
2. Коваль Н.В., Биба В.А. Використання теорії поколінь в менеджменті персоналу. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/64.pdf. (дата звернення: 27.11.2022).
3. Сутність поточних витрат та витрат обігу торговельного підприємства, їх класифікація. URL: <https://buklib.net/books/26424/>. (дата звернення: 27.11.2022).
4. Теорії поколінь. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%8C>. (дата звернення: 27.11.2022).

ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Цифрові трансформаційні процеси розвиваються динамічно у сучасному бізнес середовищі, вони тісно пов'язані з становленням та розвитком Індустрії 4.0. та є її невід'ємною складовою. Сутність цифрової трансформації підприємств полягає у спрощенні основних, забезпечуючих та управлінських процесів шляхом їх автоматизації, а цифровізацію доцільно розглядати, як дієвий інструмент, а не самоціль. Зазначене складає основу цифрової економіки, що, у свою чергу, є ключовим двигуном конкурентоспроможності, продуктивності, інновацій та, загалом, економічного зростання у глобальному цифрово-економічному середовищі [1]. Причому, ядром цифрової економіки постає саме цифровізація підприємництва та промисловості, що є і головним чинником зростання, у тому числі і цифрової індустрії [1].

У сучасному світі цифрові технології впроваджуються, як складова бізнес-процесів, а їх широке впровадження можна спостерігати в усіх, без винятку, сферах життя, оскільки: їх експонентне зниження вартості у поєднанні з наявними хмарними послугами знижує капіталовкладення, необхідні для започаткування бізнесу; їх застосування зменшує витрати, збільшує продуктивність та ефективність прийняття рішень; вони стають дешевшими та, відповідно, доступнішими завдяки безкоштовному контенту та послугам (через низькі граничні витрати): користувачі сплачують лише частину вартості, яка створюється в цифровій економіці; вони можуть використовуватися для створення унікальних продуктів, адаптованих до чітких потреб клієнта [2].

Доцільність цифрових змін варто розглядати з позиції основних переваг для усіх учасників даного процесу (підприємств, суспільства, уряду).

Перевагами для підприємств доцільно вважати: підвищення рівня продуктивності; удосконалення клієнтського сервісу, посилення персоналізації; оптимальна робота внутрішніх клієнтів; зростання рівня конкурентоспроможності; підвищення рівня якості; прискорений темп перебігу бізнес-процесів, процеси стають гнучкіші; посилення інноваційної складової підприємства; можливості розвитку нових напрямів бізнесу та впровадження нових бізнес моделей. Крім того, технології, що застосовують при цифровій трансформації, часто дозволяють здійснювати діяльність з будь-якого куточка світу, проводити відеоконференції, купувати продукти та різні побутові товари через мережу Інтернет, що є винятково важливим зважаючи на події у світі останніх років (світові карантинні заходи, пов'язані з пандемією COVID-19, війна). Головні переваги цифрової трансформації для підприємств можна вбачати у наступному: підвищення ефективності та скорочення часу на повторювані завдання за допомогою автоматизації процесів

організації; покращення комунікації з клієнтами, партнерами і співробітниками; нові можливості для обслуговування клієнтів; підвищення рівня конкурентоспроможності на бізнес-ринку шляхом оптимізації процесів організації. Відбувається підвищення рівня екологічності, виробництво сталих продуктів супроводжується скороченням часу та витрат, як результат, спостерігається підвищення якості продукції та швидка реакція на зміну кон'юнктури ринку, диверсифікація виробництва зростаючої кількості виробів на численних виробничих майданчиках.

Перевагами для суспільства спрямовані на: підвищення рівня якості послуг; оптимізацію витрат часу на отримання товарів та послуг; здобуття нових знань і навичок, адаптація до ефективного застосування технологій у повсякденному житті, що, у свою чергу, спонукає до розширення власних можливостей. Цифровізація також може сприяти вирішенню соціальних проблем, наприклад, полегшивши доступ до основних послуг у сфері охорони здоров'я (електронна система охорони здоров'я) та освіти (дистанційне навчання), наданню фінансових послуг, прозорості та ефективності діяльності уряду (наприклад, електронний уряд: система електронних регламентів та реєстрацій).

Зауважимо, що цифровізація не обмежується виключним використанням технологій, їй притаманний і суттєвий вплив на культуру, оскільки технології інтегруються в усі сфери діяльності, дозволяють сприймати їх інакше, використовувати більш ефективно. Так, можна спостерігати процес мінімізації витрат (цифровізація документів, що призводить до загальної оптимізації процесу), децентралізації виробництва, підвищення ефективності та продуктивності, а також зростаючу швидкість прийняття рішень у реальному часі, що прямо впливає на ефективність багатьох суміжних процесів.

Переваги для урядів країн світу також помітні та спрямовані на: соціально-економічний розвиток країни; забезпечення прозорості перебігу державних процесів; покращення інвестиційного та інноваційного клімату; зростання кількості робочих місць та підвищення рівня їх якості; зростання якості державних послуг та оптимізація часу на їх надання; зростання рівня безпеки країни (у тому числі, економічної); оперативне реагування країни на потреби і вимоги її громадян.

Вигоди від цифровізації, очевидні, та матимуть позитивний вплив на всіх учасників процесу, громадяни, бізнес, державні службовці, політики, економіка в цілому. В контексті України можна говорити і про наступні ефекти впливу, які були прогнозовані до початку війни [3] та, на думку автора, тільки посилюватимуть свій позитивний вплив у часи відновлення України після її перемоги: збільшити продуктивність праці, стати потужним мультиплікатором, здатним у короткий період підтримати вітчизняну економіку, а також забезпечити її реальне зростання; загальний обсяг інвестицій у цифровізацію промисловості, бізнесу та виробництв до 2030 може скласти до 70 млрд дол., а в цифрові інфраструктури — до 16 млрд дол. (з них 80% - кошти приватних компаній); споживання продукції та послуг сектору інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) локальним ринком складе від 86 до 100 млрд дол., не враховуючи громадського сегменту (без приватного споживання в домогосподарствах) [3].

Крім того, кожен українець зможе капіталізувати себе, власні знання, вміння та навички завдяки використанню цифрових технологій. Доступними стануть можливості створювати, розвивати та продавати свої ідеї, продукти та послуги через онлайн-сервіси та платформи, із допомогою власних ботів та цифрових особистостей «копій», без посередників і роботодавців. Відкритою стане і можливість порівняно легко, зручно та швидко створювати бізнес із початкової стадії його розвитку та отримувати дохід від реалізації власного творчого потенціалу, креативних ідей та, власне, інтелекту [2, 4].

Наведений перелік переваг може бути досягнуто урядами країн за умови застосування системного підходу, у такому випадку, цифрова трансформація стимулюватиме і розвиток відкритого інформаційного суспільства, що є основою формування та функціонування демократичних країн світу. Перелік заходів при цьому буде доволі широким, від маркетингових до фіскально-мотиваційних. Зазначений перелік переваг не є вичерпним, позитивний ефект від трансформаційних процесів охоплює широкий спектр можливостей та, з метою досягнення високого рівня ефективності, потребує детального вивчення з боку уряду, бізнесу, суспільства та їх ефективної кооперації.

Такі сфери, як митне регулювання, податкова система містобудування, земельні відносини, охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та пенсійне забезпечення, судочинство, захист інформації, - визначені урядом, як ті, що є найбільш залежними від цифрових змін, оскільки часто містять суттєві ризики щодо корупції, а отже, потребуватимуть найвищого рівня уваги і першочергових дій.

Список використаних джерел

1. Цифрова адженда України-2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>
3. АППАУ. Проект Національної стратегії Індустрії 4.0 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/national-strategy-for-industry-4-0/>
4. Україна 2030Е - країна з розвиненою цифровою економікою [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ АВТОНОМНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Технологія блокчейн стала новою парадигмою побудови децентралізованих систем, які не потребують створення центрального органу управління для управління та побудови систем співпраці та кооперації. Можливості блокчейн-додатків вже почали виходити за межі цифрових фінансів, і все більше використовуються для децентралізованої організації ком'юніті (цифрових спільнот) та учасників цифрового партнерства. Децентралізовані автономні організації (далі - ДАО), побудовані на основі технології блокчейну, являють собою нову форму колективного управління, у якій спільноти організуються спираючись на децентралізовану інфраструктуру Інтернету третього покоління (web 3.0).

Ми пропонуємо розглядати концепцію ДАО як інноваційну технологію економічної організації, здатну реагувати на нові виклики часу через швидку та дистанційну організацію економічної взаємодії незалежно від географічного розташування учасників партнерства, на основі довіри та інструментів, що пропонуються технологією розподіленого реєстру. Така нова форма кооперації, заснована на децентралізації та автономії, пропонує технологію ДАО як конкуруючу форму, що замінює стандартні форми кооперації та організації на основі Інтернету другого покоління (web 2.0).

Концепція економічного партнерства, відома ще з давніх часів і висвітлена в працях перших економістів давнини таких як грецький Гесіод та його концепція ферми як форми організації колективного виробництва [1] та китайський Тао Чжу Гонг з його вченням про ведення бізнесу [2]. До наших часів дійшли принципи організації бізнесу на основі справедливості та правильного розподілу ресурсів. Цифрові технології сучасності дають можливість впроваджувати інновації нових форми економічної співпраці, покращуючи дотримання цих принципів в поєднанні з сучасними вимогами до персональних даних та швидкості обробки інформації.

ДАО, організована з використанням смарт-контрактів, де за допомогою програмного коду записана логіка взаємодії всіх учасників, яка разом з формами цифрових активів можуть створювати внутрішню економіку організації для заявленої мети, а також взаємодіяти з іншими подібними формами взаємодії, такими як протоколи обміну цифрових активів, інструментами комунікацій та управління. Одними з переваг використання такої форми цифрової співпраці є простота участі в створенні спільного продукту, спільне управління та справедливий розподіл винагород [3]. Можливості ДАО посилюються цифровим середовищем економіки web 3.0 зі всією різноманітністю баз даних, сенсорів та системою цифрових економічних агентів. Під час складних подій пов'язаних з пандемією та військовим станом, форми дистанційної кооперації непогано проявили себе при подолання негативних наслідків, організації взаємодопомоги та виробництва предметів першої

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

необхідності. З іншого боку, не зважаючи на активним розвиток інфраструктури, технологія ДАО знаходиться на початковій стадії свого розвитку і має деякі складності і недоліки, які заважають активно використовувати таку форму кооперації в нинішніх економічних умовах.

Таким чином, переваги та недоліки дають можливість порівнювати ДАО з традиційними формами економічної взаємодії, в тому числі на основі розроблених методів порівняння інновацій.

Таблиця 1

Переваги та недоліки форм економічної взаємодії

Форма взаємодії	Сильні сторони	Слабкі сторони
Спільнота/група	Відсутність обмежень на участь Адаптованість Загальна доступність	Юридична незахищеність Відповідальність учасників Відсутність податкового планування Повільне прийняття рішень
Традиційні бізнес організації/компанії	Визначений правовий статус Наявність правових прецедентів Можливості для податкового планування Масштабованість Доступ до традиційних капіталів Традиційні управлінські повноваження	Високі вимоги до вступу Відсутність прозорості Відсутність гнучкості Обмежена участь в управлінні Домінування менеджменту Розподіл власності/управління
Партнерство у web 2.0	Визначені правила участі Адаптованість Загальна дистанційна доступність Безкоштовний технічний доступ	Відсутність контролю за даними у учасника Неконтрольована реклама Відсутність впливу на послугу
ДАО/партнерство у web 3.0	Відсутність обмежень на участь Швидкість транзакцій Адаптованість Прозорість Сумісність Децентралізоване управління Винагороди, засновані на токенах Експерименті можливості Загальна дистанційна доступність Автоматизація смарт-контрактів Технологічна довіра	Правова невизначеність Невизначеність ролей Складне інформаційне координування Обмежений інструментарій Виклики для управління Можливі претензії від уряду Податкова невизначеність Загальна доступність Невелика вартість технічного доступу

Джерело: розроблено авторами на основі [4]

Методики аналізу інновацій дозволяють порівняти традиційні форми економічного партнерства з формами партнерства у web 3.0 з метою визначення економічних переваг, в тому числі за наступними категоріями: доступність, справедливість, довіра, можливості самореалізації, автономність, швидкість

прийняття рішень, та ін. Також модель дозволяє аналізувати інновації на предмет технічної продуктивності, функціональності, надійності, безпеки, екологічності та легкості в використанні. За багатьма параметрами ДАО технологічно і суттєво відрізняється від технологій web 2.0, приймаючи до уваги технічний потенціал. З цього робимо висновок, технологія ДАО має потенціал, який тісно залежить від прикладних розробок та практичного її застосування. При цьому значна увага повинна приділятися розробкам інтерфейсу та фронтенду, що дозволить використання відповідних додатків широким колом користувачів.

Список використаних джерел:

1. Hesiod's Works and Days as an Economics Textbook, Gregory T. Papanikos, Athens Journal of Business & Economics – Volume 8, Issue 4, October 2022 – Pages 385-416, <https://doi.org/10.30958/ajbe.8-4-5>
2. Asian Firms - History, Institutions and Management, Frank B. Tipton, University of Sydney, Australia, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA - https://www.academia.edu/35191715/FE6002_3947_41BE_BAC1_8DFED8AC
3. From Technology to Society: An Overview of Blockchain-Based DAO, April 2021, DOI: 10.1109/OJCS.2021.3072661, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/350865812_From_Technology_to_Society_An_Overview_of_Blockchain-Based_DAO
4. Web 2.0: An analysis of the pros and cons, Gabriel Gazzaneo, Jéssica Mion, Luiz Eduardo Souza & Pamela Rodrigues, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/11977059/Web_2_0_An_analysis_of_the_pros_and_cons
5. Decentralized Autonomous Organization (DAO): Utopia or Equitable Distribution?. Available from: https://www.researchgate.net/publication/358728033_DECENTRALIZED_AUTONOMOUS_ORGANIZATION_DAO_UTOPIA_OR_EQUITABLE_DISTRIBUTION [accessed Sep 02 2022].
6. A Model of Idea Evaluation and Selection for Product Innovation, July 2015, Conference: International Conference on Engineering Design (ICED 15) At: Milan, Italy Volume: DS 80-8 Proceedings of the 20th International Conference on Engineering Design (ICED 15) Vol 8: Innovation and Creativity, - Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/283425054_A_Model_of_Idea_Evaluation_and_Selection_for_Product_Innovation

В'ялий В.І.,
Здобувач ступеня бакалавра
Резнікова Н.В.,
д.е.н. професор кафедри міжнародних економічних відносин
Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДАЛЬШОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТУ

Безумовно, це факт, що світова економіка все більше і більше глобалізується із плином часу. Як на мене, то в найближчому майбутньому не варто очікувати реверсу цієї тенденції. Глобалізація довела свою корисність на практиці; вона наразі лежить в основі зростання економіки, адже, погодьтеся, без глобалізації ресурс збільшення та розширення як світової економіки, так і окремо взятої країни вже давно б вичерпався. На мою думку, яскравим прикладом позитивного прикладу впливу глобалізації є економіка «азійських тигрів» та Китаю. Відносно вільний рух капіталу дав ресурс для започаткування виробництва, вільний рух технологій наділив знаннями та уміннями, відкриті ринки інших країн забезпечили збут виробленого. Апелюючи до контексту моєї роботи, зазначу, що я вважаю повоєнну відбудову неможливою без феномену глобалізації, що вже було доведено історією (мова про план Маршалла).

Зважаючи на те, що глобалізація ще не досягла того рівня, коли зникають державні кордони, національності та етноси, всі народи гомогенізуються, варто все ж розглядати вищезгадані процеси із точки зору окремої країни, в нашому випадку - України. На жаль, наша Батьківщина стала відома усьому світу через те, що вона зазнала величезних руйнувань, утратила значну кількість людей та наразі продовжує боротьбу за виживання. Проте у світовому дискурсі, окрім прямої фінансової, гуманітарної та військової підтримки, вже зараз доволі багато уваги приділяють не тільки подальша відбудова України, а і її роль у світовій економіці та культурі. Доказом цього слугує те, що Україну прийняли в кандидати на вступ до ЄС, бюрократичні процедури проходили і проходять по прискореній процедурі (згадайте лиш заповнення опитувальника ЄС та подача заявки на вступ до НАТО).

Керуючись вищезгаданими міркуваннями, можна провести дослідження з метою визначення ролі майбутньої України у сучасному глобалізованому світі, визначити основні напрямки та тенденції розвитку нашої економіки, скористатися теоріями мікро-, макроекономіки та міжнародної торгівлі задля знаходження нових порівняльних переваг України на світовому ринку товарів і послуг.

Я переконаний, що найочевиднішим сектором економіки, який по закінченню військових дій має суттєво розвинутися та отримати світове визнання, має стати військово-промисловий комплекс України. Глобалізація невпинно розширює співпрацю між країнами навіть у настільки специфічній сфері виробництва, як виробництво військового обладнання. Не секрет, що в російських модифікаціях радянських танків знаходили французькі складові, іранські безпілотники

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

складаються із запчастин, вироблених по усьому світу. Тобто можна дійти висновку, що один із аспектів глобалізації- гомогенізація,- значно вплинула на технологічний розвиток. Наразі в світі прослідковується загальна тенденція до збільшення кількості озброєння. До прикладу, Польща закуповує у Японії сотні танків та одиниць артилерії, США запускає повномасштабне виробництво не тільки задля підтримки України, а й для своїх потреб. Україна, як на мене, уже має порівняльну перевагу у сфері ВПК, адже наші виробники вже мають безцінний досвід та можливість випробувати все на полі бою. На додаток можна сказати, що вже зараз компанії намагаються або відкривати філії своїх компаній на території України(BAYKAR), або запустити спільне виробництво на території країн НАТО (заява міністра оборони України, деталі не розголошуються).

Не секрет, що глобалізація неможлива без вільного руху капіталу, що дає можливість досягти раціоналізації використання ресурсів. Очевидним фактом є те, що Україна має так звану низьку базу, тобто низьку вартість праці, що робить вартість кінцевого товару нижчою, ніж у розвинутих країнах. Як на мене, то рух капіталу можна характеризувати приказкою «де тонко, там і рветься», тобто фінансова маса шукає для себе найбільш оптимальні варіанти, порівнюючи ризик із можливим прибутком. Донедавна типовим прикладом магніту інвестицій вважали Китай, проте наразі він втрапив у пастку середніх доходів та вже не може запропонувати іноземним інвесторам дешеву робочу силу. На додачу до цього, в країні відбуваються делібералізаційні процеси, що негативно вплинули на очікування інвесторів.

Ще однією особливістю глобалізації можна вважати те, що, по-перше, вона дала можливість утворити транснаціональні корпорації по типу Apple чи Amazon, а по-друге, ці ТНК можуть вільно обирати, де розташовувати виробництво, штаб-квартиру і так далі. Перший пункт уже був розглянутий вище. Щодо другого пункту можна сказати те, що деякі країни чинять значний податковий та політичний тиск на ТНК. Для виходу із під державного нагляду вони змушені обирати більш бізнесорієнтовані країни, такі як Ірландія, або виходити в офшори, що є незаконним. У план післявоєнного відновлення деякі спеціалісти пропонують включити пункт надання Україні статусу мідшору. Ставки податків для держав-членів ЄС визначені відповідними органами організації, проте для нашої держави, зважаючи на обставини, можна було б дозволити мати ставки податків нижчі за загальноєвропейські, що б заохотило фірми-резиденти країн ЄС змінити свою реєстрацію на українську. Таким чином нам би вдалося скористатися процесом глобалізації та суттєво покращити наше фінансове та репутаційне становище у світі.

Безумовно, основою глобалізації є технічний розвиток. Війна дала значний імпульс розвитку національного виробництва технологічних товарів як військового, так і гуманітарного характеру. Обставини змусили нашу систему стратегічної комунікації за неймовірно короткий проміжок часу перейти на новий етап зв'язку- супутниковий інтернет. Мова йде про обладнання Starlink компанії Ілона Маска. Україна- не перша країна, що освоїла такий тип інтернет-зв'язку, проте обставини змусили нас набагато більше та активніше його впроваджувати, адже Starlink- доволі дороге та технічно складне задоволення. Цей факт дає нам порівняльну перевагу в

майбутньому перед іншими країнами, які будуть менш пристосовані до такого типу зв'язку.

Взагалі, головною перспективою України у боротьбі із конкурентами за подальшої глобалізації я вбачаю у прогресивній молоді. Україна має освічене населення, яке легко сприймає новинки та пристосовується до глобальних змін у світі. Це можна побачити на прикладі ринку криптовалют. За даними Triple A, в Україні криптоактиви є у 12% населення, що є найбільшим показником у світі. На моє переконання, криптовалюта є також проявом глобалізації, адже вона створена з метою гомогенізації платіжного простору та уникнення надмірного контролю.

Звернути увагу також можна на галузь сільського господарства. Донедавна вважалося, що у цій сфері прогрес досягнув максимуму, проте, зважаючи на розширення наукової та селекційної діяльності, імпульс до розвитку можна знайти іншим способом. Зрозуміло, що наразі основою нашого сільського господарства є традиційні методи та способи вирощування врожаю та тваринництва, проте надалі існує перспектива запровадження нових, генетично модифікованих видів рослин та тварин. Населення землі невпинно зростає величезними темпами, тому може настати момент, коли аграрії просто не зможуть забезпечити всіх продуктами харчування. Україна може стати першопроходцем у цій галузі, адже в неї вже є статус досвідченого та прогресивного аграрія, вона має багато ініціативних та молодих підприємців, які готові до експериментів.

Підсумовуючи усе вищесказане, можу зазначити, що глобалізація в цілому, на мою суб'єктивну думку, має піти в плюс економіці України, адже з багатьох причин у нашій країні існують умови для виникнення нових прогресивних галузей та напрямків, що в майбутньому можуть скласти основу глобалізованого економічного та соціокультурного простору.

Список використаних джерел

1. Вишлінський Г. Якою має бути Україна після перемоги? Спільний документ експертів “Бачення України 2030” [Електронний ресурс] / Гліб Вишлінський // Центр економічної стратегії. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ces.org.ua/ukraine-after-victory/>.
2. Резнікова Н. Не Старлінком єдиним. Німецькі пригоди Ілона Маска й відбудова України [Електронний ресурс] / Н. Резнікова, В. Панченко // Український тиждень. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/Economics/254741>.
3. Резнікова Н. У пошуках бустеру для повоєнного відновлення України. Чи може мідшор стати ефективним засобом наповнення бюджету і залучення інвестицій [Електронний ресурс] / Н. Резнікова, В. Панченко // Український тиждень. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0/254687>.
4. Резнікова Н., Панченко В. Війна на Україні як тригер потрясінь, що змінять світ: аналіз звіту McKinsey [Електронний ресурс] // Industry4Ukraine. 01.06.2022. – Режим доступу: <https://www.industry4ukraine.net/publications/vijna-na-ukrayini-yak-tryger-potryasin/>

5. Резнікова Н., Панченко В. Політекономія допомоги або Навіщо світові план відбудови України? [Електронний ресурс] // Український тиждень. 21.04.2022. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Economics/254792>

6. Аналітичний звіт «Підходи до прозорого і підзвітного відновлення в Україні» [електронний ресурс] // Експерти офісу ефективного регулювання. 2022. Режим доступу до ресурсу: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2022/06/UA-Approaches-to-transparent-accountable-recovery.pdf>.

Гордійко К.С.
здобувач ступеня магістра

Резнікова Н.В.
*д. е. н., професор, професор кафедри
світового господарства і міжнародних економічних відносин,
НН інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ШОКИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ В КОНТЕКСТІ АСИМЕТРІЙ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

В економічній літературі шок невизначеності визначається як наслідок випадкової події (наприклад, війни), яка робить економічні перспективи менш передбачуваними [1, с. 1179]. У результаті такого зростання невизначеності падає економічна впевненість, що призводить до скорочення очікуваних витрат домогосподарств і підприємств [2, с. 8]. Ці шоки, насправді, відображають нову норму підвищеної глобальної турбулентності, спричинену внутрішньою та міжнародною політичною фрагментацією, втім, вони дещо відрізняються від економічних потрясінь, про які світові лідери звикли думати [3, с. 313].

Шок невизначеності може збігатися з типовим економічним шоком, як у випадку з вторгненням Росії в Україну, що призвело до перебоїв у постачанні енергоресурсів і продовольства, а отже, підвищило ціни на них. Однак це не є обов'язковою умовою: вибори в США створили значну невизначеність для компаній ще до того, як вони безпосередньо вплинули на реальну економіку.

У сучасній економічній літературі використовується надзвичайно широкий спектр різних підходів для визначення шоків невизначеності. Втім одна із основних проблем полягає в тому, що за своєю природою невизначеність важко оцінити. Дослідження економічного впливу цього феномену на світову економіку впродовж останніх 25 років [4], проведені National Bureau of Economic Research, показали, що одним із найкращих для оцінки є практичний підхід. Цей підхід полягає у підрахунку частоти використання слова «невизначеність» (та його варіантів) у звітах Economist Intelligence Unit, отриманих від низки репортерів і аналітиків, які слідкують за кожною країною, відредагованих до узгодженого формату та призначених для національних і міжнародних компаній та інвесторів. Щоб зробити світовий індекс невизначеності придатним для порівняння між країнами, згідно із методологією National Bureau of Economic Research необроблені підрахунки корегуються відповідно до загальної кількості слів у кожному звіті, а відповідні звіти були зважені за ВВП кожної країни, щоб створити міру невизначеності для глобальної економіки. Проведений в рамках дослідження аналіз [4] вказує на те, що після глобальної фінансової кризи 2008 року та подальшої європейської боргової кризи економічна та політична невизначеність поступово зростала. Вона почала стрімко зростати у 2016 році та досягла своїх історичних максимумів у 2020 році з початком пандемії Covid-19. Цей показник значно знизився у 2021 році, коли Covid-19 почав ставати ендемічним у багатьох частинах світу, втім вже у 2022 році знову зріс після

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

російського вторгнення в Україну, про що свідчить наведена у [5] динаміка світового індексу невизначеності за останні 30 років.

Однією з переваг підходу, застосовуваного в рамках дослідження, є те, що одночасно з аналізом глобальної світової невизначеності є можливість виявити її причини, а також її внесок до зростання світового рівня невизначеності та відносну вагу у порівнянні із іншими обраними факторами, дослідивши, які слова з'являються поруч із згадками про невизначеність в обраному наборі даних. У [5] проілюстровано процес зростання світового рівня невизначеності внаслідок виникнення п'яти ключових шоків: 1) Brexit, 2) обрання Дональда Трампа на посаду президента США, 3) торговельного протистояння між США та Китаєм, 4) пандемії Covid-19 та 5) вторгнення РФ в Україну. Також для кожного з цих факторів наведено відносну вагу світового рівня невизначеності у порівнянні з іншими обраними факторами [5].

Завдяки вказаному практичному підходу було виявлено, що в червні 2016 року невизначеність, пов'язана з ситуацією щодо Brexit у Великій Британії, зростає після несподіваного голосування за вихід країни з ЄС. Однак з огляду на його відносну вагу, обрання Дональда Трампа на посаду президента США зробило більший внесок у зростання світового рівня невизначеності. У 2018 році розпочате торговельне протистояння між США та Китаєм дало значний поштовх до зростання невизначеності по всьому світу, ставши найбільшим окремим фактором у порівнянні з попередніми роками. А вже у 2020 році пандемія Covid-19 стала ключовим рушієм глобальної невизначеності, і його відносна вага лише нещодавно зменшилась у зв'язку з появою нового шоку невизначеності, яким стала війна в Україні, і зростанням торгової невизначеності, пов'язаної із нею.

Хоча кожний шок невизначеності має свої конкретні характеристики та відмінні наслідки, спільним результатом усіх є більша гео економічна фрагментація та підвищення поляризації політики в США та Європі. Усі ці тенденції сприяють зростанню глобальної невизначеності, тож наразі актуальним завданням є знаходження способів мінімізації його наслідків.

Однак перш ніж боротися з симптомами зростання глобальної невизначеності, слід звернути увагу на її причини. Симптоми невизначеності можуть бути пом'якшені, серед іншого, за допомогою економічної політики. Втім тут варто пам'ятати про те, як саме працює невизначеність. По-перше, широкі обмеження означають, що суб'єкти менше реагують на монетарну та фіскальну політику, коли рівень невизначеності є високим. По-друге, ефект невизначеності є неоднорідним і залежить, серед іншого, від ступеня незворотності рішення суб'єкта або від ступеня його впливу. Тому для того, щоб бути ефективною, відповідна політика повинна встановлювати чіткий стимул.

Список використаних джерел

1. Jurado, K. Measuring uncertainty [Electronic resource] / K. Jurado, S. C. Ludvigson, S. Ng // American Economic Review / Vol. 105, № 3, pp. 1177-1216. - 2015. - URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20131193>

2. Scotti, C. Surprise and uncertainty indexes: Real-time aggregation of real-activity macro-surprises [Electronic resource]. / C. Scotti // Journal of Monetary Economics / Vol.

82, pp. 1-19. - 2016. - URL:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304393216300320>

3. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.

4. Ahir, H. The World Uncertainty Index [Electronic resource] / H. Ahir, N. Bloom, D. Furceri // National Bureau of Economic Research. - 2022. - URL:
https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29763/w29763.pdf

5. Bloom, N. Visualizing the Rise of Global Economic Uncertainty [Electronic resource] / N. Bloom, H. Ahir, D. Furceri // Harvard Business Review. - 2022. - URL:
<https://hbr.org/2022/09/visualizing-the-rise-of-global-economic-uncertainty>

ОФШОРНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ

Однією з особливостей глобалізації світових фінансових відносин є утворення та функціонування офшорних зон, які являють собою так звані податкові гавані. Офшорні зони створюють сприятливий валютно-фінансовий та фіскальний режим, а також високий рівень банківської та комерційної таємниці. На сьогодні зони офшоризації не мають чіткого визначення, тому кожна країна самостійно формує перелік територій, що вважає офшорними зонами. В Україні повний список офшорних зон приведений у «Переліку офшорних зон», затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Використання офшорної економіки є доволі спрощеним механізмом відмивання коштів одержаних злочинним шляхом, який чинить негативний вплив на економіку країни, спричинює суттєві втрати дохідної частини державного бюджету та посилення розвитку тіньового сектору економіки.

Приблизно 100 – 300 млрд гривень щоріку осідають у світових офшорних зонах, що не є дуже масштабним у порівнянні з іншими країнами. За різними оцінками у податкових гаванях може перебувати близько 10-13% світового ВВП, тобто більше 10 трлн дол..

Методів та схем відмивання коштів через офшорні зони є багато і даний список регулярно поповнюється новими способами. Зокрема, варто перелічити найпопулярніші схеми виводу грошей через офшори (див.рис. 1).

Зокрема, до негативних чинників, що спричиняє діяльність офшорних зон варто віднести:

- уникнення оподаткування та зростання тінізації економіки;
- стимулювання відтоку капіталу;
- дестабілізація економіки, оскільки офшорні зони в перспективі акумулюють великі обсяги капіталу;
- невиправдано великі обсяги вкладання коштів в організацію офшорної юрисдикції порівняно із закордонними інвестиціями, оскільки досить часто офшорні центри слугують для нього лише транзитною базою.

Всі вище перераховані чинники стимулюють відмивання коштів отриманих злочинним шляхом через офшорні зони.

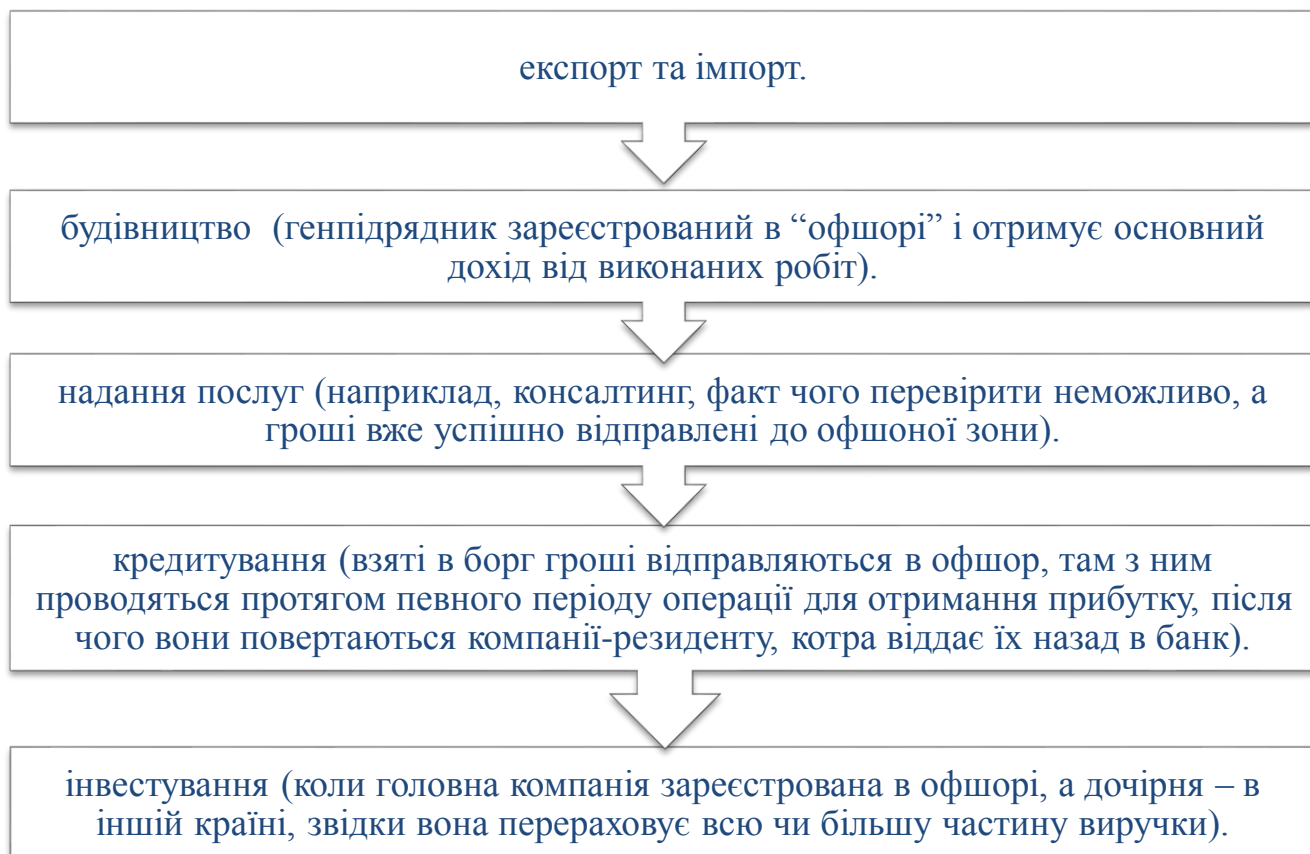

Рис. 1. Схема виведення «брудних грошей» через офшорні зони*

*Примітка: авторська розробка

Отже, для мінімізації проблем, які створює офшоризація, доцільно вжити такі заходи:

- реформування національної системи податкового законодавства, зокрема зниження рівня сукупного податкового тягаря;
- активізація процесів деолігархізації та демонополізації;
- профілактика податкових правопорушень та формування високого рівня податкової культури, в тому числі створення механізму, за роботи якого, уникнення від сплати податків було б неможливо;
- реалізація принципу невідворотності відповідальності за порушення законодавства у сфері податків і зборів;
- розробка ефективного виду моніторингу за грошовими операціями для Міністерства фінансів та Національного банку України [2, с.157];
- запровадження на рівні міжнародних стандартів бухгалтерського обліку обов'язкової звітності про діяльність в офшорних зонах [2, с.158];
- підготовка низки підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали діяльність офшорного бізнесу [2, с.158].

Отже, існування світового економічного простору не відбувається без функціонування офшорних зон. Незважаючи на їх привабливість податкові гавані чинять негативних ефект на національну економіку, зокрема спричинює суттєві втрати дохідної частини державного бюджету. Комплексне виконання вище запропонованих заходів, активні дії з боку держави дозволить знизити рівень офшоризації та тінізації економіки і як наслідок знизити рівень відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

З урахуванням світового досвіду офшори для України мають трансформуватися із зон утримування прибутку, капіталів та прав власності на активи у зону української юрисдикції, використовуючи їх як філіали або як трамплін для завоювання висококонкурентних закордонних ринків. Це дасть змогу Україні отримати суттєві фінансово-інвестиційні потоки, покращити соціально-економічне становище [2, с.158].

Список використаних джерел

1. Кахович О.О., Натюшин О.К. Шуліка О.О. Функціонування офшорного бізнесу та необхідність його законодавчого регулювання. *Економічний простір*. 2011. № 46. С. 12–20. (дата звернення 16.11.2022).
2. Мартиненко В.О., Гордієнко В.П. «Аналіз функціонування офшорних зон та шляхи подолання наслідків їх негативного впливу на економіку України». *Електронне наукове фахове видання. Випуск 15*. 2018. С. 154-158. (дата звернення 16.11.2022).

Грод М.І.,
*аспірант Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Резнікова Н.В.,
*д.е.н., проф., професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЗЕЛЕНОГО ЗРОСТАННЯ З ПОЗИЦІЙ СТАЛОСТІ ТА РОЗВИТКУ

Очевидно, що набуття нових порівняльних переваг за допомогою екологічної політики не може бути одномоментно відтворене усіма країнами-учасницями світогосподарських зв'язків, а відтак воно може бути інструментом цілеспрямованого довгострокового руху до глобального зеленого зростання на засадах сталості в контексті вирішення глобальних проблем міжнародного економічного розвитку [1]. Екологічні проблеми не можуть бути належним чином вирішені, якщо основна увага приділяється досягненню економічної стабільності, адже ідея зеленого зростання має визначатися не лише зростанням ВВП, а й посиленням захисту довкілля та раціонального використання ресурсів. Основними чинниками зеленого зростання задля досягнення економічної стійкості є: підвищення ефективності використання ресурсів; державні інвестиції з потенційним рефінансуванням за рахунок підвищення ефективності; форсований темп інновацій в екологічних та ресурсозберігаючих процесах та продуктах; динаміка майбутніх зелених ринків; обмеження розвитку, що шкодить довкіллю.

Уряди багатьох країн, в числі яких Данія, Південна Корея, Південна Африка та Ефіопія, в даний час реалізують промислові стратегії з урахуванням мети сприяння глобальному сталому економічному розвитку. Китай, зокрема, із семи стратегічних галузей, які зосереджували основні інвестиції у XII-му п'ятирічному плані, що реалізовувався у період з 2011–2015 рр., зеленими визначав три – альтернативну енергетику, автомобілебудування на альтернативному паливі, енергозбереження та захист навколишнього середовища. Такий підхід уможливив його становлення в якості провідного світового експортера як вітряних, так і сонячних технологій. Другий аргумент на користь того, щоб розглядати «зелені робочі місця» як провісник ширшого зеленого зростання, пов'язаний із загальним твердженням, що низьковуглецеві енергетичні системи та інші екологічні технології символізують собою нову промислову революцію. Стверджується, що їхній всеохоплюючий вплив викличе хвилю інновацій у методах виробництва, продуктах та способі життя, які змінять економіку так само, як і попередні технології, такі як паровий двигун, залізниця, двигун внутрішнього згоряння та мікропроцесор. Ті, хто висуває цей аргумент [2], зазначають, що економічне зростання має тенденцію

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

відбуватися «довгими хвилями» приблизно в 50–60 років саме під впливом технологічних досягнень, які охоплюють і перебудовують цілі системи виробництва, розподілу та споживання. Стверджується, що наступна довга хвиля зростання буде зумовлена головним чином інформаційними технологіями, але у поєднанні з різними формами низьковуглецевих та «розумних» енергетичних систем, новими сільськогосподарськими та виробничими технологіями, новими матеріалами та новими системами переробки, що закладає потенціал для створення економіки зі значно меншим впливом на довкілля. Окреслене символізує найрадикальнішу форму аргументу на користь зеленого зростання, де поліпшення стану довкілля розглядається як можливий драйвер економічного зростання. У деяких версіях це здається майже неминучим: екологічна політика потрібна, щоб запустити нову промислову революцію, але потім вона розвиватиметься еволюційно сама собою. Це легітимізує запит на розвиток «підприємницької» ролі держави, в якій необхідні інновації спрямовуються та фінансуються державною політикою, а нові інфраструктури виробництва та споживання розвиваються за допомогою державних витрат, регулювання та планування. Можна навести вражаючий набір свідчень ролі, яку держава відіграла у попередніх технологічних революціях. Проте для критиків саме це і стає приводом для наведення контраргументів. Адже невдачі завдають не лише ринки (концепція «ринкових провалів»), але й уряди, які в прагненні обрати «переможців» серед конкуруючих технологій в процесі управління моделями зростання, можуть припуститися помилки в розрахунках. Відтак якщо зелене зростання залежить від волі урядів, тоді, стверджують критики, воно навряд чи стане дієвою стратегією.

Зелене зростання (GG) спрямоване на прискорення інвестицій та інновацій, спрямованих на досягнення сталого розвитку (SD) [3]. Зелене зростання допомагає орієнтувати економіку на технології та моделі споживання, які створюють робочі місця та сприяють зростанню в економічно найефективніші способи при оптимальному перерозподілі факторів виробництва (праці, капіталу та технологій) за умови імперативного зниження навантаження на навколишнє середовище.

Стратегія зеленого зростання ОЕСР [4] є важливим джерелом інформації про шляхи підтримки зеленого зростання в країнах з провідною економікою та в країнах з економікою, що формується, і спрямована, серед іншого, на: сприяння створенню та розвитку нової основи національних рахунків з урахуванням екологічних проблем та загального соціального добробуту; надання конкретних інструментів та рекомендацій для розробки національної політики з метою допомоги урядам в найефективнішому переході до сталої економіки та досягнення сталого розвитку; створення нових робочих місць як у короткостроковій, і у довгостроковій перспективі.

У жовтні 2008 року ЮНЕП ініціювала Ініціативу «Зелена економіка» (GE) для забезпечення аналізу та політичної підтримки інвестицій у «зелені» сектори економіки, а також для «озеленення» традиційних і забруднюючих секторів. ЮНЕП визначила «зелену економіку» як економіку, яка призводить до покращення добробуту людей та соціальної справедливості, при цьому значно знижуючи

екологічні ризики та екологічний дефіцит, таким чином, така економіка є низьковуглецевою, ресурсозберігаючою та соціально інклюзивною [5].

Модель GG-GE-SD передбачає, що сталий розвиток ґрунтується на економічному зростанні, а побудова GE ґрунтується на стратегіях GG. SD включає екологічний, економічний, соціальний, технічний, моральний, юридичний і політичний виміри і створюється елементами GE, які уособлюють в собі природний і накопичений капітал. Природний капітал включає сільське господарство, рибальство, воду та ресурси, у той час як накопичений капітал включає відновлювані джерела енергії, виробництво, відходи, будівлі, транспорт та міста. Відтак цінність зеленої економіки підвищують елементи зеленого зростання, які включають: оцінку природних активів; визначення сум витрат за забруднення; перегляд екологічно шкідливих субсидій; розробку та розповсюдження інновацій та екологічно чистих технологій; розвиток відповідних навичок та політик на ринку праці; залучення приватних інвестицій; екологізацію споживчої поведінки. Окреслене дозволяє стверджувати, що розвиток «зеленої економіки» стає запорукою реалізації Цілей сталого розвитку [6].

Концепція GG та GE не може повною мірою забезпечити досягнення цілей сталого розвитку, оскільки вони не можуть достатньо зменшити вплив на навколишнє середовище та викоринити бідність. Зелене зростання може бути необхідним кроком для досягнення сталого розвитку, але воно залежить від перспективності технологічних рішень. Концепція «зеленої» економіки фокусується на поступовому покращенні, що не дозволяє принаймні сприяти необхідним радикальним змінам. Для розвитку сталої економіки (SE) необхідно також вирішити проблему зростання населення та добробуту. Відтак SE передбачає встановлення як нижньої, так і верхньої межі споживання ресурсів, а також легітимізує перерозподіл ресурсів інструментами фіскальної політики, що вимагає відповідної урядової політики.

Список використаних джерел

1. Reznikova N., Ivaschenko O., Rubtsova M. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 24-31. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4684&i=2> (дата звернення: 20.11.2022)
2. UNEMG. Working towards a Balanced and Inclusive Green Economy. URL: <http://www.unemg.org/Portals/24182/Documents/IMG/GreenEconomy/report/GreenEconomy-Full.pdf> (дата звернення: 20.11.2022)
3. Melnyk T., Reznikova N., Ivashchenko O. Problems of statistical study of “green economics” and green growth potentials in the sustainable development context. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6 (3). P. 87-98. URL:
4. OECD. Towards Green Growth: Monitoring Progress. OECD Indicators. URL: <https://www.oecd.org/greengrowth/48224574.pdf> (дата звернення: 21.11.2022)
5. UNEP. Towards a Green Economy – Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. URL: www.unep.org/greeneconomy (дата звернення: 21.11.2022)

6. Резнікова Н.В. Консолідаційний потенціал «зеленої економіки» як запорука реалізації Цілей сталого розвитку. *Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: міжнародний та національний вимір*: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Київ, 4 грудня 2020 р.). Київ: Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління, 2020. С. 82-86. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/5421> (дата звернення: 20.11.2022)

Дашивець І.О.,
здобувачка ступеня магістра 1 курсу,
Плецан Х.В.
Кандидат наук з державного управління, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна

ЯК РОЗВИВАЄТЬСЯ КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ ВІЙНИ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У статті досліджено проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні під час війни. Проаналізовано динаміку проблеми туризму під час війни в Україні. Також проаналізовано, потреби які треба для розвитку культурного туризму в Україні.

Встановлено, що зростання частки туризму впливає на бюджет.

Ключові слова: структура туризму, активні операції, реальний сектор економіки, туризм.

Постановка проблеми. Культурний туризм вже відчуває на собі наслідки війни в Україні. Різке скорочення числа росіян і українців, які виїжджають за кордон після вторгнення в Російську Федерацію, завдало значної шкоди відновленню галузі відразу після COVID.

Туризм – це прибуткова галузь економіки. Внесок туристичної галузі у світовий ВВП у 2020 році становив 4,9 трильйона доларів. У багатьох країнах і регіонах світу, він служить каталізатором розвитку соціально-економічних стимулів для розвитку інших секторів економіки: транспорт, як у 2019-2020 рр. Індустрія туризму в усьому світі стикається з серйозними проблемами в своєму розвитку, серйозною кризою, пов'язаною з швидким поширенням COVID-2019 році. Кордони багатьох країн були закриті, авіа і залізничне сполучення було зупинено, а в багатьох містах введена загальна система самоізоляції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. "Війна в Україні створила нові виклики для глобального економічного середовища і перешкодила відновленню довіри до подорожей по світу".

У 2020 році на Росію і Україну припало в цілому 3% загальносвітових витрат на міжнародний туризм. Якщо війна продовжиться, організація прогнозує, що щонайменше 114 мільярдів світових доходів від туризму можуть бути втрачені. З іншого боку, експерти кажуть, що це недостатньо великий відсоток, щоб викликати справжню катастрофу в туризмі. [2]

Коли війна закінчиться і ми почнемо все відновлювати, Внутрішній туризм досить різко "скоротиться" економічно.

Я впевнена, що багато людей відвідають місце, яке вже стало символом цієї війни. Якщо люди вже побували в славних місцях козацтва Черкасах, Хортиці, - то скоро наші нинішні славні місця будуть розташовані в Маріуполі, Охтирці, і т. д.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення впливу участі культурного туризму в Україні шляхом порівняння показників учасників ринку різних форм власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від контексту українського відпочинку, про пляжний туризм необхідно забути хоча б на час. Зрештою, в південній частині країни завжди проводиться операція з розмінування.

Сьогодні на Заході України разом з туристичною індустрією ми розробили екскурсії: вони безкоштовні для тих, хто покинув свої домівки через війну.

"Ці екскурсії містять історичні елементи, щоб краще пояснити людям часи, коли Галичина колись була завойована комуністами. Наприклад, лідери бачили в таких містах і селах, як Буча, Ірпінь, Маріуполь і Харків, приблизно такі ж звірства 1939-41 років. На жаль, зараз біль однакова у всіх українців",

За даними видання, в цьому сезоні найбільшу втрату українських відвідувачів відчуває Туреччина. До пандемії туризм становив 10% ВВП країни. У 2021 році, після зняття обмежень на поїздки, країну відвідали близько 4,7 мільйона росіян і 2,1 мільйона українців.

По даним опитуванням ми бачимо на графіку проблеми культурного туризму зараз в Україні такі.

Рис. 1. Динаміка проблеми культурного туризму в Україні.

Перш за все, на мою думку я вважаю, що Туреччина вже в цьому сезоні відчує втрату українських відвідувачів. До пандемії туризм становив 10% ВВП країни. У 2021 році, після зняття обмежень на поїздки, країну відвідали близько 4,7 мільйона росіян і 2,1 мільйона українців.

І це при тому, що Туреччина не вводила санкцій щодо Росії і не закривала повітряний простір авіакомпаній росії, але вторгнення на Україну значно знизило надії на пожвавлення галузевих прогнозів щодо доходів від туризму в цьому році. [1, с. 24]

Згідно з опитуванням, яке я провила з туризму В'єтнаму в 2019 році, росіяни витрачають в середньому 11 доларів на 1600 поїздок. Інші іноземці - в середньому 900. В останні роки тут відкрилося багато російських туристичних агентств. Але 23.3. цього року, у відповідь на війну, В'єтнам призупинила польоти в росію.

Туризм після масованого вторгнення російської федерації в Україну значно знизив свою активність. Ситуація ускладнюється тим, що Український туристичний ринок почав поступово розвиватися після значного спаду в 2020 році через пандемію коронавірусу, але, на жаль, галузь знову повернулася до збитків, навіть якщо не встигла відновити показники за 2019 рік. [4]

Про іноземний туризм зараз взагалі складно говорити, тому що є ряд причин. На його думку, причини такі: грошові проблеми через те, що громадяни значно скоротили свої доходи і об'єктивно збільшили витрати. Більшість чоловіків не мають можливості виїхати зі своїми сім'ями за кордон, навіть маючи фінансові ресурси.

Тимчасові обмеження через логістичні труднощі при відправленні (аеропорти не працюють, залізниці іноді працюють із затримками, доводиться виконувати деякі пересадки і т. д.

В завершені я хочу сказати, що нам залишиться сподіватися на внутрішній туризм. Найпопулярнішим цього року буде, як не дивно, західний напрям.

По даним опитуванням потреби які треба, для розвитку культурного туризму в Україні?

Таблиця 1

Динаміка організованого в'їзного туризму в Україні

Рік	2019	2020	2021	2022
Кількість іноземних туристів, тис.чол.	728,7	130 млн	721.9	1012.3

Економічне зростання, покращення рівня життя збільшували в цей період і обсяги виїзного туризму.

Певні висновки щодо перебування туристів у різних областях України можна зробити з даних Держподаткової служби. [3]

Сума надходжень до місцевих бюджетів від турподатку в 2020 році склала близько 130 мільйонів гривень, що на 34% менше, ніж роком раніше. Однак, стверджувати про об'єктивність цих даних щодо реальної кількості туристів не можна.

Через війну туристичним агентствам було запропоновано уважніше придивитися до внутрішнього ринку, особливо для того, щоб шукати нові готелі і розвивати дуже непопулярні напрямки. [5]

Висновок. Одним з найбільш важливих факторів, що впливають на розвиток внутрішнього і міжнародного туризму, є добробут населення. Існує чіткий взаємозв'язок між тенденціями розвитку туризму, загальним економічним розвитком і особистими доходами громадян. Туристичний ринок дуже чутливий до змін в економіці. При стабільних цінах збільшення приватного споживання на 2,5% збільшить витрати на туризм на 4%, тоді як збільшення приватного споживання на 5% збільшить витрати на туризм на 12%.

Щорічне зростання доходів громадян України призводить до більш інтенсивної туристичної діяльності, зокрема, до збільшення числа споживачів з високим доходом. Надалі населення України буде характеризуватися як населення з поліпшеною якістю життя. Дозвілля, подорожі, мистецтво і культура стають основними елементами, які задовольняють дозвілля людини.

Список використаних джерел:

1. Пахля А.І. Проблеми та розвиток екологічного туризму в Україні / Пахля А.І. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 10–12 жовтня 2022 р. – Київ : Держтуризмкурортів. – 24 с.
2. Всесвітня туристична організація. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unwto.org>.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Савчук, Олена Федорівна. "культурний туризм: сучасні проблеми та перспективи розвитку."
5. Терлецька, О. В. (2022). Міський туризм в умовах війни. Редакційна колегія, 55.

Зенін Д.В.,
здобувач ступеня бакалавра,
Яковлева-Мельник Н.Г.,
ст.викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Дніпровський Гуманітарний Університет
м.Дніпро, Україна

ТУРИЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. ВОЄННИЙ ТУРИЗМ

Туризм – один із найбільших секторів світової економіки, що є рушійною силою соціально-економічного розвитку суспільства. В багатьох країнах і регіонах туризм є основним джерелом прибутків та однією з найдинамічніших галузей господарського комплексу, що стимулює розвиток супутніх видів діяльності; є джерелом валютних надходжень; активно сприяє створенню нових робочих місць тощо.

Воєнний туризм – це різновид туризму метою якого є відвідування місць на яких проводилися бойові дії, зацікавленим особам дають змогу подивитися безпосередньо на реальні місця де проходили бої, сліди від куль та гусеничної техніки, пошкоджені домівки та авто; також за бажанням турист може спробувати пройти у повній розгрузці, з бронезилетом та бутафорським автоматом, спробувати сухий пайок, який видають військовим.

Україна сильно постраждала від російської агресії, яка почалась ще у 2014 році, та з 24-го лютого 2022-го року вона набула неймовірних масштабів, запеклі бої та обстріли які проходили на Донецькій та Луганській областях тепер перенеслися на інші території України. Безпосередньо тривалі бої йшли за великі населені пункти, міста, приміські райони тощо.

Дуже багато будівель зруйновано, від критичної інфраструктури до громадських будинків, шкіл, пологових будинків та інших. Росія спричинила прецедент, який з неймовірною силою спалахнув у всьому цивілізованому світі: про війну в Україні пишуть у газетах, говорять на телебаченні, пишуть вірші та знімають фільми. Багато хто з іноземців, захоплений люттю українського народу, приїздить подивитися на деокуповані міста України, своїми очима побачити пошкодженні будівлі, вибиті вікна, згорілу техніку та багато інших жахів війни.

Під час війни отримує розвиток саме спеціальний воєнний туризм, коли люди з військовим досвідом приїзять до країни з метою воювати, а також звичайні люди (наприклад, в Україні: журналісти, вихідці з України, люди в яких родичі, батьки або дідусі та бабусі проживали на території України, люди, які мають українське коріння) бажають своїми очима побачити усі жахіття, що коїть країна-агресор.

Після закінчення війни Україна буде мати дуже потужні ресурси для розвитку воєнного туризму. Загалом, Україна ще до війни з Росією була багата на історичні події пов'язані з військовими діями, історичні пам'ятки та культурну спадщину. Але той обсяг, якого досягла інформаційна хвиля щодо війни в Україні, вражає. Тепер про нас знає увесь світ! І якщо вже зараз знаходяться люди з-за кордону, які попри

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

страх приїзду в країну з діючим військовим станом, приїждять саме з метою військового туризму, то після війни, розвиток військового туризму на Українських землях має значні перспективи. На жаль, ще зарано прогнозувати приріст зацікавленості іноземців туристичними програмами України, але неможливо не помітити зацікавленість до інфопростору, в якому зараз знаходиться країна.

Люди виходять на мітинги, пишуть пости у соцмережах, люди з усього світу слідкують за ситуацією в Україні та допомагають усіма можливими способами. Якщо поставити запитання: чи захочуть люди з інших країн у мирний час поїхати подивитись на розбиту російську техніку, та пройтися вулицям, по яких їхали справжні танки, я вважаю що відповідь: так. Україна перетворилася на країну, про яку пишуть у всесвітньо відомих газетах, таких як «New York Times», «The daily Telegraph», «The Guardian» та інші (рис.1, рис.2).

Рис. 1. Люди чекають автобус в Києві. New York Times [1].

Можна впевнено сказати що Україна – це майбутній дуже потужний центр військового туризму у Європі, і мабуть навіть у світі. Жодна країна світу за останні 30 років не пережила тих жахів, що зараз переживає наша рідна країна, кожен день йде боротьба за нашу свободу, і якщо на початку 24-го лютого люди відчували страх за себе і за своїх рідних, зараз на момент написання цих рядків «13.11.2022» український народ вже показав свою силу та незламність. І увесь світ це бачить, і увесь світ нас підтримує!

Майже у кожному місті України будуть залишені пам'ятки військовим діям, кожен турист буде мати змогу пройтися по центральним вулицям Києва та подивитися на згорілу ворожу техніку. Не може бути сумнівів, туризм в Україні пройде точку неповернення, деякий час поки країна буде відновлюватись, туристична діяльність може зазнати повної або часткової зупинки на декілька років, але згодом вона набуде неймовірних до сьогоднішнього дня обсягів, як і інші аспекти країни туризм буде поступово відновлюватись та поширюватись.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Засідання Комітету підприємців туристично-готельної індустрії за участі Голови Державного агентства розвитку туризму України окреслили головні напрямки цьогорічної маркетингової стратегії Агентства.

Серед них – створення та розробка «Маршрутів пам'яті» (для увічнення подвигу українського народу під час війни), програми реабілітації учасників війни (санаторно-курортний напрямок) та робота на перспективу щодо залучення в Україну іноземних туристів (Visit Ukraine in Future) (рис.2).

Рис.2. Презентація програми «Маршрути пам'яті». [1].

Та слід не забувати й про внутрішній туризм, виїзний туризм – велика частина українців знову буде мати змогу подорожувати світом, багато хто захоче проїхатись по деокупованим містам.

Як висновок, впевнено можна зазначити, що зараз Україна має дуже потужну базу для розвитку воєнного туризму в країні. Це перспективний напрямок розвитку в цілому для українського туризму і локально для розвитку внутрішнього туризму. Україна у післявоєнний період буде переживати розквіт туризму, розквіт воєнного туризму, що повинно стати значним поштовхом економічного розвитку, стимулюванням інтеграційних процесів соціально-економічної сфери країни.

Список використаних джерел:

1. War in Ukraine. New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2022/02/24/briefing/ukraine-russia-invasion-putin.html> (дата звернення: 08.11.2022).
2. Презентація програми «Маршрути пам'яті». ДАРТ. 16.09.2022. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-obiednuie-predstavnikiv-derzhavi-ta-gromadskosti-shchob-rozrobiti-strategiyu-vidviduvannya-misc-pamyati-viyni> (дата звернення: 30.09.2022).

Кравець О. В.,
аспірант,
Львівський торговельно – економічний університет,
м. Львів, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні ринкові умови вказують на важливу роль підприємств у функціонуванні економіки. Ефективна діяльність сучасних підприємств, високі темпи розвитку та рівень конкурентоспроможності значною мірою залежать від організації та управління логістичною діяльністю.

Підвищення ефективності управління логістичною діяльністю визначається наскільки постійно підприємство веде свою діяльність. Зазвичай логістика стосується руху фізичних товарів та важливої інформації. Від сировини до управління складом, від ланцюга поставок до управління роботою, від відвантаження продукції до управління інформацією, все підпадає під розуміння управління логістикою [1, с. 74]. Управління логістикою є важливою складовою ділових операцій, оскільки її діяльність впливає не тільки на внутрішні процеси, а також на відносини з клієнтами. Визначальною функцією служби логістики є доставка матеріалів, сировини і комплектуючих у цех, безпосередньо до робочих місць і переміщення виготовленої продукції в місця зберігання, склади та ангари, подальшим транспортування до споживача.

Успішне функціонування будь - якої організації та її конкурентоспроможність безпосередньо залежать від грамотної взаємодії усіх підсистем підприємства, у тому числі і логістичної. Проблематика логістичної системи підприємства є важливою складовою дослідження, адже успішне функціонування будь - якої організації, її конкурентоспроможність безпосередньо залежать від грамотної побудови логістичної системи підприємства. Логістична діяльність підприємства - це частина управління ланцюгом поставок, яка планує, впроваджує та контролює ефективний прямий та зворотний потік зберігання товарів, послуг та пов'язаної з ними інформації між точкою походження та точкою споживання з метою задоволення потреб клієнтів.

Управління логістикою є важливою складовою операцій, оскільки її діяльність впливає не тільки на внутрішні процеси, але і на відносини з клієнтами. Проблематика управління та удосконалення логістичної діяльності знайшли своє відображення в багатьох публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них варто виділити: Александрова Л. А., Афанасьєва Л. Л., Ревуцьку Т. В., Ситник М. Д., Тульчинського Л. І., Флорова А. Т. Серед зарубіжних вчених інтерес здобули роботи Аарон Ю. А., Гоберман І. М., Саюн А. О., Ходош М. С. Основну увагу науковці у сфері логістики звертають на принципи управління логістичною діяльністю. Більшість вчених наголошують на тому, що необхідно відокремлювати

транспортно - експедиторську діяльність, як базову частину логістики, і яка спрямовано на прийняття раціональних рішень при управлінні на підприємстві.

Суттєвою функцією служби логістики є доставка сировини і комплектуючих у цехи, саме до робочих місць і переміщення готової продукції в місця зберігання. Логістика передбачає застосування різних логістичних інструментів на ринку товарів і послуг в процесі створення і реалізації ланцюга логістики. Посередницькі логістичні операції мають стійку тенденцію зростання в сучасній економіці. Отже слід зробити висновки, що підвищення ефективності управління логістичною діяльністю в більшості випадків залежить від менеджменту підприємства. Керівництву підприємства варто дотримуватись простих правил, що були визначені вище, та слідкувати за позицією та нововведеннями конкурентів. Загалом, слід визначити, що велике значення має навчання персоналу та ефективне використання необоротних активів підприємства. Логістична система достатня складна по влаштуванню і залежить від значної кількості факторів.

Основними напрямками оптимізації логістичної системи виступають: організація єдиної ефективно працюючої служби логістики, що зв'язує всі оптимізаційні завдання; нормування збутових запасів та оборотних коштів, вкладених у відповідні запаси; організація системи контролю закупівельної діяльності; контроль якості. Якість як найважливіший елемент стратегічного управління витратами слід розглядати як одну з головних функцій, яка охоплює весь ланцюжок цінностей від постачальника до споживача; раціоналізація транспортно-економічних зв'язків на перспективу, досягнення мінімуму сукупних приведених витрат на виробництво і переміщення продукції; зростання рівня сервісу, в тому числі і за рахунок надання розширеного асортименту; застосування сучасних систем управління складом. Система автоматизації складу дозволяють оператору автоматично формувати завдання і розподіляти їх між комірниками, вантажниками, водіями висотної техніки. На складах, де практикується відвантаження дрібними упаковками і окремими штуками, як правило, виділяють зону штучного відбору.

Логістична діяльність є досить важливою складовою на всіх підприємствах. Організація логістичної діяльності повинна охоплювати всі гілки кожного підприємства та мати взаємозв'язок із кожною з них. З кожним роком організація логістичної діяльності вдосконалюється та автоматизується. Стрімкий розвиток та запровадження інформаційно-комунікаційних технологій перетворює усі економічні процеси підприємства у своєрідну ланку визначення та виконання завдань. Діджиталізація зумовлює появу інших спеціалістів, таких, що можуть працювати у режимі смарт - завдань, цільових бізнес - схем. Враховуючи цифрові трансформації країн, починають з'являтися нові особливості розвитку логістики, зокрема більшість з них пов'язано із інтеграцією даних. В Україні і за кордоном існують різні інститути, мета яких - застосування наукового потенціалу логістики на практиці.

Список використаних джерел

1. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник. 2е вид., перероб. Київ: КНТ, 2007. 332 с.

Корогодова О. О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Моїсеєнко Т. Є.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Глущенко Я. І.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Черненко Н. О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІРО У СВІТОВІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Важливим складником системи глобальних фінансів є фінанси структур транснаціонального типу підприємництва. Одним зі шляхів забезпечення фінансових ресурсів транснаціональних структур є акціонування, що передбачає створення широкого кола інвесторів. Слід зазначити, що переважна більшість українських підприємств, емітуючи акції, користуються позабіржовими способами їхнього розміщення, що призводить до залучення невеликих розмірів капіталу. Важливим фактором залучення додаткового капіталу є розміщення акцій компанії на фондовій біржі за допомогою інструменту ІРО (Initial Public Offering) - первинної пропозиції цінних паперів на біржі.

Сучасна світова історія первинної пропозиції акцій розпочалась у останній третині ХХ століття, коли у 1980 році компанія Apple провела первинне публічне розміщення акцій, ставши першим у світі бізнесом, що був оцінений у 1 трлн доларів. Сьогодні у світі засвідчується значний інтерес до зазначеного фінансового інструменту. Важливим такий спосіб залучення капіталів є не тільки для транснаціональних структур, а й для стартапів, які мають все більший вплив на світовий інноваційний розвиток та на фінансові ринки ресурсів. За словами венчурного аналітика Pitchbook Камерона Стенфілла, «феномен єдинорога», який був початком масових раундів збору коштів для стартапів протягом останнього десятиліття, «нарешті розгортається» і проявляється в рекордній хвилі ІРО [2].

Що стосується загальних тенденцій на фондових ринках провідних країн, то, наприклад, за даними [1], «волатильність ринку», спричинена вторгненням росії в Україну та стрімким зростанням глобальних процентних ставок, змусила інвесторів відмовитися від підтримки первинних публічних пропозицій, що призвело до різкого зниження лістингу на фондових ринках у Сполучених Штатах. Розглядаючи найбільш широко використовувані інструменти публічного первинного розміщення по секторах економіки, зазначимо, що за даними [3], у секторі комп'ютерів та електроніки (з компаніями, що займаються програмним забезпеченням, включно) у

2022 році спостерігалась найбільша активність IPO з точки зору обсягів (190 IPO) і доходів (\$30,6 млрд).

Процес підготовки первинного розміщення акцій IPO включає наступні кроки:

1. Підготовка публічної пропозиції. На цьому етапі здійснюється пошук інвестиційних банків, що займаються виведенням ТНК на фондовий ринок, та розпочинається співпраця. Такий етап може зайняти більше року та характеризується значними витратами для компанії, саме тому зазначений інструмент може бути використаний тільки компаніями з високим рівнем капіталізації та стабільним прибутком.

2. Співпраця з регуляторними органами. Подання заяви, в якій вказуються деталі публічної первинної пропозиції. Вказується визначена ціна пропозиції своїх акцій [4].

3. Викуп частини акцій інвестиційним банком.

4. Виведення ТНК на фондовий ринок. Розпочинається продаж акцій.

5. Можливе застосування фінансового інструменту, який має назву опціон “grinshoe”, коли інвестиційні банки протягом 30 днів після IPO продають на 15% більше акцій, ніж початкова сума, встановлена емітентом. Зазначений спосіб забезпечує додаткову цінову стабільність щодо цінних паперів та надає можливість додатково отримати прибуток.

Основними причинами, по яких компанія з приватної перетворюється на публічну, є: можливість залучення багатомільйонних інвестицій [5], покращення кредитоспроможності, підвищення рівня довіри до компанії та зміцнення її репутації, реклама компанії, збільшення рівня прозорості, та створення нового потужного фінансового інструменту - акції, що може використовуватись у вигляді оплати топ-менеджменту або при проведенні угод злиттів та поглинань [6].

Для української економіки дуже важливий процес первинного публічного розміщення акцій компаній, тому що це складає переваги залучення великого фінансування не тільки для самої компанії, що вирішує стати публічною, а й для економіки в цілому, покращуючи імідж країни в цілому та збільшуючи ступінь прозорості в економіці [7]. Бум IPO на українському ринку спостерігався з 2005 по 2011 рр. з піками в 2 етапи: 2005-2007 рр. і 2010-2011 рр.

Висновок. Структури транснаціонального типу підприємництва обирають шлях перетворення з приватної компанії на публічну за допомогою такого фінансового інструменту, як первинна публічна пропозиція (IPO). Зазначена можливість дозволяє компаніям швидко залучити велику кількість ресурсів, залучати інтелектуальний капітал вищого рівня та по суті представляє собою рекламну компанію. Серед недоліків IPO слід зазначити розмивання контролю над компанією та можливість його втрати, а також необхідність оприлюднення корпоративної інформації. Для української економіки дуже важливий розвиток чинного фондового ринку з прозорими правилами гри та збільшенням кількості компаній, які будуть перетворюватись на публічні, що буде надавати можливість підвищення довіри до реформ та сприятиме підвищенню рівня позитивного іміджу України на світовому ринку фінансів.

Список використаних джерел:

1. U.S. IPO activity plunges as Ukraine war triggers volatility. *Factbox*. URL: <https://www.reuters.com/business/us-ipo-activity-plunges-ukraine-war-triggers-volatility-2022-08-10/> (дата звернення: 22.11.2022).
2. Ponciano, J. The Biggest IPOs To Watch In 2022. URL: <https://www.forbes.com/sites/jonathanponciano/2022/01/03/the-biggest-ipos-to-watch-in-2022-reddit-trump-spac-tpg/?sh=6acbee924ac1> (дата звернення: 23.11.2022).
3. IPO drought continues in the US and Europe as volatility spikes again, Asia and Middle East continue to buck the trend. *Global IPO Watch*. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/ipo-centre/global-ipo-watch.html> (дата звернення: 24.11.2022).
4. Chui Zi Ong, Rasidah Mohd-Rashid, Kamarun Nisham Taufil-Mohd. Do institutional investors drive the IPO valuation? *Borsa Istanbul Review*. Volume 20, Issue 4, 2020, Pages 307-321. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2020.05.003> (дата звернення: 23.11.2022)
5. IPO. Opening Bell. URL: <https://napkinfinance.com/napkin/ipo/> (дата звернення: 24.11.2022).
6. Chernenko, N., Moiseienko, T., Korohodova, O., & Hlushchenko, Y. (2021). Analysis of mergers and acquisitions between 2009 and 2020. *Revista Galega De Economía*, 30 (4), 1-18. URL: <https://doi.org/10.15304/rge.30.4.7558> (дата звернення: 24.11.2022).
7. Полякова, А. Огляд ринку первинного публічного розміщення акцій та перспективи виходу українських компаній на IPO. *InVenture*. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/articles/oglyad-rinku-pervinnogo-publichnogo-rozmishennya-akcij-ta-perspektivi-vihodu-ukrayinskih-kompanij-na-ipo> (дата звернення: 22.11.2022).

Лойко Єлизавета Миколаївна,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

Суб'єкти господарювання є відкритою економічною системою, на яку впливають фактори як зовнішнього так і внутрішнього середовища. Комунікації суб'єктів господарювання умовно поділяються на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх комунікацій відносяться комунікації між адміністрацією і працівниками та співробітників між собою. До зовнішніх комунікацій відносяться комунікації між суб'єктом господарювання та представниками органів влади, іншими суб'єктами господарювання, споживачами, представниками засобів масової інформації та громадськості та іншими стейкхолдерами. Комунікації мають дуже важливе значення для успішного розвитку підприємства. Традиційний формат комунікацій – це зустрічі, івент-заходи, участь у виставковій діяльності, спільні заходи з різними стейкхолдерами. Для ефективного функціонування та розвитку суб'єктів господарювання є доцільним формування та реалізація комунікаційних стратегій, які є частиною стратегічного планування. Комунікаційна стратегія формується з урахуванням всіх видів комунікацій і тих, які вже розвинуті у суб'єкта господарювання і тих, які плануються до розвитку. При формуванні комунікаційної стратегії необхідно враховувати ресурси, які буде потрібно витрати на здійснення запланованих комунікацій. До таких ресурсів відносяться технічні, технологічні, фінансові та людські у вигляді робочого часу працівників.

Під впливом процесу діджиталізації відбувається цифрова трансформація комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання. Впровадження карантинних обмежень внаслідок пандемії на COVID – 19 як в Україні так і в багатьох країнах світу зробило для багатьох людей звичною нормою життя та роботи комунікації в он-лайн форматі. Сучасні інформаційні технології розвиваються дуже швидко і надають можливість широкого вибору методичного інструментарію суб'єктам господарювання у формуванні їх комунікаційної стратегії. Враховуючи значні зміни у комунікаціях, які відбулись як під впливом пандемічних обмежень, так і під впливом процесу діджиталізації, суб'єктам господарювання доцільно оптимізувати методичний інструментарій для розробки та удосконалення комунікаційних стратегій саме під потреби підприємства. У наукових працях вчених економістів немає єдиного підходу до визначення поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання». Тому доцільно провести дослідження сутності цього поняття за науковими працями вчених та інформацією Інтернет-джерел.

**Результати узагальнення існуючих підходів до визначення сутності
поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання» в працях вчених
та Інтернет-джерелах**

Автор	Сутність поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання»
Вікіпедія	Комунікаційна стратегія – одна із методик роботи рекламних агентств для вирішення бізнес-завдань замовника [1].
<i>Executives.</i> Журнал для управлінців. Проект Geo Club Ukraine.	Комунікаційна стратегія — це план на певний відрізок часу (зазвичай рік), яким керується компанія при комунікації із різними цільовими аудиторіями. Вона завжди націлена на формування бажаного сприйняття, створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до продукції чи бренду [2].
Офіційний сайт компанії «Варто»	Комунікаційна стратегія – це мапа, яка дозволяє бренду зберігати ресурси. В умовах цілковитої нестабільності та кризи наявність ефективної та деталізованої комунікаційної стратегії може суттєво допомогти бренду «втриматися на плаву» [3].
Завербний А.С.	Забезпечення високого рівня конкурентоспроможності українських підприємств за умов євроінтегрування економіки країни є практично неможливим без інтенсивного застосування комунікаційних стратегій (їх поетапного реалізування), спрямованих перш за все на інформування, переконання, нагадування тощо контактним аудиторіям (стейкхолдерам) щодо продукції (послуг, робіт) підприємства, формування, підтримання на високому рівні його репутації (іміджу) [4, 17].
Босак А.О.	Комунікаційна стратегія – довгостроковий план, який містить опис довгострокових принципів комунікування [5, 14].
Кириченко С.О., Цвях П.В.	Комунікаційна стратегія — це частина комунікативної взаємодії чи комунікативної поведінки, яка дозволяє інтегрувати цілі, завдання та бізнес стратегію підприємства з набором конкретних дій у сфері комунікацій підприємства. По суті, стратегія відповідає на питання: що і як зробити для досягнення ділових цілей підприємства [6].

Джерело: складено автором

За проведеним аналізом узагальнення сутності поняття «комунікаційна стратегія», які опубліковано в різних джерелах інформації доцільно зробити наступні висновки. За формою формування та реалізації автори вважають комунікаційні стратегії «методикою» [1], «планом на певний відрізок часу» [2], «мапою» [3], «довгостроковим планом» [5]. Таким чином можна вважати, що комунікаційна стратегія оформлюється у вигляді певного документу, за яким у подальшому здійснюються певні дії. Метою комунікаційної стратегії автори бачать «вирішення бізнес-завдань замовника» [1], «створення певного іміджу, підтримку та посилення лояльності аудиторій до продукції чи бренду» [2], зберігання ресурсів [3], «інформування, переконання, нагадування тощо контактним аудиторіям (стейкхолдерам) щодо продукції (послуг, робіт) підприємства, формування, підтримання на високому рівні його репутації (іміджу)» [4], реалізація «довгострокових принципів комунікування» [5], «інтегрувати цілі, завдання та бізнес стратегію підприємства з набором конкретних дій у сфері комунікацій підприємства» [6]. Зважаючи на відмінності у визначеннях авторів щодо цілей

комунікаційної стратегії, можна відмітити, що всі вони визнають, що метою комунікаційної стратегії є здійснення комунікацій із зацікавленими цільовими аудиторіями, оптимізація ресурсів.

Комунікаційні стратегії є частиною клієнтського сервісу, їх формування базується як на аналізі наявних даних діяльності суб'єкта господарювання і розвитку сегменту ринку, в якому працює компанія, так і на проведенні спеціальних економічних досліджень конкурентного середовища, проведення опитування наявних та потенційних клієнтів компанії, роботи в фокус-групах, моніторинг публікацій в соціальних мережах, аналіз даних Інтернет-статистики.

В практичній діяльності в розробці комунікаційних стратегій зацікавлені компанії, які можна віднести до середнього бізнесу. Типовими цілями комунікаційних стратегій компаній, які належать до середнього бізнесу, є: збільшення обсягів продажу товарів або послуг компанії, корекцій позиціонування, підвищення впізнаваності торгової марки компанії, нейтралізація негативу. При формуванні комунікаційної стратегії фокус уваги зосереджується на клієнтській базі. Для цього доцільно вивчити клієнтську аудиторію і зосередитися спочатку на ній. Потім доцільно розширити цю аудиторію з метою залучення інших споживачів, як потенційних клієнтів компанії. Доцільно прописати портрет цільової аудиторії, що допоможе при подальшій розробці комунікаційної стратегії розробляти інструменти, які є доцільними саме для цієї аудиторії.

Зміна умов господарювання, розвиток технічних та технологічних інновацій в інформаційних технологіях викликають необхідність розробки та впровадження нових, креативних та ефективних інструментів реалізації цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання. Розробка ефективної комунікаційної стратегії доцільна в системі економічного механізму, який передбачає формування методики, політики, важелів та інструментів цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Комунікаційна стратегія. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F
2. Комунікаційна стратегія. Навіщо і як створювати. *Executives*. Журнал для управлінців. Проект Geo Club Ukraine. URL: <https://executives.com.ua/komunikatsiina-stratehiia-navishcho-i-yak-stvoriuvaty/>
3. Комунікаційна стратегія. Офіційний сайт компанії «Варто». <https://business.djia.gov.ua/cases/marketing/naviso-biznesu-komunikacijna-strategia-rekomendacii-vid-agencii-komunikacij-varto>
4. Завербний А.С. Комунікаційні стратегії: проблеми та перспективи формування і реалізування за умов євроінтегрування. *Innovation and Sustainability*, 2022, № 1, С. 13 -19.
5. Босак А. О. Комунікації в системі менеджменту: суть та види. *Вісник Національного Університету "Львівська політехніка" "Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку"*. 2005. № 547. С.12-21.

Лут Т.С.

Здобувач ступеня бакалавра.

Артюх О.В.

д.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,

Одеський національний економічний університет

м.Одеса, Україна

ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль є важливим засобом здійснення фінансово–правової політики. На сучасному етапі державний фінансовий контроль являє собою один з найважливіших важелів фінансового механізму. Державний фінансовий контроль є одною з необхідних складових частин управлінського процесу. Контроль виступає, як частина зворотного зв'язку, однак за його даними здійснюється корегування прийнятих раніше рішень.

Фінансовий контроль охоплює складання, розгляд, затвердження та виконання бюджетів всіх рівнів, бюджетних та позабюджетних фондів. Також увага фінансового контролю зосереджується на діяльності фінансових установ (комерційних банків, страхових компаній та інших фінансових посередників), а також діяльності підприємств та організацій.

Державний фінансовий контроль надає суспільству в цілому об'єктивну інформацію про використання державних фінансових ресурсів, що передбачає ефективність та законність фінансового управління.

Правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні регулюються Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ (у редакції від 19.08.2022 на підставі - 2479-ІХ) [1].

Фінансовий контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель відбувається згідно ст.5 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [1].

Контроль у сфері закупівель здійснюється шляхом проведення моніторингу закупівлі у порядку, встановленому Законом України "Про публічні закупівлі", проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту та інспектування.

Моніторинг закупівлі здійснюється за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Наприклад, за результатами проведених заходів державного фінансового контролю впродовж січня - грудня 2019 року працівники апарату Південного офісу Держаудитслужби виявили втрат фінансових та матеріальних ресурсів на суму понад 154 млн. грн. [6]. За 2020 р. та за 2021 р. втрати фінансових та матеріальних ресурсів склали 452,8 млн. грн. та майже 856 млн. грн. відповідно [4, 5].

Завдяки аудиторам у 2019 р. об'єкти контролю відшкодували 64,7 млн. грн. втрат [6], у 2020 р. - 71 млн. грн. [4], у 2021 р. - 135 млн. грн. [5].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

При цьому у 2020 році було проведено 60 ревізій, 11 аудитів, 5 перевірок закупівель, тоді як у 2021 році було проведено 60 ревізій, 12 аудитів, 27 перевірок закупівель [4, 5, 6].

Отже, використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів також перебуває під контролем в формах державного фінансового контролю (ревізії та перевірки) та державного фінансового аудиту.

Фінансовий контроль місцевих бюджетів передбачає перевірку використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів у попередніх періодах, тобто виявляє та фіксує вже здійснені господарські операції та виявляє порушення. При цьому державний фінансовий аудит місцевих бюджетів передбачає не лише виявлення відхилень від кошторисів, але формування об'єктивної та незалежної оцінки щодо використання бюджетних коштів на місцях.

На сучасному етапі при здійсненні державного фінансового контролю існують проблеми, які перешкоджають розвитку державного фінансового аудиту місцевих бюджетів.

До цих проблемних питань можна віднести:

- проблеми юридичного характеру, які пов'язані з наявністю спірних питань у законодавстві, що є неузгодженими та суперечать один одному. Зокрема, існує неузгодженість поняття «державного фінансового аудиту».

Так у Бюджетному кодексі, який регулює міжбюджетні відносини, відсутня дефініція поняття «державного фінансового аудиту». Проте вказано, що однією з форм контролю за місцевими бюджетами є фінансовий аудит. Визначення поняття «державний фінансовий аудит» наведено в Законі «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Під цим поняттям розуміється «вид фінансового контролю, який передбачає перевірку та діагностику формування, розподілу використання фінансових ресурсів місцевого бюджету, перевірку відповідності ведення обліку державним стандартам бухгалтерського обліку, достовірність фінансової звітності; раціональне використання та збереження бюджетних ресурсів шляхом проведення коригуючих заходів» [1].

- проблеми організаційного характеру

Здійснення державного аудиту належить Державній аудиторській службі. Проте цей контролюючий орган тільки здійснює перевірку використання бюджетних коштів. Таким чином, здійснюється не зовнішній аудит місцевих бюджетів, а внутрішній. А це суперечить сутності аудиту, оскільки аудит - це незалежна перевірка, тобто її мають здійснювати особи, які можуть надати незалежну, неупереджену оцінку законності та ефективності виконання місцевих бюджетів. Тому у нормативних актах необхідно чітко розмежувати права, обов'язки та функції кожного з контролюючих органів;

- проблеми методичного забезпечення

Відсутні методики проведення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів. Для вирішення цієї проблеми необхідно вивчати передовий досвід зарубіжних країн з метою адаптації діючих методик проведення державного аудиту місцевих бюджетів до вітчизняних реалій;

- проблеми технічного характеру

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Відсутні програмні продукти для здійснення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів та узагальнення його результатів.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що державний фінансовий аудит є однією з основних форм контролю за фінансовими ресурсами місцевих бюджетів.

Державний фінансовий аудит направлений на перевірку достовірності формування та використання коштів місцевих бюджетів і встановлення причин, котрі перешкоджають ефективному формуванню та виконанню цих бюджетів.

Для вирішення проблем юридичного та організаційного характеру повинна бути сформована система законодавчого регулювання державного фінансового аудиту, а також його методичне забезпечення.

Державний фінансовий аудит місцевих бюджетів необхідно здійснювати за міжнародними стандартами державного аудиту (ISSAI), які необхідно адаптувати до вітчизняних особливостей.

В сучасних умовах переосмислення концептуальних засад державного фінансового аудиту місцевих бюджетів є актуальним та важливим питанням. Недостатнє розроблене методичне забезпечення державного фінансового аудиту місцевих бюджетів зумовлює низький рівень надійності та достовірності результатів контролю.

Для подолання вище вказаних проблем необхідно адаптувати закордонні методики в частині визначення етапів, методів перевірки та порядку аналітичних процедур в процесі здійснення заходів контролю.

Список використаної літератури

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ (у редакції від 19.08.2022 на підставі - [2479-ІХ](#)).
2. Басанцов І.В. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2014. Вип.1-2. XXI. С. 78-81.
3. Гребень С.Є. Види, форми та методи державного фінансового контролю: сутність та принципові відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С.103-108.
4. Одеські аудитори за 2020 рік відшкодували втрат на 71 млн. грн. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/5>
5. Одеські аудитори за 2021 рік відшкодували втрат на суму майже 135 млн. грн. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/716>
6. Одеські аудитори забезпечили відшкодування втрат на суму майже 65 млн. грн. протягом січня - грудня 2019 року. URL: <https://od.dasu.gov.ua/ua/news/186>
7. Перманчук П.К., Стефанюк І.Е. Державний фінансовий контроль: Ревізія та аудит. Київ: АВТ, 2013. 423 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

ОФШОРНІ ЦЕНТРИ ЯК ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Фінансова діяльність стає все більше розвиненою, маючи трансконтинентальний характер при впливі регіоналізації. Рух капіталів відіграє дуже важливу роль. Світовий ринок капіталів має свій локальний характер.

Він включає в себе фінансові центри, які працюють по всьому світі з своїми позичковими капіталами. У них є багато кредитно-фінансових установ, які обслуговують світові торгівлі та міграцію капіталу та здійснюється велика частина всіх міжнародних операцій. Важливий елемент забезпечення вільних міжнародних рухів капіталів є позитивні податкові клімати, які можуть реалізовуватися на різному рівні та етапі руху капіталу. Обрання певного формату податку залежить від стану економіки країни, як бере участь у міжнародних рухах капіталу.

Зазначивши те що офшорна зона це різновид вільно-економічної зони, можна проаналізувати мету створення вільно-економічної зони та відмінність офшорної зони від інших видів.

Вільно-економічні зони – це частини території країни, на якій для інвестора встановлюється податкова, митна, фінансова пільга з метою залучення додаткового інвестиційного засобу для активізації виробничих, торговельних, зовнішньоекономічних й інших видів діяльності. [1, с. 23-24]

Спільним між вільно-економічною зоною та офшорними центрами є низький податок чи його повна відсутність. Але в цей час існує певна відмінність, яка полягає в тому, що вільно-економічні зони орієнтовані на залучення продуктивного капіталу (як іноземних, так і вітчизняних), який накопичує доходи всередині зони, тоді як мета офшорного центра - залучення тільки іноземних капіталів, та підприємств що зареєстровані в цьому центрі не мають права здійснювати ніяку виробничу діяльність на території центру.

Є такі види офшорних центрів:

1) Класичні офшорні центри – ними є невеликі країни. Вони не ведуть будь-яку діяльність на території країни, в якій вони зареєстровані. Цей офшор має невелику ціну, вимоги до ведення бухгалтерських обліків повністю відсутні, але власник такої організації має сплатити в бюджет своєї країни щорічний збір. (Наприклад, Домініка).

2) Низькоподаткова юрисдикція – згідно законів з центр не звільняється від сплати податків, але таким організаціям надаються певні пільги. Низькоподаткова юрисдикція застосовується в таких державах, як: Болгарія, Кіпр, Швейцарія та інші.

3) Респектабельна офшорна юрисдикція (оншори) – це держава з звичайним оподаткуванням. Зареєстровані організації повинні обов'язково вести

бухгалтерський облік в своїй державі, але можуть сплачувати податки в нижчому розмірі. Респектабельна юрисдикція застосовується в таких державах, як: Великобританія, США, Нова Зеландія та інші.

4) Адміністративно-територіальні утворення, де діють офшорні центри характерні для держав, які мають федеративний устрій. Для цього офшорного центру характерно те, що він може виконувати всі свої функції не виходячи за кордони своєї країни. [2, с. 15-16]

За типом бухгалтерського обліку офшорні центри поділяються на:

1) Англо-американську модель. Весь облік орієнтується на інформаційний запит інвестора і кредитора. Це зумовлюється тим, що промислова революція в США і Великобританії привела до того, що власники організацій відійшли управління, передавши його професійному управлінцеві. Для цієї моделі характерні: стабільні політичні системи; розвинена економіка; всі правила приймаються професійною організацією; сертифікація професійних кадрів.

Але у англо-американській моделі немає: уніфікованого плану рахунку, облікового реєстру, форми звітності, що може бути позитивною стороною цієї моделі. Ця модель має місце в Великобританії, Кіпрі та інших державах.

Континентальна модель. Ця модель поширена у країнах Європи і в Японії. Вона має тісні зв'язки бізнесу з банками, які в основному і задовольняють потреби фінансових організацій. Бухгалтерський облік регламентується тільки на законодавчому рівні. Уряди цих країн вимагають обов'язково публікувати перну інформацію про ці організації, тому останні змушені готувати фінансовий звіт, проте в не деталізованому вигляді, ніж це потрібно для кредиторів. Континентальна модель поширена в таких країнах, як Нідерланди, Панама та інші.

Після дослідження походження офшорних центрів, можна зробити висновок, що це один з видів вільно-економічних зон. Який за своєю суттю має деякі спільні особливості, такі як встановлення пільгових режимів для залучення капіталів. Вибір офшорних центрів можна здійснювати за багатьма класифікаційними ознаками, тому при створенні офшорної організації або взаємодії з іноземним контрагентом з офшорним статусом потрібно детально проаналізувати всі можливі фактори та цілі які компанія має наміри отримати від такої діяльності та співпраці.

Список використаних джерел

1. Комар І.С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2019. №10.
2. Луцишин З., Мехтєв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2021. № 2 (27).

Несен М. А.,
здобувач ступеня магістра
Куценко Т. М.,

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна

ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Тенденція до зростання різноманітності пропонованих послуг призводить до високого рівня конкуренції серед компаній на міжнародному ринку, що є ризиком при веденні бізнесу для кожної фірми. Враховуючи сучасну ситуацію, правильне управління конкурентоспроможністю організації стає головною задачею організацій, що допомагає мінімізувати можливі фактори негативного впливу зовнішнього ринку.

Управління конкурентоспроможністю компаній містить багато аспектів, які вимагають окремого аналізу. І для того, щоб кожний елемент був врахований, важливо заздалегідь розробити певний план дій та спрогнозувати, що можна отримати у результаті.

Окремі питання даного дослідження знайшли висвітлення в наукових працях В. Ф. Іванюта [1], І. П. Отенко [2], О. М. Сумець [3], Тарнавська Н. П. [4], В. Е. Батлер [5], Е.В. Прушківська [6] та інших вчених. Та аналіз підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємств потребує подальшого наукового дослідження та порівняння.

Метою дослідження є визначення шляхів для поліпшення конкурентоспроможності глобальних підприємств.

Процес глобалізації надав багато можливостей підприємствам для вдосконалення системи виробництва та роботи загалом, однак досягти дійсно масштабних результатів вийде тільки при належному менеджменті. Іншими словами, при розумному застосуванні наданих інструментів. Тому дослідження шляхів підвищення ефективності та конкурентоспроможності глобальних компаній є актуальним [1].

Для того, щоб товар, підприємства та навіть держава мали конкурентні переваги на міжнародному ринку, необхідно всебічно підходити до стратегії функціонування та, враховуючи динаміку світу, знаходити нові підходи для підвищення рівня конкурентоспроможності [2].

Місце підприємства на міжнародному ринку визначається багатьма чинниками, дія яких має бути врахована під час його виходу на міжнародний ринок. Адже від цього прямо залежить ефективність роботи фірми та вплив на зовнішню систему [3].

Динаміка, що відбувається в світі та постійне вдосконалення вже наявної системи привели до необхідності створити міжнародний ринок як певну область для взаємодії її учасників [4 – 5].

Міжнародна конкурентоспроможність проявляється у досягненні фірмою конкурентних переваг у міжнародному суперництві, і визначається принципами (рис. 1).

Рис. 1. Принципи, що надають конкурентні переваги фірмі на міжнародному ринку (виконано автором за джерелом [6])

Необхідно забезпечити гідні умови для учасників внутрішньої та зовнішньої діяльності компанії. Для цього необхідно впроваджувати заходи щодо поліпшення управлінської системи та постійно шукати шляхи її вдосконалення. Важливо налагодити ефективне функціонування бізнес - процесів та застосовувати наявні ресурси з максимальною користю. Для цього необхідно:

1) модернізувати стратегію: очікування клієнтів можуть різко змінитись, коли економічні умови нестабільні. При зменшенні прибутку необхідно переглянути стратегію продажу та маркетингу відповідно;

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2) своєчасно інформувати керівні органи щодо змін в системі діяльності підприємства та оптимізувати зв'язок керівництва та підлеглих;

3) сприяти повазі прав людини, використовуючи можливості та масштаби підприємства;

4) забезпечити справедливі та безпечні умови праці по всьому ланцюжку створення вартості, вирішуючи найактуальніші проблеми прав людини;

5) забезпечити ефективних механізмів розгляду скарг та доступу до засобів правового захисту;

6) розширити принципи Кодексу поведінки постачальників до всіх франчайз та спільних підприємств (створити офіційну програму залучення франчайзи та спільних підприємств);

7) намагатися досягти гендерного паритету в управлінських ролях;

8) розробити програму справедливості в оплаті праці;

9) диференціювати продукцію;

10) ребрендинг – оновляти продукт, візитні картки, соціальні мережі, сайт, фірмові упакування тощо;

11) забезпечити усіма необхідними умовами працівників для ефективної роботи;

12) надати працівникам можливість постійного розвитку, допомогу і підтримку в придбанні необхідних знань і навичок;

13) сформулювати перспективні напрями розвитку (довгострокова стратегія);

14) освоювати нові ринки закордоном;

15) вдосконалювати рівень функціонування окремих підрозділів, завдяки впровадженню інформаційних ресурсів, їх аналізу та обробці.

Таким чином, важливо спрямувати усі зусилля на стратегічні цілі організації, знизити невизначеність, в умовах яких вирішуються певні задачі, крім того, своєчасно виявити можливі недоліки у внутрішньому регулюванні системи та проінформувати керівні органи.

Список використаних джерел

1. Іванюта В. Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності. *Агроінком*. 2012. № 1–2. С. 97–101.

2. Отенко І. П. Аналіз та оцінка потенціалу. Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. 348с.

3. Сумець О. М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.-практ. посіб. Київ : Професіонал, 2007. 208 с.

4. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 570с.

5. Батлер В. Е. Основні риси відкритого акціонерного товариства і американської корпорації. *Держава і право*. 2014. № 7. С. 79–86.

6. Прушківська Е. В. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. С. 119–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_15 (дата звернення: 16.11.2022).

Ніколаєнко Я.,
здобувач ступеня бакалавр,
Крещенко А.,
здобувач ступеня бакалавр,
Жукова Ю.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку повномасштабної війни в Україні відбулись серйозні економічні проблеми. За оцінками Світового банку, станом на травень 2022 року втрати ВВП України склали 45% [1], що викликано погіршенням умов та можливостей ведення бізнесу. Згідно результатів опитування у березні 2022 року [3], до 85% бізнесу перейшло у режим часткової роботи або взагалі припинило діяльність. На серпень 2022 року ситуація дещо поліпшилась, відбулась часткова адаптація бізнесу, і частка підприємств, які повністю або майже зупинені склала 39,9% [4]. Ситуація з енергетичною кризою надала нового поштовху негативним тенденціям. На сьогодні, за деякими оцінками, закрито до 50% всіх підприємств [2].

Узагальнено зміни сфери бізнесу полягають у:

- змінах у обсягах діяльності, завантаженості та кількості працівників;
- релокації;
- структурних трансформаціях, змінах орієнтації бізнесу

Має місце регіональна нерівномірність проблем бізнесу, яка пояснюється зосередженням місць бойових дій (Табл. 1).

Таблиця 1

Регіональні відмінності стану бізнесу в Україні, станом на серпень 2022 року.

	Схід	Південь	Центр	Північ	Захід
Частка підприємств, які повністю зупинили роботу, %	36,1	17	7,9	10	10,7
Частка підприємств, які працюють частково (40-60%), %	20,8	23,3	24,7	35,7	33,6
Частка підприємств, обсяги робіт у яких не змінились або зросли, %	6,9	12	13,5	5	16,1
Частка підприємств, які зазнали несуттєвих фінансових втрат, %	19,2	31,8	50,6	25,7	38,9
Частка підприємств, у яких впала зайнятість працівників, %	68,5	52,3	52,8	59,4	42,7
Частка підприємств, які не проводили релокацію, %	60,3	89	91,8	81,7	85,2
Частка підприємств, які проводили релокацію в Україні, %	20,6	5,8	5,9	15,5	12,3
Частка підприємств, які проводили релокацію за кордон, %	1,5	-	1,2	-	2,5

Джерело: складено авторами на основі [4].

Найкраща ситуація спостерігається на Заході та в Центрі України: в цих регіонах найменша частка підприємств, які зупинили діяльність, або працюють частково; найбільша частка підприємств, які зазнали несуттєвих втрат, та які не проводили релокацію. Найгірша ситуація спостерігається на Сході України, де проходять бойові дії. На Півночі та Півдні ситуація краще.

Незважаючи на труднощі та небезпеку, релокація бізнесу не стала великомасштабною, і відбувалась переважно в межах України, що дозволяє сподіватись на збереження потенціалу економічного зростання економіки країни та його відновлення після закінчення бойових дій.

Скорочення бізнес активності має і виражений галузевий аспект. Частка підприємств, які майже або повністю зупинили діяльність найвища у будівництві – 58,6%, машинобудуванні – 50,5%, сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 60%, операціях з нерухомим майном – 53,9% [5]. У деяких галузях відбулось зростання: частка підприємств, у яких обсяги не змінились або зросли найбільша у транспорті, складському господарстві, поштовій діяльності – 25%, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 31,3%, ресторанах та кав'ярнях – 21%, легкій промисловості – біля 30%, ІТ-секторі – 28,6%, роздрібній торгівлі харчовими продуктами – 22,2%, роздрібній торгівлі – 21,9% [5]. 37% підприємств здійснило галузеву трансформацію з метою порятунку бізнесу від закриття [3].

На жаль, переважна частина бізнесу не взаємодіє з органами місцевого самоврядування з питань відновлення і розвитку підприємництва. Майже у всіх галузях, крім виробництва харчових продуктів та професійної, наукової та технічної діяльності, частка підприємств, які не взаємодіють з органами місцевого самоврядування з питань відновлення і розвитку підприємництва складає від 60 до 90%. Так само переважна більшість представників бізнесу не знають про жодну програму підтримки підприємництва у своїй територіальній громаді – від 60 до 94% підприємств [5], в той час, як держава запустила кілька змістовних та масштабних проєктів. Серед них:

1. Компенсація за працевлаштування ВПО.

Компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожную працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

2. Тимчасове переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів.

Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати державну допомогу в переміщенні своїх потужностей до західних областей України. Для цього запущено програму з релокації українських виробництв за підтримки держави.

3. Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу.

ДП «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки, за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та національного проєкту з розвитку

підприємництва та експорту Дія.Бізнес запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу.

4. Повний огляд ініціатив щодо релокейту підприємств.

Команда Офісу з розвитку підприємництва та експорту та національного проєкту Дія.Бізнес зібрала ініціативи, які допоможуть українському бізнесу евакуюватися з постраждалих регіонів. Українські підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати допомогу в переміщенні своїх потужностей до безпечних областей України.

5. Урядова програма «Робота»

Запущено офіційний сайт програми «Робота», на якому можна ознайомитись з умовами участі по кожному грантовому конкурсу та подати заявку на отримання гранту від держави.

6. Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу на Дія.Бізнес

Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу — це те місце, де підприємці можуть обрати для себе необхідну фінансову програму, прочитати детальні умови отримання фінансування та звернутися безпосередньо до банківських та інших установ.

7. Чекліст для рестарту бізнесу

Інструмент від ініціативи UA Anti-crisis допоможе зібрати інформацію про ресурси, побудувати стратегію та зробити конкретні кроки для запуску бізнесу з метою скорішого відновлення економіки України [6].

Оцінка збитків, завданих війною, і планування повоєнної відбудови відбувається за співпраці зі Світовим банком. Під час воєнного стану Світовий банк затвердив для України три позики на загальну суму 1,85 млрд євро та 91,16 млн доларів США.

На сьогодні в Україні реалізується спільний з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) проєкт «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) на загальну суму 7,3 млрд дол. США. У фокусі інвестиційних проєктів, крім традиційного сільського господарства, будуть також підприємства, які є системними для всієї економіки: транспорт, енергетика, банківська система [7].

Отже, не дивлячись на складні військові, політичні та економічні умови бізнес в Україні продовжує розвиватися. Держава всіма способами підтримує підприємництво, адже їх співпраця дасть великий поштовх до економічного зростання у країні.

Тому відкриття бізнесу у цей час не є поганим варіантом, адже ризики компенсується відповідною підтримкою. Процес створення та початкового розвитку підтримується різними службами України, в тому числі і Податковою.

ДЖЕРЕЛА

4. DataBank. World Development Indicators (<https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>)

5. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf)

6. Діагностування стану українського бізнесу під час повномасштабної війни Росії з Україною. Аналітичний звіт. Березень 2022 р. Gradus Research Company. (https://gradus.app/documents/188/BusinessInWar_Gradus_KSE_Report_30032022_ua.pdf)

7. Стан та потреби бізнесу в Україні: регіональні тенденції, літо 2022. Дія.Бізнес (<https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-regionalni-tendencii-lito-2022>)

8. Стан та потреби бізнесу в Україні: секторальний розріз, вересень 2022. Дія.Бізнес (<https://business.dii.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-ukraini-sektoralnij-rozriz-veresen-2022>)

9. Чекліст для рестарту бізнесу. Дія.Бізнес (<https://business.dii.gov.ua/restart-business>)

10. Світовий банк визначив галузі української економіки, куди будуть спрямовані інвестиції (<https://www.kmu.gov.ua/news/svitovij-bank-viznachiv-galuzi-ukrayinskoyi-ekonomiki-kudi-budut-spryamovani-investiciyi>)

Петренко В.П.,
економіст, студент Городищенського фахового коледжу Уманського
національного університету садівництва
Дегтяр Я.Р.,
к.ю.н., економіст

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ АПК В УМОВАХ ВОЄННОГО ПОЛОЖЕННЯ

Вступ. Одним із головних напрямків економічної та національної безпеки, а саме продовольчої безпеки, нашої держави в умовах воєнного положення є функціонування та розвиток агропромислового комплексу (далі – АПК). Його стратегічна важливість поряд з низькою привабливістю АПК для малих підприємств повинна підтримуватись державою. Тому що АПК забезпечує зайнятість людей в обробці землі, економічну стабільність і наповнення державного та місцевих бюджетів.

Матеріали і методи. Дослідженням розвитку стратегій АПК в своїх працях приділяли увагу такі вчені, як: Є. Масленников, О. Мних, Ю. Сафонов, В. Шевчук.

Результати. Як відомо, АПК є пріоритетною специфічною галуззю економіки. На відміну від інших галузей економіки, це проявляється в тому, що результати його діяльності залежать від природно-кліматичних умов. АПК покликаний забезпечити суспільство продовольством і сировиною для промислового виробництва, виробництвом сільськогосподарської продукції. В свою чергу, важливу роль АПК відіграє для розвитку інших галузей економіки, які використовують основні засоби виробництва та споживають сировину, яку виробив АПК, а також надають транспортні та торговельні послуги для реалізації цієї продукції. Виходячи із цього, основним пріоритетним напрямком розвитку АПК є зменшення ризиків від природно-кліматичних умов та забезпечення цього розвитку шляхом удосконалення системи захисту малих підприємств [1].

АПК є основною бюджетоутворювальною галуззю національної економіки. Цьому свідчить те, що його частка в зведеному бюджеті складає приблизно 9%.

Для розвитку АПК в Україні є всі сприятливі природно-кліматичні умови та геополітичне положення. Цьому свідчить те, що діяльність, яка стосується АПК, проводиться майже по всій території нашої країни. Україна має значний потенціал для розвитку АПК, який зумовлено сприятливими агрономічними умовами, наявністю багатогалузевої інфраструктури та наявністю освіченого працездатного людського капіталу.

Робота АПК в умовах воєнного положення є дуже важливою складовою у відновленні економіки нашої країни. У цей час малі підприємства потребують певної державної підтримки, а також певних спрощень на законодавчому рівні. На даному етапі, Урядом запроваджено механізм кредитування суб'єктів АПК, який здійснюється в рамках удосконаленої програми "Доступні кредити 5-7-9%" для

підтримки посівної компанії. Також в рамках цієї програми скасовано додаткові процедури сертифікації насіння, спрощено маркування імпортованих харчових продуктів і кормів, полегшена процедура експорту та ліцензування дозволених груп товарів, спрощена процедура доступу виробників АПК до пального, пестицидів та агрохімікатів, а також спрощена система реєстрації сільськогосподарських машин та механізмів в умовах воєнного положення.

Як відомо, до повномаштабної війни експорт продукції галузі АПК займав провідні позиції серед світових експортерів. Наприклад, на долю експорту продукції АПК в 2021 році припадало 40% від загального експорту продукції. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України спричинило руйнування налагоджених логістичних ланцюгів та зміну сталих процесів функціонування. В результаті повномаштабної війни знищена техніка та склади, велика кількість посівних площ була замінована, до частини цих територій немає доступу. Також ускладнює роботу підприємств АПК заборона працювати в вечірній та нічний час, тому що діє комендантська година. Але навіть в таких складних умовах навесні посівна кампанія відбулась. Зараз АПК налагоджує логістику та співпрацю з іноземним ринком, та розвиває своє виробництво на заході нашої країни.

Як відомо, функціонування АПК є головним напрямком економічної та продовольчої безпеки, тому для його повноцінного та ефективного функціонування передбачена можливість бронювання підприємствами АПК працівників в період мобілізації, тобто надання таким працівникам відстрочення від призову на 6 місяців.

В свою чергу, НБУ надав банкам та небанківським кредитним інститутам, що йому підпорядковуються, рекомендації щодо введення кредитних канікул.

В свою чергу, Міністерство аграрної політики та продовольства для спрощення процедур посівної кампанії запустило платформу по збору актуальних потреб в режимі реального часу <https://agrostatus.org/>, а також створено онлайн платформу для покращення логістичних маршрутів в умовах воєнного стану <https://prodsafety.org/>.

Отже, Уряд та Міністерство аграрної політики та продовольства роблять все можливе щоб допомогти виробникам продукції АПК забезпечити їх фінансовими ресурсами з державної підтримки.

Висновки. В умовах воєнного положення у АПК повинні бути інструменти, які спростять роботу в умовах кризи та зменшать ризики, та захистять виробників продукції АПК від банкрутства.

Виходячи із вищезазначеного в умовах воєнного положення в роботі АПК потрібно забезпечити достатній обсяг врожаю, пом'якшити ризики для продовольчої безпеки всередині країни та зберегти виробничий потенціал, який знадобиться для післявоєнної відбудови економіки нашої країни. Все це можна зробити при підтримці міжнародних організацій та нашої держави.

Список використаних джерел

1. Шульга В. Підтримка аграрного сектора в умовах воєнного стану: що варто знати? / В. Шульга // URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znat

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. /О. Бородіна // URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>

3. Маклакова І.О., Савельєва О.М. Правові заходи державної підтримки особистих селянських господарств у сучасних реаліях / І.О. Маклакова, О.М. Савельєва // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». – 2022. – № 3 (2022). – с. 132-136.

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА

За Конституцією України кожна дитина має право на отримання безкоштовної загальної середньої освіти. Кількість мешканців, які постійно мешкають в місті Києві постійно зростає, в середньому на 2% в рік. Доцільно дослідити динаміку змін кількості закладів загальної середньої освіти та кількості учнів і вчителів.

У місті Києві кількість закладів загальної середньої освіти за останні 5 років має динаміку до зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2017/18 - 2021/22 навч. р.

Назва показника	Роки					Відхилення даних 2021/22 до даних 2017/18 навч. р.
	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	
Кількість закладів загальної середньої освіти у місті Києві, од.	493	505	535	566	579	17,44
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	286,8	301,2	314,4	324,8	335,3	16,91
Кількість учнів в середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, тис. осіб	0,58	0,59	0,59	0,57	0,58	-
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	22,9	24,6	25,3	26,1	27,1	18,34
Кількість вчителів у середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, осіб	46	48	47	46	46	-

Джерело: складено автором за даними [1]

За період 2017/18 – 2021/22 навч. рік кількість закладів загальної середньої освіти зросло на 17,44 %, кількість учнів у закладах загальної середньої освіти за той

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

же період зросло на 16,91 %. Середня кількість учнів на один заклад загальної середньої освіти змінювалась незначно, і складала 570-590 учнів. Безумовно, що в місті Києві є різні заклади загальної середньої освіти, є заклади з кількістю учнів 1200 -1400 учнів, є заклади з кількістю учнів 300 – 500 учнів. Тому середні показники можуть свідчити більше про тенденції зростання або зменшення навантаження на один заклад. За проведеним аналізом тенденція зміни кількості учнів в одному закладі загальної середньої освіти нестабільна: у 2020/21 та 2019/20 роках спостерігалось збільшення навантаження на один заклад, а в 2021/22 навпаки, спостерігалось зниження кількості учнів в середньому на один заклад. Ця тенденція пов'язані із введенням в дію нових закладів загальної середньої освіти. Кількість вчителів в закладах загальної середньої освіти в місті Києві зросла за період 2017/18 – 2021/22 навч. рік на 18,34 %. Проте середня кількість вчителів на один заклад загальної середньої освіти значно не змінилась, вона як була на рівні 46 вчителів на заклад у 2017/18 навч. р. так і в 2021/22 навч. р. залишилась на рівні 46, незважаючи на зростання кількості закладів загальної середньої освіти та кількості вчителів. Фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається за рахунок бюджету міста Києва. За прийнятою методикою обсяг бюджетного фінансування кожного закладу загальної середньої освіти залежить від граничний обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01.01 поточного бюджетного періоду та від кількості учнів. За статистичними даними витрати із бюджету на 1 учня зростають в середньому на 20 % за рік. Сучасна тенденція цифровізації освітнього процесу потребує додаткових витрат на придбання закладами освіти комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. У 2021 р. із Державного бюджету було виділено додаткову суму у розмірі 70184,4 тис. грн. на придбання комп'ютерів та ноутбуків для викладачів, для забезпечення можливості здійснення процесу навчання у дистанційному форматі [2]. Тенденція зростання витрат на організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти потребують методичного інструментарію для більш оптимізованого розподілу витрат міського бюджету між закладами загальної середньої освіти, що потребує проведення наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт. Головне управління статистики м. Києва. Заклади загальної середньої освіти (1995-2019). URL: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=530&lang=1> (дата звернення 24.11.2022).
2. Розпорядження виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) № 1111 від 18.05.2021 р. URL: https://kyivcity.gov.ua/bcgnslf6d_kmda__1111

ІНДУСТРІЯ 4.0: ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні цифрова трансформація є ключовою рушійною силою значних змін, що відбуваються у глобальній економіці, суспільстві та особистому житті. Цифрові технології дають змогу здійснювати більше економічної діяльності – і здійснюватися безпечно – хоча й нерівномірно в різних фірмах, секторах і країнах. На початку ХХІ століття людство опинилось під впливом хвилі нової промислової революції, більш відомою як концепція «Індустрія 4.0». Нові технологічні виклики Індустрії 4.0 приводять до кардинальних змін в організації суспільного виробництва та способах задоволення потреб споживачів. Крім того, вона приводить до інноваційних трансформацій у багатьох галузях, руйнує бар'єри між ними, стирає межі між постачальниками, виробниками і споживачами, що в кінцевому підсумку є передумовою структурних трансформацій в економіці. Це зумовило уряди як розвинених, так і країн, що розвиваються, обґрунтовувати та застосовувати нові підходи економічної політики для підвищення інноваційного розвитку промислового сектору. Високотехнологічність у виробництві, інноваційний характер й модернізація секторів промисловості на основі інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, динаміка цифрових трансформацій для України мають стати пріоритетним рішенням в частині досягнення стійкого економічного зростання та розвитку [1].

Індустрія 4.0 швидко показує, що розвиток постіндустріальної сфери послуг не веде до стиснення промислової галузі. Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у виробничий цикл та наше повсякденне життя призвело до переосмислення відносин між компаніями та споживачами, а також до зростання продуктивності праці та модернізації соціального життя. Характерними ознаками Індустрії 4.0 є:

- повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов;
- кіберфізичні системи створюють віртуальні копії об'єктів фізичного світу, контролюють фізичні процеси і приймають децентралізовані рішення. Вони здатні об'єднуватися в одну мережу, взаємодіяти в режимі реального часу, самоналагоджуватися і самонавчатися;
- важливу роль відіграють інтернет-технології, що забезпечують комунікації між персоналом та машинами;
- підприємства виробляють продукцію відповідно до вимог індивідуального замовника, оптимізуючи собівартість виробництва.

Світова пандемія, спричинена COVID-19, а також зміни, що зараз відбуваються у політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах, призводять до пришвидшення процесу цифровізації економік, побудови смарт-міст

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

(smart-city), запровадження концепції smartспеціалізації на всіх рівнях починаючи від державного рівня і закінчуючи рівнем окремого підприємства. Україна прагне стимулювати інновації у вже існуючих компаніях, підтримувати розробку нових стартапів. Підприємства, що впроваджують досягнення Індустрії 4.0, намагаються дійти реальних та радикальних змін в сфері інновацій[2].

При цьому варто зазначити, що Україна тільки починає свій шлях до становлення як високоіндустріальної країни із цифровою економікою, вже реалізовані певні програми стратегії, але цей процес відбувається під впливом різних чинників, які його, на жаль, стримують. До чинників, які стримують процес цифровізації економіки України, слід віднести:

- відсутність побудованої інфраструктури забезпечення реалізації концепції Індустрії 4.0;
- величезний рівень бюрократизації;
- відсутність чіткого розуміння виконавцями на місцях шляхів реалізації концепції Індустрії 4.0;
- недостатнє фінансування, що не дає змоги виконати інноваційні smart-проекти;
- світову пандемію, спричинену COVID-19;
- відтік інтелектуальної еліти за кордон (зокрема, фахівців ІТ-сфери);
- слабку взаємодію між державою, ЗВО, підприємцями, громадою; низьку інноваційну активність малих та середніх підприємств;
- наявність застарілого обладнання на підприємствах та відсутність вільних коштів на переоснащення;
- складність ухвалення рішень про впровадження змін тощо.

Найбільший внесок у інноваційний розвиток України, як безпосередньо науковий, так і фінансове забезпечення інноваційної діяльності мають самі інноватори. В останні роки частка власних коштів у фінансуванні інноваційної діяльності значно збільшилася і становить понад 90% загальної суми витрат на інновації. Це пов'язано з нестабільною економічною та політичною ситуацією, війною на сході країни, зміною зовнішньої кон'юнктури тощо. Саме через це іноземні інвестори значно скоротили свої вклади до України. Також помірне фінансування є і зі сторони держави. Стратегія Індустрії 4.0 не затверджена урядом, не отримала фінансування (як і десятки інших), але тим не менше – вона «жива» й виконується силами бізнес-спільноти [2].

Отже, науково-технічний прогрес є процесом постійного створення, нововведення та вдосконалення виробництва, технології і продукції завдяки науці й техніці. Саме втілення досягнень науково-технічного прогресу в умовах переходу від Індустрії 3.0 до 4.0 допоможе економіці України зміцнювати свої позиції на світовому ринку та покращити конкурентоспроможність держави. На сьогодні одним із завдань вітчизняної економіки в цілому і промисловості зокрема є її цифровізація: оновлення технологічного, соціально-економічного базису і зміна способів управління господарським комплексом країни. Індустрія 4.0 в промисловості передбачає просування на підприємствах галузі цифрових технологій, залучення відповідних фахівців, підвищення доступності спеціальних

програмних засобів, впровадження та розвиток інформаційних систем, баз даних, обчислювальних потужностей, поширення технології «хмарних» сервісів. Україна має значні можливості для подальшого розвитку в умовах Індустрії 4.0, спираючись на свій високий інтелектуальний потенціал.

Список використаних джерел

1. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: моногр. / за наук. ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого та д.е.н., проф. О.М. Сохацької. Тернопіль: Осадца Ю.В. 2018. 478 с

2. Індустрія 4.0 в Україні. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvtuku/>

3. Войтко С. Реалізація освітнього та промислового потенціалів України у глобальних умовах Індустрії 4.0. Економічний вісник НТУУ «КПІ». №16. 2019. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.182743>.

Пономарьова В.С.
здобувач ступеня магістра
Артюх О.В.
д.е.н., професор
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ОБЧИСЛЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Відповідно до Конституції України земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою увагою держави і кошти від плати за землю повинні бути направлені в першу чергу на фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель у сукупності з іншими природоохоронними заходами. Податковим кодексом України (далі – ПКУ) визначено плату за землю як обов’язковий платіж у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності та який є одним із видів доходів місцевих бюджетів, що зараховується на рахунки відповідних рад (сільської, селищної та міської) [1].

З початку розгортання повномасштабної війни Російської Федерації проти України Парламент ухвалив суттєві зміни до законодавства, що передбачають значне послаблення оподаткування на період воєнного стану. Адже, на жаль, війна внесла зміни не тільки в життя кожної людини, а й у важливі системи, які забезпечують життєдіяльність нашої країни, одна з яких це податкова система. 17 березня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до ПКУ та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX. Цим Законом внесено деякі зміни щодо питань оподаткування землі, а саме: не нараховується та не сплачується плата за землю за території, перелік яких визначено Кабінетом Міністрів України. Даний фактор звісно впливає на зменшення надходжень до бюджетів громад.

Проаналізуємо динаміку надходжень плати за землю до місцевого бюджету України за 2018-2021 рр.

Динаміка надходжень плати за землю до місцевого бюджету України, 2018-2021 рр. (у млн. грн)

	2018	2019	2020	2021
Земельний податок з юридичних осіб	8241,19	11488,69	10828,82	11815,53
Орендна плата з юридичних осіб	15288,09	17193,53	16369,41	18887,72
Земельний податок з фізичних осіб	1629,42	1860,92	1984,75	2028,09
Орендна плата з фізичних осіб	2162,39	2292,51	2288,65	2531,98

Джерело: створено автором на основі [2]

Як бачимо, динаміка надходжень характеризується поступово зростаючими показниками за даний період часу, однак у зв’язку з теперішніми обставинами у 2022 році результати звісно будуть зовсім інші. Не дивлячись на позитивну динаміку протягом останніх років, існує проблематика саме в обчисленні плати за землю:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- по-перше, відсутність повних відомостей в Державному земельному кадастрі щодо прав власності користування земельними ділянками;
- проведення нормативно-грошової оцінки земель (багато суб'єктів господарювання розраховуючи річну суму плати за землю не враховують потрібний коефіцієнт індексації), при цьому відбувається заниження їх податкових зобов'язань. Листом від 11.01.2022 № 6-28-0.222-275/2-22 наразі значення коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель і земельних ділянок за 2021 рік становить для земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення – 1,1 [3].
- встановлення юридичними і фізичними особами пільг без правомірного їх використання, що таким образом мінімізує їх сплату до бюджету.
- проблеми зі сплатою орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності у випадку переходу права власності на нерухомість, що розміщена на орендованих ділянках;
- правильність визначення цільового призначення землі і використання її за призначенням, що може бути наслідком різної плати за землю;
- розглядаючи подані декларації за звітний період юридичними особами виявлено неправомірне зменшення площі ділянки, що оподатковується тощо.

Діюча в Україні система податкового адміністрування сплати за землю як і податкова система країни в цілому, потребує постійного вдосконалення та покращення. Тому важливими заходами для збільшення надходжень та правильності обчислення суми сплати податкових зобов'язань, на наш погляд, є:

- проведення інвентаризації всіх земельних ділянок та контроль щодо їх реєстрації (з метою встановлення місця розташування земельних ділянок, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру);

- своєчасне проведення нормативно-грошової оцінки земель (принаймні один раз на 5-7 років);

- поліпшення адміністрування з орендної плати (встановлення адекватних розмірів орендної плати з диференціацією за видами цільового призначення; своєчасне внесення змін до договорів оренди у разі зміни нормативно – грошової оцінки земель; своєчасне відновлення договорів та заміна сторони договору у разі переходу права власності).

- підвищення контролю за правильністю заповнення та своєчасністю подачі декларацій з належним і відповідним оформленням всіх пунктів та формування податкової культури у платників податків.

Таким чином, плата за землю є бюджетоутворюючим податком для місцевого самоврядування. На основі розглянутої проблематики обчислення плати за землю, слід оцінити та взяти до уваги дотримання вищезазначених напрямів, що можуть стати напрямом покращення до поставлених проблем.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2022).
2. Річні звіти Державної казначейської служби про виконання Державного бюджету за 2018-2021 роки. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2022).
3. Щодо коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки за 2021 рік, який застосовується для визначення податкового зобов'язання з плати за землю. URL:<https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2022).

Похвалітова Д. Д.
здобувач ступеня бакалавра,
Посохов І.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки бізнесу
та міжнародних економічних відносин
Національний технічний університет «ХПІ»
М. Харків, Україна

НЕДОБРОСОВІСТНА КОНКУРЕНЦІЯ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розвиток економічної діяльності, як в межах однієї країни, так і в міжнародних масштабах, здобуває все більшого розповсюдження, завдяки полегшенню умов взаємодії, глобалізації та діджиталізації у розвинутих державах, що беруть активну участь в цих процесах. Глобалізація не лише допомагає компаніям та підприємствам країн вийти на нові ринки та рівні торгової діяльності, а й підштовхує адаптуватись до нових умов, що панують відповідно до світових стандартів. Основним же поняттям, що там існує для зображення природи будь-яких ринкових відносин, виступає «конкуренція», тобто економічна взаємоборотьба власників та виробників за більш сприятливі умови як виготовлення, так і постачання продукції, маючи на меті здобуття найбільшого прибутку. Варто зазначити, що проблемою в даному випадку є не характеристика поняття конкуренції, а саме регулювання та коректний захист економічної конкуренції як важливого аспекту ведення прибуткового підприємництва на міжнародному рівні. Необхідно розуміти, що добросовісна конкуренція не тільки не несе шкоди, а й навпаки сприяє розвитку та досягненню успіху компанією. Створення та впровадження конкурентного середовища, надійний захист економічної діяльності та безпосередньо регулювання різних типів ринкових відносин прямо впливає на можливість економічного розвитку держави та закріплення її позиції у світі. Завдяки неціновій конкуренції успішні учасники ринку здобувають змогу пробитись в лідери та розширювати конкурентні інструменти в подальшому, наприклад, поліпшувати якість виготовленої продукції, розширювати асортимент, підвищувати рівень витрат на рекламну кампанію [1, 2, 3, 4]. Загалом від розуміння природи конкуренції, різноманітних форм її прояву, методик конкурентної боротьби та чинників, що безпосередньо мають вплив на підготовленість суб'єктів економіки до подібної боротьби, значною мірою залежить загальна ефективність господарювання [5, 6, 7].

Однак, суперництво щодо споживчого попиту в середовищі суб'єктів може відбуватись як сумлінно, так і з використанням незаконних методів конкуренції, що в свою чергу завдає шкоди не тільки споживачу чи учасникам конкурентної діяльності, а й державі в цілому. Мова йде саме про недобросовісну діяльність, яка є причиною неспроможності повноцінного розвитку конкурентоспроможності національних економік країн на міжнародних ринках. Загалом недобросовісною конкуренцією називають будь-яку незаконну конкурентну діяльність підприємств, що порушує загальноприйняті правила ведення бізнесу та торгівлі. Завдяки

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

швидким темпам розвитку ринкової економіки з'являється все більше компаній, які можна звинуватити в нечесних способах отримання переваги. Саме тому, вивчаючи визначення цього явища з законодавчої точки зору, яскраво простежується необхідність виробляти стратегію захисту для підприємств від неконкурентних дій інших учасників на ринку задля утримання власного ринкового стану, а саме робити акцент на шляхах захисту, які б убезпечували індивідуалізацію виробництв у сфері економічної діяльності. З найпоширеніших варіантів прояву науковці визначають наступні: використання, без дозволу, імені або ж торгового найменування; перепродаж товарів чужого виробництва під власною маркою; поширення оманливої, неправдивої інформації; копіювання зовнішнього виду продукції або дизайну без відповідного посилання на першоджерело тощо. Так як, жодна компанія насправді не захищена від впливу недобросовісних конкурентів навколо, то рекомендується ретельно та регулярно аналізувати ринок, на якому ведеться діяльність, та без зволікань реагувати на нечесну ділову практику задля її прискікання та зменшення вірогідності повторення подібного.

Найбільш розповсюдженим методом боротьби з недобросовісною конкуренцією є антимонопольне законодавство та провадження антимонопольної діяльності, яка спрямована на утворення та підтримку конкурентного середовища, у тому числі, конкурентних відносин, завдяки протидії діяльності монопольних утворень. За час свого існування антимонопольна політика стала важливою складовою частиною діяльності для найбільших міжнародних економічних організацій. Уперше подібні закони прийняли наприкінці XIX століття в США, Канаді та Австралії, так як ці країни були флагманами промислового розвитку та осередком найбільш інтенсивної монополізації. Формально дані закони забороняли трести, а також низку інших видів монополій. У 1980 році конференцією ООН з торгівлі та розвитку було розроблено «Комплекс узгоджених на багатосторонній основі принципів і правил контролю за обмежувальною діловою практикою», згодом під впливом антикартельного законодавства та на основі даного документа було ухвалено «Типовий закон про конкуренцію». Проте варто зазначити, що ступінь використання компанією різноманітних методів для власного захисту теж залежить не лише від внутрішнього, і від зовнішнього середовища, бо результати захисту від недобросовісної конкуренції мають прояв у зовнішньому середовищі, хоч і сама діяльність проводиться всередині підприємства. Також важливим є те, що на вибір безпосередньо методів по захисту компанії впливає низка факторів, до найважливіших можна віднести наступні: наявність добросовісної конкуренції та її стан на ринку; підвищення власної обізнаності про наявність прав; надійність захисту прав учасників ринку та вплив недоліків в системі управління; якість законодавства щодо правового захисту; прагнення учасників ринку отримати високий прибуток та ступінь їх залежності від постачальників сировини з-за кордону.

У нашій країні здійсненням державного регулювання недобросовісної конкуренції займається Антимонопольний комітет України та регулюється за допомогою закону «Про захист від недобросовісної конкуренції». У 2021 році організацією було виявлено загалом 1675 правопорушень, а економічний ефект

діяльності АМКУ, завдяки припиненням порушенням наявного конкурентного законодавства, склав 5,2 млрд. грн. Що на 12 % перевищило показники попереднього звітного року, також варто зазначити, що сума економічного ефекту у кілька разів вища за державні витрати на фінансування АМКУ – 313 млн. грн. Зростання показника економічного ефекту дозволило дотримуватись пріоритету якості справ над їх кількістю. Також комітетом було виявлено низку закупівель, загальна вартість яких сягнула понад 13 млрд. грн. Сума ж сплачених штрафів та пені минулого року дійшла до позначки більше як пів мільярда гривень. Традиційно, у 2021 році можна було спостерігати найбільшу кількість виявлених та припинених фактів недобросовісної конкуренції, що стосувались порушення ст. 15-1 Закону, що по суті є отриманням необґрунтованих переваг над конкурентами, завдяки надання споживачам оманливої інформації [8].

Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що у процесі господарської діяльності всі її суб'єкти мають дотримувати низки правил, що забезпечує їх «технічну» рівність та не уможливорює наявність недобросовісної конкуренції. Отримувати ж перевагу вони мають саме завдяки прийняттю власних рішень, що сприяють підвищенню ефективності в порівнянні з іншими конкурентами та робить їх пропозицію більш привабливою для споживачів. А наявність ефективного антимонопольного законодавства виступає гарантом захисту ринкової конкуренції і саме удосконалення національного антимонопольного законодавства кожної країни-учасниці Європейського Союзу призводитиме до оптимізації понесення відповідальності за порушення встановлених правил та прояву нечесної конкуренції, а також допомагатиме з регулюванням добросовісних конкурентних відносин.

Список використаних джерел

1. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності : монографія / І. М. Посохов [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Іванченко І. С., 2022. 252 с.
2. Посохов І. М., Чепіжко О. В., Падалка П. А. Науково-методичні рекомендації з удосконалення конкурентоспроможності машинобудівного підприємства на підставі застосування інструментів ризик-менеджменту. *Економіка. Фінанси. Право = Economics. Finances. Law*. 2022. № 7. С. 5-8.
3. Посохов І. М., Чепіжко О. В. Науково-методичний підхід до оцінювання ризиків фінансово-господарської діяльності в управлінні конкурентоспроможністю машинобудівного підприємства. *Економіка. Фінанси. Право. = Economics. Finances. Law*. 2022. № 1/1. С. 20-24.
4. Посохов І. М. Петриченко О. В. Показник якості як основоположний елемент рівня конкуренції в міжнародній торгівлі. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health* : тези доп. 30-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD–2022, [19-21 жовтня 2022 р.] / ред. Є. І. Сокол. Харків : НТУ "ХПІ", 2022. С. 593.
5. Посохов І. М. Чепіжко О. В. Проблеми управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах трансформації економіки України. *Актуальні проблеми*

модельовання та управління соціально-економічними системами в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2018 р. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2018. С. 285-288.

6. Посохов І. М., Чепіжко О. В. Сучасні підходи до забезпечення конкурентоспроможності залізничного транспорту в умовах європейської інтеграції. *Технології та інфраструктура транспорту* : тези доп. міжнар. наук.-техн. конф., 14-16 травня 2018 р. Харків : УкрДУЗТ, 2018. С. 425-427.

7. Posokhov I. Main directions for improvement international competitiveness of Ukraine in the context (conditions) of european integration / I. Posokhov, E. Chepizhko // *The Economics of the XXI Century: Current State and Development Prospects* : collective monogr. London : Sciemcee Publishing, 2018. P. 374-386.

8. Звіт антимонопольного комітету за 2021 р. URL: <https://amcu.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/ccb/c10/627ccbc10ef3d640199715.pdf>

Ромашина Д.А.,
здобувач ступеня магістра,
Гуренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та інноваційного провайдингу,
ПВНЗ Європейський Університет
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Особливості сучасного етапу розвитку ринкових відносин обумовлює необхідність використання певної системи комунікацій. Це значно розширює сферу їх застосування, що впливає на потребу визначення межі і сутності даного виду діяльності.

Однією із складових частин комунікацій виступають маркетингові комунікації, відмінна особливість яких полягає у обов'язковій присутності зворотного зв'язку зі своїми партнерами. Але вчені, що займаються розробкою даного питання, не завжди наголошують на цьому. У визначеннях деяких авторів [1,2] поняття «маркетингові комунікації» методологічно не мають відмінностей від поняття «просування товарів». Звичайно, поняття «маркетингові комунікації» та «просування товарів» містять загальну ідею комунікації з цільовою аудиторією.

Сучасні маркетингові комунікації націлені на побудову дієвих відносин між учасниками ринкових відносин. Використовуючи прямий маркетинг, зв'язки з громадськістю та рекламу маркетингологи створюють гнучкий механізм взаємодії між виробниками, постачальниками та клієнтами. Одна, ситуація, що склалась з початком війни в Україні, змусила бізнес змінити звичні схеми комунікацій [1].

Дослідження підтвердили виникнення суттєвих проблем ринкової взаємодії. «Військовий шок», що виник у суспільстві призвів до масової міграції населення, тривалої зупинки бізнесу та різкого зниження платоспроможності. Руйнування виробництва та інфраструктури, порушення логістичних зв'язків наклало негативний відбиток на маркетингові комунікації [3].

З'ясування та вирішення виникаючих проблем є можливим у разі аналізу тенденцій та оцінці викликів, що отримують маркетинг-команди. Відповідні дослідження вже активно проводять Всеукраїнська рекламна коаліція, компанія Factum Group, які зосередили увагу на маркетинг директорів, представників відділів маркетингу, керівників компаній, рекламодавці. У період з серпня по вересень 2022 року було досліджено майже 118 компаній, які відзначили наступні тенденції бізнесу:

- суттєве зменшення доходів;
- посилення загальної ситуації невизначеності;
- перехід на короткострокове планування (74% опитуваних);

•вимушене коригування прийнятої стратегії (87% компаній скорегували або кардинально змінили свою бізнес стратегію) [3].

Більшість підприємців вважають, що змінюються тренди взаємодії. Відтепер суттєво збільшуються витрати на соціальні проекти та підтримку країни. По-перше, компанії охоче виділяють значні бюджети на гуманітарну допомогу, підтримку благодійних фондів та ЗСУ. По-друге, приймають участь у заходах на підтримку країни та максимально сприяють висвітленню подій на міжнародному рівні. Водночас нові тенденції та виклики змусили переглянути та змінити управлінські рішення щодо організації маркетингу, а саме:

- скорочуються бюджети на маркетингову та рекламну активність;
- переглядається асортимент товарів та йде пошук нових ринків збуту;
- переглядається цінова політика та підходи до ціноутворення
- відбувається загальна оптимізація витрат;
- скорочуються інвестиції у діючі та майбутні проекти;

Майже всі напрямки рекламно-комунікаційної діяльності зазнали суттєвих змін (рис.).

Рис. 1 Відомості про зміни за напрямками рекламно-комунікаційної діяльності [3]

Через війну медійна реклама зазнала найбільших трансформацій, про свідчить 7 з 10 компаній-рекламодавців (це найбільший показник, починаючи з 2014 р.). Найменших втрат зазнала інтернет-реклама, після 24.02.22 її використовують 71% опитаних компаній. Кожна 2-га компанія говорить про значні зміни в підходах до управління non-media активністю. Найбільші втрати реклами на телебаченні та в кінотеатрах, де кількість рекламодавців скоротилась більше, ніж в 3 рази для ТБ, та в 6 разів для кінотеатрів (21% опитаних взагалі не рекламувались після 24.02.22).

Аналіз впливу війни на маркетингові комунікації показує, що в Україні знижується не тільки кількість рекламодавців, а й частота контактів зі споживачем у кожному з каналів [3]. Компанії-рекламодавці зазначають, що через війну впала маркетингова активність - серед запланованих до війни маркетингових проектів скасовано майже 45% (рис. 2).

Рис. 2 Вплив війни на маркетингову активність компаній [3]

На сьогодні перед маркетингом залишаються ті ж самі задачі – просування, залучення та утримання користувачів компанії. Однак простежуються зміни у формулюванні ключових меседжів – базовими тематичними напрямками комунікацій стають:

повідомлення про компанії, що працюють на ринку – їх нові локації та умови взаємодії, маркетингові програми лояльності, колаборації тощо;

меседжі, що спрямовані на підтримку національних цінностей та суспільства.

Завдяки поширенню колаборацій змінюються схеми комунікацій та створюються умови для відновлення ринкових відносин, переглядаються кількісні та якісні показники взаємодії, з'ясовуються нові критерії оцінки комунікацій (рис.3).

Рис. 3. Відомості про тренди в системі маркетингових комунікацій у період з травня по жовтень 2022р. [3]

Враховуючи дані проведених досліджень, слід сказати, що не зважаючи на важкий стан, в якому опинилась Україна, маркетингові комунікації мають тенденцію до переформатування. Певні бізнес-процеси корегуються, переглядаються прийняті стратегії, перерозподіляються бюджети, що дозволяє більш ефективно формувати маркетингові активності та створювати сприятливі умови ринкової взаємодії.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Список використаних джерел

1. Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент : підручник / Войчак А. В. – К. : КНЕУ, 2009. – 328 с.
2. Лук'янець Т. І. Маркетингова політика комунікацій : навч. посіб. / Лук'янець Т. І. – К. : КНЕУ, 2000. – 380 с.
3. Тенденції в управлінні маркетинговими комунікаціями під час війни. URL: <https://vrk.org.ua/news-events/2022/advertisers-research-2022.html>.

*Марія Сичинська,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Олександра Дворецька,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Валентина Руденко,
аспірантка 3 року навчання спеціальності «Економіка», заступник декана
Факультету економіки та управління
із науково-методичної та соціально-гуманітарної роботи
Київський університет імені Бориса Грінченка*

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА МЕШКАНЦІВ МІСТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАСИ

Після початку повномасштабної війни росії проти України ставлення кожного громадянина до оточуючих кардинально змінилось. Особливо це було помітно наприкінці лютого, коли усі намагались допомогти та підтримати навіть тих, кого бачили вперше. Завдяки такому рівню толерантності та взаємопідтримки вдалося запобігти багатьом неблагополучним ситуаціям в житті українців, аспекти соціальної безпеки яких навіть до війни викликали питання.

В Україні поняття «соціальна безпека» почали використовувати лише на етапі переходу до ринкової економіки, хоча майже в усіх формах це поняття завжди було притаманно нашому суспільству. Так, ринкові умови роботи поклали початок не лише конкурентним умовам функціонування підприємств, коли на плаву залишається кращий, а і збільшили кількість ризиків та кількість суб'єктів, які постраждали від них.

У ст. 46 Конституції України визначено, що громадяни мають право на соціальний захист, тобто право на забезпечення їх у разі повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, а також у старості [1].

На думку більшості вітчизняних експертів та фахівців, стан системи соціальної безпеки в Україні має охоплювати показники збереження важливих для життя соціальних складових функціонування як держави, так і самого суспільства, а також проводити індикативне регулювання соціальних процесів, соціальної інфраструктури та її сфери у розвитку державного організму. Адже вчасне виокремлення зміни деяких факторів та влучне реагування зможе мінімізувати негативні наслідки для суспільства.

На нашу думку, процес розробки та дослідження систем таких показників має сприяти оцінці ступеня загроз у системі національної безпеки України, адже за допомогою оцінки різнопланових загроз можна знайти деформаційні тенденції і небезпечні процеси, що притаманні певному стану соціальної безпеки на різних етапах розвитку суспільного життя (рис.1).

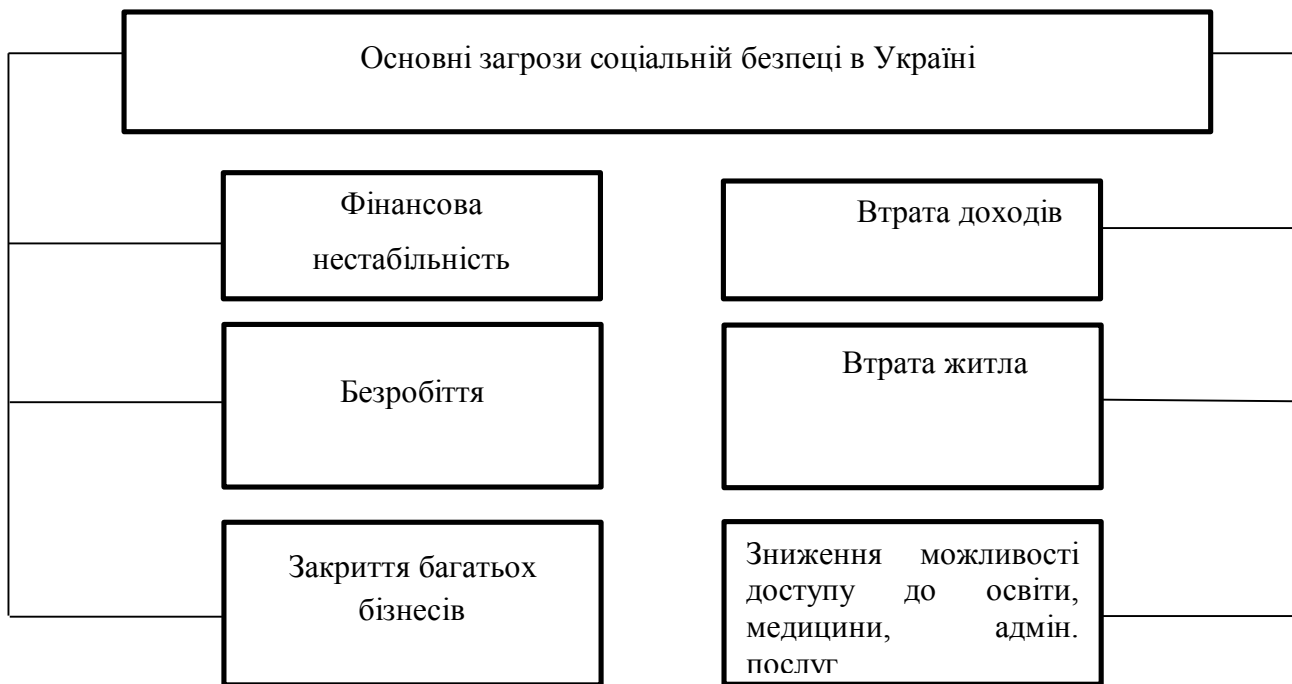

Рис.1. Основні загрози для українців в соціальній площині
Джерело: складено авторами

Звичайно, у воєнні часи перед нами постають нові види загроз, вирішення яких потребує значних зусиль, нового адміністрування та головне – фінансування. Використання досвіду інших країн з урахуванням наших реалій, допомога дружніх країн та міжнародних організацій, соціальне підприємництво та подальше розгортання волонтерського руху – це саме ті течії, які сприяють покращенню ситуації у соціальному полі.

На схемі вказані лише ключові аспекти загроз соціальній безпеці українців, які лише зросли та диференціювалися, тому наразі їхнє дослідження стало нести надактуальний характер.

Також важливо звернути увагу на те, що формування певної системи показників та індикаторів соціально-економічного плану є прагненням здійснити перебудову і в організаційній структурі самого державного організму, тому що саме так відбувається розробка «технології забезпечення соціальної безпеки» в Україні. Така технологія визначатиме вимоги до усіх суб'єктів соціальної безпеки, що призводять до забезпечення реалізації загальнонаціональних пріоритетів та унеможливають подальший розвиток конфліктного потенціалу держави і самого суспільства.

Під час проведення аналізу процесів, які відіграють важливу роль у соціально-економічній сфері життєдіяльності суспільства, необхідно звертати увагу на важливі складові цієї сфери, до яких відносяться:

- умови для доцільності модернізації соціально-економічної системи;

- державні та недержавні механізми перешкоджання дестабілізуючих факторів розвитку цієї системи;
- надійність в усіх елементах вже існуючих у державі економічної та соціальної сфери.

Для покращення уявлення про можливі соціально-економічні показники доцільно було б створити:

- механізми забезпечення гармонійного поєднання вже існуючих показників з подальшим розвитком соціально-економічної сфери;
- банк даних із такими показниками та індикаторами;
- нормативну базу даних щодо можливої зміни параметрів показників та індикаторів у правовому полі держави, які були взяті за основу.

На нашу думку, поряд із забезпеченням житлом на територіях, які постраждали від ворожих обстрілів чи є окупованими, потрібно аналізувати частку населення із сукупними витратами, які нижче 75% медіанного рівня сукупних витрат, тобто рівня бідності. Хоча ще до війни було доведено, що основних прогнозних показників бідності, що затверджувались Стратегією подолання бідності, не було досягнуто, зараз це питання ще більше загострилося. На жаль, часто розмір мінімальної заробітної плати не лише не забезпечує простого відтворення робочої сили, а й не забезпечує звичайного існування працівника, навіть не кваліфікованого. Те саме стосується і соціальних виплат, які є досить низькими, враховуючи інфляцію та шалене зростання цін. Проблема бідності навіть працюючого населення в Україні привертала увагу українських вчених, які в своїх працях відмічали, що «ймовірність потрапити в зону ризику збільшується в осіб зайнятих в таких видах діяльності як: освіта, культура, охорона здоров'я, надання соціальних послуг» [2].

Так, ще до війни, в Україні людей, які живуть на суму менше прожиткового мінімуму, було приблизно 17%. За таким критерієм, бідним є майже чверть населення країни, а найбіднішими є багатодітні родини та сім'ї з дітьми до 3 років. Найбільша частина бідного населення припадає саме на багатодітні сім'ї, а з народженням кожної наступної дитини рівень бідності зростає помітно.

Сьогодні, через постійну міграцію населення як закордон [3], так і між областями, із втратою можливості обліку зайнятих-безробітних, а також із непостійністю роботи досить важко отримати статистичні дані про рівень достатку населення в цифрах. Проте неважко здогадатися, що кількість людей, які не можуть забезпечити себе та свої сім'ї найнеобхіднішими благами – зросла ще більше.

Також були проведені дослідження із динаміки зміни частки довготривалого безробітного населення. Дані свідчать про позитивну тенденцію до зменшення частки осіб, що не мали роботу понад 6 місяців.

На зменшення соціальних ризиків від бездомності та безпритульності в Державному бюджеті за роки незалежності на жаль, не було виділено коштів на його профілактику [4]. Фактично вирішення усіх проблем перекладалося на місцеві бюджети, а відтак практично питання не вирішувалося, що призвело до зростання соціальних хвороб таких як: ВІЛ/СНІД, наркоманія, проституція, туберкульоз та

інше. Порогове значення такого індикатору є критичним. На рівді держави потрібно вжити негайних заходів для вирішення даної проблеми.

Отже, зазначені вище методичні підходи та детальний розгляд першочергових проблем, які постали перед нашим суспільством, дозволять скласти потрібні складові для побудови соціально-економічних показників та індикаторів соціальної безпеки в Україні, які дозволять при аналізі розвитку держави та суспільства не тільки орієнтуватись у таких важких процесах, а й планувати реальний розвиток ситуації у площині соціальної безпеки нашої країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Розділ II. Стаття 46.
2. Рамський А.Ю., Лойко В.В. Проблема бідності працюючого населення в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2018. № 4 (52). С. 78-85.
3. Матеріали рекламної агенції «Мікс-діджитал». URL: <https://mixdigital.com.ua/>
4. Давидюк О. Бездомність в Україні: причини та тенденції. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 90 -101. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/davyduk_bezdomnist.pdf

*Вікторія Супрунюк,
студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ДОВОЄННИЙ ПРОЄКТ «ВЕЛИКЕ БУДІВНИЦТВО» ЯК МАСШТАБНА ПРОГРАМА ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ

Проект «Велике будівництво» - розбудова, яка має на меті масштабне покращення української інфраструктури. Загалом ця програма охоплює такі види робіт: дороги державного та місцевого значень; реконструкція шкіл, дитячих садків, закладів освіти; спорудження басейнів, стадіонів, спортивних комплексів, палаців спорту, інтернатів, ДЮСШ, льодових арен та парків, спортивних майданчиків; реконструкція регіональних аеропортів. У 2021 році на це було виділено 132 млрд., грн.

Посилаючись на джерело (<https://bigbud.kmu.gov.ua/>) результати за 2021 рік такі: реконструйовано та збудовано (68 шкіл, 47 садочків, 132 приймальних відділення, 33 лікарні, 237 сільських амбулаторій, 258 мостів та шляхопроводів, 2190 км доріг місцевого значення, 5098 км державного значення). Створено та відновлено: 22 басейни, 15 спортивних комплексів, 28 стадіонів, 466 спортивних майданчиків, 13 ДЮСШ, 596 активних парків. Реконструйовано та побудовано: 7 будинків культури, 10 пам'яток культури та архітектури, 5 парків завершено. Оновлені аеропорти: реконструйовано в Херсоні, відремонтовано в Ужгороді.

Розглянемо насамперед будівництво доріг місцевого та державного значень. 20,7 млн грн. – середня вартість 1 км дороги. Доріг було збудовано загалом 7288 км (2190 км+5098 км). 20,7 млн*7288 – загальна вартість усіх збудованих доріг.

Усі ми в 2021 році спостерігали як будувались дороги в регіонах де це було справді потрібно. І це не тільки міста, а й велика кількість сіл та невеличких містечок. Усе було б добре, якби не повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Зруйновано тисячі кілометрів доріг, десятки мостів, сотні шкіл і всього не перелічити.

Тепер школи та навчальні заклади. Понад 51 тис. школярів ходять до оновлених закладів. Розглянемо Київщину, з'явилось 5 нових шкіл та 6 дитсадків. Роботи з реконструкції та ремонту шкіл проходили в таких населених пунктах: с. Жоравка (реконструкція школи); м. Яготин (капітальний ремонт школи); м. Тетіїв (капітальний ремонт школи); с. Пашківка капітальний ремонт школи; с. Вовчків (капітальний ремонт школи).

Роботи з ремонтів та реконструкції дитячих садків проходили: м. Вишневе, капітальний ремонт дитсадка; м. Обухів (капітальний ремонт дитсадка); с. Студеники (капітальний ремонт дитсадка); с. Красятичі (реконструкція дитсадка); с. Леbedівка (реконструкція дитсадка); с. Синяк (будівництво дитсадка).

Завдяки програмі «Велике будівництво» на Одещині було збудовано та відремонтовано 6 шкіл і 2 дитсадка. Роботи з реконструкції та ремонту шкіл проходили в таких населених пунктах: школа у селі Ставрове (будівництво); школа

у селі Шевченкове (капітальний ремонт); школа у місті Балта (реконструкція); школа у місті Одеса (реконструкція та капітальний ремонт); школа № 31 у місті Одеса (капітальний ремонт); школа №33 у місті Одеса (реконструкція і капітальний ремонт). Роботи з ремонтів та реконструкції дитячих садків проходили: дитячий садок № 217 у місті Одеса (капітальний ремонт); ясла-садок у селі Усатове (будівництво).

Дякуючи цій програмі тисячі школярів та дошкільнят пішли цього року до шкіл та дитячих садочків. Модернізовано умови, підвищено енергоефективність, оснащено потрібними меблями належної якості. За програмою «Велике будівництво» у 2020 році проводились роботи переважно в північній частині нашої держави. Втім у 2021 році ситуація змінилась, розглядалися проблеми інфраструктури південних областей. За статистичними даними влада приділила увагу регіонам порівну, де це було критично важливо. За даними PISA-2019, в Україні є глибока нерівність у доступі до якісної освіти. Різниця між учнями, які навчаються у містах, та учнями, які навчаються в селах — 2,5 роки. Усе це дозволило подолати численні проблеми, які накопичувались роками в сфері освіти та рівня освітніх послуг.

Дороги. Фактично першим проєктом «Великого будівництва» ще у 2019 році стала траса із Запоріжжя до Маріуполя. 130 км автошляху були оновлені за рекордні три місяці. Тоді ця дорога була винятком, з 2020-го це стало правилом. Найбільший кілометраж відремонтованих доріг – у Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Харківській, Хмельницькій областях. Дякуючи програмі, розуміння українців про Укравтодор та дороги дещо змінились. Раніше дорожнє полотно наших доріг було жахливе. Зараз ситуація змінилась в кращу сторону. Також одним з вагомих досягнень є Мале Карпатське Коло. Проєкт реалізується за співпраці Укравтодору, Державного агентства розвитку туризму, місцевої влади та приватних інвесторів. За мету поставлено покращення дорожньої інфраструктури об'єктів Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей (курорти Боржава та Славське), оновлення доріг (319,3 км).

Ще у 2021 році стартувала програма «Велика Реставрація». Вона має на меті: відновлення пам'яток культурної спадщини в усіх регіонах України. У межах президентської програми «Велике будівництво» проєкт «Велика Реставрація» передбачає роботи з реставрації, консервації, ремонту на об'єктах культурного значення та пам'ятках культурної спадщини, у тому числі замках, інших фортифікаційних, оборонних, палацово-паркових комплексах. Вона допоможе перетворити об'єкти матеріальної культурної спадщини на один з основних ресурсів розвитку України. Реалізацію та координацію програми «Велика Реставрація» здійснює Міністерство культури та інформаційної політики України. Також до цієї програми слід віднести епоху довгобудів. Так слалось, що в передвиборчий період обранці зробили багато обіцянок перед народом і як наслідок їх недовиконали. Роботи заморозились, кошти держбюджету витрачались значні. І нарешті в 2021 році ці довгобуду дочекались свого часу і закінчили роботи. За рік розморозили та завершили Буштинський міст на Закарпатті, міст у Маршинцях, а також переправи в Розтоках на Буковині. На найвідомішому довгобуді України, Запорізькому мості,

вже відкрито рух першим проїздом балкового мосту, цього року буде запущено рух і на першому проїзді вантового мосту. Перелік дороблених довгобудів:

✓ Івано-Франківська область: ремонт мосту через річку Луква, Н-10 Стрий – Івано-Франківськ – Чернівці – Мамалига, км 82 + 881, с. Боднарів

✓ Івано-Франківська область: будівництво мосту через р. Дністер, дорога Т-09-10 Бурштин – Калуш, км 9 + 442;

✓ Запорізька область: міст через р. Великий Утлюг, дорога М-18 Харків – Сімферополь – Алушта – Ялта, км 445 + 832;

✓ Закарпатська область: Буштинський міст, Н-09 Мукачево – Рахів – Івано-Франківськ – Львів, км 90 + 227, смт Буштино;

✓ Сумська область: реконструкція мостового переходу через р. Ворскла, дорога Н-12 Суми – Полтава, км 70 + 838, с. Климентове;

✓ Чернівецька область: Маршинецький міст, дорога Т-26–06 /Н-03/ – Новоселиця – Герца – КПП «Дяківці», км 9 + 510;

✓ Чернівецька область: два мости через річку Черемош, дорога Р-62 Криворівня – Усть-Путила – Старі Кути – Вижниця – Сторожинець – Чернівці, км 22 + 400 – км 23 + 600.

Проект «Велике будівництво» дозволив значно покращити інфраструктуру міст та сіл України. Нажаль реалізацію цього проекту перервала війна.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

Сьогодні є дуже актуальним питання щодо регулювання ціни, а саме регулювання ціни на державному рівні. В Україні існує певна система, яка на законодавчому рівні регулює ціни на ту чи іншу продукцію різних підприємств та організацій. Ця система, з одного боку, обмежує підприємства у виборі ціни, а з іншого – створює більш-менш справедливі умови функціонування для всіх учасників економічних відносин, також сприяє створенню конкурентного середовища, також обмежує розвиток негативних тенденцій, серед яких можна виділити такі як: монополістичне ціноутворення; штучне підвищення цін на товари першої необхідності тощо.

Державна цінова політика – це сукупність принципів та методів діяльності органів державної влади спрямованих на забезпечення:

- рівних економічних умов для функціонування суб'єктів господарювання;
- збалансованості ринку товарів і послуг;
- протидії виникненню монополізму;
- справедливого співвідношення цін на промислові та сільськогосподарські товари;
- підвищення якості товарів;
- соціальних гарантій [1, с. 103].

Відповідно до [частини 1 статті 13 Закону України «Про ціни і ціноутворення»](#) державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

Виділяють також наступні шляхи регулювання цін:

- 1) установлення обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання:
 - фіксованих цін;
 - граничних цін;
 - граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди);
 - граничних нормативів рентабельності;
 - розміру постачальницької винагороди;
 - розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів);
- 2) запровадження процедури декларування зміни ціни та/або реєстрації ціни.

Державне регулювання ціноутворення може здійснюватися також методами прямого і непрямого регулювання.

Методи прямого регулювання цін – це адміністративне втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання. А це означає, що в сучасних умовах ринкової економіки підприємство-виробник самостійно встановлює ціни на свої вироби,

враховуючи при цьому чинні в державі законодавчі та нормативні акти. Відхилення від установлених норм і правил виявляється в процесі взаємодії підприємства з партнерами, кредитно-фінансовою системою, банківською системою, податковою адміністрацією тощо.

У період інфляції виникає дефіцит товарів, ціни зростають, грошові кошти знецінюються. За таких умов держава втручається у справи підприємства через регулювання цін на найважливіші товари та послуги для населення, здійснює антимонопольні заходи, намагається зменшити соціальну напруженість у суспільстві. Пряме регулювання здійснюється в галузях суспільного користування (електроенергетика, громадський транспорт, зв'язок, водопостачання, комунальні і житлові послуги та ін.) [2, с. 106].

Метод непрямого регулювання цін – це втручання в ціноутворення через використання сукупності способів, які дозволяють впливати на товарні пропозиції ринку, рівень доходів населення, попит, регулювати податки [1, с. 108].

Суть непрямих методів полягає у спрямованості змін кон'юнктури, встановленні оптимального співвідношення між попитом і пропозицією. Вони здійснюються в різних формах: від державних замовлень до регулювання витрат підприємств через установлення норм та нормативів. Ці методи не мають прямої дії, але сприяють зменшенню зростання цін у масштабі всієї економіки.

Ступінь регулювання цін з боку держави визначається економічними умовами, які формуються в державі. Якщо кризові тенденції знижуються, то й регулювання цін з боку держави зменшується [2, с. 106].

Отже, метою державного регулювання цін є забезпечення такого співвідношення монополії та конкуренції, щоб це не призводило до руйнівних наслідків для економіки, соціальної політики держави та захисту окремих верств населення та стримуванні інфляційного підвищення цін шляхом запровадження таких заходів, які б усували причини його виникнення.

Список використаних джерел

1. Окландер М.А., Чукурна О.П. Маркетингова цінова політика: підручник. / М. А. Окландер, О. П. Чукурна. – Київ: «Центр учбової літератури», 2020. – 284 с.
2. Литвиненко Я. В. Маркетингова цінова політика : Навч. посіб. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 244 с.: іл. — Бібліогр.: с. 238–240.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про ціни і ціноутворення”» від 05.03.98 № 184/98-ВР // Уряд. кур'єр. — 1998. — № 67–68.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про ціни і ціноутворення” від 05.03.98 № 184/98-ВР» від 17.03.99 № 495-XIV // Уряд. кур'єр. — 1999. — № 104.

*Ткаченко Тетяна Іванівна,
кандидат географічних наук, доцент
Київський національний університет культури і мистецтв,
м. Київ, Україна*

*Бандурко Андріана Юріївна,
магістрантка 5 курсу
спеціальності 242 «Туризм»
Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ НА ЕКОНОМІКО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ

Наразі Всесвіт переживає глобальну кризу. Кожна країна, держава, регіон, до цієї події, мали власні проблеми, що за певних обставин загострились та подальший розвиток став неможливо. Українці звикли ідеалізувати Європейські країни та життя в них, але дійсна картина вражає. Іспанія – це прекрасна країна з чудовими людьми та відповідним рівнем розвитку, але і тут є проблеми з якими необхідно боротись. Однією з таких проблем є міграція молодих людей у великі міста. Ця проблема існує вже багато років, але саме зараз іспанці відчувають її наслідки.

Іспанія – держава, що знаходиться в Південно-Західній Європі, одна з найбільших країн ЄС, площа якої становить 505 944 км², цікаво, що більшість цієї території майже незаселена. Так, на думку сучасних дослідників: «Якщо дивитись на карту Іспанії, на її заселену площу, то можна побачити цікаву картинку, що нагадує «пончик». Тобто, основна кількість населення країни – 70% проживає обабіч узбережжя, або у центральній її частині, де розташовано столицю (складає лише 30% території країни). Інші 30% населення, розкидано маленькими вкрапленнями по всій території» (Рис. 1).

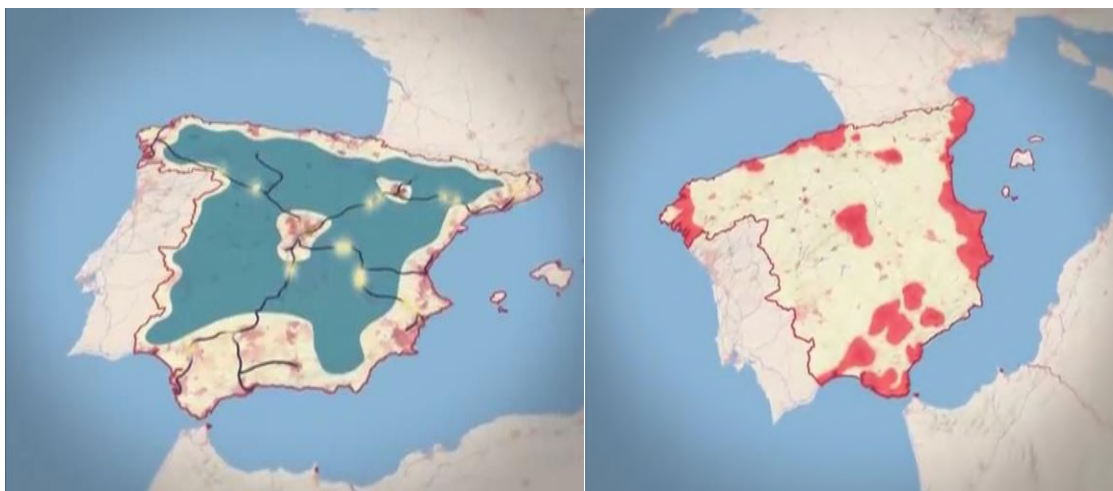

Рис.1. Карта сучасної заселеності території Іспанії (голубим кольором позначено незаселену територію, а червоним – заселену) [4]

За даними Instituto Nacional de Estadística (INE, 'National Statistics Institute' 2021), в Іспанії діє 8 131 муніципалітет, з яких 5 000 – має населення менше 1 000 жителів, а 2 365 – не перевищує 10 000 жителів. 47 мільйонів жителів (zareєстровано у реєстрі), розподілено нерівномірно, оскільки 20,1% живуть у муніципалітетах з населенням менше 10 000 осіб. Це свідчить про те, що понад 7 000 муніципалітетів мають лише 9 000 000 населення, а решта згруповано локально у великих містах. Отже, спорожніла Іспанія охоплює міста, для яких характерна нота депопуляції» [1].

Як на нашу думку, це пояснюється наступними критеріями. Іспанія – це туристична країна. Більшу частину економіки цієї держави складає власне туризм (2021 рік туризм приніс Іспанії – 88.5 бiльйонів євро, що наразі на 43% менш ніж було до нині). В 2020 році частка туризму у ВВП Іспанії склала 5.5%, що, звичайно, дуже мало в порівнянні з 2019 р. – 14.6% [2].

Дані показники було спричинено пандемією. До глобальної пандемії коронавірусу, внутрішній та міжнародний туризм був однією з найбільш задіяних сфер економіки країни, яка приносила неабиякий прибуток. Та коли було впроваджено локдаун, туризм постраждав найбільше. Навіть сьогодні, в Європі діють певні обмеження пов'язані з пандемією, але туризм повільно відновлюється.

Туристи відвідують Іспанію з метою відпочити на пляжі, побачити фламенко, погуляти на відомих фієстах та смачно поїсти. Всі ці запити повністю задовольняють курортні містечка, які розташовані на узбережжі. Ця територія активно просувається та рекламується, що кожного року приваблює все більше туристів. Столицю ж відвідують заради шопінгу та нічного життя. Туристична привабливість саме цих окремих територій привертає увагу туристів та приносить Іспанії неабиякий прибуток. Це в свою чергу мотивує країну вкладати більше коштів у розвиток цих територій та їх покращення, щоб туристам захотілось повернутись та витратити ще більше грошей. Це створює робочі місця, а також покращує рівень життя місцевих, адже інфраструктура постійно розвивається та доглядається.

В результаті, всі гроші спрямовуються на розвиток популярних та великих міст, не залишаючи можливості для вдосконалення інших територій. Що призводить до того, що молоді люди просто вимушені залишати селища, адже там немає перспектив, і життя в місті дає змогу закрити всі потреби. Це і є одним з найбільших недоліків життя в селищі - відсутність послуг порівняно з великими містами. Однак слід враховувати й інші недоліки:

«Відсутність комунальних послуг. Пропозиція комунальних послуг у селищах менша. Фактично, і залежно від їх розміру, в деяких селах немає певних служб, таких як лікарні, школи чи дитячі садки (якщо немає достатньої кількості учнів), що означає необхідність щодня їздити в інші міста, щоб дістатися школи, чи медпункту.

Невелика комерційна пропозиція. У селах працює місцева комерція, але немає тієї комерційної пропозиції, яку можна знайти в місті. Більшість магазинів є монополістами і встановлюють власні ціни, які зазвичай вищі ніж у великих містах.

Варіантів дозвілля мало. Порівняно з містом, у більшості селищ пропозиції для дозвілля дефіцитні.

Менше можливостей працевлаштування. Окрім роботи в полі, скотарстві чи сфері послуг, можливості роботи в селах, як правило, набагато обмеженіші.

Проблеми з підключенням. Це одна з головних проблем, з якою деякі міста все ще стикаються сьогодні, оскільки у них немає достатнього Інтернету або покриття, щоб мати змогу без проблем працювати на відстані. Відсутність інфраструктури значною мірою обмежує перехід до цих муніципалітетів цифрових кочівників або підприємців, які розробляють свої проекти онлайн» [1].

Тож ці фактори змушують молодих людей, які знаходяться в пошуку роботи та кращого життя, залишати своє рідне селище та переїжджати до більш перспективної території країни. Деякі молоді люди не хочуть цього робити, але змушені, бо в селищах банально немає роботи та житла, а отже немає способів для існування. В результаті, в Іспанії утворилось замкнуте коло. Молоді люди іммігрують до великих міст, бо в селищах немає всього необхідного, а країна не розвиває селища, бо там проживає мало людей, більшість з яких літнього віку. В результаті, більшість сіл Іспанії починають занепадати, що звичайно ж має негативний вплив на економіку та туризм.

Вплив на економіку: через занепад селищ, люди масово іммігрують в великі міста. Це створює величезний попит на місця роботи та проживання. Дуже часто території до яких емігрують просто не можуть впоратись з кількістю бажаючих тут жити. Це призводить до наступного.

1. Збільшення цін на житло.
2. Будівництва нового житла, яке також буде надзвичайно дорогим.
3. Перенасиченість території величезною кількістю людей.
4. Поширення проблеми безробіття.
5. Все менше людей будуть купувати квартири, надаючи перевагу оренді.
6. Збільшення відсотку людей, які беруть іпотеку.

Ця ситуація, має вплив і на туризм. Ніхто не захоче приїхати в місто яке перенаселене і стикається з екологічними проблемами. Туристам буде просто незручно проводити час в такому місті. Це призведе до того, що попит туристів зміниться і в них виникне бажання дослідити іншу територію Іспанії, подалі від туристичних місць. Та вирушивши в подорож вони зможуть побачити лише спустошені села, де проживає надзвичайно мало людей. В результаті в туристів складеться неприємне враження про країну, що вплине на її репутацію та на певний час зменшить потік туристів, а отже і надходження коштів.

Вплив на туристичну діяльність: туризм може стати порятунком для селищ, адже кожне з них має свою унікальність. Кожне містечко має що запропонувати туристу, який вже здавалось би бачив все. Річ в тому, що ці пам'ятки часто занедбані та потребують реставрації, а в подальшому необхідного догляду. Та зараз їм не приділяють необхідної уваги, що призводить до занепаду екскурсійного потенціалу країни. На мою думку, сільський туризм може стати одним із шляхів вирішення цієї проблематики. «Сільський туризм відіграє дуже важливу роль у зменшенні депопуляції в сільській місцевості Іспанії, оскільки він представляє можливість розширення економічних і демографічних можливостей для тих сільських районів, які страждають від зниження базових послуг і якості життя. Сільський туризм розширює можливості роботи в сільській місцевості, або через розміщення в сільській місцевості, або через залучення гостей до ресторанів у цьому районі» [3].

Таким чином, наразі проблематика нерівномірного заселення території Іспанії постала дуже гостро. Держава розпочала роботу з цим питанням та прийняла певні рішення для покращення ситуації. Так, наприклад, в стратегії розвитку туризму Іспанії до 2030 року робиться акцент на три основні стовпи сталого розвитку: соціально-економічний, екологічний та територіальний.

Список використаних джерел:

1. «El colmo de la España vaciada: "En el pueblo hay trabajo, pero no se puede volver porque nadie alquila casas"» URL: <https://www.epe.es/es/espana/20221110/espana-vaciada-falta-vivienda-alquiler-despoblacion-78353302>
2. «The National Statistics Institute» URL: [:https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=estadistica_C&cid=1254736169169&menu=ultiDatos&idp=1254735576863](https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=estadistica_C&cid=1254736169169&menu=ultiDatos&idp=1254735576863)
3. «Turismo Rural, una solución a la despoblación de zonas rurales» URL: <https://www.ruralsierrasol.es/turismo-rural-una-solucion-a-la-despoblacion-de-zonas-rurales/>
4. «Why 70% of Spain is Empty» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pL8XPZp4-5c&t=194s>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Рівень розвитку платіжних систем і платіжних послуг є визначальною складовою національної економіки та центральною ланкою фінансово-кредитної системи. Досвід розвинених країн показує, що високий рівень розвитку платіжних систем, у тому числі платіжних послуг, сприяє вдосконаленню грошово-кредитних відносин, забезпечує ефективному функціонуванню фінансового сектору та ефективне функціонування національної економіки. Цим пояснюється зростання інтересу до розвитку платіжних послуг і підкреслює актуальність нашого дослідження.

Безпечні та надійні платіжні послуги є необхідною умовою для активного функціонування ринку платіжних послуг. Тому користувачі платіжних послуг повинні бути належним чином захищені від різноманітних ризиків. Платіжні послуги необхідні для функціонування важливих економічних і соціальних видів діяльності країни.

Особливим поштовхом розвитку платіжних послуг стала Пандемія Covid-19 і переосмислення платіжних послуг з точки зору цифрової епохи суспільного життя, адже цифровізація несе нові виклики, загрози та перспективи для багатьох сфер суспільних відносин, що з часом призведе до формування нової категорії прав людини – «цифрових прав». Науковці наголошують на створенні відповідних правових механізмів для реалізації існуючих і тих, що тільки починають формуватися, прав, звертаючи увагу на проблеми традиційних (класичних) банків, особливо втрату контролю над платіжними системами, у частині взаємодії з клієнтами та введення електронного бізнесу.

Вітчизняний ринок платіжних послуг отримав новий імпульс для розвитку саме із прийняттям Закону України «Про платіжні послуги» [1]. Оновлення платіжного законодавства надає можливість адаптувати вітчизняне законодавство до законодавства Європейського Союзу (ЄС), заклавши правову основу для інтеграції вітчизняного платіжного ринку з європейським. Закон України «Про платіжні послуги» базується на сучасних вимогах і враховує, зокрема, норми європейських нормативно-регулятивних актів, таких як Директиви з електронних грошей (EMD та Другої платіжної директиви (PSD2)). Його впровадження надасть можливість модернізувати вітчизняний платіжний ринок та закласти основу для його розвитку та сформувати правову основу для інтеграції платіжного ринку України з платіжною системою ЄС.

Закон України «Про платіжні послуги», надано визначення «платіжної послуги» - діяльність надавача платіжних послуг із виконання та/або супроводження платіжних операцій, а платіжна операція - будь-яке внесення, переказ або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього. [1]

У рамках нової архітектури платіжного ринку вітчизняні банки, платіжні установи, установи з електронними грошима, поштові оператори та органи національного та місцевого самоврядування зможуть надавати платіжні послуги. Банківські установи надаватимуть платіжні послуги на підставі банківської ліцензії. Небанківські установи надають відповідні послуги, маючи ліцензію на платіжні послуги. Також розглядається можливість надання обмежених можливостей перерахування коштів певним категоріям провайдерів (наприклад, телекомунікаційним та інтернет-операторам, роздрібним мережам тощо) [2, с.166].

Законодавче визначення поняття «платіжна послуга» в Законі «Про платіжні послуги» [1] дозволяє виділити такі ознаки — діяльність (перша) надавача (друга) платіжних послуг з виконання та/або супроводження платіжних операцій (третя ознака). Як бачимо, у цьому визначенні немає посилання на інструментарій (платіжний інструмент), за допомогою якого здійснюється платіжна послуга, на відміну від Закону «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», де ці інструменти прямо зазначені: «Платіжний інструмент — засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому носії інформації, який використовується для ініціювання переказів». Закон «Про платіжні послуги» визначає платіжний інструмент як «персоналізований засіб, пристрій та/або набір процедур, що відповідають вимогам законодавства та погоджені користувачем і надавачем платіжних послуг для надання платіжної інструкції» (стаття 1) [1].

Визначення платіжної послуги містить істотні характеристики, які складають елементи визначення: 1) діяльність постачальника платіжних послуг щодо виконання та/або підтримки платіжної операції; 2) це сам постачальник платіжних послуг. Отже, законодавче визначення «платіжної послуги» ґрунтується на суб'єктному (хто) та функціональному (що) критеріях, які об'єднані в цій правовій конструкції для формування суб'єкта діяльності суб'єкта — виконання/супроводження платіжних операцій.

Відповідно до Закону «Про платіжні послуги» всі платіжні послуги можна умовно розділити на чотири групи: фінансові, нефінансові, допоміжні та обмежені. З них новими для України є лише нефінансові послуги, а інші в той чи іншій формі були врегульовані раніше.

До фінансових платіжних послуг відносяться послуги:

✓ із зарахування готівкових коштів на рахунок користувача, а також усі послуги, пов'язані з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунків (крім електронних гаманців);

✓ зі зняття готівки з рахунку користувача, а також усі послуги, пов'язані з відкриттям, обслуговуванням та закриттям рахунків (крім електронних гаманців);

✓ щодо здійснення платіжних операцій з/на рахунок користувача за власні кошти користувача (крім платіжних операцій з використанням електронних грошей), у тому числі: здійснення кредитних переказів, здійснення дебетових переказів, здійснення іншої платіжної операції, у тому числі з використанням платіжних інструментів;

✓ з виконання платіжних операцій з рахунку/на рахунок користувача (крім платіжних операцій з електронними грошима), за умови що кошти для виконання

платіжної операції надаються користувачу надавачем платіжних послуг на умовах кредиту, у тому числі: виконання кредитового переказу; виконання дебетового переказу; виконання іншої платіжної операції, у тому числі з використанням платіжних інструментів;

- ✓ з емісії платіжних інструментів та/або здійснення еквайрингу платіжних інструментів;

- ✓ з переказу коштів без відкриття рахунку;

- ✓ з емісії електронних грошей та виконання платіжних операцій з ними, у тому числі відкриття та обслуговування електронних гаманців. [1]

До нефінансових платіжних послуг належать:

- ✓ послуги з ініціювання платіжної операції. У термінології PSD2 це Payment Initiation Service Providers (PISP), основними міжнародними представниками є Moneybox, Chip, Plum;

- ✓ послуги з надання відомостей з рахунків. На міжнародному ринку можна виділити наступних надавачів таких послуг: Yold, Money Dashboard Mint, Buxfer. Відповідно до Директиви PSD2 їх називають Account Information Service Providers (AISP).

Крім надання платіжних послуг, платіжні установи, банки, оператори поштового зв'язку, установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ мають право надавати послуги, що є допоміжними до платіжних послуг [1]:

- ✓ послуги технічного характеру, що супроводжують надання платіжних послуг;

- ✓ послуги оператора платіжної системи;

- ✓ послуги технологічного оператора;

- ✓ інші послуги, визначені як допоміжні до надання платіжних послуг відповідно до законодавства України.

Згідно з визначенням обмежених платіжних послуг, регулятори об'єднують різноманітні послуги, в основному спрямовані на населення, які досі були поза сферою дії конкретних законів і за своєю суттю є низькими ризиками (оплата проїзду, комунальних послуг, переказ благодійних пожертв, послуги, що надаються операторами зв'язку користувачам тощо). НБУ залишає за собою право змінювати перелік обмежених платіжних послуг та встановлювати вимоги до їх постачальників. До обмежених платіжних послуг належать:

- ✓ послуги з виконання окремих платіжних операцій телекомоператорами (оплата цифрового контенту, оплата квитків, ініційована з мобільного телефону тощо);

- ✓ інші послуги, визначені НБУ як обмежені платіжні послуги.

Відповідно до розвитку ринку платіжних послуг можемо виділити наступні принципи діяльності платіжних послуг:

- ✓ зручність, що означає доступність послуг і швидкість їх надання. Це спонукає постачальників платіжних послуг максимально автоматизувати процеси та створювати високоякісні взаємодії зі споживачами послуг;

- ✓ безпека, заснована на запобіганні або неможливості шахрайської поведінки у сфері платіжних послуг;

✓ соціалізація, включаючи переговори, домовленості та перехід процесу оплати. Тому платежі поєднуються з месенджерами та соцмережами.

Платіжні послуги реалізуються за допомогою різноманітних прикладних інструментів (за своїм характером можна виокремити: технологічних, технічних, правових, організаційних), включаючи платіжні: додатки, застосунки, пристрої, рахунки та інструменти. Що стосується останнього, то слід відзначити широку сферу дії, яку Закон «Про платіжні послуги» надає користувачам платіжних послуг. Ознайомившись із звітом про загальні результати п'ятого дослідження глобальної платіжної системи [3], в якому Міжнародний банк реконструкції та розвитку перераховує різноманітні платіжні інструменти, що використовуються у світі, можна стверджувати, що вітчизняні платіжні інструменти повністю відповідають світовим тенденціям.

Отже, на сьогодні, розвиток ринку платіжних послуг в Україні є на досить високому рівні. Не мало важливим фактором їх розвитку стало прийняття та введення в дію Закону України «Про платіжні послуги», що адаптує вітчизняний ринок до європейського та впровадження нових норм до функціонування платіжних послуг. Виокремлено види платіжних послуг та зазначено основні принципи їх функціонування.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Введення в дію: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
2. Банківська система: навчальний посібник [Ситник Н.С., Сташишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
3. Payment systems worldwide (2020). Summary outcomes of the fifth global payment systems survey. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/115211594375402373/pdf/A-Snapshot.pdf/>

Федоренко О.В.,
здобувач ступеня бакалавра,
Посохов І.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки бізнесу
та міжнародних економічних відносин
Національний технічний університет «ХПІ»
М. Харків, Україна

МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародні інвестиції відіграють важливу роль у відновленні української економіки. Інвестиції допомагають залучити той необхідний капітал, надають доступ до сучасних технологій.

На сьогоднішній день потреба в іноземних інвестиціях зростає, але на даному несприятливому етапі маємо нестабільний фінансовий клімат для залучень, що виражена воєнним конфліктом, тобто, хиткою політичною ситуацією. Проаналізуємо ситуацію з інвестиціями за попередні роки (рис. 1-2).

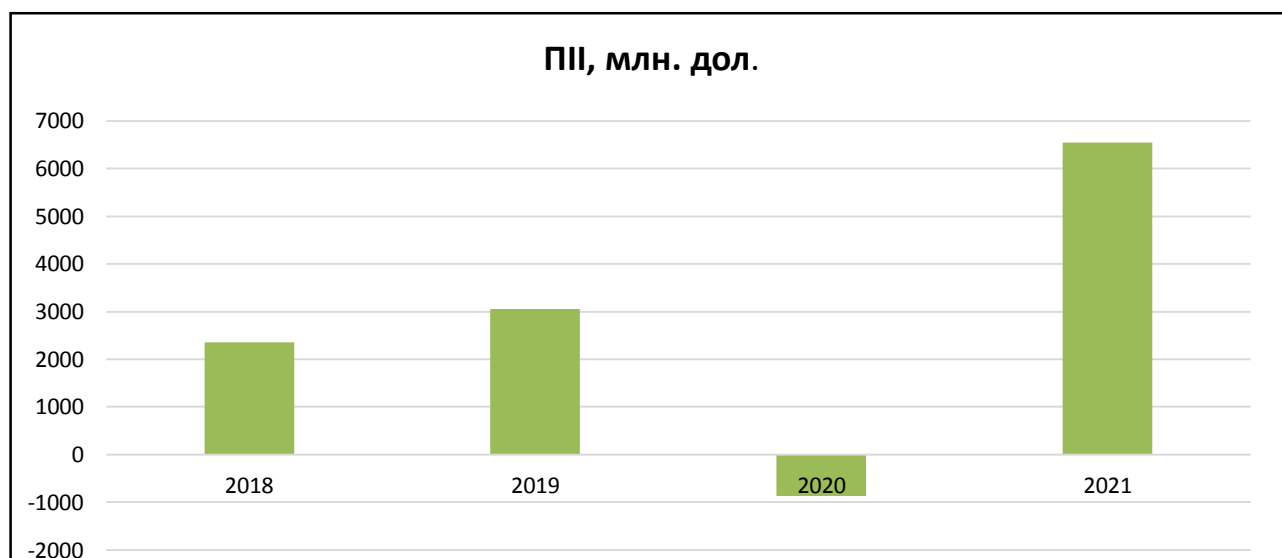

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції за 2018-2021 роки [1-3].

На рис. 1 бачимо позитивне зростання рівня прямих іноземних інвестицій у 2018-2019 роках, після просування України шляхом активної європейської інтеграції, світова спільнота активно сприяла розвитку інвестиційних надходжень до країни. Але у 2020 році бачимо негативні тенденції їх падіння через наслідки пандемії. Але держава була спроможна наростити свій інвестиційний капітал у 2021 році.

Також, проведемо аналіз за даними Національного банку України з залучення прямих іноземних інвестицій за другі квартали з 2018 по 2022 рік [1].

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції за II квартал протягом 5 років [1-3].

З рис. 2 за даними Національного банку України можемо бачити, що іноземні інвестиції трошки знизились у 2019 році в порівнянні з 2018 роком, в 2 кварталі 2020 року ми бачимо приріст рівня прямих іноземних інвестицій до 1255 мільйонів доларів. У 2022 році прямі іноземні інвестиції скоротились, у порівнянні з 2021 роком, тобто, у 2022 році за II квартал країна отримала 260 мільйонів доларів США, а у 2021 – 1201 мільйон доларів США. Нестабільна політична ситуація, воєнний конфлікт, падіння економіки країни призвели до значного зменшення рівня прямих іноземних інвестицій.

Основними країнами, які інвестують кошти в нашу країну є країни Європейського Союзу, а саме: Кіпр, Нідерланди, Великобританія, Сполучені Штати Америки та інші країни Європейського Союзу.

- Кіпр займає та займає велике місце в інвестуванні в країну, здебільшого інвестує у промисловість та розвиток торгівлі.
- Нідерланди інвестують у агропромисловий комплекс країни
- США, на даному етапі, збільшує інвестиції саме у воєнний комплекс країни [4, 5, 6].

Для прикладу, наведемо статистику країн, які саме інвестували в Україну у 2020 році. У якій побачимо, що основними країнами інвесторами у 2020 році були Кіпр, Нідерланди, Великобританія, Швейцарія, Німеччина, Австрія та інші країни ЄС (рис. 3).

В 2022 році основними інвесторами України є США та країни Європейського Союзу, вони надають макрофінансову допомогу так і різні цільві гранти та кредити. США надає кошти переважно на грантовій основі, країни Європейського Союзу надають кошти у вигляді кредитів під невеликі відсотки.

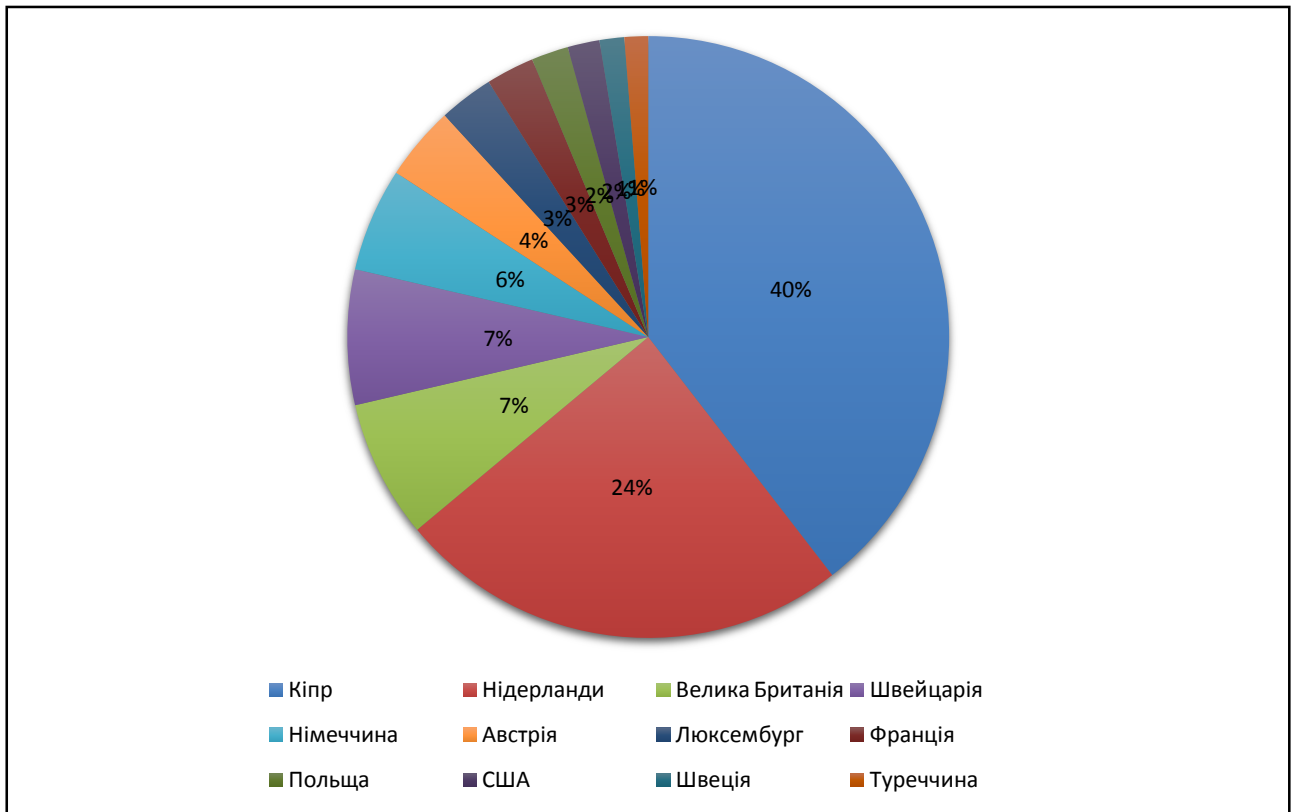

Рис.3. Структура країн інвесторів [3].

Прикладами інвестування в різні сфери країни є такі іноземні фірми:

- у 2020 році Hjørt Knudsen - данська меблева компанія відкрили дизайнерську фабрику в Рівному. Компанія для цього інвестувала \$13 млн. у будівництво фабрики дизайнерських меблів у передмісті Рівного в рамках планів експансії в Україні. Інвестор побудував виробничий комплекс площею 40 000 м² та розвивається далі, створив нові виробництва у Львівській та Тернопільській області.
- у 2021 році американський постачальник виробничих рішень Jabil інвестував 16 мільйонів доларів у будівництво другої черги заводу з виробництва електроніки в Закарпатській області. З відкриттям площа майданчика подвоїлася до 46 600 м².

Україна розвивається в сфері інвестицій та намагається запровадити ефективні механізми страхування для інвесторів у такі складні часи. Для цього залучається багато іноземних компаній та всесвітніх організацій, які допомагають створити більш надійне страхування. Однією з таких організацій є MIGA (багатостороннє агентство з гарантій інвестицій), яка входить до Групи Світового банку та запропонувати для України проект. MIGA вже має досвід, як страхування політичних ризиків, а також страхування військових ризиків. Позитивним є те, що їхні страхові продукти підходять для України [7, 8].

Багато українських сфер мають потенціал для розвитку. Прикладами є:

Насамперед, це сектор ІТ, тобто розробки та впровадження інноваційних програмних продуктів та технологій. Країна розвиває стрімко цю сферу, розробляє

багато проектів для майбутніх спеціалістів. Наші спеціалісти показують провідні результати та саме цей сектор розвивається попри проблеми в країні.

Прикладом, нашого розвитку є те, що багато офіційних та державних документів перетворилися на цифрові, тобто Україна стала лідером діджиталізації. Також, країна посідає провідне місце у використанні фінансових операцій за допомогою різноманітних електронних приладів (мобільних пристроїв, комп'ютерів, тощо).

Другою сферою є енергетика, її перспективою розвитку може бути відома “зелена” енергетика. Можемо генерувати багато гігават саме цієї електроенергії, та це буде спосіб експортувати електроенергію на європейський ринок та забезпечити українську промисловість дешевою електроенергією. Також, вже маємо досвід експорту електроенергії до 2022 року до країн Європейського Союзу: Польщу, Словаччину, Румунію та Молдову.

Також, можемо сказати за природні ресурси та металургію, та металообробку. Україна має багато мінеральних ресурсів, а саме: вугілля, залізну руду, природний газ тощо. Щодо металургії, ми маємо досвід участі у сучасних металургійних проектах, наприклад, у виробництві титану.

Традиційно слід згадати аграрний сектор України, який виробляє та експортує значну кількість продовольства в країни Європейського Союзу, Азії, Африки забезпечуючи продовольчу безпеку України та цих країн та залучаючи великий обсяг іноземних інвестицій для подальшого розвитку аграрного сектору та України для забезпечення експорту сільгосппродукції та продовольства.

Відбудова країни потребує значний обсяг іноземних інвестицій та стане провідним напрямком для залучення іноземних інвестицій, флагманом відновлення економіки України та розвитку сучасних технологій у сфері будівництва. Необхідність відбудови України створює різноманітні привабливі інвестиційні проекти, спрямовані на сприяння формуванню нової економіки вільної європейської країни. Реалізація таких проектів стане невід'ємною частиною плану відновлення, його рушійною силою у розвитку підприємництва та залученні українського бізнесу до регіональних та глобальних ланцюгів постачання. Багато іноземних, а саме європейських компаній та урядів США та країн Європейського Союзу вже інвестують у будівництво країни (багато коштів надходить на грантовій основі, тобто як пряма державна підтримка, яка не потребує повернення коштів).

У висновку можемо сказати, що країна втратила частину іноземних інвестицій через світову пандемію, через воєнний конфлікт приватні інвестори не можуть інвестувати до країни, яка не має сталого фінансового клімату та ефективних інструментів страхування інвестицій, які тільки розробляються та запроваджуються. Країна розроблює багато проектів щодо залучення іноземних інвестицій, залучила багатостороннє агентство з гарантій інвестицій, щоб забезпечити гарантії для нових інвесторів. Також, маємо багато напрямків для розвитку інвестицій, наприклад, ІТ сектор та інноваційні технології, зелену енергетику та традиційну енергетику, металургійну промисловість, аграрний сектор України, будівельна галузь України.

Список використаних джерел

1. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>.
4. Лошенко О. В., Галан Л. В., Посохов І. М. Сучасні стратегії в міжнародному маркетингу. *Вчені записки університету "КРОК": зб. наук. пр. Київ : УЕП "КРОК", 2022. Вип. 2 (66). С. 123-131.*
5. Посохов І. М., Похвалітова Д. Д. Вплив діджиталізації на систему міжнародних економічних відносин у XXI столітті. І. М. Посохов, *Development of modern economic science in the context of digitalization: proc. of the Intern. sci. conf., December 3–4, 2021. Riga : Baltija Publishing, 2021. P. 159-161.*
6. Посохов І. М. Аналіз ризиків управління в системі менеджменту якості підприємства. *Бізнес Інформ. 2016. № 1. С. 311-316.*
7. Posokhov I., Kolesnyk A. The problem of Ukraine`s external debt and ways to overcome it. *Eastern European Conference of Management and Economics: proc. of the 1st Intern. Sci. Conf., May 24, 2019. Ljubljana, Slovenia : Ljubljana School of Business, 2019. P. 341-343.*
8. Посохов І. М., Золенко В. С. Роль фінансової глобалізації у розвитку світового фінансового ринку. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в європейський науково-інноваційний простір: матеріали 24-ї Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 19-21 червня 2019 р. Київ : Фенікс, 2019. С. 86-88.*

Шевчук В. С.,
здобувач ступеня бакалавра,
Шлапак А. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА

В сучасному світі інновації відіграють важливу роль, вони сприяють економічному зростанню та науково-технологічному розвитку. Інноваційна діяльність – це трансформація результатів наукових досліджень і розробок у новий або вдосконалений продукт.

В свою чергу розвиток міст полягає в економічному зростанні та покращенні умов життя для його мешканців у всіх сферах життя. Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. [1].

Як мікро екосистема, місто має матеріально-фінансовий та енергетичний зв'язок із зовнішнім середовищем у процесі розвитку. Інноваційний розвиток міста, потрібно розглядати у взаємозв'язку з природними, соціальними та економічними факторами.

Природні чинники є передумовою для міських інновацій і розвитку, який потребує використання ресурсів і адаптації заходів до місцевих умов.

Економічні чинники є ключовими. Міський розвиток має складну модель взаємодії. [2].

Соціальні чинники є факторами гарантії міських інновацій і розвитку: розвиток міст потребує захисту соціальної системи. [3]

Інші фактори, що впливають на інноваційний розвиток міст:

- географічне положення;
- якість навколишнього середовища;
- промислова структура міста;
- економічний клімат;
- рівень технологічних інновацій;
- частка витрат на науково-дослідницькі роботи;
- структура населення;
- державне управління. [4]

Якщо казати про інновації як про економічне зростання, то можна стверджувати, що міські агломерації мають високий промисловий та науковий потенціал. В містах з кожним роком зростає потреба впровадження інновацій в сферах транспорту, енергетики, будівництва та в цілому в удосконаленні економіки.

Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП є одним із показників, що характеризують інноваційний розвиток країни та її регіонів та міст. Країни з найбільш розвинутою економікою в світі такі як США, Китай, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія та інші, виділяють великі кошти з державного бюджету на розвиток наукових та технологічних інновацій. [5]

Таблиця 1

Частка витрат для виконання наукових досліджень та розробок у ВВП за 2018-2020 рр., %

	2018 р.	2019 р.	2020 р.
США	3,01	3,18	3,45
Китай	2,14	2,23	2,40
Європейський союз	2,07	2,11	2,20
Україна	0,47	0,43	0,41

Джерело: складено автором на основі даних [6, 7]

З даних, що подані в таблиці 1, бачимо, що США, Китай, ЄС за досліджуваний період збільшували свої витрати на наукові дослідження. В Україні до повномасштабного вторгнення Росії спостерігалася тенденція зниження витрат на наукові дослідження, що мало негативний вплив на розвиток міст та економіки країни в цілому.

Для того, щоб досягти успіху у розвитку міст завдяки інноваційній діяльності слід звернути увагу на:

- особливості міста, його географічне положення та вид основної діяльності;
- правильно обрати стратегію розвитку міста базуючись на рівні інноваційної діяльності та доступу до ресурсів;
- для економічного зростання слід звернути увагу на модернізацію та впровадження інновацій у промисловій сфері;
- створення сприятливих умов та клімату міським керівництвом для залучення інвестицій в інноваційну сферу;
- міста повинні створити сприятливе культурне та соціальне середовище для залучення високотехнологічних галузей промисловості та висококваліфікованої робочої сили.

На сьогоднішній день в Україні найактуальнішим питанням є завершення війни та розроблення плану післявоєнного відновлення економіки. В подальшому Україна буде спрямовувати свій розвиток в напрямку інноваційної моделі розвитку, використовуючи світовий досвід, та впроваджувати ефективну інноваційну політику з урахуванням стратегічних цілей держави для економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 за № 40-IV. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення 27.11.2022)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Deng Z, Chen Y. (2020). Research on place-making in innovation districts. *City Planning Review*.
3. Du, J. L., Liu, Y., & Diao, W. X. (2019). Assessing regional differences in green innovation efficiency of industrial enterprises in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*.
4. Accetturo, A., Lamorgese, A., Mocetti, S., et al. (2019). Local development, urban economies and aggregate growth. *Italian Economic Journal: A Continuation of Rivista Italiana Degli Economisti and Giornale Degli Economisti*, 5, 191–204
5. Atkinson R. D. *Innovation in Cities and Innovation by Cities*. 2012
6. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.11.2022).
7. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Main Science and Technology Indicators*. URL: https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=MSTI_PUB&lang=en# (дата звернення: 27.11.2022)

Yatsyuk O. S.,
postgraduate student of management and administration department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine

AUTOSANATION OF THE ENTERPRISE USING THE RESOURCES OF INTERNATIONAL GRANT PROGRAMS AND GOVERNMENT BUSINESS SUPPORT PROGRAMS

russia's full-scale invasion of Ukraine in February 2022 caused heavy casualties, massive population displacement, and significant infrastructure damage. The impact of the war on the macroeconomic indicators of Ukraine was analyzed in detail in the October report of the International Monetary Fund – IMF analysts state that the impact of the war on economic activity was enormous: the real GDP decreased sharply, inflation increased sharply, trade was seriously disrupted, and the budget deficit rose to an unprecedented level [1].

The impact of the war on small and medium enterprises (SMEs) has not yet been properly assessed in analytical sources, as too little time has passed for this and there are difficulties with such an analysis, as the war continues on the territory of our country. Nevertheless, it is possible to list with certainty the problems faced by the SMEs during the war: 1) severance of permanent business ties, especially with enterprises from regions that were or are still occupied or have suffered significant destruction; 2) decline in solvent demand, including due to the population; 3) loss of personnel due to mobilization, departure of employees to other regions or abroad; 4) disruption of logistics chains, especially by sea transport through Black Sea ports, air transport, etc.; 5) difficulties with the implementation or extension of international contracts, including due to the growth of military risks.

SMEs manage to overcome some of these problems independently (enterprises are relocating to safer regions, hiring new employees, building new logistics chains, etc. Government activities are aimed at solving certain problems: a grain corridor for the export of agricultural products by sea routes has become operational, and work is also underway with international financial and insurance organizations regarding war risk insurance.

Thus, speaking at the Kyiv International Economic Forum, First Deputy Prime Minister – Minister of Economy of Ukraine Yulia Svyridenko noted that the government has already reached an agreement on military risk insurance in the amount of \$30 million with the MIGA agency, which belongs to the World Bank group. In 2023, Ukraine plans to mobilize up to \$1 billion for the project with MIGA. Negotiations are also ongoing with DFC, which is ready to lend Ukrainian businesses up to \$1 billion, and support is possible

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

both through direct lending and credit risk insurance of the borrower. In addition, the Government is conducting relevant negotiations with the export credit agencies of the G7 countries, trying to agree that war risk insurance projects should be extended to both foreign and Ukrainian investors [2].

Despite certain successes in the recovery of the business sector of Ukraine in the conditions of war, many SMEs found themselves in a state of crisis and need the use of sanation measures. Such a need is typical even for enterprises that for some reason have been slightly affected by the war, but the constant emergence of new risks (for example, the interruption of electricity consumption) may lead to their bankruptcy in the near future. For this reason, the implementation of the concept of autosanation for all SMEs is necessary in modern conditions in Ukraine.

Autosanation allows enterprises to apply an adaptive mechanism for business in the conditions of the permanent emergence and development of crisis phenomena. Autosanation is a set of measures (financial, organizational, socio-economic, legal, technological, production-technical) that must be implemented by the management and owners using internal sources of financing in order to restore financial stability, solvency, liquidity, profitability and competitiveness in the long term period. The main goal of the development and introduction of the mechanism of autosanation into the enterprise management system is the early development of measures to restore financial stability and maintain the continuity of the enterprise's functions in the case of a significant deterioration in its financial condition. Accordingly, the self-remediation mechanism is designed to determine in advance a set of options and tools for actions in various crisis situations [3, pp. 186-187].

Thus, the application of autosanation at SMEs is necessary, bankruptcy and liquidation of the enterprise are often an alternative to this [4]. At the same time, the application of autosanation measures at SMEs often requires the involvement of financial resources, and it is very difficult to do this in wartime conditions. Therefore, in today's extremely difficult conditions, it is advisable and necessary for SMEs to use the opportunities provided by government business support programs, international grant programs, etc.

Since the full-scale invasion of Russia into Ukraine, international grant programs are increasingly aimed at direct cooperation with small and medium enterprises, and the number and volume of government funding of business support programs has increased significantly. Since attracting international and Ukrainian grants requires certain skills in preparing relevant applications, the representatives of SMEs must use those tools and business support opportunities offered by non-governmental public organizations [5, p. 356]. Thus, a number of non-governmental public organizations often implement so-called

«soft» business support projects, which allow entrepreneurs to undergo various trainings for free, participate in various events, business trips, etc.

As an example, we can cite the project «Development of the Business Sector of Ukraine», which is currently being implemented with the support of USAID in Ivano-Frankivsk and eight front-line regions of Ukraine. Within the framework of the project, a tool is being created, which contributes to the establishment of systemic interregional cooperation in the economic sphere between the regions of Ukraine. The proposed approach to achieve the goal of the project is to create opportunities for interregional partnership and replication of best business practices between regions to attract relocated enterprises and through coordination of regional chambers of commerce and industry of Ukraine, based in Ivano-Frankivsk region, through a series of business tours. Such tours (road show and study tours to Ivan-Frankivsk region for representatives of small and medium-sized businesses from eight front-line regions) are held in eight priority directions, which, according to representatives of the business environment, relocated enterprises, regional state administration, have the greatest potential for development interregional cooperation. The project is still ongoing, but it can already be stated that it enabled a significant number of entrepreneurs to find opportunities for relocation, to initiate cooperation between the participants, and joint commercial projects.

It is worth noting that the actions of both the state and business and non-governmental organizations in the conditions in which Ukraine is now should be extremely fast and flexible, as well as innovative [5, p. 363]. This requirement is met by a number of international aid programs for Ukraine, such as Quick Response programs from USAID. Such programs will also be relevant for Ukraine in the period of post-war reconstruction of Ukraine, especially for business. Moreover, such programs are aimed at a specific enterprise, community, region, and their idea corresponds to the idea of the concept of quick identification of a financial crisis and radical rehabilitation actions «Primat des Handelns» [6, p. 230]. The application of such self-remediation actions to the enterprise will be individualized in nature and can not only bring quick positive results, but also ensure the long-term development of the enterprise, as they will determine the scope and depth of the adjustment of the enterprise's development strategy.

SOURCES

1. Ukraine: Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument – Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine Publication. October 19, 2022. IMF Country Report No. 22/323. 37 p.

2. War risk insurance should be extended to both foreign and Ukrainian investors, – Yulia Svyridenko at KMEF. Ministry of Economy of Ukraine. 11.17.2022. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a2bf656e-d13f-4b1b-8a41->

571a38221a08&title=StrakhuvanniaVonnikhRizikivMaButiPoshireneYakNaInozemnikh-TakINaUkrainskikhInvestoriv-YuliiaSviridenkoNaKmf. Accessed November 28, 2022.

3. Yatsyuk O. S., Tverdokhlib I. O. Necessity, purpose and sequence of planning of auto rehabilitation of the enterprise. *Economic analysis*. 2013. 12 (4), pp. 185-188.

4. Yatsyuk O. S. The economic content of the company's auto repair. The financial system of Ukraine: problems and prospects of development in the conditions of transformation of socio-economic relations [Text]: a collection of abstracts of reports of the International Scientific and Practical Conference. Simferopol: DIAPI, 2013. P. 364-366.

5. Evi Satispi, Azhari Aziz Samudra. Strategic Innovation in Philanthropic Institutions to Reduce Poverty Due to the Impact of COVID-19. *Social Sciences*. 2022. Vol. 11, No. 6, pp. 355-365. doi: 10.11648/j.ss.20221106.12

6. Yatsyuk O. S. Innovative approaches to carrying out and financing the rehabilitation of the enterprise using the theory of constraints. *Economic Forum*. 2016. No. 2. P. 228-233.

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ

Білик Є.Г.

*здобувач ступеня магістра
за спеціальністю Фінанси, банківська справа та страхування
Київський університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна*

Рамський А.Ю.

*д.е.н., професор кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

РИЗИКИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ

Сьогодні в Україні не існує комплексної оцінки стану системи економічної безпеки банківської установи. Проведені дослідження свідчать про те, що і власне сама процедура оцінки рівня економічної безпеки для банківських установ носить цілком добровільний характер і її обов'язкове проведення не зафіксовано і не контролюється на державному рівні.

Проблеми економічної безпеки виникають перед кожною банківською установою як за умов стійкого розвитку, так і в кризові періоди. Найчастіше виживання банківської установи в сучасних непростих економічних умовах залежить від її здатності вчасно ідентифікувати і справлятися з різноманітними банківськими ризиками, визначати складові системи економічної безпеки ґрунтуючись на ризиках, від яких мають захищати ці складові.

Для прикладу було обрано банківську установу АТ КБ “ПРИВАТБАНК” та визначено його основні ризики на основі інформаційної складової, які представлені в таблиці 1.

Ризик конфіденційності веде за собою втрату та розкриття банківської таємниці, це в свою чергу веде за собою істотно гірші наслідки різного характеру, як організаційного або фінансово-економічного характеру.

Наступний ризик шахрайства. Він може спричинити втрату капіталу та довіри клієнтів банку. Що стосується ризику втрати даних, то він може спричинити втрату клієнтської бази, як частково так і повної, а також інформації про рух коштів та різні операції на банківських рахунках клієнтів.

Слід відмітити, що ризики інформаційної складової є самими непередбачуваними, оскільки вони можуть залежати від суб'єктів, які банк може не контролювати, а також наявності та стану систем управління інформаційними потоками в частині обмеження периметру впливу негативних наслідків.

Наступний ризик – ризик кібератаки. Його не слід недооцінювати, адже він може призвести до втрати даних, але що ще гірше до банкрутства банківської установи. В останні роки більшість фінансових установ, в тому числі і банківські,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зазнали кібератак в різних формах. Кількість кібератак з кожним роком збільшується, по результатам роботи Boston Consulting Group з'ясувалося, що з кібератаками в 300 разів частіше стикаються банки, ніж інші установи. В пандемія COVID-19 інтенсивність кібератак лише збільшилася.

Таблиця 1

Характеристика ризиків АТ КБ "ПРИВАТБАНК" на основі інформаційної складової

Ризики	Індикатори	Ймовірність (від 0 до 1)	Міра впливу (від 0 до 1)	Характер (-1, 1)	Результат
Ризик втрати конфіденційності	Відсутність або недостатній захист інформації; Втрата банківської таємниці.	0,3	0,8	-1	Розкриття таємної інформації; Репутаційні збитки.
Ризик шахрайства	Погана робота служби безпеки; Неуважні перевірки регулятором.	0,5	0,6	-1	Втрата довіри, репутації, капіталу та залучених коштів.
Ризик даних	Старе обладнання для зберігання даних. Захист баз даних поганих;	0,3	1	-1	Проблеми з клієнтською базою; Зникнення інформацію про операції на рахунках клієнтів.
Кібератаки	Відсутність гарних фахівців в сфері кібербезпеки; Порушення в безперервності банківського сектору.	0,9	1	-1	Блокування роботи банку; Втрата даних; Репутаційні втрати.
ІТ збої	Технологічні збої; Помилки виконання операції.	0,6	0,6	-1	Втрата даних; Припинення роботи банківської установи в електронному форматі.

Слід відмітити, що ризики інформаційної складової є самими непередбачуваними, оскільки вони можуть залежати від суб'єктів, які банк може не контролювати, а також наявності та стану систем управління інформаційними потоками в частині обмеження периметру впливу негативних наслідків.

Наступний ризик – ризик кібератаки. Його не слід недооцінювати, адже він може призвести до втрати даних, але що ще гірше до банкрутства банківської установи. В останні роки більшість фінансових установ, в тому числі і банківські, зазнали кібератак в різних формах. Кількість кібератак з кожним роком збільшується, по результатам роботи Boston Consulting Group з'ясувалося, що з кібератаками в 300 разів частіше стикаються банки, ніж інші установи. В пандемія COVID-19 інтенсивність кібератак лише збільшилася.

Загалом, завдяки визначенню інформаційної складової економічної безпеки АТ КБ “ПРИВАТБАНК” можна класифікувати та точніше оцінити ризики експертним шляхом, що дає можливість спрогнозувати деякі ризики за індикаторами і вчасно застосувати заходи щодо мінімізації їх впливу.

Дослідження складових економічної безпеки є важливим, оскільки дає змогу більш чітко визначити ризики, які можуть виникнути у діяльності банківської установи. Ідентифікація ризиків банківської установи, їх оцінка, та формування ефективної системи економічної безпеки є запорукою розробки дієвої системи мінімізації цих ризиків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АТ КБ “ПРИВАТБАНК”. URL: <https://privatbank.ua/>
2. Офіційний сайт НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua>
3. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2017. 136 с.
4. Ілляш Енциклопедія банківської справи України, 2017. 680 с.

Гамов М.В.,
здобувач 2-го курсу ОП «Міжнародні економічні відносини» освітнього ступеня «магістр»,

Резнікова Н.В.,
д-р. екон. наук, професор,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

КОНЦЕПЦІЯ СТІЙКОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ

Формалізація концепції «стійкість» широко варіюється залежно від дослідницького ракурсу, однак для того, аби вона була адаптивною та дієвою в ризик-менеджменті, необхідно мати чітке уявлення про її походження та про те, як саме вона визначається, якими змінними описується та як саме її можна оцінювати, підтримувати і вдосконалювати з часом. Історично термін «стійкість» походить від латинського слова «resilire» та описує пружну деформацію об'єкта, який повертається у вихідний стан. У 1970-х роках цей термін переважно застосовувався у сфері психології з акцентом на стійкість саме на індивідуальному рівні, що передбачало завчасне запровадження запобіжних заходів і розробку захисних механізмів з тим, аби відновлюватися після кризи. Відповідно, було сформульовано п'ять етапів стійкості: підготовка, захист, запобігання, реагування та відновлення. Пізніше ця концепція почала застосовуватись в бізнес-стратегіях. Стійкість також досліджувалась і з позицій соціально-екологічного підходу, і у цьому контексті описувала здатність системи справлятися як із екстремальними порушеннями, так і з постійною нестабільністю. Стійкість з позицій концепції сталості описує здатність не тільки протистояти викликам і долати їх, а й діяти в перехідних етапах, щоб забезпечувати сталий розвиток і справедливість [1, с.277].

Розглядаючи воедино екологічні, соціальні та економічні системи, відкривається можливість краще підготуватися до складних системних викликів. Застосовуючи концепцію стійкості на рівні організацій, вдаються до чотирьох рівнів аналізу: індивідуальний (чи є у людей ресурси, необхідні для реагування на кризу), командний (як взаємодіють між собою члени команди, якою є культура їхнього спілкування і чи дозволяє це гнучко пристосовуватися до обставин, що змінюються), організаційний (чи можна керувати виробничими потужностями, щоб вчасно відреагувати на мінливий попит) та рівень навколишнього середовища (чи відповідають інституційні та правові умови запитам організації). Окреслене дозволяє припустити, що описані вище підходи до стійкості (психологічний, соціально-екологічний, організаційний) не виключають одне одного. Наприклад, з організаційної точки зору індивідуальний рівень стійкості дає можливість врахувати історичну ретроспективу через призму отриманого досвіду та навичок, а рівень

навколишнього середовища – врахувати соціально-екологічну перспективу [2, с.12]. Такий підхід має значення як для дослідників, так і для практиків, адже для перших існує великий потенціал для синергії шляхом поєднання результатів на основі міждисциплінарного підходу, тоді як для других це означає, що якщо ціль полягає в тому, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки потенційної кризи, необхідно враховувати різні рівні стійкості.

Корпоративна культура важлива як для співробітників та менеджерів, так і для постачальників, клієнтів та інших партнерів, виступаючи своєрідним каталізатором, який дозволяє реалізувати місію, бачення та стратегію, забезпечує навчання в масштабах усієї організації та під час кризи підтримує згуртованість, відданість та мотивацію співробітників за допомогою осмислення процесів та результативної комунікації.

Побажання клієнтів згодом змінюються, а відтак вони стають більш конкретними, більше вписуються в новий спосіб життя в контексті викликів сталості і вимагають оперативного втілення, але при цьому вони мають бути економічно рентабельними. Деякі з цих потреб зберігаються під час криз (наприклад, ліками під час пандемії Covid-19), тоді як інші швидко змінюються (наприклад, забезпечення масками під час пандемії Covid-19). Стійкі організації можуть швидко виявляти ці потреби та реагувати на них, але це також означає, що вони визначили та встановили правильні канали для взаємодії з клієнтами.

Цифровізація є рушійною силою кожної організації, яку слід використовувати ще більше в контексті стійкості, оскільки вона спрощує процеси і дозволяє створювати абсолютно нові мережеві структури всередині та між організаціями, і тому незамінна у кризових ситуаціях. Співпраця із зовнішніми партнерами є ресурсом, який організації можуть використовувати під час криз. У контексті стійкості важливо мати фінансову свободу дій, з одного боку, та встановлювати різні та гнучкі моделі доходів для продуктів та послуг, з іншого боку. Обидва аспекти роблять організації добре підготовленими для вирішення проблем під час кризи. Інновації забезпечують технологічний прогрес протягом усього процесу створення цінності з урахуванням змін у середовищі організації. У кризові періоди необхідні інновації, щоб швидко реагувати на мінливі потреби клієнтів і суспільства. Саме тому, щоб бути стійкими, організації мають розробляти та тестувати інноваційні процеси у некризовий час, і тільки так інновації можуть створити стабільність під час кризи.

Менеджери відіграють центральну роль розвитку стійкості. Крім іншого, вони відповідають за оптимальне використання людських ресурсів і, таким чином, за просування знань, компетенцій, почуття відповідальності та незалежності. У цьому контексті завжди має підтримуватися баланс між вимогами та заохоченнями щодо ефективного досягнення мети організації і підвищення стійкості.

Ключовим фактором у періоди кризи є забезпечення доставки товарів та послуг. З цією метою вся інформація, пов'язана з виробництвом, має бути зібрана в організації та бути доступною у будь-який час, щоб належним чином підтримувати виробничі потужності та забезпечувати доставку. Крім того, великий портфель продуктів гарантує, що окремі продукти та послуги будуть купуватись або

використовуватись навіть під час кризи. Адже стійкі стратегії дозволяють гнучко адаптувати стратегію під час кризи, щоб мати можливість адекватно вирішувати конкретні завдання, що, наприклад, символізують стратегії у сфері забезпечення ланцюжка поставок та/або у сфері лояльності клієнтів.

Управління ризиками являє собою процес, який заздалегідь виявляє ризики і зменшує їх, щоб зробити системи менш уразливими до криз, що виникають. Управління ризиками має превентивний характер і охоплює лише частину набагато ширшої концепції стійкості, оскільки переважно пов'язане із обробкою передбачуваних ризиків. У. Шафер розглядає управління стратегічними ризиками як важливий компонент стійкості, але не бачить у ньому єдиного важеля підвищення корпоративної стійкості [3]. З іншого боку, управління безперервністю бізнесу, що фокусується не стільки на превентивних аспектах, скільки на наслідках криз, передбачає активне планування і контроль, що досягається за рахунок дотримання організаційної стійкості, яку слід розуміти як цілісну програму управління із врахуванням позицій стейкхолдерів, репутації організації, бренду та діяльності зі створення цінності. Це означає, що управління ризиками та управління безперервністю бізнесу слід розглядати як взаємодоповнюючі поняття. Однак як в управлінні ризиками, так і в управлінні безперервністю бізнесу відсутнє цілісне уявлення про корпоративну стійкість, яка відображає всі етапи розвитку стійкості, включаючи стадії виходу з кризи. Нарешті, термін організаційна гнучкість використовується для опису здатності організації активно керувати змінами. Це дозволяє встановити відмінність між гнучкістю та стійкістю, яка полягає в тому, що маневреність більшою мірою орієнтована на здатність швидко змінювати напрямок, а стійкість більше пов'язана зі здатністю протистояти/виживати в умовах збоїв. Відтак гнучкість уособлює собою стратегічний аспект стійкості і включає у собі поняття швидкості реакції на організаційні зміни. Окреслене дозволяє стверджувати, що управління ризиками, управління безперервністю бізнесу та організаційна гнучкість мають певний концептуальний збіг зі стійкістю бізнес-моделі. Однак останню можна розглядати як більш цілісний підхід для менеджерів та осіб, які приймають рішення з тим, аби організація була здатна підтримувати свою ціннісну та цінову пропозиції, незважаючи на несподіване настання криз із урахуванням викликів на індивідуальному, командному, організаційному та екологічному рівнях.

Виявлення факторів, які теоретично та емпірично визначають концепцію стійкості у бізнес-контексті, є важливим кроком у розробці чіткої концепції, яку можна відрізнити від інших суміжних управлінських концепцій. Наявність високої стійкості бізнес-моделі означає, що вона значно менше схильна до впливу криз як у різних організаційних вимірах, так і з точки зору управління доходами. Стійкі організації повинні завжди стежити за внутрішніми та зовнішніми подіями, відстежувати та передбачати ризики та намагатися протистояти їм за допомогою конкретних планів. Крім того, необхідно розвивати та перевіряти навички людей та структур, щоб мати можливість справлятися з труднощами за рахунок гнучкості та стабільності.

Виявлення факторів, які теоретично та емпірично визначають концепцію стійкості у бізнес-контексті, є важливим кроком для розробки в подальшому чіткої концепції, яка буде відрізнятися від інших суміжних управлінських концепцій.

Список використаних джерел

1. Резнікова Н., Панченко В. Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 674 с.
2. Резнікова Н., Русак Д., Іващенко О. Загрози стійкості глобальних ланцюжків поставок і створення вартості з позицій міжнародної політекономії російсько-української війни і макроекономічної нестабільності. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 10-15.
3. Schäffer U. Levers of organizational resilience. *Controlling & Management Review*. 2020. № 6. P. 8-19.

Годованський М.О.,
здобувач ступеня магістра
Вагнер І.М.,
к.е.н., доцент кафедри облікових технологій та оподаткування
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ІНВЕСТИВАННЯ У КОРПОРАТИВНІ ПРАВА В 2022 РОЦІ

Hodovanskyi Myron. INVESTMENT IN CORPORATE RIGHTS: SECURITY OF INVESTORS IN UKRAINE. *In Ukraine, the participation of small investors in corporate rights is complicated by the underdevelopment of the stock market and the lack of protection of property rights.*

Інвестування у корпоративні права – доволі прибутковий, хоча і ризиковий спосіб капіталовкладень. Дрібні інвестори не часто вдаються до нього, адже потрібно мати спеціальні знання, вміти аналізувати масиви фінансової інформації, корпоративну звітність, мати доступ до фондового ринку, уклавши договір з брокером тощо. В Україні участь дрібних інвесторів у корпоративних правах ускладнена нерозвиненістю фондового ринку, незахищеністю прав власності. До того ж дрібні інвестори найчастіше не прагнуть отримати контроль над підприємством, а розраховують переважно на отримання дивідендів, зростання курсової вартості акцій. За різними оцінками, в Україні налічується понад 14 млн. акціонерів. Переважна більшість з них отримала свої акції внаслідок масштабної кампанії приватизації колишньої суспільної власності.

Останнім часом в українському законодавстві започатковано низку процедур, спрямованих на пом'якшення суперечностей між дрібними акціонерами та власниками великих пакетів акцій. До таких процедур, зокрема, відносяться процедури squeeze-out і sell-out, які з'явилися під впливом Директиви №2004/25/ЄС Європейського парламенту та Ради про пропозиції поглинання та почали використовуватися з червня 2017 р.

Інститут squeeze-out – це право мажоритарного власника вимагати від інших акціонерів продати йому пакети належних їм акцій за справедливою ціною. В українському законодавстві акціонер зобов'язаний запропонувати іншим акціонерам продати йому пакети акцій, якщо він володіє:

- а) контрольним пакетом (50 % акцій та більше);
- б) значним контрольним пакетом (75 % акцій та більше) – для публічних товариств;
- в) домінуючим контрольним пакетом акцій (95 % та більше).

В останньому випадку акціонери, які отримали публічну безвідкличну вимогу про продаж акцій, зобов'язані продати свої акції (навіть, якщо вони не погоджуються з цим) [1, ст. 65, п. 4].

Найчастіше публічні безвідкличні вимоги про продаж акцій є способом концентрації власності задля убезпечення корпорацій від корпоративного шантажу (грінмейлу), до якого вдаються власники-міноритарії. Під час грінмейлу власники невеликих пакетів акцій пропонують компанії викупити акції за завищеною ціною, погрожуючи перепродажем цих акцій іншим компаніям, які можуть здійснити недружні поглинання. Процедура squeeze-out нівелює такі загрози.

Хоча означені процедури у цілому зміцнюють корпоративну безпеку, на нашу думку, вони суперечать завданням, поставленим у національних реформах. Зокрема, порушується принцип верховенства права, який передбачає рівність усіх перед законом. У випадку squeeze-out, якщо публічна безвідклична вимога надходить від власника домінуючого контрольного пакета, у дрібних акціонерів не залишається вибору – вони зобов'язані виконати її. Аналогічно у випадку sell-out вибору не залишається у власників значних пакетів акцій.

Аргументи про те, що в Україні більшість дрібних акціонерів набула акції під час приватизації колишньої суспільної власності та не може повноцінно скористатися своїми правами через невеликі розміри пакетів акцій, ми не вважаємо суттєвими. Адже порушується базова гарантія ринкової економіки – право на недоторканість приватної власності. Однак вітчизняна судова практика заперечує цю тезу. Так, Господарський суд м. Києва відхилив позов акціонерів-фізичних осіб проти компанії «ДТЕК Пауер Трейд» про визнання недійсною угоди про обов'язкову продаж своїх акцій. Суд вважає, що апелювання позивачів до ст. 41 Конституції України, яка проголошує недоторканість приватної власності, є непереконливими, адже ця стаття стосується тільки примусової націоналізації або реприватизації без відшкодування вартості майна [2].

Слід вказати і на те, що безпосередньо механізм squeeze-out несе значні корупційні ризики типу В2В (корупція бізнес-бізнес). Так, мажоритарний акціонер може вплинути на ціну акцій шляхом залучення «правильного» оцінщика. Наприклад, «справедлива» ціна squeeze-out на Інгулецькому гірничо-збагачувальному комбінаті (2017-2018 р.) дорівнювала 2,56 грн за акцію, тоді як прибуток компанії у 2017 р. склав 2,56 грн на акцію; «справедлива» ціна squeeze-out на Північному гірничо-збагачувальному комбінаті (2017-2018 р.) дорівнювала 4,45 грн за акцію, тоді як прибуток компанії у 2017 р. склав 3,36 грн на акцію [3].

У цілому squeeze-out і sell-out створюють значні загрози для інвесторів. По-перше, унормування цих процедур відбувається в інтересах домінуючих власників, що створює штучну асиметрію у правах акціонерів, порушає принцип верховенства права, який передбачає рівність усіх перед законом. По-друге, процедури squeeze-out і sell-out перешкоджають залученню на фондовий ринок численних категорій інвесторів, що погіршує інфраструктурні можливості української економіки, негативно позначається на можливостях бізнесу залучати фінансові ресурси.

Список використаних джерел

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 №514-VI (зі змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
2. Пальчевський І. ДТЕК виграв суд у міноритаріїв «Дніпроенерго» зі сквіз-ауту. Financial Club. 2018. 21 августа. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://finclub.net/news/dtek-vyigral-sud-u-minoritariiev-dneproenergo-po-skviz-autu.html>
3. Луценко І. Squeeze-out. Як не ображати маленьких. *Дзеркало тижня*. 2018. 1 червня. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://dt.ua/finances/squeeze-out-yak-ne-obrazhati-malenkih-279521_.html

*Гоголенко Ніка,
здобувач 3-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»,
Науковий керівник: Добриніна Людмила,
к.е.н. ст. викладач кафедри ФМ та ФР
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна*

ЛІЗИНГОВІ ПОСЛУГИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В сьогоденних умовах господарювання при зниженні рівня виробництва, низькому техніко-економічному рівні основних фондів використовують різноманітні фінансові інструменти. Одним із таких інструментів є лізинг, який передбачає оновлення виробничо-технічної бази без суттєвого відволікання фінансових ресурсів.

Взагалі лізингом вважають вид інвестиційного фінансування, де лізингова компанія (або банк) купує у постачальника обладнання, з метою передачі його клієнту в оренду на певних умовах з подальшим переходом права власності.

Відповідно до Господарського кодексу України, лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне володіння та користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.[1, ст. 292]

Згідно із законодавством України до об'єктів лізингу належить будь-яке майно, яке призначене для використання в якості основних фондів та немає жодних обмежень у вільному обігу на ринку тощо.

Виокремлюють дві групи об'єктів лізингу. До першої групи відносять рухоме майно, що представлене обладнанням промислового призначення (устаткування, верстати, енергетичне обладнання), будівельною технікою, транспортним обладнанням (повітряні, наземні та водні транспортні засоби, а також обладнання, що призначені для експлуатації (вагони, контейнери)), засобами обчислювальної техніки та ліцензіями. Друга група – нерухоме майно, яке включає в себе будівельні споруди і споруди виробничого, торгівельного та транспортного призначення.

Необхідно зазначити, що для лізингу характерний тристоронній характер взаємовідносин між основними суб'єктами лізингу, а саме лізингодавцем, лізингоодержувачем та постачальником об'єктів лізингу.

Лізингодавець – юридична особа, яка передає в користування об'єкти та право користування лізингу згідно з договором. Це можуть бути: лізингові компанії, комерційні банки, виробники обладнання (філії та підрозділи підприємств).

Лізингоодержувач – юридична особа (зайнята виробництвом певної продукції) або фізична особа (займається підприємницькою діяльністю), яка отримує в користування об'єкти лізингу за договором.

Постачальник (продавець) – юридична або фізична особа, яка виготовляє устаткування та передає власне майно, яке є об'єктом лізингу. Сюди відносять виробників машин та обладнання, торгові фірми, оптово-збутові організації та інших.

Окрім основних суб'єктів лізингу, виокремлюють ще посередників, які представляють економічні інтереси продавців та покупців об'єктів лізингу. Як приклад, можемо зазначити, що посередниками є страхові компанії та сервісні центри з обслуговування устаткування тощо.

Розглянемо сутність лізингу за допомогою його функцій:

1) Фінансова функція. Лізинг є альтернативою «купівлі-продажу» та додатковим залученням фінансових ресурсів.

2) Виробнича функція. Лізинг надає доступ до найбільш інноваційної техніки та вирішує проблему її морального старіння.

3) Функція збуту. Завдяки лізингу розширюється коло споживачів та ринки збуту.

4) Інвестиційна функція. Лізинг є особливим видом інвестування в основні засоби виробництва.

Враховуючи особливості здійснення лізингових операцій, розрізняють такі види лізингу: фінансовий та оперативний.

Основною відмінністю між фінансовим і оперативним лізингом є те, що при фінансовому лізингу об'єкт лізингу по закінченню дії договору переходить у власність лізингоодержувача, а при оперативному залишається лізингодавцю. А, отже, за термін дії договору фінансового лізингу вартість об'єкта лізингу виплачується повністю, а при оперативному лише частково. За своєю природою оперативний лізинг дуже близький до оренди. Але об'єктами оперативного лізингу можуть бути лише основні засоби, що є принциповим для лізингової діяльності загалом. [2, с. 91]

Отже, лізинг – це відносно новий та перспективний напрям господарської діяльності, що забезпечує оновлення основних засобів і розвиток виробництва. Взагалі лізинг можна вважати чи не одним ефективним інвестиційним інструментом, завдяки якому підприємство отримує додатковий прибуток без придбання необоротних активів у власність, а також знижує фінансові ризики, що пов'язані з моральним старінням та необхідністю оновлення окремих засобів виробництва тощо.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19–20, №21–22. Ст. 292.

2. Мудра І. І. Економічна суть та класифікація лізингу в Україні: теоретичний аспект. *Фінансово-економічний розвиток України в умовах євроінтеграції*. 2015. С. 90–92.

3. Амелін С. К. Сутність фінансового лізингу. *Наукові праці Науково-дослідного фінансового інституту*. 2010. №3. С. 131–139.

4. Третякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. 2022. С. 79–81.

Горбач А.С.,
здобувач ступеня бакалавра,
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Зміни сучасних фінансових інститутів відбуваються на тлі динамічних трансформацій у суспільстві. Нові погляди на соціальні стандарти та цінності вимагають ширшого розгляду проблеми компромісу між ринковим механізмом у фінансовій сфері та фінансовою стабільністю, зокрема у банківському секторі.

Останніми роками відбуваються досить суттєві зміни у фінансовій сфері, що визначають як кількісні параметри (розміри фінансових інститутів, перелік пропонованих фінансових операцій тощо), так і власне сам механізм фінансового посередництва. Насамперед це стосується банківського сектору, що займає особливе місце в економічному розвитку будь-якої країни. Фінансові ринки характеризуються відкритістю та прозорістю. Водночас прослідковується й протилежна тенденція – до транснаціоналізації, концентрації фінансового капіталу. Ця суперечність є рушійною силою зміни характеру та змісту конкуренції на фінансових ринках.

Важливе значення в розвитку та функціонуванні фінансового ринку займають саме банківські установи. Банки відіграють значну роль у соціально-економічному розвитку держави. А розвиток банківського сектору країни залежить зокрема від створення сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів [1, с. 91].

Глобальна фінансова криза 2008–2009 рр. мала великий вплив на розвинені країни та на країни з економікою, що розвивається. Правила грошово-кредитного регулювання зазнали значних змін у посткризовий період. Наприклад, вимоги банківського регулювання були суттєво переглянуті та затверджено Базель III. Фундаментальні принципи економіки в таких умовах також вимагають перегляду та підтвердження практичної значущості. Це стало надзвичайно актуальним питанням для економік, що розвиваються, адже необхідним є вдосконалення традиційних інструментів монетарної політики [2, с. 94].

Саме від того, наскільки ефективно банківські установи можуть функціонувати на різних сегментах ринку банківських послуг, визначається успішність ринкових відносин, забезпечення зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку та зростання добробуту населення. Стійкість банківського системи країни сприяє досягненню високих показників розвитку національної економіки та соціальної сфери, а зниження її рівня може спричинити наростання негативних кризових явищ.

Значний вплив на розвиток банківського сектору в сучасних реаліях мають глобалізаційні процеси.

Глобальні трансформації світових фінансових ринків, які деколи можуть мати навіть шоковий характер, вимагають розроблення нових підходів щодо дослідження ефективності функціонування фінансового ринку. Провідне місце у сучасній методології досліджень фінансових ринків мають зайняти інституційні засади. Зміна якісних характеристик попиту на фінансові послуги та банківські продукти обумовлює необхідність дослідження інфраструктури фінансових ринків та ролі міжнародних фінансових організацій у забезпеченні розвитку фінансового ринку, а також банківського сектору [3, с. 6].

Наявність кризових явищ останніми роками, спад виробництва та стрімкі інфляційні процеси довели, що традиційні види діяльності банківських установ не можуть сприяти забезпеченню відповідного рівня прибутковості. Всі ці чинники приводять до поглиблення як уже існуючих досить тривалий час загальних тенденцій універсалізації, консолідації, глобалізації, інтернаціоналізації та транснаціоналізації банківської діяльності, так і до появи нових специфічних тенденцій.

Універсалізація банківської діяльності означає перегляд банківськими установами концепції взаємовідносин зі своїми клієнтами, що певною мірою викликано стабілізацією ринку кредитних капіталів західних країн, розширенням його учасників, а тому й посиленням конкурентної боротьби. Універсальний характер банківської справи дедалі все більше актуалізується. Діяльність фінансових універсальних інститутів набуває все більшого поширення на світових фінансових ринках, де ключовими гравцями є фінансові конгломерати [4].

Консолідація банківського капіталу являється процесом, що охоплює всі форми прояву концентрації, а також централізації банківського капіталу. Іншими словами, це процес акумулювання банківських ресурсів, що приводить до нарощення ресурсних можливостей окремих банків або банківських груп як за рахунок внутрішніх, так й за рахунок зовнішніх джерел поповнення капіталу [5].

Інтернаціоналізація банківської діяльності характеризується стійкими фінансово-економічними зв'язками між банками різних країн світу та їх виходом за межі національних кордонів. Принципово новим етапом інтернаціоналізації стала транснаціоналізація діяльності банків, що спонукало посилення світової інтеграції через глобальні операції транснаціональних банків. Утворення й помітне зростання значення останніх у процесі консолідації банківського і промислового капіталу є нині однією із найбільш чітко визначених тенденцій у світовій економіці.

Характерною загальною тенденцією розвитку банківського сектору є інституціоналізація, тобто процес створення сприятливого середовища для здійснення банківської діяльності за допомогою економіко-правової регулювальної діяльності державних, міждержавних і міжнародних організацій. Відбуваються посилення активної участі, координація діяльності та розширення взаємодії міжнародних організацій, які займаються регулюванням, наглядом і регламентуванням банківської діяльності не лише між собою, а й з іншими міжнародними інституціями, урядами тощо [5].

Крім загальних тенденцій також слід приділити увагу специфічним, або новим тенденціям, які прослідковуються останніми роками, а саме:

– зниження присутності іноземних банків на національних ринках країн з відносним зміщенням присутності іноземних банків розвинених країн на користь країн, що розвиваються;

– реструктуризації бізнес-моделей та міжнародних стратегій ряду банківських установ;

– стрімкий технічний прогрес у засобах надання банківських послуг.

Щодо останньої вищезазначеної тенденції, то слід відмітити, що нині все більше клієнтів банку отримують доступ до фінансових послуг через персональні комп'ютери, ноутбуки, мобільні телефони, інші пристрої бездротового зв'язку через «електронні відділення», встановлені в супермаркетах, аеропортах, вокзалах, аніж особисто за допомогою банківських працівників або відділення банківських установ. Такі зміни стосуються не тільки форми взаємовідносин банку та клієнта, а й призводять до значного зниження операційних витрат банку, що дозволяє індивідуалізувати продукт та адаптувати його до вимог конкретного споживача, посилюючи конкуренцію [4].

Таким чином, можна зробити висновки, що банківський сектор активно розвивається незважаючи на негативні фактори нестабільного економічного середовища. Відбуваються процеси злиття та поглинання банківських інститутів не лише з метою міжнародної експансії, але й через збільшення фінансових установ. Стрімко розвивається надання банківських послуг за допомогою мережі Інтернет. Це є однією з помітних тенденцій світового банківського бізнесу. Подальший розвиток банківського сектору буде ґрунтуватися на базі інфраструктурних трансформацій й впровадженні фінансових інновацій, новітніх засобів комунікації та сучасних електронних технологій.

Список використаних джерел

1. Гаврилко П. П. Корпоративні відносини в банківському секторі : фінансові механізми та маркетингові стратегії : монографія. Рівне-Новий Сонч: Волин. обереги, 2016. 228 с.

2. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunen I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. № 15(2). P. 94–104.

3. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

4. Батковський В. Сучасні тенденції розвитку банківського сектора та нові виклики глобальній фінансовій стабільності. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/138_3.pdf (дата звернення: 20.11.2022).

5. Сус Л. В. Сучасні тенденції розвитку світової банківської справи. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6231> (дата звернення: 20.11.2022).

*Добриніна Л. В.,
к.е.н. ст. викладач кафедри ФМ та ФР
Гребенюк Т. О.,
магістр факультету фінансів та банківської справи
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

На будь-якому етапі розвитку економіки країни важливим фактором її ефективного функціонування є фондовий ринок. Будучи частиною фінансового ринку, фондовий ринок є головним джерелом залучення капіталу та формування і використання його на розвиток економіки країни.

Фондовий ринок України має початок з отриманням нашою державою незалежності. Порівняно з фондовими ринками світу він є досить молодим та менш розвинутим. Саме тому на ринку присутня значна кількість недоліків та проблем, які потребують вирішення.

На даний час фондовий ринок України функціонує в умовах військових дій та постійних кризових явищ, що стримує розвиток та подолання проблем самого ринку. Тому стан фондового ринку на сьогоднішній день є недостатньо розвиненим, що не дає державі реалізовувати свої цілі та завдання. Через це оптимізація фондового ринку України є важливим етапом розвитку нашої держави, а саме це сприятиме стабілізації економіки, переходу до її зростання та залученню вільних коштів населення в інвестиційні процеси.

На сучасному етапі розвитку фондовий ринок України є недостатньо або ж низько ефективним, а саме: на фондовому ринку, як і в межах усієї національної економіки, існує значна потреба в інвестиційних ресурсах.

Фондовий ринок будь-якої країни характеризується обсягом та кількістю випущених акцій та облігацій підприємств. Проаналізуємо дані Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяг та кількість випусків акцій та облігацій підприємств зареєстрованих Комісією протягом 2019-2021 рр.

Рік	Обсяг випуску, млн. грн.		Кількість випусків, шт.	
	Акції	Облігації	Акції	Облігації
2019	63 539,38	11 206,09	78	88
2020	32 982,8	32 949,00	71	96
2021	42 884,28	9 979,08	86	113

Джерело: складено авторами на основі [1]

З даних таблиці ми бачимо, що впродовж 2019-2021 років обсяг випуску акцій та облігацій підприємств не має чіткої тенденції. Кількість облігацій, які були випущені впродовж трьох аналізованих років має тенденцію до збільшення. В той час як кількість та обсяг випусків акцій підприємств у 2021 році зменшилась порівняно з 2019 роком.

Провівши аналіз сучасного стану фондового ринку України, можна сказати, що ринок є недостатньо ефективним та розвинутим. Є ряд основних проблем, які перешкоджають оптимізації вітчизняного фондового ринку, а саме: необґрунтованість та несвоєчасність інформації про діяльність учасників фондового ринку, недостатнє законодавче регулювання, низька ліквідність, відсутня розвинута мережа фондових бірж, досить низький рівень капіталізації, надмірна залежність від тенденцій на світових фінансових ринках, економічна та політична нестабільність в країні, недостатній рівень фінансової грамотності населення, недовіра до фондового ринку з боку населення, тиск з боку податкових органів на підприємства, наявність тіньової економіки, обмежена кількість ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів (наприклад, більшість акцій українських емітентів є занадто ризиковими для інвесторів) та інші проблеми [2, с. 55; 3, с. 382].

Звичайно, що без вирішення наявних проблем, стабільний розвиток та ефективне функціонування фондового ринку України є неможливим. Отже, задля вирішення проблем та покращення ситуації на ринку потрібно впровадити комплекс відповідних заходів:

- вдосконалення механізмів інформаційного забезпечення учасників фондового ринку;
- створення відповідної законодавчої бази, яка регулюватиме права та обов'язки усіх учасників на фондовому ринку;
- підвищення ефективності державного нагляду та контролю за діяльністю фондового ринку;
- реалізація заходів щодо стимулювання та заохочення населення стати учасниками ринку;
- забезпечення дотримання світових стандартів фінансової звітності, зокрема щодо результатів діяльності фондових бірж;
- підвищення конкурентоспроможності фондового ринку України та інтеграції його у світові фінансові ринки;
- розширення діапазону та підвищення якості послуг, що надаються учасниками ринку;
- забезпечення достатнього рівня захисту інвесторів, які могли б вкласти свої кошти у цінні папери і таким чином покращити ситуацію на фондовому ринку тощо [2, с. 55; 3, с. 382].

Список використаних джерел

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>
2. Чепіль Ю.Б., Татарин Н.Б. Сучасний фондовий ринок України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Реформування податкової системи: стратегічний поступ чи ручне управління?*: матеріали науково-практичного семінару. Львів, 2022, С. 53-56.
3. Татарин Н.Б., Бундз Н.Б., Кравчук А.С. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Молодий вчений*. 2021. №3(91). С. 379-383.

Ільєнко Є.І.,
здобувач ступеня магістра,
Державний торговельно-економічний університет
Нетребчук Л.О.,
старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет

НАПРЯМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Важливою умовою боротьби із наслідками кризових явищ в економіці будь-якої країни та у банківській сфері зокрема, є відновлення і стимулювання кредитування та активізація кредитних вкладень у різні сфери життєдіяльності країни. Все це надзвичайно актуальним є на сьогодні та буде вкрай необхідним після війни і в нашій країні, коли постане питання відновлення соціально-економічних зв'язків. Виходячи із цього, перед менеджментом банків постає гостра необхідність організації результативної кредитної діяльності, яка полягає у розробці та реалізації ефективної кредитної політики, формуванні кредитних ресурсів, побудові раціонального кредитного процесу та моніторингу якості кредитного портфеля.

Варто розуміти, що збалансована кредитна діяльність має значний вплив на загальні показники дохідності, прибутковості, ліквідності, ризиковості банківської установи, у тому числі на нормативи, що застосовуються для забезпечення фінансової стійкості банку на ринку. При тому всі ці показники чинять вплив і на ситуацію у банківській системі в цілому, відтак можуть спровокувати рецесію фінансової галузі.

Ефективне ведення банками кредитної діяльності напряму впливає на конкурентну позицію банківської установи на ринку кредитних послуг. Саме тому, для забезпечення власних конкурентних переваг та зміцнення позиції на кредитному ринку банки прагнуть вдосконалювати свою кредитну діяльність та проводити її максимально ефективно. А розробка планів по вдосконаленню діяльності потребує якісного підґрунтя, чим є результати оцінювання. То ж спробує навести основні, на нашу думку, напрями такого оцінювання.

На думку Ж. Довгань, оцінювання ефективності кредитної діяльності банку є доволі трудомістким процесом, основою якого є визначення оптимального співвідношення дохідності кредитного портфелю та прийняттого для банку рівня кредитного ризику, рівень якого суттєво може зростати у періоди економічних криз [1].

Оцінка ефективності кредитної діяльності банку здійснюється за допомогою системи показників. Ці показники повинні бути розподілені на такі групи: показники структури та співвідношення окремих складових у кредитному портфелі, показники дохідності кредитної діяльності, показники ризиковості кредитної діяльності. Проте, на нашу думку, після формування системи показників з кожної групи, варто сформулювати інтегральний показник, який би об'єднував всі ці напрями або побудувати своєрідну матрицю співвідношень між ними. Оскільки, наприклад,

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

частка кредитів корпоративним клієнтам у 70% для одного банку буде оптимальною (зважаючи на його бізнес-модель, розмір регулятивного капіталу, структуру ресурсної бази), а для іншого може бути вкрай небезпечною і небажаною.

Тому, для загального розуміння ефективності проведення кредитної діяльності, насамперед необхідно розглянути основні фінансові показники діяльності банку, їх тенденції. Оскільки кредитна діяльність інтегрована у процеси діяльності банку, а не є відокремленим явищем. І тому на неї впливають загальні тенденційні моменти функціонування банку. Якщо ми спостерігаємо зростаючу тенденцію активів банку, варто перейти до детального аналізу їх структури та порівняти темпи приросту (саме приросту, а не росту) загального обсягу активів і окремих статей активів, в тому числі і відносно кредитної заборгованості. Якщо у банку вагому частку складають кредити клієнтам, це насамперед повідомляє про широкий рівень розвитку корпоративного та роздрібного бізнесу, високий рівень довіри до банківської установи та відновлення клієнтопотоків.

Наступним кроком для аналізу кредитної діяльності банку є більш детальний розгляд статті кредити клієнтам для детального розуміння за рахунок чого відбувається збільшення кредитного портфеля. І тут важливо оцінити обсяги надання нових кредитів, а не просто динаміку залишків кредитної заборгованості, оскільки поява нових кредитів свідчить про активність банку на кредитному ринку, а не використання попередніх здобутків. Доцільно також проаналізувати і механізм надання нових кредитів - виключно через відділення банку та/або точки продажів чи за допомогою впровадження нових програм кредитування, кредитних карток та розстрочок у мобільному додатку, через кредитних агентів тощо.

В подальшому слід провести аналіз кредитного портфелю у розрізі галузей економіки, оскільки саме він показує залежність банку від стану окремих галузей та визначає його перспективи. Кредитування таких інфраструктур, як виробництво, гірничодобувна промисловість, сільське господарство, торгівля є першочерговим з огляду на те, що ці галузі дають найбільший мультиплікативний ефект в економіці, створюючи робочі місця в супутніх галузях. Доцільно також визначити, чи є банк учасником державних програм, наприклад, «Доступні кредити 5-7-9%», що передбачає фінансову допомогу шляхом здешевлення кредитів, і говорить про довіру держави до банку.

Важливою складовою при здійсненні оцінки ефективності кредитної діяльності є здійснення аналізу кредитів за кредитною якістю. Сюди насамперед ми відносимо кредити із високим, стандартним та нижче стандартного рейтингу та знецінені кредити. У більшості банків сьогодні управління якістю кредитного портфелю відбувається за рахунок використання системи внутрішніх кредитних рейтингів позичальників. Такий процес впливає на цілеспрямоване управління відповідними ризиками та порівняння кредитних ризиків за всіма напрямками діяльності, географічними регіонами та продуктами. Система рейтингів ґрунтується на різних видах фінансового аналізу, та в поєднанні з обробленою ринковою інформацією вони являють собою основу для оцінки ризику контрагента. Всі внутрішні рейтинги ризиків формуються спеціально для різних категорій і

створюються згідно з рейтинговою політикою банку. Відповідні рейтинги ризиків регулярно аналізуються та оновлюються.

Наступним не менш важливим показником, що відіграє важливу роль у процесі здійснення аналізу ефективності кредитної діяльності банку є NPL, тобто непрацюючі кредити. Саме його високий рівень став причиною банкрутств багатьох банків. Тому оцінювання частки кредитів NPL в цілому, та в розрізі окремих груп клієнтів, галузей дає базу для розробки методів управління кредитним процесом, виділення в кредитній політиці банку пріоритетних галузей чи клієнтів.

Подальшим етапом оцінювання ефективності кредитної діяльності банку є проведення аналізу доходів та витрат банку, пов'язаних з кредитною діяльністю, оцінка прибутковості кредитної діяльності банку. Однак, якщо з доходами більш-менш все прозоро, то відносно витрат такий аналіз провести досить важко, з огляду на те, що потрібно мати дані управлінської звітності, які б містили розподіл витрат банку саме на кредитну діяльність, а не загальні обсяги витрат банку, які можуть бути і не пов'язані з кредитною сферою. А отже використання узагальнюючих даних по витратам призведе до хибних висновків щодо прибутковості та ефективності кредитної діяльності банку.

В підсумку, на основі проведених досліджень, можна сформулювати висновки, які дадуть можливість коригувати кредитну діяльність банку, впливати на структуру кредитного портфеля та проводити більш поглиблену оцінку ефективності кредитної діяльності для формування стратегії банку. Реалізація стратегічних цілей кредитної політики не може бути до кінця реалізована без забезпечення якості кредитного портфеля та управління кредитним ризиком.

Список використаних джерел

1. Довгань Ж. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/902>.

Карпенко О.О.
здобувач ступеня бакалавр
Полях С.С.
к.е.н., доцент кафедри економіки
Черкаський державний бізнес-коледж
м. Черкаси, Україна

СТАН БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день банківський сектор України перебуває у складному становищі, в зв'язку із значними перепонами, таких як: наслідки COVID-19, військове вторгнення, значні пошкодження інфраструктури, та ін..

Перші місяці війни були надзвичайно складними для економіки. Багато підприємств зупинилися або суттєво скоротили своє виробництво, а деякі великі підприємства були знищені фізично. У результаті всіх вище перелічених факторів інвестиції в економіку зменшилися, нові проекти були призупинені або зовсім залишені без розгляду.

Говорячи про сучасний стан банківської системи України, необхідно відзначити, що політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація негативно вплинули на банківський сектор та показники діяльності банків, що працюють на території України. Також важливим фактором, що характеризує сучасний стан банківської системи, є активне втручання НБУ у функціонування банківської системи.

Динаміка зміни кількості банків за останній період дає зрозуміти, що останні роки кількість банків суттєво зменшилась. До прикладу у 2012 році кількість банків сягала 176, а в 2022 році кількість банків скоротилась до 67.

Динаміка зміни активів банківських установ як за період війни так і довоєнний представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння активів українських комерційних банків з 2021 по 2022 рр. (млн. грн)

	Активи (усього)	Активи в ін. вал. (млн. дол.)	Надані кредити	Кредити суб'єктам господарюваня	Кредити фізичним особам	Резерви
1.01.2021	1822814	585349	963664	752503	199556	375459
1.01.2022	2053928	583717	1065347	795513	242633	278774
1.04.2022	1970145	554369	1070449	793002	250416	287121
1.11.2022	2227207	720491	1081057	827462	227142	378583

Джерело: [1]

За перші три місяці війни можна відмити такі зміни:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- активи комерційних банків зменшились на 4,08%, що становить 83 783 млн. грн;
- активи в іноземній валюті зменшились на 5,03%, що становило 29 348 млн. грн;
- сума наданих кредитів дещо зросла – 0,48%, на 5 102 млн. грн;
- кредити суб'єктам господарювання зменшились на 0,32%, що становило 2 511 млн. грн;
- кредити фізичним особам навпаки зросли на 3,21%, що становило 7 783 млн. грн;
- резерви під активні операції банків зросли на 2,99%, на 8 347 млн. грн.

Необхідно відмітити, що станом на 01 листопада 2022 року ситуація дещо змінилась і основна частина показників зросла, такі як: активи – на 13,05%, активи в іноземній валюті – на 29,97%, надані кредити – на 0,99%, кредити суб'єктам господарювання – на 4,35%, резерви під активні операції банків – на 31,85%. А ось кредити фізичним особам навпаки значно зменшились на 9,29%.

Крім того необхідно відмітити, що у січні – вересні 2022 року платоспроможні банки отримали 7.4 млрд грн чистого прибутку порівняно з 51.4 млрд грн прибутку за відповідний період минулого року. Рентабельність капіталу сектору за 9 місяців 2022 року становила 4.3% порівняно з 32.1% рік тому. Така динаміка значною мірою зумовлена зростанням відрахувань у резерви під понесені та очікувані збитки внаслідок війни [2]

Отже не зважаючи на нижчі, внаслідок воєнних дій темпи зростання операційних доходів банківський сектор залишається операційно прибутковим.

Операційний результат банків залишався позитивним: чистий операційний прибуток до відрахувань у резерви зріс за 9 місяців на 78% р/р. Зокрема, за підсумками III кварталу чистий операційний прибуток до відрахувань у резерви становив 56.5 млрд грн порівняно з 25.7 млрд грн у III кварталі 2021 року.

Але потрібно усвідомлювати, що глибока криза, яка спричинена війною буде мати далекосяжні наслідки, які можуть затягнутися на декілька років.

Отже до найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту банків.
- значна сума державного та корпоративного боргів.

Уряд вжив низку заходів, щоб підтримати економіку. Зокрема, знижено податки, надано фінансову підтримку вимушеним переселенцям, підприємствам та їх працівникам. Національний банк зафіксував курс гривні, щоб запобігти паніці та втримати інфляцію під контролем, а також забезпечив стабільну роботу банків і системи безготівкових розрахунків.

Також Національним банком України прийняті такі антикризові рішення, які базуються на трьох ключових принципах:

- захист інтересів клієнтів банку, особливо вкладників. Вони повинні підтримувати доступ до власних і кредитних коштів, платежів і переказів;
- підтримання діяльності банків та їх ліквідності. Негативний тимчасовий вплив бойових дій на діяльність банків не повинен призводити до визнання найбільш постраждалих з них неплатоспроможними. За необхідності такі фінустанови встигнуть відновити фінансову стабільність після закінчення воєнного стану;
- чесне відображення реального фінансового стану банків. Якими б не були наслідки війни, їх не можна приховати «прикрашаючими» рахунками. Важливо бачити реальну картину. Без цього буде важко реалізувати ефективний план відновлення банківської системи після війни [4].

Ці заходи пом'якшили негативний вплив війни. Втім, вони не могли врятувати економіку від стрімкого падіння.

Комерційні банки як і уряд пішли в своїй діяльності на зустріч своїм клієнтам. Хоча спочатку деякі фінустанови заблокували людям кредитні ліміти, але потім більшість із них все ж прийняли рішення відновити можливість користування кредитними грошима. Дуже важливим рішенням було запровадження кредитних канікул, які деякі банки запровадили на найближчі місяці. Вони передбачають відсутність обов'язкових платежів, які громадяни зазвичай мають вносити щомісяця, а також скасують відсотки за користування кредитним лімітом. Крім того, є можливість зняття кредиту без комісії, яка раніше становила значний відсоток. А деякі найбільші банки ввели пільги і для торговельних підприємств, скасувавши комісії за прийом безготівкових платежів. Таким чином, банки закликали бізнес на час воєнного стану зробити пріоритетом безготівкову оплату товарів банківськими картками. [5].

Отже, для вирішення актуальних проблем банківського сектору та нормалізації його функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на загальноекономічну стабілізацію, повернення довіри до банківського сектору та підвищення ефективності діяльності НБУ у сфері контролю та регулювання банківської системи.

Список використаних джерел

1. Активи банків України (2008-2022 роки) URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/> (дата звернення: 25.11.2022)
2. Фінансовий результат банківського сектору за 9 місяців 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pributok-bankivskogo-sektoru-za-9-misyatsiv-2022-roku- stanoviv-74-mlrd-grn> (дата звернення: 25.11.2022)
3. 3.Дернова І.А. Статистичне оцінювання рівня боргового навантаження національної економіки. Молодий вчений - № 2 (29) - 2016 р. – С. 37-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_2_12 (дата звернення: 21.11.2022)
4. Дадашова П. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. Інтернет-видання «Економічна правда». 2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104/> (дата звернення: 21.11.2022).
5. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. Інформаційне агентство «УНІАН». 2022 р. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viyni-novini-ukrajina-11753254.html> (дата звернення: 26.11.2022)

РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНИХ ГРАВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для багатьох компаній, які вже мають справу з уповільненням, спричиненим COVID-19, вплив війни на безперервність бізнесу може бути особливо руйнівним. Війна в Україні виявила новий рівень економічної невизначеності, оскільки і росія, і Україна є важливими світовими постачальниками. Вторгнення РФ в Україну має жахливі наслідки, включаючи гуманітарну кризу та різкі потрясіння у повсякденному житті. Економічні наслідки різкі по всьому світу, зокрема через санкції та порушення фізичних ланцюгів постачання.

Керівники відділів фінансів і ризик менеджменту унікально підходять до питання донесення цих важливих проблем, їх аналізу та втілення ідей їх вирішення у тяжкі часи. Їх новими пріоритетами є: посилення сценарного планування, дослідження нових і очікуваних ризиків, скорочення витрат і планування відчуження інвестицій, якщо це необхідно. Це допомагає зосередитися суб'єктам господарювання на шляху зростання посеред невизначеності. Відомо, що, і РФ, і Україна є важливими постачальниками товарів й сировини, ціни на багато з яких різко зросли після початку війни. Обидні країни є значними експортерами сільськогосподарської продукції, яка є критично важливою для компаній, що займаються виробництвом продуктів харчування.

Наприклад, Україна імпортує близько 30% пшениці, 35% ячменю, 75% соняшникової олії та 17% кукурудзи. Україна є ключовим джерелом сировини для напівпровідникової промисловості, з приблизно половиною світових поставок газу неону та 40% поставок газу криптону [3]. Напівпровідникові мікросхеми, постачанням яких також займається наша держава, є важливими вхідними матеріалами для багатьох продуктів і послуг, зокрема побутової техніки, смартфонів, ноутбуків, принтерів, комп'ютерів, автомобілів, літаків та медичних пристроїв тощо [2]. РФ є енергетичною державою, яка є третім у світі виробником нафти та найбільшим експортером газу. Ціни на нафту та газ різко зросли через занепокоєння щодо російського постачання. Хоча вони впали після свого піку в березні 2022 року, вони все ще високі порівняно з історичними рівнями [2].

Важливо розуміти, що це означає для прибутковості. Вплив на прибутковість буде різним залежно від галузі та ринку. Такі сектори, як автомобільний, промисловий і харчовий, можуть зазнати значного удару, особливо в Європі, де найбільша залежність від російської нафти і газу. Тиск на ціни та заробітну плату через ці кризові пропозиції матиме хвилевий вплив на інші галузі в усьому світі. Також, неможливо обійти стороною питання інфляції у світі. Нинішню кризу можна порівняти зі стагфляційними кризами 1970-х років (рис. 1). Однак вплив стрибків

цін на нафту з часом став менш серйозним, і за консенсусними оцінками інфляція не досягне двозначного рівня в наступному році [6].

Таблиця 1

Цінові кризи та інфляція в Європі

Кризи та війни	Підвищення цін на енергоносії	Інфляція (за рік до)	Інфляція (за рік після)	Різниця
Українська криза (2022)	70%-100%	2,60%	4,6%-6,6% !	+2/+4 !
Нафтова криза (1973)	470%	7,90%	12,20%	+ 4,3
Ірано-Іранська війна (1979)	150%	10,30%	11,70%	+ 1,4
Війна в Перській затоці (1991)	11%	4,40%	4,70%	+ 0,3
Арабська весна (2010)	12%	1,70%	2,80%	+ 1,1

! - припущення

Джерело: складено автором на основі [6]

Війна в Україні також, ймовірно, загальмує зростання світового валового внутрішнього продукту. За оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку, глобальне економічне зростання цього року буде більш ніж на 1% нижче прогнозованого до конфлікту [5].

Варто зазначити, що міжнародні інституції та інвестиційні банки дійшли згоди щодо того, що ми уникнемо рецесії у 2022 році. Однак довгострокові перешкоди зростають. Очікується, що монетарна політика буде жорсткішою. Деякі аналітики вказують на ризик рецесії наступного року [4]. На цьому тлі невизначеності головні фінансові директори і керівники відділів управління ризиками повинні оцінити вразливі місця своїх компаній та скоротити витрати, орієнтуючись на нові джерела зростання.

У непередбачуваних ситуаціях необхідна зосередженість. Хоча кожна організація має власні пріоритети, рекомендується звернути увагу на такі сфери в короткостроковій перспективі:

- розширення та прискорити планування сценаріїв;
- оцінка та мінімізація операційних ризиків;
- запровадження ефективних заходів контролю витрат;
- оцінка та реалізація рішень про відчуження.

Тобто, компанії мають створити міжфункціональну команду, щоб переконатися, що моделі контролю та впливу на ризики включають як внутрішні, так і зовнішні фактори. Під час управління ризиками варто використовувати інтелектуальну автоматизацію та машинне навчання, щоб прискорити цикл планування та прийняття рішень. Сценарії оптимізації управління ризиками мають охоплювати усе підприємство, об'єднуючи попит клієнтів, фінанси, планування робочої сили та планування поставок в єдину модель [1].

Області моделювання залежать від галузі та ринку, але можуть включати:

- операційні впливи, такі як закриття у постраждалих районах;
- зміни попиту споживачів через підвищення цін або зниження довіри споживачів;

- зростання цін на енергію, сировину та інші ресурси;
- порушення ланцюга поставок;
- планування робочої сили, яке включає дефіцит кадрів і рішення працювати віддалено.

Іноземні компанії, які здійснюють операції в рф чи Україні, зазнають можливих прямих чи непрямих фінансових втрат через фізичні пошкодження, проблеми з логістикою, експропріацію чи заморожування активів. У свою чергу, нестабільність є зручним прикриттям як для традиційних, так і для нових атак. Виникаючі загрози можуть вплинути на компанії прямо чи опосередковано, наприклад, у разі атаки на критичну національну інфраструктуру.

Підприємствам варто розглянути можливість налаштування засобів контролю нових загроз на основі аналізу кіберрозвідки. Прогалини в системі кібербезпеки можуть збільшити ризики діяльності будь-якого підприємства. Сюди ж можна додати ризик фінансових злочинів. Санкції та торгові обмеження наражають компанії на ризики комплаєнсу. Можуть з'явитися нові спроби обману. Хоча цей тип ризику особливо актуальний для фінансових установ, іншим галузям слід також на нього звернути увагу.

Задля вирішення питання екологічного, соціального та управлінського ризику варто звернути увагу на наступне. У деяких галузях високі ціни на енергоносії та занепокоєння безпекою можуть призвести до поступової відмови від викопного палива. Компанії могли б заохотити політиків прискорити перехід до більш чистих джерел енергії, таких як відновлювані джерела енергії. Це може вплинути на короткостроковий результат діяльності підприємства, а також на довгостроковий план сталого розвитку компанії.

Криза, в першу чергу, впливає на перспективи бізнесу через інфляційний тиск. Таким чином, потрібно уважно стежити за структурою витрат. Для цього варто регулярно проводити інвентаризацію загальних витрат; скорочувати загальні витрати; відстрочувати або розподіляти дискреційні витрати на довший період; шукати можливості аутсорсингу тощо.

За результатами ідентифікації та оцінки фінансових ризиків на окремих підприємствах визначаються методи їх управління. У реальних умовах можна використовувати різні методи мінімізації ризику. Серед найбільш актуальних та часто застосовуваних виділяють такі: метод ухилення від ризиків; метод прийняття ризиків; метод запобігання збиткам; страхування; самострахування.

Будь-яка війна, якою б локалізованою вона не була, може стати сніжним комом та перерости в тривалу конфліктну ситуацію, яка залучає кілька країн і ставить під загрозу багаторічний мир, розвиток і зростання підприємництва. Саме тому кожна компанія має, наразі, як ніколи забезпечити собі ефективну систему управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Проект Плану відновлення України. Нац. рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. 86 с.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).

2. Світові втрати від вторгнення в Україну.

URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/12/683840/> (дата звернення: 10.11.2022).

3. Харчова промисловість під час війни.

URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/kharchova-promislovist-apetit-khoroshij-ale-je-nad-chim-pratsjuvati.html> (дата звернення: 08.11.2022).

4. Accenture Research analysis based on Morgan Stanley, Barclays, Goldman Sachs, BNP Paribas, Credit Suisse and J.P. Morgan. GDP & Inflation Outlooks.

5. OECD Economic Outlook. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4181d61b-en/index.html?itemId=/content/publication/4181d61b-en> (дата звернення: 09.11.2022).

6. Today's inflation and the Great Inflation of the 1970s: Similarities and Differences. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/todays-inflation-and-great-inflation-1970s-similarities-and-differences> (дата звернення: 07.11.2022).

Кольфман В.Ю.,
здобувач ступеня бакалавр,
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Страховання життя має значний вплив на економіку, адже, з одного боку, є важливим індикатором загального економічного розвитку країни, а з іншого – слугує ефективним інструментом задля забезпечення її зростання. Це пов'язано передусім зі значенням галузі в реалізації пенсійних гарантій населення та накопичень громадян, незалежно від системи державного пенсійного та соціального страхування, необхідних засобів для існування в похилому віці або на випадок непередбаченого звільнення з роботи.

Саме страхування життя дозволяє гарантувати щоденний захист людини. Нині український ринок страхування життя гідно проходить випробовування війною. Під час дії воєнного стану компанії зі страхування життя накопичують ліквідність, водночас інвестуючи у військові облігації. Але нестабільна соціально-економічна ситуація та своєрідність культурно-історичних традицій українського суспільства також є основними перешкодами для його розвитку. Створення сприятливих умов для ринку страхування життя в Україні є надзвичайно актуальним питанням, яке потребує як ретельного вивчення, так і послідовних дій з боку держави, страхових організацій і суспільства в цілому. Наразі велику частку інвестиційного портфеля страховиків формують банківські вклади та інвестиції в ОВДП, частка доходу яких за квартал зросла. Life-страховики нарощують обсяги вкладень у державні цінні папери, надходження яких зараз формують основу інвестиційного доходу [1].

Інвестиційне страхування життя – це фінансовий інструмент, який поєднує в собі одночасно і страховий захист, і можливість примножити свої накопичення за допомогою інвестицій. Компанії можуть допомогти створити накопичення для реалізації планів або в якості фінансового резерву заробити інвестиційний дохід на свої заощадження [2]

Перспективи розвитку інвестиційного страхування життя є великими. Це надзвичайно популярний напрям у Європі, який, слід зазначити, порівняно недавно лише сформувався, і зараз набирає обертів. В Україні такий вид страхування теж матиме успіх. Питання полягає не в тому, чи потрібне інвестиційне страхування чи ні, а треба воно зараз або ж можливо трохи пізніше. Україна дуже швидко імплементує позитивний європейський досвід. Однак помилкою України є те, що в країні часто намагаються запровадити деякі стандарти Європейського Союзу, які в розвиненому правовому та економічному полі мають сенс, але в нинішніх реаліях поки що зовсім не застосовуються.

Соціально-економічні перетворення в Україні зумовили прискорений розвиток різноманітних фінансових послуг. Але на сучасному етапі Україна все ще відстає від економічно розвинутих країн практично за всіма показниками, що стосуються ринку фінансових послуг і страхових послуг. Страховий ринок може акумулювати значні обсяги тимчасово вільного капіталу та має ефективний механізм його функціонування, що має велике значення для конкурентоспроможності національної економіки [3, с.366].

Якщо повернутися до інвестиційного страхування, то воно в Україні є дещо поспішним. На це є декілька причин. Так, якщо порівнювати з Європою, то там інвестиційне страхування почало розвиватися у 90-ті роки минулого століття, коли ринок капіталу вже сформувався та перебував на високому рівні. В Україні сьогодні ринок знаходиться в доволі складній ситуації. Інший бар'єр – це сприйняття клієнта. Він ще не звик до порівняно простого страхування життя, зрозуміти, що це таке, а йому вже пропонують такий складний продукт, як інвестиційне страхування. Є й третє – незахищеність клієнта. В інвестиційному страхуванні не можна буде так обмежити свободу дій страхових компаній у питаннях капіталовкладення, як це зроблено сьогодні у класичному страхуванні життя. Інвестиційному страхуванню потрібен набагато більший спектр для інвестицій, при якому, відповідно, можливості компаній, які бажають обдурити клієнта, стануть ширшими.

Розвиток ринку інвестиційного страхування життя безпосередньо пов'язаний з рівнем стабільності та добробуту економічної системи. Підгалузь страхування життя в Україні потребує реформування, враховуючи її нинішній статус, соціальну цінність та потужний інвестиційний потенціал. Співпраця страхових компаній та державних органів має стати тенденцією розвитку. Доступність медичних і персональних даних автоматизує страхування та покращить управління ризиками. Накопичення великих баз даних, у тому числі медичних, які будуть необхідні для андеррайтингу та зниження ризиків, є важливою сферою для розвитку. Страховики вважають, що саме максимальне використання великих обсягів даних стане основною конкурентною перевагою та дозволить збільшити частку ринку для компаній зі страхування життя.

Для подальшого розвитку інвестиційного страхування життя в Україні необхідно, щоб усі фінансові сектори економіки працювали в тандемі. Страхування є важливою частиною будь-якої глобальної економіки, оскільки «життя» виконує не лише фінансову функцію. Сукупні продукти часто містять варіанти, пов'язані як з медичними, так і з пенсійними виплатами. Тобто, страхові компанії беруть на себе захист населення, тим самим зменшуючи тиск на державний бюджет за рахунок зменшення витрат на соціальне забезпечення. Таким чином, перш за все, необхідно відновити довіру до страхової галузі як інституту соціально-економічного захисту, інформуючи населення про страховий ринок і державний контроль, а також підвищити обізнаність щодо необхідності страхування.

Список використаних джерел

1. Рейтинг компаній страхування життя. URL: <https://forinsurer.com/ratings/life> (дата звернення: 22.11.2022)

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

2. Інвестиційне страхування життя. URL: <https://arx.com.ua/produkty/invest-insurance> (дата звернення: 22.11.2022).

3. Kuzheliev M.O., Sokyrko O.S. Insurance services market development: international experience and Ukrainian realia. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 365–371.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна значним чином вплинула на економіку держави, регіону та світу. За прогностичними оцінками владних інституцій та міжнародних фінансових організацій реальний валовий внутрішній продукт (далі ВВП) скоротиться близько на третину. Активні бойові дії обумовили безпрецедентні обсяги міграції населення закордон, наразі близько 6 млн українців є вимушеними біженцями у європейських та інших зарубіжних країнах. Мільйони громадян є вимушеними тимчасово переміщеними особами в межах країни. Знищена інфраструктура, проблеми з логістикою та шоки пропозиції на ринку позначились на динаміці та композиційній структурі доходів державного і місцевих бюджетів. Частка податкових надходжень у загальному обсязі доходів Зведеного бюджету України за 9 місяців 2022 року становить 65,54%, другим за фіскальною значимістю складником доходів є гранти від ЄС, зарубіжних країн, міжнародних фінансових інституцій – 22,27%. Варто наголосити, що у довоєнний період частка податкових надходжень у структурі бюджетних доходів перевищувала позначку 80%, а питома вага грантів коливалась в останнє десятиліття від 0,08% до максимального рівня у 1,2% в 2014 році, коли розпочалась гібридна агресія. Незважаючи на безпрецедентний обсяг наданих грантів і пільгових кредитів країна має фінансувати сектор безпеки і оборони за рахунок власних надходжень, передусім податкових. Тому державі слід модифікувати підходи до реалізації податкової політики в умовах війни, балансувати між фіскальними цілями та підтримуючи сприятливе середовище для ведення підприємницької діяльності. Крім того, потрібно впроваджувати поетапні кроки податкової адаптації до норм і правил Європейського Союзу, адже Україна набула статусу кандидата на членство в ЄС.

Одними з найбільш нейтральних до економічного зростання є податки на споживання, які мають домінуюче значення у формуванні доходної частини Державного бюджету України. Варто приділити увагу державним інституціям питанням покращання адміністрування даних податків, забезпечити прогнозованість та стабільність податкового середовища для суб'єктів господарювання, які є платниками податку на додану вартість (далі ПДВ), акцизу та мита. Наразі владні інституції мають зосередити свою увагу на дотриманні і виконанні положень законодавства щодо відшкодування ПДВ, адже в умовах скорочення економічної активності та звуження можливостей експорту підприємства-експортери значним чином потребують оборотних коштів. Гарантуючи виконання своїх зобов'язань держава сприяє підвищенню довіри платників до податкової системи, що є важливим ендогенним фактором сталого економічного розвитку в майбутньому.

На початку повномасштабної російської агресії, а саме з 17 березня 2022 р. влада цілком виправдано запровадила пониженою ставку ПДВ для пального з метою стримування росту цін у період різкого, шокового зростання вартості нафтопродуктів на світових ринках [1]. Також було скасовано акциз, проте з 30 вересня 2022 р. його повернули із зниженою ставкою у порівнянні з довоєнним періодом. Використовуючи даний інструмент фіскального регулювання здійснюється безпосередній вплив на індекс споживчих цін, а саме його уповільнення, адже логістика присутня в ціні переважної більшості товарів. Крім того, застосування пониженої ставки податків (ПДВ і акцизу) дозволяє підтримати купівельну спроможність домогосподарств, що вкрай важливо за умов різких суспільних потрясінь, зростаючого безробіття та економічної невизначеності. На початковому етапі війни у 2022 році було запроваджено пільговий податковий режим для ввезення на митну територію держави автотранспортних засобів. Основною причиною ініціювання та запровадження таких новацій стало пошкодження та знищення автівок населення внаслідок бойових дій та дефіцит автотранспорту для потреб Збройних Сил України, та інших військових угруповань, які приймають участь у бойових діях. Певним чином, задовольнивши першочергові потреби (у період квітня-червня 2022 р. було завезено близько 240 тис авто) податкові пільги по сплаті ПДВ, мита та акцизу було скасовано. Внаслідок російських масованих обстрілів критичної інфраструктури, передусім об'єктів енергетики держава відреагувала фіскальним інструментарієм – звільнивши від сплати ПДВ та ввізного мита імпорт електричних генераторів, трансформаторів, акумуляторів та обігрівачів. Такий захід спрямований на підтримку підприємств, домогосподарств для проходження опалювального сезону та протидії можливому блекауту і зупинці економічної активності. Лише з 1 по 21 листопада 2022 р. в Україну імпортовано понад 136 тисяч генераторів, що говорить про масовий попит на таку продукцію з боку суспільства. Збільшення кількості ракетних обстрілів обумовлює подальше зростання попиту на електричні генератори. Таким чином, можна дійти висновку, що одним з ключових принципів при формуванні та реалізації податкової політики держави є принцип адаптивності. Держава, виходячи з суспільних потреб, незважаючи на значні фіскальні потреби бюджету надає податкові пільги для товарів масового вжитку, які критично необхідні для нормальної повсякденної діяльності. Безумовно, що всі податкові пільги є таргетованими і мають обмежений часовий діапазон дії, проте саме такий підхід забезпечує ефективність їх застосування.

Враховуючи екстраординарні умови та реалії ринку підакцизних товарів державі доцільно було б «заморозити» планові підвищення ставок акцизного податку з наступного бюджетного року. Зокрема йдеться про рівень акцизного оподаткування сигарет, ТВЕНів та інших модифікацій тютюнових виробів. Ще до повномасштабного російського вторгнення спостерігалось галопуюче збільшення тіньового сегменту даного виду підакцизної продукції. Експерти інституту Growford зауважили, що середньозважена частка нелегального обігу тютюнових виробів в Україні за останні 5 років зросла у 6 разів, а втрати вітчизняної бюджетної системи лише у 2021 р. склали 13 млрд грн [2]. У 2022 р. питома вага нелегального ринку

тютюнових виробів продовжувала зростати, і за даними аналітичної агенції KANTAR у серпні 2022 р. складає 21,9%. Прогнозна оцінка втрат податкових надходжень у 2022 р. складає 22–24 млрд грн. В умовах зниження купівельної спроможності населення важливо не допустити ще більшого збільшення частки нелегального обігу тютюнових виробів, що є системним викликом для фіскальних інституцій. Крім того, держава має активізувати діяльність у сфері протидії правопорушенням у сфері ухилення від сплати ПДВ та акцизного податку. Емпіричний досвід акцизного оподаткування у ЄС свідчить, що збільшення ставок акцизного податку знижує цінову доступність сигарет для споживачів, які вимушені шукати дешевшу продукцію на ринку, яка в більшості випадків є незаконною. В умовах воєнного стану важливим є підвищення обґрунтованості податкової політики, забезпечення її послідовності. Недоліки розробки податкової політики миттєво позначаються на стрімкому зростанні частки та обсягів нелегальної торгівлі тютюновими виробами. Наслідки якої можна подолати лише в середньо- і довгостроковому періоді. Адже заходи протидії нелегальному обігу потребують належної координації, суттєвих державних фінансових ресурсів і часових затрат контролюючих органів.

Натомість, можливим є збільшення фіскальної значимості акцизного податку, розширивши базу оподаткування ним. До підакцизних товарів за прикладом багатьох країн ОЕСР, зокрема ЄС можна включити солодкі безалкогольні напої – газовані води, енергетики, холодний чай тощо. За висновками Всесвітньої організації здоров'я споживання напоїв, з високим вмістом цукру є шкідливим для здоров'я людини, тому раціонально, використовуючи фіскальний інструментарій обмежити споживання даних виробів, особливо неповнолітніми. Ще класик економічної теорії А. Сміт зауважував, що цукор є одним з товарів масового вжитку, і одночасно не товаром першої необхідності, тому являє собою гарний приклад об'єкту оподаткування акцизним податком. Фіскальний потенціал податку за різними моделями, в залежності від розміру ставки податку знаходиться в межах 2–4 млрд грн на рік, які можуть використовуватись на нагальні потреби держави в сучасних умовах.

Спираючись на європейські тренди удосконалення податкової політики можемо спостерігати поступове зниження ставок податку на доходи фізичних осіб та корпоративного податку, застосування податкових преференцій у цій царині задля посилення конкурентних переваг для залучення робочої сили і капіталу як основних чинників забезпечення економічного зростання [3]. В Україні також присутні змістовні дискусії щодо трансформації податку на прибуток на податок на виведений капітал, і зниження рівня податкового навантаження на оплату праці. В умовах війни кардинальні зміни податкової системи чи послаблення податкового навантаження є сумнівними кроками в контексті підтримки обороноздатності держави та макроекономічної стабільності. Водночас, доцільно розробляти різні сценарії податкової реформи для її імплементації у поствоєнний період. І основний акцент реформи має бути зосереджений на створенні сприятливих умов для залучення капіталу, зокрема іноземного для післявоєнної відбудови України і підтримки високого рівня зайнятості. Фіскальними компенсаторами послаблень в

оподаткуванні капіталу та оплати праці є модифікація механізму екологічного оподаткування. Враховуючи досвід розвинутих країн світу, у тому числі ЄС важливо удосконалити положення вітчизняного законодавства у сфері екологічного податку. Екологічні податки є класичними прикладами категорії податків на споживання і є нейтральні до процесів економічного зростання. Тому можливим є запровадження диференційованої шкали оподаткування акцизу на пальне, враховуючи екологічні індикатори та нормативи щодо вмісту шкідливих речовин.

Список використаних джерел

1. Чугунов І., Пасічний М., Нікітішин А. Доходи Державного бюджету України в умовах воєнного стану. *SCIENTIA FRUCTUOSA*. 2022. № 5. С. 124–137.
2. Удосконалення політики у сфері акцизного оподаткування сигарет та протидії їх незаконному виробництву та обігу в Україні / за ред. К. Швабія. 2021. 106 с.
3. URL: <https://taxfoundation.org/eu-tax-trends-eu-tax-reforms/> (дата звернення: 25.11.2022)

Ляшенко І.А.,
здобувач ступеня бакалавра,
Державний торговельно-економічний університет
*Науковий керівник: **Нетребчук Л.О.,***
старший викладач кафедри банківської справи
Державний торговельно-економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Зміни у технологіях ведення бізнесу та управління ним для утримання лідируючих позицій фінансових установ на ринку фінансових послуг сприяють пошуку нових інструментів, що тісно пов'язані з процесами інформатизації.

Формування дієвої системи взаємодії з органами державного регулювання та нагляду, клієнтами та організації бізнес-процесів допомагає розвиватись небанківським фінансовим установам. Дана система взаємодії має будуватись шляхом використання сучасних інформаційних технологій [1, с.19].

Варто зазначити, що використання сучасних розробок із сфери інноваційних технологій на фінансовому ринку України надає відчутний поштовх розвитку даного бізнесу. Це можливо за формування більш тісної взаємодії з клієнтом та використання сучасних інтернет-технологій, а також автоматизації бізнес-процесів на базі інформаційної системи компанії.

Слід зазначити, що основні бізнес-процеси небанківських фінансових установ забезпечуються системами «ProfITsoft BACK-OFFICE» і «ProfITsoft FRONT-OFFICE», що автоматизують:

- облік клієнтів,
- укладання договорів,
- ведення звітності,
- нарахування комісійних,
- нарахування страхових платежів і виплат.

Процес автоматизації максимально можливої кількості бізнес-процесів за допомогою застосування програмного забезпечення – це правильний шлях до економії ресурсів як компанії, так і її клієнтів.

Як приклад, розглянемо страхові компанії, які можуть автоматизувати ведення бухгалтерського обігу та вирішення деяких управлінських завдань. Процес автоматизації діяльності страхових компаній може відбуватись за допомогою використання спеціалізованого програмного забезпечення ProfITsoft. Компанія ProfITsoft спеціалізується на рішеннях щодо автоматизації страхової діяльності. Програмне забезпечення працює в режимі онлайн через Web-браузер. Рішення для страхових компаній базуються на двох системах: BACK-OFFICE - страхова облікова система, FRONT-OFFICE - система автоматизації продажів. Основні можливості систем діяльності страхових компаній спрямовані на автоматизацію роботи з

страховими калькуляторами, друком полісів, андерайтингом, збереженням інформації, обліком договорів та іншими бізнес-процесами [2].

Окрім небанківських фінансових установ, питання інформатизації актуальне і для державних регуляторів ринків фінансових послуг України. Так, процес автоматизації реалізовувався у Комплексній інформаційній системі Нацкомфінпослуг, призначенням якої була автоматизація ділових процесів та процесів управлінської діяльності посадових осіб і фахівців комісії, удосконалення та підвищення продуктивності, оперативності підготовки та прийняття ними якісних та обґрунтованих рішень. Після передачі регуляторних функцій Національному банку України процес інформатизації небанківських установ посилюється ще більше, оскільки, що сам Національний банк, що банківська система мають значні напрацювання у напрямках застосування інформаційних технологій.

Крім того, Національний банк України разом із фінансовими установами продовжує працювати над створенням додаткових можливостей для подальшого впровадження безпаперових технологій у фінансовій системі України, що отримало назву Paperless.

Актуальним питанням на сьогодні є запровадження електронного документообігу для всіх учасників ринку фінансових послуг. Загалом організація діловодства, у тому числі й електронного документообігу в державі, регулюється низкою законів України та підзаконних нормативно-правових актів. Така ініціатива має на меті суттєво скоротити витрати паперу, що є екологічно важливим питанням для всієї планети. Отож, Paperless уже запровадили та продовжують запроваджувати як банківські, так і небанківські фінансові установи [3].

Серед основних напрямів інформатизації діяльності небанківських фінансових установ та їх взаємодії з державними регуляторами є:

- оперативне забезпечення достовірною інформацією, що включають довідкову, аналітичну, прогнозну та іншу інформацію;
- формування звітів, які складаються з оперативної інформації, що надходить від суб'єктів регулювання, органів державної влади, засобів масової інформації та інших джерел;
- проведення аналізу, прогнозування різних розрізів та аспектів надання фінансових послуг;
- розробка і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг, формування узагальнень і пропозицій з цих питань;
- удосконалення та раціоналізація управлінських і ділових процесів, посилення підзвітності і відповідальності за результати прийнятих рішень.

Інший аспект автоматизації діяльності небанківських фінансових установ передбачає їх взаємодію з Державною службою фінансового моніторингу України. Підтвердженням цього є необхідність електронного подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу до Держфінмоніторингу України та надає змогу авторизувати процес фінансового моніторингу в цілому.

Як приклад, розглянемо використання функціональної системи «ЕКСПЕРТ-ФМ», так як подання даних в паперовому вигляді передбачає ряд обмежень за

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зручністю і за кількістю. Спеціалізоване програмне забезпечення «ЕКСПЕРТ-ФМ» спрямоване на вирішення завдання щодо обробки анкет фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які підлягають первинному фінансовому моніторингу, заповнення форм обліку та подання повідомлень до Держфінмоніторингу України [4].

До переваг спеціалізованого програмного продукту «ЕКСПЕРТ-ФМ» відносять можливість здійснення безпосередньої взаємодії суб'єктів первинного фінмоніторингу, зокрема небанківських фінансових установ та Держфінмоніторингу України. Використання спеціалізованого програмного продукту «ЕКСПЕРТ-ФМ» надає змогу надсилати повідомлення в електронному вигляді до Держфінмоніторингу України, сприяє веденню реєстру фінансових операцій та автоматизації внутрішнього і обов'язкового фінансового моніторингу.

До функціональних можливостей спеціалізованого програмного забезпечення «ЕКСПЕРТ-ФМ» відносять:

- гарантію правильного заповнення форм звітності (1-ФМ, 2-ФМ, 4-ФМ);
- відправлення повідомлень до Держфінмоніторингу України;
- кваліфіковану службу підтримки клієнтів;
- пошук у списку терористів і повідомлення про його зміни;
- автоматичну систему оновлень;
- подання звітності по філіях та підрозділах;
- мережеву версію для роботи декількох співробітників;
- ведення декількох компаній на одному комп'ютері [4].

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що використання комплексних систем автоматизації небанківських фінансових установ підвищує прозорість їх діяльності, спрощує ведення обліку та подання звітності. А також покращує рівень надання послуг, є екологічно вигідним рішенням та пришвидшує процес обслуговування клієнтів.

Список використаних джерел

2. Формування системи економічної безпеки фінансових установ: монографія / Н.В. Зачосова. Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А. Черкаси, 2016. 375 с.
3. Офіційний сайт Profitsoft. URL: <http://profitsoft.ua>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/paperless>
5. Функціональна система «ЕКСПЕРТ-ФМ». URL: <https://www.expert-fm.com/>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) є важливим регулятором перерозподілу економічних ресурсів між державою та населенням. В умовах поглиблення кризи та її негативних наслідків для фінансової стабільності держави податок на доходи населення є одним з елементів фінансового механізму. Податки є найголовнішим способом наповнення бюджету в кожній країні, в тому числі і в Україні. Незважаючи на кілька спроб реформування, українська податкова система ніколи не вирізнялася високою ефективністю. Одним з основних джерел наповнення державного бюджету є податок на доходи фізичних осіб.

ПДФО відноситься до числа загальнодержавних податків, нарахування та сплата якого регламентується ПКУ. Платниками податку являються як резиденти, так і нерезиденти, а також податкові агенти. Утримання та процедура сплати ПДФО здійснюється як роботодавцями, так і фізичними особами-підприємцями та особами, які здійснюють індивідуальну професійну діяльність [2].

Система оподаткування доходів громадян – це сукупність взаємопов'язаних заходів і методів, спрямованих на оподаткування доходів резидентів і нерезидентів шляхом безпосередньої участі платника податків та використання податкових інструментів, на які впливають зовнішні фактори.

Оподатковуваний дохід формується з доходів у вигляді заробітної плати, дивідендів, лікарняних, цивільного позову, доходу від продажу нерухомості та продажу прав на нерухомість, банківських відсотків, орендного доходу, доходу від надання нерухомості в оренду, інвестиційного доходу, пасивних доходів, доплат від роботодавця тощо.

Слабкими сторонами української податкової системи у сфері прямого оподаткування фізичних осіб є:

1. нерівномірне податкове навантаження на доходи фізичних осіб, з відносно великими відмінностями між доходами різних груп населення;
2. поширення неформального сектору економіки через виплату заробітної плати у «конвертах», у певний спосіб. Їх негативний вплив на роботу підприємств країни та економічну ситуацію в країні в цілому важко недооцінити;
3. посилення податкового тиску на найбідніші верстви населення України;
4. відсутність особливих змін протягом останніх років в українській податковій системі, які б вплинули на якість життя населення [1].

Внутрішні механізми ПДФО не є достатньо ефективними, оскільки не дозволяють державі перерозподіляти надто великі доходи. На відміну від

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

розвинених країн: Австрія, Великобританія, США, Нідерланди тощо, де малозабезпечені громадяни звільняються від сплати прибуткового податку чи сплачують нижчий відсоток податку на доходи, а основну частку наповнення бюджету несуть забезпечений клас населення, по відношенню до яких діє прогресивна шкала оподаткування, в Україні основний тягар щодо ПДФО несуть громадяни з невисокими доходами [2].

Світовий Податковий кодекс встановлює такі вимоги до результативної податкової системи:

1. запровадження єдиного кодексу для всіх податків замість кількох податкових кодексів;
2. скасування протекціоністських податків. Це є необхідною умовою в середовищі інтеграції у світову економіку;
3. скасування податкових пільг та надання субсидій;
4. створення ефективної та компетентної податкової служби.

В усьому світі важливим елементом податкової системи є «граничний дохід» – мінімальний розмір доходу, з якого необхідно сплачувати податки. У розвинених країнах світу система прибуткового оподаткування побудована таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника податків та способу оподаткування платника податків за однією чи кількома системами [2].

Аналізуючи вище наведену інформацію, можна зробити висновок, що українська система оподаткування ПДФО є недосконалою і потребує змін, незважаючи на зусилля держави щодо її вдосконалення протягом початкових етапів її розвитку та останніх років.

Тому поетапне зниження податкового навантаження на дохідну частину фізичних осіб, користуючись міжнародним досвідом та підлаштовуючи його до специфіки та умов економічного розвитку країни, є раціональним рішенням для того, щоб Україна могла стати серйозним об'єктом податкової конкуренції у світі.

Список використаних джерел:

1. Кодимська К. О., Артюх О. В. Проблемні аспекти оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. *The 4 th International scientific and practical conference —Modern research in world science* (July 10-12, 2022). Lviv, Ukraine. 2022. С. 928-930. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nadiia-Sheverun/publication/362058074_MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-120722_1/links/62d3d3db66bd1654d66cbc5d/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-120722-1.pdf#page=928
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Слепцова Н. В., Кочура Л. В. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 82–85. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4308&i=14>

Новак А.М.,
здобувач ступеня бакалавра,
Артюх О. В.
Наук.-к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський Національний економічний університет
м.Одеса, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Термін «фінансовий контроль» тісно пов'язаний з такими поняттями, як «фінанси» і «контроль», тому для з'ясування сутності самого фінансового контролю потрібно визначити сутність цих понять.

Слово «контроль» походить від французького «controle», що означає «перевірка». Також французьке «controle» (count + role) означає протидія або виконання якоїсь дії. Тобто слово «контроль», крім значення нагляду з метою перевірки, у своєму змісті має також значення протидії чомусь небажаному [1, с. 96].

Більшість науковців тлумачать слово «контроль» як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, тобто виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку будь-кого.

Контроль також слід розглядати в двох аспектах: як функцію управління та як економічну категорію. Кожний погляд визначає різні цілі. Контроль як функція управління відображає більш прикладний аспект тоді, коли контроль як економічна категорія носить виключно теоретичне значення.

Науковець Булгакова С.О. характеризує фінансовий контроль, як «систему органів і заходів з перевірки законності та цілеспрямованості дій у галузі утворення, розподілу й використання грошових фондів держави та органів місцевого самоврядування, одна з форм державного контролю, що сприяє забезпеченню законності охорони власності, правильному ефективному та економічному використанню бюджетних, власних коштів і допомагаючи виявляти порушення фінансової дисципліни» [2, с. 223].

О.Д. Василик визначає, що фінансовий контроль – це «елемент системи управління фінансами, особлива сфера вартісного контролю за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів (держави, регіонів, підприємств та організацій), дотримання фінансово-господарського законодавства, доцільності витрат, економічної ефективності фінансово-господарських операцій».

Фінансовий контроль є також складовою державного управління, одним із напрямів управлінської діяльності держави та інструментом реалізації її політики. Державний фінансовий контроль характеризується виявленням масового порушення чинного законодавства, тому контроль як діяльність держави знаходить своє відображення в Основному Законі України. Контроль, як конкретна функція державних органів виконавчої влади, отримує правове закріплення у відповідних нормативно-правових актах.

В. В. Миргород-Карпова пропонує трактувати державний фінансовий контроль як «функцію державного управління, яка відображається у формі контролю за рухом державних коштів, майна і управління ними та реалізується у діяльності чітко визначеної системи органів державної влади».

До основних завдань фінансового контролю можна віднести:

- виявлення порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економії при формуванні та використанні фінансових та матеріальних ресурсів;
- попередження фінансових правопорушень;
- притягнення винних до відповідальності, забезпечення відшкодування заподіяних збитків;
- вжиття заходів щодо запобігання таким правопорушенням у майбутньому [5, с. 14].

Отже, фінансовий контроль можна охарактеризувати за трьома напрямками:

1. Фінансовий контроль - як функція управління фінансами, є засобом поєднання функцій фінансового планування і прогнозування, фінансового обліку та статистики, з іншого - передумовою здійснення функцій фінансового аналізу та регулювання. Це дозволяє фінансовому контролю відігравати інтегруючу роль, недооцінка якої значно знижує ефективність управління фінансами.

Фінансовий контроль слід розглядати як багатоаспектну систему спостереження і перевірки законності, доцільності, раціональності процесів формування і використання фінансових ресурсів на всіх рівнях управління для оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень і досягнення на цій основі економічного зростання.

2. Фінансовий контроль – це комплексна фінансово-правова діяльність органів фінансового контролю, що базується на положеннях актів чинного законодавства.

Фінансовий контроль полягає у встановленні фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності та спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів для ефективного соціально-економічного розвитку всіх суб'єктів фінансових правовідносин [6, с. 10].

Фінансовий контроль передбачає перевірку господарських та фінансових операцій щодо їхньої законності та ефективності.

3. Фінансовий контроль – це регламентована чинним законодавством і установчими документами діяльність державних, регіональних, галузевих органів, громадськості, саморегульованих організацій, суб'єктів господарювання з контролю за правильністю фінансового планування, обґрунтованістю, повнотою і своєчасністю надходжень до фондів грошових коштів, а також законністю й ефективністю їх використання [7, с.410].

Виходячи з цього, головною метою фінансового контролю є сприяння зміцненню фінансового становища держави, економічному зростанню шляхом стеження за досягненням цільових орієнтирів та перевірки дотримання обмежуючих параметрів фінансового й економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Миргород-Карпова В. В. Теоретичні засади та проблематика визначення сутності державного фінансового контролю в Україні. *Правові горизонти*. 2017. Вип.5. С.95-104.
URL:[https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/65172/3/Myrhorod_Karpova %20finansovyi kontrol Lega 1 horizons 5%2818%29 2017.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/65172/3/Myrhorod_Karpova_%20finansovyi_kontrol_Lega_1_horizons_5%2818%29_2017.pdf)
2. Попадинець І. . Визначення організаційно-правових форм фінансового контролю: проблемні питання теорії і практики. *Право і суспільство*. 2018. № 1. С.222–227.
URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/1_2018/part_1/41.pdf
3. Прасюк В. П. Проблеми нормативно-правового регулювання державного фінансового контролю в Україні та напрями його вдосконалення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. С.60-64.
URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2020/prasyuk_avtoreferat.pdf
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 13, ст.110
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
5. Розвиток державного фінансового контролю в Україні: монографія. За заг. ред. проф. Романіва Є. М. Львів: Простір М, 2015. 174 с.
URL:<https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/МОНОГРАФІЯ-ФІН-КОНТРОЛЬ-.pdf>
6. Хмельков А.В. Державний фінансовий контроль: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 228 с.
URL:http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12547/2/Хмельков_Державний%20фінансовий%20контроль_навч%20посіб_.pdf
7. Ярошенко А. С. Реформування системи державного фінансового контролю з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С.408-411.
URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5861/1/408.pdf>

Новіков А. В.,
аспірант
Київський університет імені Бориса Грінченка
Обушний С.М.,
к.е.н, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ У ДЕВЕЛОПЕРСЬКІ ПРОЕКТИ

В Україні актуальну потребу в активному розвитку девелоперських проектів, в першу чергу, у сегменті житлової нерухомості визначають декілька ключових трендів: урбанізація, фізичне та моральне старіння існуючого житлового фонду та нагальні потреби внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) у комфортних умовах проживання.

У 1990 році в Україні налічувалось 67,3% наявного міського населення та 32,7% сільського, а у 2021 році міського 69,7% та 30,3% сільського відповідно [1]. Статистичні показники демонструють поступове та не надто стрімке зростання рівня урбанізації населення, а саме на 2,4%, але це лише за офіційними даними та відповідно до зареєстрованого місця проживання. На думку низки експертів та науковців достатньо велика частка українців фактично призвичаїлись проживати не за місцями своєї реєстрації – за кордоном або ж переважно у великих українських містах-мільйонниках які пропонують кращий вибір роботи, кар'єрні можливості та умови оплати праці. Так, наприклад, на думку Позняка О.В. «чисельність населення, яке фактично проживає в Києві, помітно перевищує показники постійного населення, які оприлюднює Держстат України.» [2, с. 30]. Ці факти піддержують і представники КМДА разом з науковцями Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи – «У Києві (2021 рік) проживає майже 3 мільйони мешканців, плюс близько 1 мільйона незареєстрованих і близько 200 тисяч – внутрішньо переміщених осіб.» [3]. Тобто тільки на прикладі м. Києва можна бачити, що «прихована урбанізація» збільшила чисельність фактичного населення у місті орієнтовно на 40%.

Такий суттєвий приплив населення у міста відображається і у зростанні попиту на відповідну житлову нерухомість. Загалом в Україні станом на початок 2021 року житловий фонд становив 1 014,8 млн. кв. м загальної площі або 17 408 тис. квартир [4]. За даними аналітиків українського ринку нерухомості «понад 80% житлового фонду морально застаріли та перевищили всі терміни експлуатації.» [5], станом на 2021 рік 39,7% житлових будинків були побудовані більше ніж 50 років тому [6, с. 30], а біля 4,33 млн. кв. м потребують термінової реновації або взагалі демонтажу та нової відбудови [5].

Додатково суттєву потребу у житлі внаслідок військових дій у 2022 році в Україні формують внутрішньо переміщені особи (далі - ВПО). За даними Міжнародної організації з міграції ООН на початок осені 2022 року фактична

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

загальна чисельність ВПО становила 6,9 млн. осіб [7], а Міністерство розвитку громад і територій попередньо оцінило, що біля 2,4 млн. осіб раніше проживали у житлі, що вже зруйновано або суттєво пошкоджено [8]. Тобто враховуючи той факт, що відповідно до ст. 47 Житлового Кодексу мінімальний розмір житлової площі на одну особу складає 13,65 кв. м. [9], а середній розмір родини у 2021 році становив 2,58 особи [6, с. 10], то мінімальний розмір житлової та загальної площі квартири для середньостатистичної української родини повинен становити 35,2 та 52,8¹ кв. м відповідно. При цьому фактична середньостатистична житлова та загальна площа квартири на 1 особу у 2021 році становила 15,8 та 23,7 кв. м [6, с. 26] та у розрахунку на аналогічний розмір сім'ї розмір житлової та загальної площі квартири становитиме вже 40,8 та 61,2 кв. м. Відповідно лише для задоволення потреб 2,4 млн. осіб, що фактично втратили житло необхідно збудувати близько 930 тис. квартир з мінімальною загальною площею 49,1 млн. кв. м, а якщо оцінювати за середнім показником забезпеченості житлом у 2021 році – 56,9 млн. кв. м. Фактично ж за три квартали 2022 року загалом було побудовано та введено у експлуатацію житла всіх класів у розмірі 4,8 млн кв. м, у тому числі у багатоквартирних будинках 2,8 млн кв. м або майже 61 тис. житлових помешкань, з яких 47,8 тис. це квартири [12].

Опосередкована вартість спорудження житла станом на 01.10.2022 склала в Україні 19 491,00 грн. або 533,00 дол. США за офіційним курсом НБУ на 23.11.22 (36,5686) за 1 кв. м загальної площі квартири. І розраховуючи у грошовому вимірі, для будівництва необхідного обсягу житла потрібно від 26,2 до 30,3 млрд. дол. США. Окрім того, слід відзначити, що у більшості випадків фактична собівартість є ще вищою, відповідно загальна потреба у фінансуванні прогнозовано також може зрости, що потребуватиме значних фінансових ресурсів. Загалом існує лише декілька основних видів фінансування проектів нерухомості:

- позикове фінансування (debt);
- фінансування за рахунок входу в капітал (equity);
- фінансування за рахунок грошового потоку чи активів, що генерує проект (project cash or assets flows);
- отримання безповоротного (донорського) фінансування.

Кожному з видів фінансування притаманні певні можливі варіанти залучення в залежності від ступеня розвиненості фінансової системи того чи іншого регіону. Від традиційних: банківського кредитування, продажу частки у капіталі компанії та залучення коштів інвесторів під зобов'язання побудувати нерухомість до більш складних: мезонінне, брідж, lease back фінансування, залучення спеціалізованих інституційних інвесторів, наприклад, REIT`s та використання blockchain технологій. Джерела фінансування девелоперських проектів в Україні доволі різноманітні, що можна побачити на наступній схемі, але є порівняно невеликими за обсягами фінансування та масштабами проектів. Об'єктивно ми відносимось до країн, що розвиваються та, враховуючи ризики України, не залучаємо значних, особливо, довгострокових інвестицій.

Прим. 1. - розрахунок автора відповідно до фактичного співвідношення житлової та загальної площі середньостатистичної квартири у 2021 році в Україні [6, с. 26]

Джерела фінансування девелоперських проектів в Україні.

Джерело: розроблено автором.

При цьому хотілося б відзначити, що джерела фінансування девелоперських проектів суттєво залежать від їх розміру, строку реалізації та «життєвого циклу». Так зазвичай індивідуальний інвестор здатен побудувати будинок, професійний девелопер – квартал, а держава – нове місто. Масштаби проекту визначають не лише обсяги фінансування, а й хто саме відіграє ключову роль у девелопменті.

Враховуючи нагальні потреби в обсягах нової житлової нерухомості та критичний стан інженерної інфраструктури очевидно, що земельних ділянок у межах населених пунктів, що підготовлені до швидкого розгортання будівництва вкрай недостатньо. Відповідно постає питання загальнодержавного та регіональних рівнів про фінансування підготовки достатньої площі земельних ділянок, що забезпечені необхідною інфраструктурою для подальшого будівництва житла, що відповідає загальноприйнятим стандартам комфортного проживання. Так, на думку автора, в кризових умовах участь державних та муніципальних фінансів може бути вкрай важливою, в першу чергу, як гарантів, що проект буде реалізований за мінливих умов. У той же час зрозуміло, що прогнозні доходи бюджетів всіх рівнів у наступні декілька років будуть недостатніми для вищезазначених обсягів фінансування, тому важливим постає питання організації ефективного залучення коштів і з інших джерел як в Україні так і поза її межами безпосередньо державними і муніципальними інститутами та їх подальший розподіл між професійними учасниками ринку.

Загалом поточна ситуація свідчить про об'єктивний дефіцит фінансування житлових проектів. За даними автора більшість українських виробників швидкокомтованих будинків не отримали необхідного фінансування та їх потужності не були завантажені влітку цього року для вирішення потреб ВПО. Наявні дані у наведеній таблиці про джерела та обсяги фінансування житлових проектів та іпотечних програм в Україні також не є співставними з обсягами необхідного фінансування.

Таблиця 1.

Джерела фінансування житла для ВПО в Україні у 2022 році,
станом на 01.11.2022 (вибіркові дані).

Вид фінансування	Організація	Сума, млн. грн.
Державне	Держмолодьжитло	100
Муніципальне	Департамент будівництва та житлового забезпечення КМДА, КП "ФК "Житло-інвест"	2 000
	ОТГ областей, що постраждали внаслідок військових дій	н/д
Міжнародні благодійні організації	Червоний Хрест	н/д
Допомога інших держав	Урядове агентство стратегічних резервів Польщі	н/д
Банківське фінансування	Німецький банк розвитку KFW	949
	Ощадбанк	100

Джерела: [8],[11], розроблено автором.

На перспективу на загальнодержавному рівні розроблено декілька ініціатив, що передбачають залучення значних обсягів фінансування. Так одним з напрямків «Плану повоєнного відновлення України», а саме «Модернізація регіонів та житлового будівництва» передбачається залучення 150-250 млрд. дол. США, а загальний обсяг фінансування за планом передбачається на рівні 750 млрд. дол. США [13], що у порівнянні з плановими доходами державного бюджету України на 2023 рік у 20,6 разів більше.

Окрім того, державним бюджетом України на 2023 рік передбачається фінансування «Фонду ліквідації наслідків збройної агресії» у розмірі близько 35 млрд. грн. у тому числі для здійснення капітального ремонту будівель та для забезпечення ВПО житлом [14].

Але резюмуючи, слід відзначити, що обсяг фінансових потреб для девелопменту житла в Україні внаслідок втрат 2022 року, навіть без врахування морального та фізичного старіння житлового фонду в Україні, на жаль, вже не є співставним ні зі зведеними доходами державного бюджету України, ані навіть з поточним ВВП. Все це свідчить про те, що традиційні підходи залучення фінансування які притаманні мирному часу, можуть бути не достатньо дієвими та ефективними, і реалії сьогодення будуть вимагати нових практик та підходів залучення достатнього фінансування для реалізації девелоперських проектів нерухомості та відновлення об'єктів інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція. Річні дані. Населення (1990-2021). Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.11.2022).
2. Pozniak, O.V. (2020). Population of Kyiv: estimation of the actual number and migration prospects. *Demography and social economy*, 2 (40), 21-34. <https://doi.org/10.15407/dse2020.02.021>
3. КМДА та Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи підписали Меморандум про співпрацю. *Офіційний портал Києва. Київська міська рада. Київська міська державна адміністрація*. 2021. 16 листопада. URL: <https://kyivcity.gov.ua/news/kmda-ta-institut-demografi-ta-sotsialnikh-doslidzhen-im-mvptukhi-pid-pisali-memorandum-pro-spivpratsyu/> (дата звернення: 23.11.2022).
4. Демографічна та соціальна статистика / Населені пункти та житло. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/if.htm (дата звернення: 23.11.2022).
5. Громов О. Хрущовки чекають на реновацію. *Газета КМУ «Урядовий Кур'єр»*. 2021. 10 серпня. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/hrushovki-chekayut-na-renovaciyu/> (дата звернення: 23.11.2022).
6. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2021 році. *Статистичний збірник*. 2021. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_cdhd_21.pdf (дата звернення: 23.11.2022).
7. Кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні знову зростає, - дані МОМ. 2022. 01 вересня. Міжнародна організації з міграції ООН. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/kilkist-vnutrishno-peremishchenykh-osib-v-ukrayini-znovu-zrostaye-dani-mom> (дата звернення: 24.11.2022).
8. Колесніченко О. 2,4 мільйона українців втратили домівки за час війни. Що з обіцянним житлом від держави? *Економічна правда*. 2022. 7 листопада. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/7/693516/> (дата звернення: 24.11.2022).
9. Житловий Кодекс України в редакції Закону № 2215-IX від 21.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text> (дата звернення: 24.11.2022).
10. Про показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України станом на 01 жовтня 2022 року. Міністерство розвитку громад та територій України. Наказ №214 від 17.11.2022 URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/building/pricing/tsinoutvorennya/pro-pokaznyky-oposeredkovanoyi-vartosti-sporudzhennya-zhytla-za-regionamy-ukrayiny-stanom-na-01-zhovtnya-2022-roku/>
11. Ощадбанк видав 100 млн грн іпотечних кредитів. *Незалежна асоціація банків України*. 2022. 28 жовтня URL: <https://nabu.ua/ua/oshchadbank-vidav-100-mln-grn-ipotechnih-kreditiv.html> (дата звернення: 27.11.2022).
12. Кількість квартир у житлових будинках, прийнятих в експлуатацію, їх загальна та житлова площа, за видами, типом місцевості, по регіонах у січні-вересні 2022 року. Загальна площа нежитлових будівель, прийнятих в експлуатацію, за видами, типом місцевості, по регіонах у січні-вересні 2022 року *Новини*. 24.11.2022. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.11.2022).
13. Шварц Д. Нова парадигма: як війна змінила ринок житлової нерухомості в Україні. *Інформаційне агентство УНІАН*. 8 листопада. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/nova-paradigma-yak-viyna-zminila-rinok-zhitlovoji-neruhomosti-v-ukrajini-12038670.html> (дата звернення: 27.11.2022).
14. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 р. 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-IX#Text> (дата звернення: 27.11.2022).

Парфененкова А. С.
здобувач ступеня бакалавра
Науковий керівник: *Цуркан І. М.*,
доцент кафедри економічного аналізу і фінансів
НТУ «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ОСНОВНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА РІВЕНЬ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Податки відіграють провідну роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Саме податкові надходження займають лівову частку у структурі державного бюджету України, а також виступають інструментом, за допомогою якого держава може впливати на економічний розвиток.

Оскільки податки є найбільшою бюджетоутворюючою ланкою, то важливим завданням є дослідження макроекономічних показників, які виступають індикаторами національного розвитку, і впливають на рівень податкових надходжень до бюджету.

ВВП виступає основним макроекономічним показником, за допомогою якого ми можемо визначити рівень економічного розвитку. Він включає в себе прибуток, заробітну плату, амортизаційні відрахування та непрямі податки.

Задля встановлення взаємозв'язку між ВВП та податковими надходженнями розглянемо та проаналізуємо показники у динаміці (табл.1, табл.2).

Таблиця 1

Динаміка ВВП за категоріями доходу за 2018-2021 рр [1].

	2018	2019	2020	2021
ВВП (млн.грн)	3560302	3977198	4222026	5459574
Оплата праці найманих працівників (млн.грн)	1472321	1732773	1843057	2146775
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт (млн.грн)	547631	563734	593839	764341
Валовий прибуток, змішаний дохід (млн.грн)	1540350	1680691	1785130	2552746

Динаміка податкових надходжень державного бюджету України за 2018-2021 рр [1].

Доходи державного бюджету України (млн.грн)	2018	2019	2020	2021
Податкові надходження (млн.грн)	753816	799776	851116	1107091
ПДФО (млн.грн)	91742	109954	117281	137555
Податок на прибуток підприємств (млн.грн)	96882	107086	108695	147752
ПДВ (млн.грн)	374508	378690	400600	536489

Як ми бачимо, із збільшенням ВВП відповідно зростають і обсяги податкових надходжень державного бюджету. Це пояснюється тим, що із ростом відповідної складової у структурі макропоказника збільшується і обсяг відповідного податку, наприклад, при збільшенні оплати праці найманих працівників відбувається зростання ПДФО [2].

Таким чином аналізуючи дані за період 2018-2021 рр, можна побачити, що у 2019 році як один з факторів зростання ВВП на 12% вплинув на ріст податкових надходжень на 6%, у 2020 році обсяг ВВП та податкових надходжень збільшився на 6%, а у 2021 році зростання ВВП на 29% призвело до збільшення податкових надходжень на 30%.

Дослідження еластичності податкових надходжень дозволить розробити таку податкову систему, яка дозволить максимізувати податкові надходження при заданому рівні податкового навантаження або мінімізувати податковий тиск при заданому рівні податкових надходжень [3]. Саме доцільно розроблена стратегічна програма розвитку держави є важливим чинником на шляху до забезпечення достатності джерел фінансування суспільних видатків, не залучаючи додаткові позикові фінансові ресурси.

У таблиці 1.3 подано коефіцієнти еластичності впливу ВВП на податкові надходження України, що розраховані відповідно до формули

$$E = \frac{\Delta ПД}{\Delta ВВП} \quad (1.3)$$

де: $\Delta ПД$ - процентна зміна величини доходів за період часу;

$\Delta ВВП$ - процентна зміна валового внутрішнього продукту за період.

За умови, якщо коефіцієнт еластичності більший за одиницю це означає, що податкові надходження до бюджету відбуваються вищими темпами, ніж зміни у ВВП. У випадку коли коефіцієнт еластичності менший за одиницю (нееластична система), то зміна обсягу ВВП не впливає на обсяг податкових надходжень.

Вплив зміни обсягу ВВП на обсяг податкових надходжень до державного бюджету у 2018-2021 рр.

	2019/2018	2020/2019	2021/2020
Темпи зростання ВВП, %	112	106	129
Темпи зростання податкових надходжень до державного бюджету, %	106	106	130
Коефіцієнт еластичності податкових надходжень (E)	0,95	1	1,01

Проаналізувавши дані наведені в табл. 3, можна зазначити, що у 2019 році коефіцієнт еластичності був менший одиниці (0,95), це говорить про те, що зміна обсягу ВВП не вплинув на податкові надходження до бюджету. У 2020 році цей коефіцієнт дорівнював одиниці, що свідчить, що зміни обсягу ВВП призвели до аналогічних відсоткових змін у податкових надходженнях. Варто зазначити, що тільки у 2021 році коефіцієнт еластичності податкових надходжень був більше одиниці, а саме 1,01. Інакше кажучи, у 2021 році 1% приросту ВВП спричинив 1,01% приросту податкових надходжень.

Свою чергою, на еластичність доходів бюджету впливають декілька чинників, серед яких: еластичність кожного податку, який входить до системи оподаткування та питомої ваги цього податку в загальному обсязі надходжень[3].

Таким чином можна зробити висновок, що провідна роль у забезпеченні виконання державної функції щодо регулювання економічних процесів належить податкам, які справляються до державного бюджету. Дослідження і аналіз макроекономічних показників є важливим для аналізування змін у податкових надходженнях. Саме зміни макроекономічних пропорцій впливають на соціально-економічні процеси та являють собою інструмент управління ними.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Волькіс Максим. Особливості впливу макропоказників розвитку економіки на рівень податкових надходжень бюджету держави. [Електронний ресурс] URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1126/>
3. Податкова політика та її регулюючий вплив на реальний сектор економіки. [Електронний ресурс] URL: <http://surl.li/dumqv>

Пономарьова В.С.
здобувач ступеня магістра

Артюх О.В.

д.е.н., професор

*Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

СПЕЦИФІКА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Податки - це найголовніше джерело доходу абсолютно для кожної держави, завдяки якому вона виконує свої завдання. Таку країну як Німеччина вважають однією з наймогутніших, стабільних та незалежних країн Європи і одним з вагомим елементів її економічної міцності є податкова система. У Німеччині діє різноманітна і досить розгалужена система податків, яка охоплює всі галузі життєдіяльності суспільства. Зазначено, що 80% державного бюджету належать податкам, саме тому, уряд може забезпечувати економічне зростання країни і фінансувати безліч програм, що спрямовані на соціальну підтримку. Система оподаткування Німеччини базується на діючій Конституції на основі загально визнаних принципів оподаткування. Слід зазначити, що більшість податків стягується на основі угод між окремими землями та федеральним урядом, а деякі податки стягуються на федеральному рівні або стягуються меншими адміністративними одиницями [1]. Механізм німецького оподаткування аналогічний українському, діють досить суворі закони. Взагалі, організація податкового адміністрування в Німеччині ґрунтується на засадах, які були закладені Л. Ерхардом, що займав пост федерального канцлера, а саме: податки мають бути по можливості незначними; відповідати відповідній структурній політиці; повинні забезпечувати справедливий розподіл доходів у суспільстві та розмір податків повинен перебувати у відповідності з розміром, до послуг що надаються державою; при оподаткуванні об'єкта обов'язкове врахування економічної доцільності справляння податку; система оподаткування повинна будуватися на повазі приватного життя платника податків та дотриманні комерційної таємниці.

Податкова система Німеччини є прогресивною і існує багато пільг по оподаткуванню. Усього в Німеччині діє шість розрядів оподаткування: від першого (незаміжні й неодружені) до шостого (коли людина працює на кількох роботах). Розмір заробітку і сімейний стан – це ті два фактори, що впливають на розмір податкової ставки [2]. Завдяки тому, що система оподаткування в Німеччині включає понад 40 видів різних податків, влада має можливість оперативно виконувати оздоровчі заходи в економічній сфері. Значну частину платежів становлять податки з доходів, а також податки на майно та споживання.

В Німеччині справляється прибутковий податок, що входить в групу основних. З 2019 року законодавством даної країни був встановлений неоподатковуваний дохід у розмірі 9168,00 євро на рік. Таким чином, якщо резидент отримує в рік більше, він платить ПДФО за такими ставками: 14% - при розмірі зарплати в

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

діапазоні 9169,00-13966,00 євро; 24% - при доході 13967,00-54949,00 євро; 42% - дохід від 54950,00 до 260532,00 євро; 45% - при зарплаті понад 260532,00 євро [3]. На наш погляд, в Україні було би було доречним введення прогресивної шкали оподаткування, оскільки існує значна диференціація доходів від зайнятості, однак досить пильно треба стежити за «тіньовою» оплатою праці. Є перелік багатьох переваг цього, а саме: зміщення податкового навантаження з менш забезпечених на більш забезпечені верстви населення, соціально справедливий розподіл доходів тощо.

Розглядаючи податок на додану вартість, то його внесок до бюджету даної країни складає приблизно 28%. В даний час там діють три ставки ПДВ: головна – це 19%, зниженою є 7% на основні харчові продукти, журнали, книги, товари першої необхідності та 0% (звільняє від сплати лікарів, ветеринарів, страхових агентів та представників нетрадиційної медицини). А також розроблені індивідуальні ставки для фермерів – 5,5%, лісників -10,7%. Цікавим фактом є те, що з 1 липня до 31 грудня 2020 року в Німеччині було знижено ставку ПДВ до 16 %, а пільгову до 5% замість 7%. Зазначено було, що держава тоді відмовилася від податкових надходжень приблизно на 20 мільярдів євро. Дане зниження було задумом саме для того, щоб привести до зниження роздрібних і оптових цін. Також такий обмежений на півроку захід мав на меті те, що жителі Німеччини захочуть та зможуть скористатися цим аби придбати вигідно товари, покупку, яку досі відкладали, що є досить позитивним моментом як на нашу думку. В такі стислі терміни Німеччині вдалося надати відчутну підтримку імпортерам та вітчизняним виробникам.

Цікавим є аналіз негармонізованих акцизних податків Німеччини та інших країн ЄС, що є предметом дискусій на рівні законодавства ЄС. З 1993 року у Німеччині стягуються такі негармонізовані акцизні податки як податок на каву, податок на слабоалкогольні напої та податок на ядерне паливо. На наш погляд, перелік даних податків в Німеччині запровадження яких в Україні є недоречним і не потрібним.

Викликав особливий інтерес аналіз податків, як кажуть «з гумором» у Німеччині. Існує податок на дощ, точніше це як комунальний платіж тих мешканців районів, де дощова вода вимагає спорудження спеціальних систем, є податок на Гугл та збір на радіо, запровадження яких в нашій країні також вважаємо не доречним.

Дивлячись перегляд інтерв'ю українського програміста, який вже 7 років працює у Німеччині і став роботодавцем для 15 українських програмістів, компанія якого спеціалізується на програмному забезпеченні для безпекових систем будинків і банкінгу, він зазначив, що сплачує десь 35% від свого чистого прибутку, однак найважливішим є твердження про те, що він бачить на що і куди витрачають ці гроші: в інфраструктуру, у транспорт, в освіту та розвиток. Це те, до чого ми прагнемо. Сплачуючи податки, людям важливо бачити та відчувати соціальну підтримку з боку держави.

На основі вищенаведеного, можна зазначити, що податки в Німеччині дійсно високі, і податкову систему роками намагаються покращити, щоб зробити більш привабливою для роботодавців та фірм. Однак завдяки цьому, в даній країні панує

діюча соціальна система, де люди дорого застраховані від більшості негараздів, як від неочікуваного безробіття так і до здоров'я, що є позитивним моментом.

Список використаних джерел

1. Податки в Німеччині. URL: <https://neotax.eu/uk/blog/podatki-v-nimechchini-vse-sho-vam-potribno-pro-nikh-znati> (дата звернення: 28.10.2022).
2. Податки в Німеччині: багаті та бездітні платять більше. URL: <https://www.dw.com/uk/podatky-v-nimechchyni-bahati-i-bezditni-platiat-bilshe/a-53956913> (дата звернення: 28.10.2022).
3. Податки в Німеччині. URL: <https://poradnuk.com.ua/kraini-svitu/europe/germany/podatkova-systema-nimechchyny.htm> (дата звернення: 28.10.2022).

ЗНАЧЕННЯ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У зв'язку зі зростанням кіберризиків, шахрайських дій актуальності набувають питання розробки ефективного механізму протидії правопорушенням у фінансовій сфері. Найважливіше місце у створенні такого механізму відводиться системі зовнішнього та внутрішнього контролю за діяльністю страхових компаній. Для цього вносяться пропозиції щодо впровадження та посилення ролі комплаєнс-контролю в страхових організаціях.

Введення страховиком внутрішнього контролю - давня світова практика. Так, в окремих компаніях, акціонерами яких виступають іноземні інвестори, неможливо ведення бізнесу без належної системи внутрішнього контролю. Це реалізується через комплексну систему заходів, в тому числі через створення спеціалізованих підрозділів: внутрішній аудит, підрозділ, що відповідає за дотримання норм чинного законодавства, управління ризику.

Функціональні комплаєнс-системи зміцнюють бажану корпоративну культуру завдяки тому, що вони враховують конкретні, характерні для даної компанії внутрішні та зовнішні фактори, проектують їх у відповідні набори правил та положень з метою впровадження моделі, яка визнається всіма співробітниками – незалежно від рівня, що займається в організаційній ієрархії, - має силу і може використовуватися в повсякденній роботі [1].

Варто відзначити, що термін «комплаєнс» є відносно новим для українського ринку фінансових послуг, зокрема, небанківського. На думку дослідників, його змістовна складова не має єдиного підходу до тлумачення економіко-правової сутності [2, с.112].

З позицій фахівців Міжнародної асоціації комплаєнсу (International Compliance Association), вказана категорія визначає здатність суб'єкта діяти відповідно до закону, набору правил та норм, положень професійних об'єднань, або встановлених вимог та внутрішніх процедур [3].

Проект Закону України «Про страхування» № 5315 від 29.03.2021 року вперше визначає, що страховик зобов'язаний створити комплексну, адекватну та ефективну систему внутрішнього контролю для забезпечення виконання ключових функцій управління, до якої відносять підрозділ з контролю за дотриманням норм (комплаєнс) або окрему особу, якщо страховик не є значними та відповідає установленим нормативно-правовими актами Регулятора критеріям, які надають таке право[4].

За допомогою індивідуально розробленої системи комплаєнс контролю можна своєчасно розпізнавати випадки можливого порушення нормативно-правових вимог, невиконання обов'язків та недбалості. Це дозволить у свою чергу вживати

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

відповідних заходів для запобігання ризику цивільної та кримінальної відповідальності для компаній та їх керівників, наглядових органів та їх керівних осіб, а також пов'язаних з ними високих грошових штрафів та заподіяння значної шкоди репутації.

При цьому комплаєнс-контроль має бути не просто правовим обов'язком, а скоріше рішенням про створення підприємницької та економічної доданої вартості. Насправді йдеться про збереження репутації, у тому числі шляхом попередження збитків та витрат, таких як санкції чи штрафи, заохочення законного ведення комерційної діяльності компанії та розвитку стійкої культури дотримання нормативно-правових вимог [1].

Разом з тим, ефективний комплаєнс-контроль, дозволяє, перш за все, встановити контроль за юридичними ризиками, пов'язаними з регулюванням страхової діяльності. Виникнення і зростання рівня таких ризиків можуть викликати значні фінансові втрати внаслідок введення санкцій проти страхових організацій, збільшення вимог до капіталу. Також страхові організації мають можливість ефективно запобігати виникненню ризику втрати репутації, пов'язаного з недобросовісним виконанням співробітниками правил дотримання норм ділової етики. Крім того, система комплаєнс-контроль дозволяє забезпечити страховим організаціям контроль за ризиками, пов'язаними з формуванням і розміщенням власних коштів і коштів страхових резервів страхової організації.

Система комплаєнс-контроль повинна включати систему заходів, в тому числі політику та процедуру по відстеженню руху коштів з метою запобігання операцій по легалізації грошових коштів, моніторинг комплаєнс-ризиків за всіма напрямками діяльності страхових організацій (страхова, інвестиційна, нестрахова), її операціями, продуктами, послугами і територіальними підрозділами.

Таким чином, на нашу думку, комплаєнс-контроль можна розглядати як інструмент організації внутрішнього контролю страхових організацій, як самостійний напрям в системі внутрішнього контролю страхової організації і як метод боротьби з правопорушеннями в цілях забезпечення фінансової безпеки сфери страхування.

Таким чином, система комплаєнс-контроль повинна будуватися на наступних принципах:

1. Комплексний підхід. Система дає можливість здійснювати контроль фінансових ризиків за всіма напрямками діяльності страхової організації; ризиків, пов'язаних з порушенням законодавства і обумовлених шахрайськими операціями, легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, перекладом капіталів за кордон, відходом від податків; ризиків, пов'язаних з втратою репутації, викликані недобросовісним дотриманням співробітниками страхової організації правил і норм ділової етики; юридичними ризиками, пов'язаними з регулюванням страхової діяльності.

2. Об'єктивність оцінки діяльності. Система, орієнтована на підвищення ефективності в цілому, дозволяє більш об'єктивно підійти до оцінки діяльності керівників страхової організації. Комплаєнс-контроль підвищує дієвість системи внутрішнього контролю внаслідок оцінки діяльності контрольованих осіб

незалежно від їх статусу в організації.

3. Універсальність застосування. Систему можна вважати стандартною, що може застосовуватися всіма страховими організаціями.

4. Високий статус в організації та компетентність. Виконання комплаєнс-функцій може зустріти опір з боку окремих підрозділів страхової організації і частини керівництва, оскільки воно може піти врозріз з інтересами бізнесу (наприклад, ініційоване службою комплаєнс-контролю переривання контактів з партнерами і клієнтами з сумнівною репутацією, заборона на проведення деяких фінансових операцій і т. п.). Тому організаційну структуру необхідно вибудувувати таким чином, щоб служба комплаєнс-контролю була наділена необхідними повноваженнями, а її персоналу надати високий статус в ієрархії організації і права незалежного прийняття рішень.

5. Адекватність сфери застосування. В процесі впровадження і здійснення комплаєнс-контролю необхідно мати на увазі, що є певна грань, після якої контрольна функція не тільки мінімізує ризики, але і істотно обмежує основну діяльність страхової організації. Тому в діяльності організації необхідно визначити області мінімальної і максимальної чутливості до комплаєнс-ризиків

Посилення ролі комплаєнс-контролю в страхових організаціях і розробка у відповідність з комплаєнс-контролем і з урахуванням специфіки кожної страхової організації комплаєнс-програми, комплаєнс-стратегії і комплаєнс-плану дозволить, на наш погляд, ефективніше протистояти різного роду ризикам, особливо в рамках реалізації Закону «Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму».

В сучасних умовах практика застосування комплаєнс-процедур з кожним днем набуває все більшої актуальності, комплаєнс-контроль стає невід'ємним інструментом управління в концернах, банківському, страховому секторах. Його цінність і значимість розуміється вже не тільки власниками та інвесторами, але також і вищим керівництвом, оскільки комплаєнс служить широкому спектру цільового призначення: від репутаційного менеджменту до мінімізації правової відповідальності та уникнення правових ризиків, що, у свою чергу, веде до зниження фінансових втрат організації.

Список використаних джерел

1. Система комплаєнс-контроля в Германии. URL: <https://www.winheller.com/ru/business-law/compliance/compliance-system.html> (дата звернення: 22.11.2022).

2. Хуторна М. Е., Гелеверя В.В. Організація ефективної системи комплаєнс-контролю в банку. *Фінансовий простір*. 2015. № 2. С. 112-118. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1502/15hmeoes.pdf> (дата звернення: 25.11.2022).

3. Compliance and the compliance function in banks. URL: www.bis.org/publ/bcbs113.pdf (дата звернення: 26.11.2022).

4. *Проект Закону України «Про страхування»: проект Закону від 29 березня 2021 року №5315.* URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71544 (дата звернення: 26.11.2022).

Приймук В.В.,

аспірант,

Державний податковий університет,

м. Ірпінь, Україна

Кужелєв М.О.,

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,

м. Київ, Україна

МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ

В системі фінансових відносин на підприємстві фінансовий контроль є основою для забезпечення його ефективної діяльності, адже включає в себе не тільки контроль за операційною діяльністю та її ресурсами, а й визначає планування майбутньої діяльності та реагування на ті чи інші зміни, які відбуваються у процесі життєдіяльності господарюючого суб'єкту й допомагає прийняти керівництву ефективні управлінські рішення.

Нині існує чимало підходів щодо визначень поняття «корпоративний фінансовий контроль». У найбільш загальному вигляді під корпоративним фінансовим контролем слід розуміти «механізм, процедури, політику та засоби, за допомогою яких компанія здійснює моніторинг, контроль та планування за напрямком, розподілом і використанням своїх фінансових ресурсів» [1]. Тобто, фінансовий контроль є основою планування та управління фінансовими ресурсами та операційної ефективності будь-якого підприємства.

Основне завдання корпоративного контролю полягає передусім в забезпеченні своєчасного і повного досягнення всіх планових фінансових показників, реалізації фінансової політики підприємства та забезпеченні раціонального й ефективного використання фінансових ресурсів за цільовим призначенням. Сутність корпоративного фінансового контролю можна зрозуміти через визначення його місця та важливості для функціонування підприємства. В цьому контексті доцільно виділити п'ять показників важливості фінансового контролю, а саме [2]:

1. Підтримка грошового потоку. Ефективні заходи фінансового контролю значною мірою сприяють підтримці грошових потоків підприємства. За наявності дієвого механізму корпоративного фінансового контролю загальні надходження та витрати грошових коштів контролюються та плануються, що призводить до збалансованої та ефективної роботи.

2. Управління ресурсами. Фінансові ресурси підприємства є основою його операційної ефективності. Фінансові ресурси роблять доступними всі інші ресурси, необхідні для ведення бізнесу. Тобто, управління фінансовими ресурсами має вирішальне значення для управління всіма іншими ресурсами. Отже, ефективні

заходи фінансового контролю є вирішальними для забезпечення управління ресурсами на підприємстві.

3. Оперативність. Ефективна складова механізму корпоративного фінансового контролю, що забезпечує загальну ефективність діяльності підприємства. Допомагає керівництву прийняти найбільш правильні та економічно обґрунтовані управлінські рішення.

4. Рентабельність. Забезпечення загальної операційної ефективності підприємства приводить до безперебійного функціонування кожного організаційного відділу. Це, у свою чергу, підвищує продуктивність, яка має прямий позитивний зв'язок із прибутковістю. Отже, впровадження ефективних заходів корпоративного фінансового контролю забезпечує підвищення прибутковості будь-якого бізнесу.

5. Запобігання шахрайству. Фінансовий контроль служить запобіжним заходом проти шахрайства в компанії. Це може допомогти запобігти будь-яким небажаним діям, таким як шахрайство співробітників, онлайн-крадіжки та багато інших, відстежуючи грошові надходження та витрати підприємства.

Одним із важливих елементів корпоративного фінансового контролю є провадження та дотримання більш гнучкої політики фінансового контролю. Впровадження ефективної політики фінансового контролю має здійснюватися після ретельного аналізу існуючої політики та майбутніх перспектив компанії. Крім того, перед впровадженням фінансового контролю в бізнесі важливо переконатися, що виконані наступні чотири процеси [3; 4]:

1. Виявлення перетинань і аномалій (Detecting overlaps and anomalies).

Фінансові бюджети, фінансові звіти, звіти про прибутки та збитки, баланси тощо представляють загальну продуктивність та/або операційну картину ведення бізнесу. Отже, під час розробки політики фінансового контролю дуже важливо виявляти будь-які збіги та/або аномалії, що виникають у зв'язку з наявними даними. Це допомагає виявити наявні слабкі місця в поточній системі управління та вчасно усунути їх.

2. Своєчасне оновлення.

Фінансовий контроль є сутністю управління ресурсами, а отже загальної операційної ефективності та прибутковості бізнесу. Своєчасне оновлення всіх доступних даних є дуже важливим в процесі управління. Крім того, не менш важливим є оновлення всіх програм, методів управління та політики щодо існуючих методів фінансового контролю.

3. Аналіз усіх можливих операційних сценаріїв.

Перш ніж запровадити фіксовану стратегію фінансового контролю в компанії, важливо ретельно оцінити всі можливі операційні сценарії. Перегляд політики підприємства з точки зору різних операційних сценаріїв, таких як прибутковість, витрати, безпека та масштаб виробництва або обсяг, може надати необхідну інформацію. Крім того, саме це допомагає встановити ефективну політику корпоративного фінансового контролю, яка охоплює всі операційні аспекти компанії.

4. Планування та складання прогнозів.

При реалізації політики фінансового контролю дуже важливими кроками є планування та складання прогнозів. Вони дають уявлення про майбутні цілі та завдання бізнесу. Крім того, вони можуть допомогти встановити політику фінансового контролю відповідно до бізнес-цілей і виступати своєрідним катализатором у досягненні таких цілей.

Таким чином, базуючись на вищезазначеному, можна зробити висновок, що фінансовий контроль являє собою основу для діяльності будь-якої компанії та займає надзвичайно важливе місце в системі фінансових відносин на підприємстві. Тому впровадження гнучкої та багатоступінчастої політики фінансового контролю, своєчасне оновлення даних та програм, аналіз операційних ситуацій та прогнозування допоможуть зробити фінансовий контроль на підприємстві зручним і важливим інструментом та одночасно своєрідним індикатором розвитку компанії.

Список використаних джерел

1. Кужелев М.О. Корпоративний контроль: методологія дослідження, фінансовий аспект та моделі формування. *Фінанси, учет, банки*. 2012. Вип. 1 (18). С. 24–34.

2. Дмитриченко Л. І., Хімченко А. М., Калиниченко М. П. Корпоративні відносини: методологія дослідження та механізми функціонування : монографія. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. 160 с.

3. Кужелев М.А. Корпоративное управление: сущность и элементы. *Економіка і організація управління*. 2008. Вип. 3. С. 51–58.

4. Пінчук А.В. Формування інвестиційної стратегії підприємства. *Механізми економічного зростання і конкурентоспроможності національного господарства*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 8 грудня 2018 р. Громадська організація «Київський економічний науковий центр». К., 2018. Ч. 1. С. 103–105.

Супруненко А.О.,
здобувачка ступеня бакалавра,
Осіпова О.І.,
к.е.н. доцент кафедри математичного моделювання та статистики
Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ В СТРАХУВАННІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В наш час тема про можливості машинного навчання (МН) популяризується з кожним днем. Її витoki можна простежити ще в 50-х рр. 20 століття, коли був введений термін «штучний інтелект».

Понад півстоліття знадобилося бізнесу (і не тільки), щоб масово перейти на цифровий формат. Наприклад, у 2018 році цифровий сектор вперше обігнав телевізійний сектор за капіталовкладеннями в рекламний ринок. Як тільки виникає потреба, машинне навчання стає незамінним інструментом у будь-якому бізнесі: деякі компанії навіть починають створювати власні відділи експертів з обробки даних.

Що таке машинне навчання? Машинне навчання є одним із напрямів застосування штучного інтелекту, а саме реальної реалізації його здатності навчатися шляхом створення алгоритмів для розпізнавання шаблонів у процесі аналізу великих даних і подальшого використання їх для самонавчання. Самонавчання є основною особливістю та пріоритетним завданням: не безпосереднє вирішення конкретної проблеми, а навчання в процесі застосування рішення для виконання інших подібних завдань. Для цього використовуються математичний і статистичний аналіз, оптимізація та інші методи обробки даних [1].

Застосування машинного навчання в страхуванні. Однією з основних стратегій для покращення бізнес-операцій та лояльності клієнтів є запровадження машинного навчання для вирішення бізнес-проблем у всьому ланцюжку вартості страхування.

Протягом останніх років у секторі страхування зріс величезний «апетит» до даних. І тепер машинне навчання допомагає страховикам розкрити потенціал цих даних, правильно їх обробляти та використовувати. Далі розглянемо основні напрями використання машинного навчання в діяльності страхової компанії.

Перше, де використовується МН є обробка претензій. А саме: реєстрація, сортування, прогноз обсягу претензій та розумний аудит. Машинне навчання надає унікальні можливості в управлінні претензіями. Це може допомогти компаніям позбутися будь-якої ручної обробки та, отже, надати кінцевим користувачам кращі та швидші послуги. Крім того, автоматизована обробка претензій означає покращення процесу прийняття рішень і зниження ризиків.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

По-друге, МН є корисним у виявленні шахрайства. Система МН виявляє шаблони та аналізує поведінку споживачів, наприклад, методи транзакцій. Якщо алгоритм МН помічає будь-яку нетипову діяльність, він негайно попереджає страховика. Окрім структурованих даних, алгоритми МН можуть аналізувати неструктуровані та напівструктуровані дані, зокрема примітки до претензій. Це відрізняє МН від традиційних прогнозних моделей, які обмежують страховиків використанням лише структурованих даних.

Цікавим прикладом є історія успіху турецької страхової компанії Anadolu Sigorta. Перш ніж запровадити систему прогнозного виявлення шахрайства на основі машинного навчання, компанія витратила два тижні на ручну перевірку заяв про шахрайство. Оскільки компанія обробляла від 25 000 до 30 000 заяв на місяць, витрати були високими. Після переходу на систему прогнозування Anadolu Sigorta стала здатною виявляти претензії в режимі реального часу. Тож не дивно, що лише за один рік компанія підвищила рентабельність інвестицій на 210%. Завдяки виявленню та запобіганню шахрайству загальна економія коштів склала 5,7 мільйона доларів США [2].

Також МН успішно використовується страховими компаніями в процесі андеррайтингу. Встановлюючи ціни на контракти та послуги, страховики спираються на процес андеррайтингу, тобто розрахунок ймовірності нещасного випадку та оцінку потенційного ризику для окремого клієнта. Агентства встановлюють конкретну ціну, аналізуючи дані про страхувальника, об'єкт покриття, статистику виникнення інцидентів у подібних ситуаціях тощо. Після аналізу даних страховики можуть точно визначити страхову ціну для кожного клієнта за допомогою моделей машинного навчання [3].

Обслуговування клієнтів є ще одним цікавим застосуванням машинного навчання. Наприклад, можна використовувати МН для автоматичної сегментації клієнтів, щоб отримати інформацію про клієнтів, яку маркетологи не можуть знайти самостійно. Таким чином, страховику не потрібно вручну аналізувати великі набори даних для пошуку шаблонів. Технології штучного інтелекту та машинного навчання аналізують ідеї з великих обсягів даних і бачать закономірності в поведінці, ставленні, уподобаннях та особистій інформації клієнтів.

Алгоритми МН також можуть стати надзвичайною підмогою страховикам у створенні ефективної моделі ціноутворення. Використання МН для **оптимізації цін** забезпечує більшу точність і гнучкість ціноутворення. По-перше, страховики можуть динамічно коригувати ціни — алгоритми МН можуть виявляти шаблони з даних, інтегрувати додаткові джерела та інформацію та помічати тенденції та нові вимоги на ранніх етапах. З іншого боку, компаніям більше не потрібно орієнтуватися на галузеві еталонні показники, але вони можуть використовувати прогнозні моделі для встановлення ефективної ціни для кожної премії.

Наприклад, глобальний страховий гігант АХА спробував використовувати методи глибокого навчання для оптимізації ціноутворення. Компанія знала, що від 7 до 10% її клієнтів щорічно стають причинами автомобільних аварій. Хоча більшість із цих нещасних випадків не були серйозними та мало коштували

страховику, 1% із них становили випадки великих збитків із величезними виплатами.

Як і слід було очікувати, АХА хотіла передбачити випадки великих збитків, щоб покращити ціноутворення та скоротити витрати. Для цього компанія скористалася можливостями машинного навчання та створила експериментальну модель нейронної мережі. Страховик ввів 70 різних факторів ризику в модель і зрештою досяг 78% точності своїх прогнозів [2].

Машинне навчання є надпотужним інструментом для **персоналізації маркетингових кампаній**, оскільки дозволяє створювати майже необмежену кількість рекламних повідомлень для необмеженої кількості користувачів. Малий бізнес без достатнього маркетингового досвіду може скористатися перевагами провідних цифрових платформ, таких як Facebook і Google вже із вбудованими алгоритмами МН. В результаті не потрібно навчати власні алгоритми, щоб запускати таргетингові кампанії [4].

Перспективи застосування МН в страхуванні. Машинне навчання відіграватиме важливу роль у обслуговуванні клієнтів, від керування початковою взаємодією до визначення того, яке покриття потрібно клієнту. Згідно з багатьма проведеними опитуваннями [3, 5], більшість споживачів із задоволенням отримують таку комп'ютерну консультацію щодо страхування. Споживачі шукають персоналізовані рішення, що стало можливим завдяки алгоритмам машинного навчання, які переглядають їхні профілі та рекомендують індивідуальні продукти. Сьогодні страховики все частіше використовують чат-боти у додатках для обміну повідомленнями для вирішення запитів про претензії та відповідей на прості запитання.

Оскільки стрімкий технологічний прогрес змінює страховий ландшафт, страхові компанії повинні стати більш орієнтованими на клієнта, покращити обслуговування клієнтів, створювати кращі рішення для ефективності операцій і будувати все точніші моделі андеррайтингу. Страховики не мають іншого вибору, окрім як застосувати машинне навчання, щоб залишатися конкурентоспроможними, досягати операційної досконалості та стимулювати власне зростання.

Дані завжди відігравали центральну роль у страховій галузі, але сьогодні страхові компанії мають доступ до більшої кількості даних, ніж будь-коли раніше. За останні декілька років було створено більше даних, ніж коли-небудь створювало людство. Організації, подібні до страхових компаній у більшості галузей, переповнені великими об'ємами даних із безлічі джерел, включаючи телематику, активність в Інтернеті та соціальних мережах, голосову аналітику, підключені датчики та носимі пристрої. Їм потрібні машини для обробки цієї інформації та отримання аналітичних ідей. Саме тому більшість страховиків намагаються максимально використовувати в своїй діяльності переваги, які пропонує використання машинного навчання.

В сьогоденних умовах жорсткої конкуренції, складних випадків шахрайства (зокрема кібершахрайства), високих очікувань клієнтів та жорсткішого регулювання

страхової діяльності страховики змушені шукати способи використання прогнозного моделювання та машинного навчання, щоб підтримувати свою конкурентну перевагу, стимулювати бізнес-операції та підвищувати задоволеність клієнтів.

Вони також вивчають, як вони можуть скористатися перевагами останніх досягнень штучного інтелекту (ШІ) і машинного навчання для вирішення бізнес-завдань у всьому ланцюжку вартості страхування. До них належать андеррайтинг і запобігання збиткам, ціноутворення на продукти, розгляд претензій, виявлення шахрайства, продажі та взаємодія з клієнтами [5].

Отже, машинне навчання може допомогти страховикам максимально використати дані, до яких вони мають доступ, і покращити свій бізнес різними способами, від виявлення шахрайства до зменшення ризиків при обробці претензій та оптимізації цін.

Інтеграція машинного навчання в бізнес-процеси страхування дає конкурентну перевагу. Завдяки оптимізації процесів андеррайтингу та виявлення шахрайства можна точніше оцінити ризики та уникнути великих фінансових втрат. Більш ефективний досвід роботи з клієнтами та зосередженість на покращенні маркетингу та продажів за допомогою МН допомагають утримувати клієнтів і пропонувати їм саме те, що вони хочуть. Таким чином, прибутки компанії збільшуються, а можливості прогнозування дають цінну інформацію, щоб зберегти ці прибутки високими.

Список використаних джерел

1. Machine Learning, ML. IT-Enterprise – your one-stop ecosystem for reengineering | it.ua. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/machine-learning> (дата звернення: 25.11.2022).

2. Stefanovskyi O. 5 Applications of Machine Learning in Insurance and Best Use Cases. ai.intelliarts.com. URL: <https://www.ai.intelliarts.com/post/applications-of-machine-learning-in-insurance> (дата звернення: 25.11.2022).

3. Machine Learning in Insurance Industry: Key Impacts | LIGHT-IT. Web and Mobile App Development Company | Light IT. URL: <https://light-it.net/blog/the-role-of-machine-learning-in-insurance-sector/> (дата звернення: 25.11.2022).

4. П'ять переваг, які машинне навчання може дати вашому бізнесу [Management.com.ua]. Management.com.ua: Менеджмент для управлінців. URL: <https://www.management.com.ua/notes/machine-learning-for-business.html> (дата звернення: 25.11.2022).

5. Malhotra R., Sharma S. Machine learning in insurance. Accenture. URL: https://www.accenture.com/_acnmedia/pdf-84/accenture-machine-learning-insurance.pdf (дата звернення: 25.11.2022).

Сисоєнко І. А.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
обліку та оподаткування,
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна*
Зосимчук В. В.,
здобувач ступеня молодший бакалавр

ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Організаційні, правові та економічні засади створення та діяльності кредитних спілок, їх об'єднань, права та обов'язки членів кредитних спілок та їх об'єднань визначається Законом України «Про кредитні спілки». Відповідно до цього законодавчого акту кредитною спілкою є неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1].

Основними принципами діяльності кредитної спілки є [1]:

- принцип добровільності вступу та свободи виходу з кредитної спілки;
- принцип рівноправності членів кредитної спілки;
- принцип самоврядування;
- принцип гласності.

Відповідно до вищезгаданих принципів:

- ніхто не може бути примушений вступати до кредитної спілки, а виключення з членів кредитної спілки дозволяється лише у випадках, визначених статутом спілки;

- усі члени кредитної спілки мають рівні права, в тому числі у разі голосування на загальних зборах, незалежно від розміру пайового та інших внесків;

- забороняється будь-яке втручання в діяльність кредитної спілки;

- кредитна спілка зобов'язана забезпечити повне та своєчасне інформування своїх членів з питань власної діяльності, на їх прохання ознайомлювати з протоколами загальних зборів і засідань інших органів управління кредитної спілки, видавати копії документів та витяги з них у порядку, визначеному статутом [1].

Види господарської діяльності кредитної спілки [1]:

- прийом вступних та обов'язкових пайових та інших внесків від членів спілки;

- надання кредитів своїм членам на умовах їх платності, строковості та забезпеченості в готівковій та безготівковій формі;

- залучення на договірних умовах внесків (вкладів) своїх членів на депозитні рахунки як у готівковій, так і в безготівковій формі;

- виступає поручителем виконання членом спілки зобов'язань перед третіми особами;

- розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках в установах банків, які мають ліцензію на право роботи з вкладами громадян, об'єднаній кредитній спілці, а також придбаває державні цінні папери, перелік яких встановлюється Національним банком України, облігації міжнародних фінансових організацій, що розміщуються на території України, та паї кооперативних банків;

- залучення на договірних умовах кредитів банків, кредитів об'єднаної кредитної спілки, коштів інших установ та організацій виключно для надання кредитів своїм членам, якщо інше не встановлено рішенням Національного банку України;

- надання кредитів іншим кредитним спілкам, якщо інше не встановлено рішенням Національного банку України;

- виступає членом платіжних систем;

- оплачує за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг у межах наданого йому кредиту;

- провадження благодійної діяльності за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Членами кредитної спілки можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають на території України, мають повну цивільну дієздатність.

Не можуть бути прийняті до кредитної спілки особи, які за рішенням суду визнані недієздатними або обмежено дієздатними, особи, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, а також особи, що мають судимість за вчинення кримінальних правопорушень з корисливих мотивів, якщо ця судимість не погашена і не знята в установленому законом порядку [1].

Кількість зареєстрованих кредитних спілок та їх членів наведемо на рис. 1 [2].

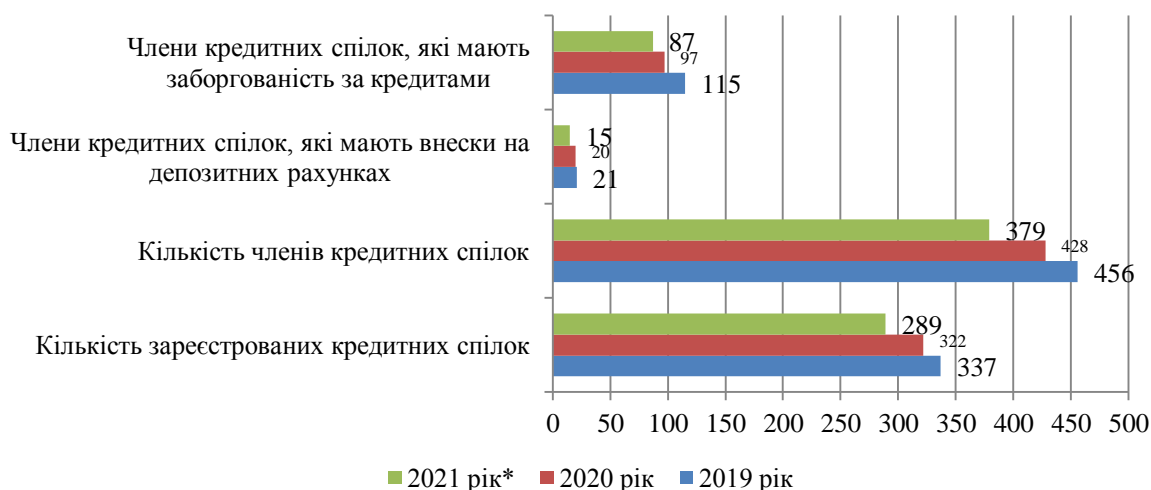

Рис. 1. Кількість зареєстрованих кредитних спілок та їх членів, тис. осіб.

Отже, як бачимо, кількість кредитних спілок за період аналізу поступово зменшується, а з ними і кількість їх членів. За кількістю членів кредитних спілок лідирують Львівська область (55,9 тис. осіб), Івано-Франківська область (53,2 тис.

осіб), м. Київ та Київська область (45,3 тис. осіб), Дніпропетровська область (35,5 тис. осіб) та Закарпатська область (30,7 тис. осіб).

Динаміку основних показників діяльності кредитних спілок наведено на рис. 2 [2].

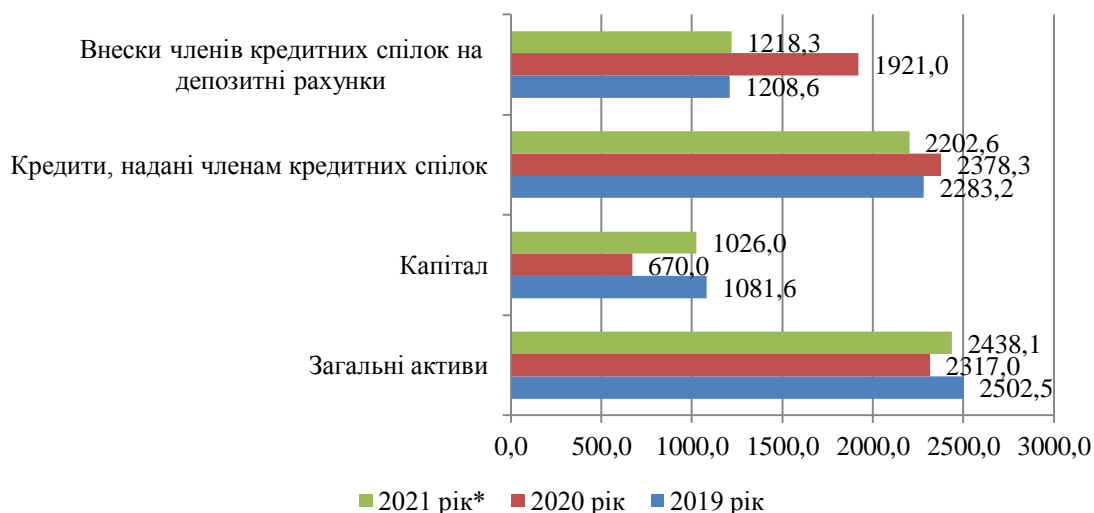

Рис. 1. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок, млн., грн.

Лідерами за розмірами активів є кредитні спілки Херсонської області (372,7 млн. грн.), м. Києва та Київської області (363,8 млн. грн.), Івано-Франківської області (285,6 млн. грн.), Львівської області (246,6 млн. грн.) та Харківської областей (216,1 млн. грн.). Загальний обсяг капіталу має нестабільну тенденцію: у 2020 році він зменшився на 411,6 млн. грн., а у 2021 році – збільшився на 356, 0 млн. грн.

Список використаних джерел

1. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text> (дата звернення: 07.06.2022).

2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 07.06.2022).

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

Комплексність та багаторівневість устрою сучасних фінансових систем вимагає пошуку нових підходів та способів взаємодії за для реалізації поточних завдань та надання адекватних відповідей на виклики, які пропонує сьогодення. Специфіка банківського маркетингу в значній мірі виражається особливостями банківських послуг, організацією діяльності по розвитку і просуванню банківських продуктів, їх рекламі, ціноутворенню тощо.

Без маркетингового аналізу послуги банку ризикують виявитись для нього неконкурентоспроможними, непотрібними або навіть збитковими. Успішний поступ України до євроінтеграції вчергове підтверджує актуальність модернізації та оновлення як підходів, так й інструментів фінансової сфери, задля поглиблення взаємодії та, як мінімум, доєднання до фінансової системи ЄС, а у кращому випадку і розробки пропозицій щодо фінансових практик з нашого боку для країн-партнерів.

Автор розглядає публічні фінанси як сукупність центральних (урядових) фінансів та муніципальних фінансів (місцевих, тобто фінансів місцевого самоврядування). У контексті вітчизняних реформ децентралізації влади та бюджетної децентралізації, доцільно виокремлення трьох складових у структурі публічних фінансів, що відповідає сучасній українській практиці:

- 1) центральні (державні, урядові) фінанси;
- 2) муніципальні (місцеві) фінанси;
- 3) фінанси позабюджетних фондів (рис. 1).

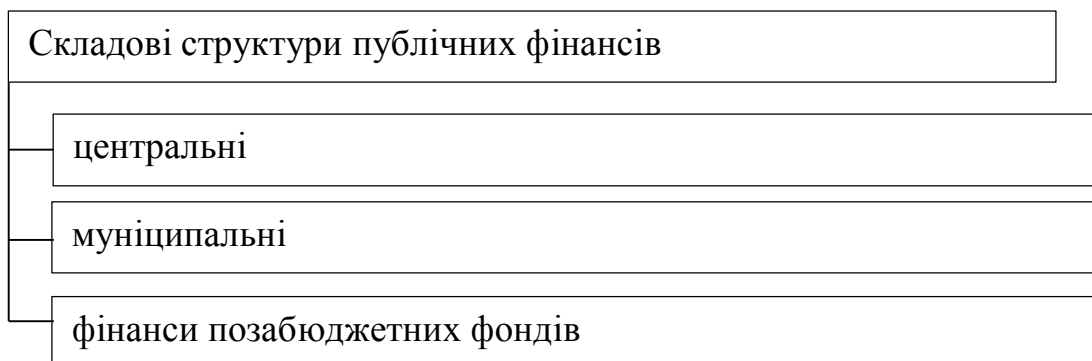

Рис. 1. Складові структури публічних фінансів України

Отже, публічні фінанси – це система, що реалізує фінансування та перерозподіл державних видатків задля діяльності державних інституцій, що забезпечують функціонування механізмів субсидій, соціальних виплат та провадять методи, за допомогою яких видатки на ці цілі покриваються оподаткуванням, позиками, іноземною допомогою та створенням нових грошей. Якщо ж розглядати інструменти фінансування державних та публічних фінансів, то автор вбачає у них значну спорідненість, а тому надалі пропонує вважати їх тотожними.

Інструменти публічних фінансів – це фінансові важелі та стимули, які впливають на публічні фінанси. За для фінансування сталого розвитку можуть використовуватися податкові та бюджетні інструменти. Їх суть полягає у тому, що вони є певним способом фінансування і реалізується у вигляді угоди, яка вказує на спосіб взаємодії держави та інших економічних суб'єктів. У розрізі податкових інструментів можна виділити такі, як штрафи, податки, збори, відрахування та внески. У складі бюджетних інструментів – це дотації, субвенції, трансферти, державні субсидії, кредити, депозити, цінні папери, лізинг, оренда. Останні передбачають застосування додаткових важелів, таких, як ставки та нормативи, що дозволяє розширити діапазон умов фінансування сталого розвитку.

Автор вважає, що у контексті фінансування сталого розвитку всі вищезазначені інструменти відіграватимуть важливу роль, однак, найдійовішими для фінансування на місцевому рівні будуть субвенції та міжбюджетні трансферти. Засоби у системі публічних фінансів – це інформаційні технології, які використовуються для роботи працівниками органів державної, місцевої влади та позабюджетних фондів. Стан інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування залежить від певних показників, одним з основних є наявність пакету нормативно-правових актів, що регулюють процеси одержання, опрацювання, використання та розповсюдження інформації.

У сучасних умовах роль банківської системи, та й ступінь її впливу на економіку, залежать від якості розвитку самої банківської системи, яка сьогодні здійснює свою діяльність в інформаційно розвинутому суспільстві. Саме діджиталізація та новітні фінансові технології на її основі вимагають від банків всебічного врахування тих трансформацій попиту і пропозиції на ринку банківських послуг, які і виникають через розвиток цих технологій. Розширення сфер інтересів банків, глобалізаційні процеси, активізація небанківських установ, особливо Fin-Tech компаній, застосування на фінансовому ринку новітніх розробок у сфері комунікацій якраз і підкреслюють той факт, що в управлінні банком і в теоретичному, і в практичному сенсі, повинен домінувати комплекс маркетингу. Проведення маркетингового аналізу в загальному сенсі є обов'язковим, необхідним елементом системи управління підприємством, незалежно від його наявної ринкової

позиції, прибутковості чи ні. Маркетинговий аналіз – це, в першу чергу, використання значних обсягів різнобічної інформації, яка визначається постійною зміною показників і параметрів, які в свою чергу, відображають змінні характеристики зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта. Своєчасне виявлення цих змін, можливість і спроможність на цій основі прогнозувати та оперативно реагувати на них – ось основна мета та головне завдання маркетингового аналізу [10, С 26]. Зрозуміло, що будь-якому банку важливий та необхідний аналіз ринку банківських послуг, його маркетингові дослідження. Водночас, подібні дослідження мають здійснюватися обов'язково при створенні, впровадженні або вилученні з ринку тих або інших банківських послуг. Щоб розуміти специфіку цього ринку підкреслимо особливості сучасних банківських послуг, які полягають в тому, що, по-перше, сама послуга є достатньо абстрактною, вона не має матеріальної субстанції, по-друге, такі послуги набувають конкретного характеру на основі договірних відношень, по-третє, надання банківських послуг пов'язане з використанням грошей в різноманітних формах і якостях, по-четверте, купівля-продаж банківських послуг (у всякому разі їх більшості) є тривалою у часі. Крім того, наголосимо, що банківський продукт і банківська послуга не є, на наш погляд, тотожними поняттями. Більше того, функціонування на ринку окремого банківського продукту часто супроводжується цілою низкою додаткових банківських послуг з обслуговування цього продукту.

Проведення маркетингових досліджень стало нагайною потребою та стабільно увійшло в практику ринкової діяльності банківських установ. Безумовно, глибина та напрямки аналізу ринку банківських послуг залежать суттєво від характеру діяльності банку, видів послуг, які надаються ним для клієнтів, ступеню їхньої диверсифікації, розмірів капіталу та рівня прибутків банку. До того ж масштаб досліджень диктується метою та стратегією банку, тобто рішеннями щодо змін його діяльності, виходу на ринок з новими банківськими продуктами тощо. А такий підхід вимагає більш поглибленого маркетингового аналізу, спрямованого на визначення в першу чергу тих сегментів ринків, де банк міг би утримувати позиції на протязі періоду, який диктується життєвим циклом послуги [4, С.15].

Висновком маркетингового аналізу повинна бути економічна оцінка потенційних можливостей банківської установи та її позицій на конкретному ринку чи сегменті. Такий результат в процесі подальшої маркетингової діяльності на наступних етапах маркетингового аналізу співставляється з трудовими, фінансовими, виробничими та іншими ресурсами й оцінюється ефективність діяльності банку на конкретному ринку. Маркетинговий аналіз ринку банківських послуг спрямований на пошук можливостей банку зайняти конкурентні позиції на конкретному ринку чи його сегменті через пристосування своїх продуктів до попиту

та вимог клієнтів. Маркетингові дослідження в цьому сенсі націлені на більш продуктивне пристосування банківських послуг до вимог ринку. Однією з ключових його (маркетингу) задач є визначення тих умов, які дозволяють оптимальні співвідношення між попитом та пропозицією банківських продуктів на ринку. Таким чином, маркетинговий аналіз банківських послуг має базуватися на проведенні сегментування і визначення структури й обсягу попиту для кожного сегменту ринку, при цьому сегментування дає змогу чітко визначати цільовий ринок та його потреби, а також формує необхідну базу для розробки довгострокової стратегії банківської установи. Вибір підходу до здійснення сегментації базується на таких критеріях як: важливість цієї частки ринку для банку, кількісні показники даної частки (ємність певного сегменту ринку, темпи розвитку певної галузі), доступність інформації про частку ринку для банку, прибутковість діяльності клієнтів, що складають даний сегмент, а також прогнозована ефективність роботи в даній частині ринку [2]. Як правило, типова загальна схема такого аналізу спрямована на вирішення наступних завдань: – визначення типу відповідного сегменту ринку; – оцінка ємності ринку за обсягом реальних та потенційних продажів; – окреслення типових умов, за яких будуть надаватися відповідні послуги; – встановлення переваг та специфіки даного продукту, його «родзинок»; – окреслення спроможностей банку щодо диференціації умов і способів продажу продукту; – визначення рентабельності банківських послуг, можливих шляхів зниження витрат і перспектив нарощування продажів.

Отже, маркетологи, визначаючи тип ринку, поділяють його на такі види: безперспективний ринок, основний ринок, додатковий ринок, зростаючий ринок, потенційний ринок, непостійний ринок. Потенційна ємність ринку – це той обсяг продукту, який спроможні придбати потенційні споживачі і, безумовно, максимально можлива кількість таких споживачів. Потенційний обсяг продажів виступає як та частина потенційного ринку, яку банк реально охопить, якщо продаватиме продукт за визначеною ціною та при здійсненні певних маркетингових зусиль. Реальний обсяг продажів означає той обсяг продукту, який банк зможе по факту продати за певний період при встановленій ціні, здійснених маркетингових заходах, реакції конкурентів і впливу зовнішніх чинників. При окресленні типових умов, за якими можливе надання відповідної послуги, банківська установа встановлює тип та головні параметри потенційного споживача послуг, вимоги до його фінансового стану, ведення обліку і представлення звітності та інші характеристики.

Список використаних джерел

1. Key Issues for Digital Transformation in the G20. Report Prepared for a Joint G20 German Presidency. OECD, 12 January 2017. URL: **«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»**

<https://www.oecd.org/g20/key-issues-for-digital-transformation-in-the-g20.pdf> (дата звернення 01.07.2022).

2. OECD Digital Economy Papers. OECD, URL: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oecd-digital-economy-papers_20716826 (дата звернення 03.07.2022).

3. Tkalenko, S., Melnyk, T., & Kudyko, L. (2020). Macroeconomic factors influencing the development of Ukraine's foreign trade. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(3), 143-155. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-143-155> DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-143-155> (дата звернення 01.07.2022).

4. Брензович К. С., Машкара-Чокнадій В. В. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС в рамках дії зони вільної торгівлі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 30, 2020. С.14-19. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-30-2>

5. Павлов О. І., Самофатова В. А., Кулаковська Т. А. Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір: монографія. Одеса: Астропринт, 2019. 272 с. URL:<https://conf.krok.edu.ua/Geoeconom/Geoeconom/paper/view/324> (дата звернення 01.11.2022).

6. Рокоча В.В. Експортний потенціал України: тренди сталості та лабільності. Міжнар. наук. конф. «Геоелекономічні пріоритети розвитку експортно-орієнтованого бізнесу України», Київ, 12 грудня 2020 року, К.: Університет «КРОК», 2020. URL:<https://conf.krok.edu.ua/Geoeconom/Geoeconom/paper/view/324> (дата звернення 01.11.2022).

7. Ткаленко С.І. Ефекти міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. Міжнар. наук.-практ. конф. «Модернізація економіки: теоретичні засади та практика реалізації». 23 січня 2021 р. Запоріжжя, С.97-99. URL:https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36443/siee_21-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 01.10.2022).

8. Ус. І. Зовнішня торгівля товарами України у січні-травні 2022 року. URL:<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlyatovaramy-ukrayiny-u-sichni-travni-2022> (дата звернення 01.11.2022).

9. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення 05.07.2022).

10. Шиманська К. В., Бондарчук, В. В. Ефект Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорту та експорт. *Економіка, управління та адміністрування*, 2021, №2(96), С. 25–30. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-25-30](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-25-30) (дата звернення 11.09.2022).

ПРОБЛЕМИ АВТОСТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Протягом 5 років, ринок автострахування в Україні демонстрував динамічний ріст. Однак з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну ринок автострахування зазнав величезний спад. Так, наприклад, мільйони громадян покинули свої міста, переїхавши в безпечніші райони країни та за кордон. Проте не всі змогли виїхати на власному автомобілі. За підрахунками Київського інституту економіки, станом на початок жовтня через бойові дії, українці лишилися близько 200 тисяч автомобілів. На тимчасово окупованих територіях залишилися сотні тисяч громадян. Все це вплинуло на обсяги продажу автострахування.

За даними МТСБУ, з січня по квітень 2022 року в Україні видали полісів ОСЦПВ, які зазвичай називають «автоцивілками», на третину менше, ніж за аналогічний період минулого року. При цьому середній розмір відшкодування з ОСЦПВ зріс на 11%. Також зросли терміни оплати. Це пов'язано з тим, що в країні постійні перебої з електроенергією, певний час не працювали судові реєстри а також з тим, що важко встановити втрату або пошкодження майна. Тому рішення про страховий випадок отримати не вдалося. Проте більшість учасників ринку роблять це у встановлені законом терміни. На початку 2022 року, 75,7% компенсацій постраждалим з ОСЦПВ було виплачено протягом 90 днів з дати ДТП, порівняно з 74,8% торік.

За даними каско, гравці ринку свідчать, що продажі цих полісів значно впали. Наприклад, заданими АТ«Провідена», за перші п'ять місяців 2022 року кількість добровільно оформлених полісів зменшилася на 22% порівняно з відповідним періодом минулого року. Середній час врегулювання події з власним страховиком збільшився з 14 днів у січні до 34 днів у травні. Частіше всього затримки викликані власною недбалістю страхувальника. Терміни надання документів і автомобіля для встановлення суми відшкодування на СТО затримувалися.

Війна поставила страховикам ще одну проблему. Військове вторгнення РФ різко збільшило вартість відновлювальних робіт та послуг незалежних фахівців. Ці витрати не були заплановані у бюджеті страхової компанії на 2022 рік. Зазвичай це вирішується перерозподілом обсягу робіт спеціалізованими мережевими компаніями, де вартість робіт збільшується до прийняттого ступеня. У багатьох частинах України зменшилася доступність аварійних комісарів, уповноважені страховими компаніями для огляду транспортних засобів та оцінки збитків. З різних причин: ситуація з безпекою, депортація, мобілізація, навантаження, якщо ми говоримо про західні регіони. Крім того, кожна компанія вказувала на нестачу персоналу на СТО, що позначається на умовах відновлення страхових автомобілів. З тієї ж причини: мобілізація та внутрішнє переміщення.

Основне питання для страхувальників стосується реєстрації дорожньо-транспортних пригод. Наразі підрозділи поліції часто не мають змоги виїхати на місце ДТП. Рішенням цього може стати Європротокол, альтернативний спосіб реєстрації. Страховики пропонують своїм клієнтам використовувати його щоразу, коли це можливо. Проте поінформованість водіїв про його використання, як і раніше, недостатня. Ще однією проблемою, встановленні страхового випадку, є повне документальне оформлення. Основна проблема полягає в неможливості повного встановлення (документального) витрати або пошкодження майна. Насамперед, це стосується зон введення військових дій, які встановлюються наказом МОУ кожного першого числа місяця. Однак, з практики дій страхувальників, є велика проблема внутрішньої комунікації органів дежавної влади (МОУ, ТПП, МФУ, МЕУ та інші).

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану спричинили фінансову кризу для всіх підприємств на території України. Прогнозувати чи оцінювати фінансову стійкість підприємств в умовах воєнного стану досить складно, адже війна вносить свої форс-мажорні обставини, які можуть передбачати не тільки скорочення надання послуг чи випуску продукції, але й припинення його діяльності загалом.

Фінансова стійкість підприємства відіграє важливу роль у забезпеченні майбутнього розширеного відтворення та прибутковості. Це здатність підприємства здійснювати свою діяльність у напрямку зростання в мінливому середовищі, зберігаючи при цьому свій баланс. Фінансова стійкість може бути досягнута шляхом ефективного та оптимізованого управління грошовими коштами, запасами, основними засобами та їх джерелами власного та позикового капіталу [1].

Аналіз фінансової стійкості підприємства за нормальних умов діяльності традиційно проводиться шляхом аналізу: [2]

- структури власності;
- динаміки зміни активів та джерел їх формування;
- показників ліквідності;
- показників фінансового стану;
- показників ділової активності;
- індекс рентабельності.

Відповідно до концептуальних умов (рис.1.), передбачених для функціонування підприємств, необхідно налаштовувати фінансову систему таким чином, щоб вона могла підтримувати життєздатність підприємств. Для цього необхідно сформулювати принципово нові підходи до структурування політики ліквідності, фінансової незалежності, оборотності та прибутковості [2].

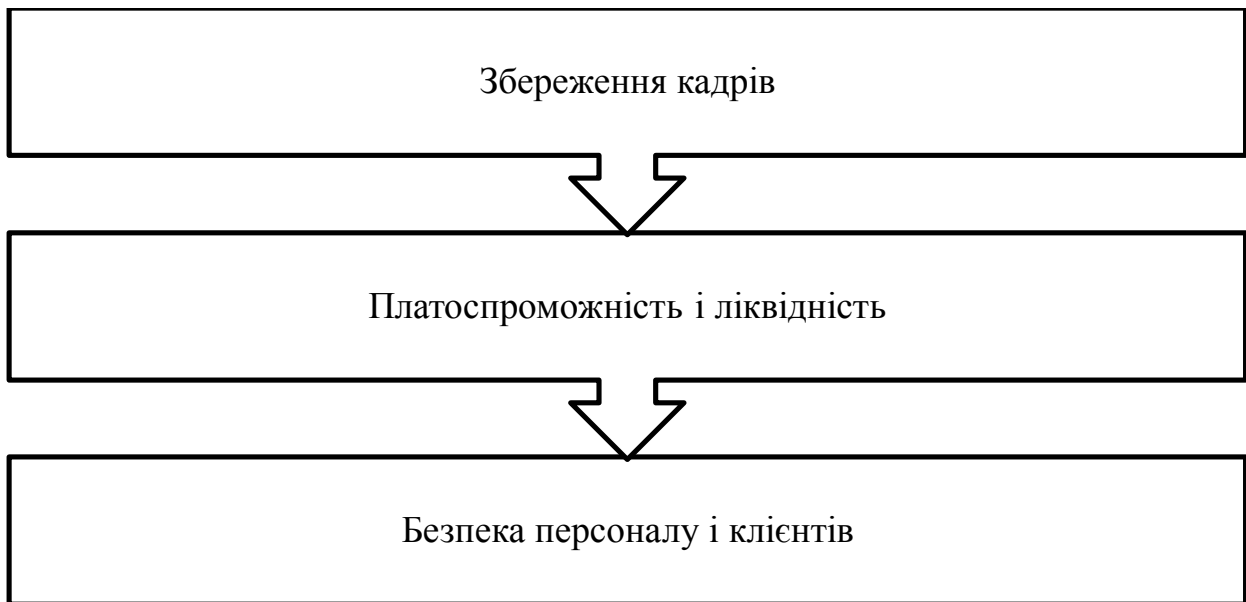

Рис.1. Концептуальні основи роботи підприємств в умовах війни

Джерело складено автором на основі [2]

Ефективна політика фінансовою стійкістю підприємств є однією з важливих проблем сьогодення (рис.2.). Проблемою розвитку підприємств в умовах війни є пошук фінансових ресурсів. Слід зазначити, що у воєнний час звертатися до банківських установ недоцільно, оскільки в умовах стрімкого знецінення національної валюти на тлі військових дій кредити стануть не вигідними. Тому при формуванні інвестиційної політики необхідно шукати інші канали фінансування, особливо підприємствам для співпраці з іншими підприємцями чи інвесторами, а накопичені кошти доцільно використовувати разом для розробки та розвитку нових підприємств [3].

Рис.2. Складові ефективної політики управління фінансовою стійкістю підприємства

Джерело складено автором на основі [3]

На фінансову стабільність підприємства впливає багато чинників викликаних умовами війни. Головна з проблем – нестабільності зовнішнього середовища, адже воно вимагає грамотного управління фінансами та швидкого реагування на

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

різноманітні виклики. Підприємства стикаються з ситуаціями які безпосередньо потрібно коригувати на ринку. При цьому основним завданнями підприємства є організація безпеки персоналу та клієнтів, захист персоналу та забезпечення платоспроможності перед постачальниками. Відповідна монетарна політика також впливає на нормативні рівні показників фінансової стабільності.

Список використаних джерел

1. Левкович О.В., Калашнікова Ю.М. «Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства». – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/78.pdf
2. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. «Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки». – Режим доступу: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf
3. Мороз О.О., Шварц М.В. «Управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах». – Режим доступу: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17163/3175.pdf?sequence=3>

Чистякова Д.С.
здобувач ступеня магістра
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Казак О.О.
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ

Війна в Україні, спричинена агресією росії у 2022 році, є не лише величезною трагедією для українського народу, але й спричинює глобальні наслідки у світовій економіці. Провідні фінансові установи ретельно досліджують вплив війни в Україні на світову торгівлю та інвестиції, зокрема Світовий банк [1] та Європейський центральний банк [2] серед факторів впливу визначають інтенсифікацію інфляційних процесів та загальне уповільнення економічного відновлення після рецесії пандемії COVID-19.

Поруч з цим, Україна має наразі потужний інвестиційний потенціал щодо відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди. Зокрема, Національна рада з відновлення України від наслідків війни впроваджує План реконструкції, який у липні 2022 року був підписаний у Лугано (Швейцарія) на міжнародній конференції URC2022 та отримав назву «План Маршала» щодо залучення \$750 млрд інвестиційних ресурсів протягом наступних 10 років [3].

Інвестиційна діяльність за наявних умов сьогодення супроводжується ризиками підвищеного рівня. Важливою умовою економічної ефективності інвестиційних процесів є вміння здійснювати прогнозування, профілактику ризиків інвестиційних вкладень та управління ними. Система ефективного управління проектними ризиками необхідна для забезпечення стійкого безперервного функціонування та розвитку компанії шляхом своєчасної ідентифікації, запобігання або мінімізації ризиків, що становлять загрозу бізнесу та репутації компанії, здоров'ю персоналу, а також майновим інтересам акціонерів та інвесторів при реалізації проектів. Управління ризиками – це основа управління проектами.

Оскільки інвестиційний проєкт проходить у своїй реалізації ряд етапів, кожен із яких може характеризуватися специфічними ризиками, а їх вплив тісно пов'язано із запланованими результатами, доцільно визначати ризик інвестиційного проєкту підприємства як вірогідність впливу негативних факторів на його інвестиційну діяльність на різних стадіях інвестування, які можуть призвести до відхилення результуючих показників ефективності проєкту від запланованих значень. Такий спосіб дозволить чітко визначити чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на кожен з етапів інвестування, ідентифікувати саме ті ризики, які є характерними для поточного етапу та спрогнозувати вплив даних ризиків відповідно до показників ефективності інвестиційного проєкту.

Сутність інвестиційного ризику полягає в ймовірності виникнення непередбачених фінансових втрат внаслідок невизначеності умов інвестиційної діяльності. Визначення рівня рентабельності інвестиційного проекту в основному залежить від інвестиційного ризику – чим вищий ризик, тим вищим має бути рівень віддачі від інвестиційного проекту.

З точки зору внутрішнього контролю, управління ризиками є основою інвестиційної галузі. Є два основні чинники, які суб'єкти господарювання повинні брати до уваги, коли йдеться про управління ризиками:

1. Можливість та ймовірність того, що щось негативне станеться на основі інвестицій або інвестиційної стратегії.

2. Скільки негативна подія може або коштуватиме інвестору.

Стратегія керування інвестиційними ризиками – це не лише набір управлінських функцій для досягнення цілі, а й реалізація комплексу скоординованих дій для ефективного керування ризиками.

На підприємствах реалізується єдиний спосіб керування ризиками, а це означає, що компанія управляє всіма ризиками разом, а не окремо кожним, у тому числі інвестиційним. Такий спосіб дозволяє підприємству управляти всіма ризиками із врахуванням всіх кореляцій між ними.

Ризик-стратегія та параметри ризик-апетиту можуть бути вбудовані в діяльність підприємства тільки за наявності системи інтегрованого керування ризиками організації. Така система містить внутрішню нормативну базу з керування ризиками, процеси та процедури, за якими здійснюється керування ризиками, а також інфраструктуру, в якій задіяні ризик-менеджери та фахівці з керування ризиками із відповідними правами, повноваженнями та обов'язками.

У сукупності базових стратегій керування інвестиційними ризиками, так само як фінансовими ризиками, що найчастіше використовуються у сучасній практиці, прийнято виділити дві альтернативні її форми:

1. стратегія уникнення ризику;
2. стратегія утримання ризику.

Будь-яка стратегія керування інвестиційними ризиками суб'єкта господарювання включає в себе принаймні один (або кілька) методичних способів нейтралізації ризиків як сукупність конкретних методик, технологій, способів та прийомів обґрунтування управлінських рішень щодо реалізації превентивних заходів фінансового, організаційного або правового характеру з метою забезпечення співставності результативності інвестиційної операції суб'єкта господарювання із відповідним рівнем інвестиційного ризику.

Саме базові стратегії та мінімальний набір стандартних методів мінімізації ризиків створюють необхідність розробки нових, більш сучасних моделей стратегічного керування інвестиційними ризиками. Для розробки типових ризик-стратегій інвестиційної діяльності підприємств пропонується модель «Ризик-Стратегія».

Модель «Ризик-Стратегія» являє собою матрицю з 9-ти секторів, розташовану у двовимірній системі координат відповідності ступеню ризику до ступеню ефективності інвестиційного проекту. По осі абсцис розташовані види ризику, по осі

ординат - значення, які можуть приймати ризики. На перетині кожної області формується стратегія поведінки суб'єкта господарювання в невизначених ризикованих умовах.

На малюнку 1 представлені варіанти тактичних ризик-стратегій інвестиційної діяльності при різних видах та рівнях ризику.

Для кожної вищенаведеної стратегії підґрунтям є наявність деякої особливості проекту (підприємства), її конкурентної переваги, яка встановлюється шляхом проведення аналізу середовища підприємства (зовнішнього та внутрішнього).

Ступінь ризику	В (ДВ)	Перенесення проекту (відмова від проекту)	Скорочення обсягів фінансування проекту (перенесення проекту)	Горизонтальна диверсифікація (скорочення обсягів фінансування проекту)
	С	Спільна відповідальність (скорочення обсягів фінансування проекту)	Конгломеративна диверсифікація	Граншове фінансування проекту (вдосконалення виробництва)
	Н(ДН)	Концентрична диверсифікація (моніторинг проекту)	Граншове фінансування проекту (моніторинг проекту)	Моніторинг проекту (впевнена реалізація проекту)
		Н(ДН)	С	В (ДВ)
		Ступінь ефективності		

Рис. 1. Модель «Ризик-Стратегія»

Джерело: [4]

Усі наведені в матриці ризик-стратегії відображають різні підходи до реалізації інвестиційного проекту та пов'язані зі зміною стану одного чи декількох видів ризиків.

Процес стратегічного керування інвестиційними ризиками деталізується на оперативному рівні керування, де має бути забезпечено відбір перспективних інвестиційних проектів з урахуванням рівня ризику, а також залучення інвестицій за обсягами, необхідними для реалізації проектів підприємства та їх раціонального розміщення.

Необхідно відзначити той факт, що з метою досягнення позитивних результатів керування ризиками необхідно посилювати персональну відповідальність кожного працівника організації.

Прагнення мінімізувати фінансовий ризик призводить до необхідності знизити невизначеність проекту та розробити альтернативну модель управління ризиками, що дозволяє формалізувати та об'єднати основні процедури прийняття рішень та фінансової оцінки, гнучко налаштувати їх на мінливі умови ринку та згодом створити методику зниження ризиків інвестиційних проектів суб'єктів господарювання. Вирішення цих питань дозволить захистити інвестора від негативних наслідків зовнішніх та внутрішніх факторів ведення господарської діяльності. Таким чином, вивчення проблеми управління та зниження ризиків інвестиційних проектів в умовах невизначеності залишається з теоретичної та практичної точки зору недостатньо розробленим напрямом фінансової науки та потребує додаткових досліджень.

Список використаних джерел

1. Ruta, Michele (ed.). 2022. The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment. Washington, DC. World Bank. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37359> License: CC BY 3.0 IGO
2. Financial Stability Review, May 2022. European Central Bank, 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/fsr/html/ecb.fsr202205~f207f46ea0.en.html>
3. План Маршалла з полів Луганно: як будуть відбудовувати Україну за 750 мільярдів доларів. 2005-2022, Економічна правда. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/07/5/688861/#comments>
4. Садовський В. А. Формування стратегій управління ризиками інвестицій підприємств передачі та розподілу електричної енергії / В. А. Садовський, П. В. Нотовський // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 25. – С. 73-79. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/14029/1/vestnik_NPI_2011_25_Sadovskyi_Formuvannia.pdf
5. Кисельова І.А., Іскаджян С.О. Інвестиційні ризики та їх моделювання // ІТпортал, 2017. №1 (13). Режим доступу: <http://itportal.ru/science/economy/investitsionnyeriskiiikhmodelir/>
6. Іщенко І. Ризики інвестиційних проектів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/1/articles/1518/public/1518-2359-1-PB.pdf>

Шавурський Р.В.,
здобувач ступеня бакалавра
Сулима М.О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ

Питання, що пов'язані з аналізом фінансового стану банку – надзвичайно актуальні сьогодні. Адже, в тих складних умовах роботи вкрай важливими для управлінського персоналу є прийняття вірних рішень щодо ведення подальшої діяльності. Його головні завдання полягають у проведенні якісного аналізу діяльності банку.

Дослідженню теоретичних проблем аналізу фінансового стану банку приділено багато уваги у працях як зарубіжних (Дж. Кейнса, Дж. Маршалла, Р. Міллера), так і вітчизняних економістів (О.В. Васюренка, О.В. Дзюблюка, А.М. Герасимовича, Л.М. Кіндрацької, В.І. Міщенко, Є.В. Мниха та інших).

У банківській сфері аналіз має винятково вагоме значення, оскільки діяльність банку як фінансового посередника заснована на довірі, що формується в суспільстві за результатами проведеного аналізу надійності як окремих кредитних установ, так і банківської системи взагалі.

Слід зазначити, що основним джерелом інформації для проведення фінансового аналізу діяльності банку є його фінансова звітність. Зазвичай, для проведення аналізу використовується річна фінансова звітність, що включає систему взаємопов'язаних узагальнювальних показників, що відображають фінансовий стан банку на кінець останнього дня звітного року та результати його діяльності за цей самий період. В Україні річна фінансова звітність банків складається згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності та нормативно-правових актів НБУ, а також облікової політики банку [1, 2].

На даний час маємо різні методи аналізу фінансової звітності банку. Втім, одним із інструментів встановлення реальної конкурентоспроможності банку є аналіз його фінансового стану. У процесі дослідження запропоновано використовувати сукупність показників, які характеризують діяльність банку для аналізу його фінансового стану. Ці коефіцієнти являють собою розрахунки, побудовані на звітах та іншій інформації, що застосовуються для характеристики фінансової структури банку [3, с. 220].

Найбільш розповсюдженою методикою аналізу фінансового стану банку є аналіз з використанням фінансових коефіцієнтів, який складається з чотирьох основних блоків, кожен з яких містить сукупність показників (рис. 1).

Рис. 1 Аналіз фінансового стану банку [3, с. 220-221]

Фінансова стійкість – це стан банку за якого фінансові потоки збалансовані, спостерігається, для забезпечення ліквідності та платоспроможності, достатність коштів та ефективна діяльність.

До основних показників фінансової стійкості відносять:

- коефіцієнт надійності;
- коефіцієнт фінансового важеля;
- коефіцієнт достатності капіталу;
- коефіцієнт захищеності власного капіталу;
- коефіцієнт захищеності дохідних активів;
- коефіцієнт мультиплікатора капіталу [3, с. 221].

Коефіцієнт надійності розраховується, як ділення власного капіталу до залучених коштів. Він говорить про залежність банку від зобов'язань. Якщо у

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

динаміці спостерігається збільшення показника, то стійкість фінансового стану банку покращується, а якщо зменшення – погіршується.

Коефіцієнт фінансового важеля – це показник, який є оберненим до коефіцієнта надійності. Його можна отримати, якщо поділити зобов'язання банку на капітал. Показник дає інформацію про залучення банком на фінансовому ринку коштів.

Коефіцієнт достатності капіталу розкриває достатність сформованого власного капіталу в активізації та покритті різних ризиків.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу можна визначити за допомогою ділення капіталізованих активів на власний капітал. Він демонструє, яку частину активів розміщено банком в нерухомість (майно) та як враховується інфляція.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів говорить про захист дохідних активів (чутливих до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає ступінь покриття активів акціонерним капіталом. Якщо значення показника збільшується, то стабільність банку зменшується.

Ділова активність банку – це його здатність знаходити кошти й ефективно та раціонально їх розміщувати.

Для характеристики ділової активності банку використовують наступні основні показники:

- коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів;
- коефіцієнт активності залучення строкових депозитів;
- коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель;
- коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель;
- коефіцієнт кредитної активності;
- коефіцієнт загальної інвестиційної активності;
- коефіцієнт інвестицій в дохідних активах;
- коефіцієнт кредитів в дохідних активах;
- коефіцієнт проблемних кредитів [3, с. 221].

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів це питома вага одержаних міжбанківських кредитів у загальних пасивах.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів показує питому вагу строкових депозитів у загальних пасивах.

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель це питома вага кредитного портфеля у залучених коштах.

Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитний портфель визначається, як ділення кредитного портфелю на строкові депозити.

Коефіцієнт кредитної активності це співвідношення кредитних вкладень до загальних активів.

Коефіцієнт загальної інвестиційної активності це питома вага портфеля цінних паперів і паїв у загальних активах.

Коефіцієнт інвестицій в дохідних активах це питома вага інвестицій у дохідних активах.

Коефіцієнт кредитів в дохідних активах це питома вага кредитів у дохідних активах.

Коефіцієнт проблемних кредитів це питома вага проблемних (прострочених і безнадійних) кредитів у кредитному портфелі в цілому.

Ліквідність - це можливість банку швидко перевести його активи у грошові кошти, а також це спроможність забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх грошових зобов'язань. Вона показує, як швидко і за якою ціною може бути продано актив у разі необхідності. Чим менше часу необхідно для перетворення окремого виду активу, тим вища його ліквідність.

Для аналізу ліквідності банку використовують наступні основні показники:

- коефіцієнт миттєвої ліквідності;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань [3, с. 220].

Коефіцієнт миттєвої ліквідності – це здатність банку виконувати свої зобов'язання високоліквідними активами, тобто за допомогою коштів у касі та на кореспондентських рахунках.

Коефіцієнт поточної ліквідності потрібен для визначення збалансованості строків і сум ліквідних активів та зобов'язань банку.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань – це максимальна здатність банку покрити зобов'язання усіма активами. Щоб вирахувати його значення, потрібно поділити загальні активи на загальні зобов'язання.

Ефективність управління (рентабельність) - це відносний показник, який характеризує рівень прибутковості банку, шляхом співвідношення величини отриманого прибутку та суми понесених витрат.

Для аналізу ефективності управління банку використовують наступні показники:

- рентабельність активів;
- рентабельність капіталу;
- маржа;
- спред [3, с. 221].

Рентабельність активів – це рівень прибутку, що створюється всіма активами підприємства, які перебувають у його використанні згідно з балансом. Визначається як відношення чистого прибутку до середньої за період (середньорічної) вартості активів і характеризує відсоток прибутковості активів підприємства за певний період.

Рентабельність капіталу обчислюється як процентне відношення чистого прибутку за рік до середньорічної величини капіталу. Цей показник характеризує відсоток прибутковості капіталу.

Маржа розкриває рівень дохідності активів від процентної різниці.

Спред є традиційним показником прибутковості банку і визначається як різниця між середньозваженими відсотковими ставками за активами та за пасивами банку.

Отже, запропонована сукупність коефіцієнтів та проведений аналіз дасть змогу комплексно оцінити фінансовий стан банку, виявити проблеми та запропонувати шляхи для його ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 21.11.2022)

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення: 21.11.2022)

3. Вінниченко О.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості № 69. 2020. URL: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i69.200560> (дата звернення: 18.11.2022).

Шорх В. Д.,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії 2 року навчання
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
м. Харків, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Введення воєнного стану в Україні [1] призупинило очікувані зміни, що стосуються запровадження обов'язкової системи управління ризиками для надавачів небанківських фінансових послуг. Але, значні перетворення, які відбудуться у післявоєнний період у разі затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах (далі – Положення СУР) [2] вимагають підготовки з боку фінансових установ задалегідь. Тому неврегульованість Національним банком України (далі – НБУ) питання розробки дієвої системи оцінки ризику діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг (далі – РНФП) є актуальним на теперішній час та таким, що потребує вирішення. Попередній огляд Положення СУР [2] та інших проектів регулятора [3, 4] наголошує на необхідності розширення переліку показників оцінки ризику, що обмежені незначною кількістю нормативів та фінансових показників, формальними ознаками відповідності рівня корпоративного управління. Отже, доцільно здійснювати пошук вирішення проблем через досвід оцінки ризику діяльності учасників РНФП за межами України.

Протягом останніх десяти років Україна дотримується європейських напрямів розвитку ринку фінансових послуг у зв'язку із чим впровадження Директив Європейського Союзу стало обов'язковим етапом гармонізації законодавства країни. Під час війни питання європеїзації лише посилилось, а значить перспективи до масштабування показників оцінки ризиків діяльності фінансових установ можливо запозичувати у європейських партнерів, що мають практичний досвід ефективної роботи СУР впродовж десятиліть.

Проект Положення СУР [2] демонструє модель, що враховує певні ризики серед яких суттєвими для більшості надавачів фінансових послуг є кредитний, операційний та ризик ліквідності. Визначення рівня суттєвості залишається необґрунтованим регулятором, а методи оцінки цих ризиків НБУ визначаються учасниками РНФП самостійно. Європейський досвід визначення ризиків діяльності для надавачів небанківських фінансових послуг є більш прозорим та відрізняється від українських підходів (рис. 1).

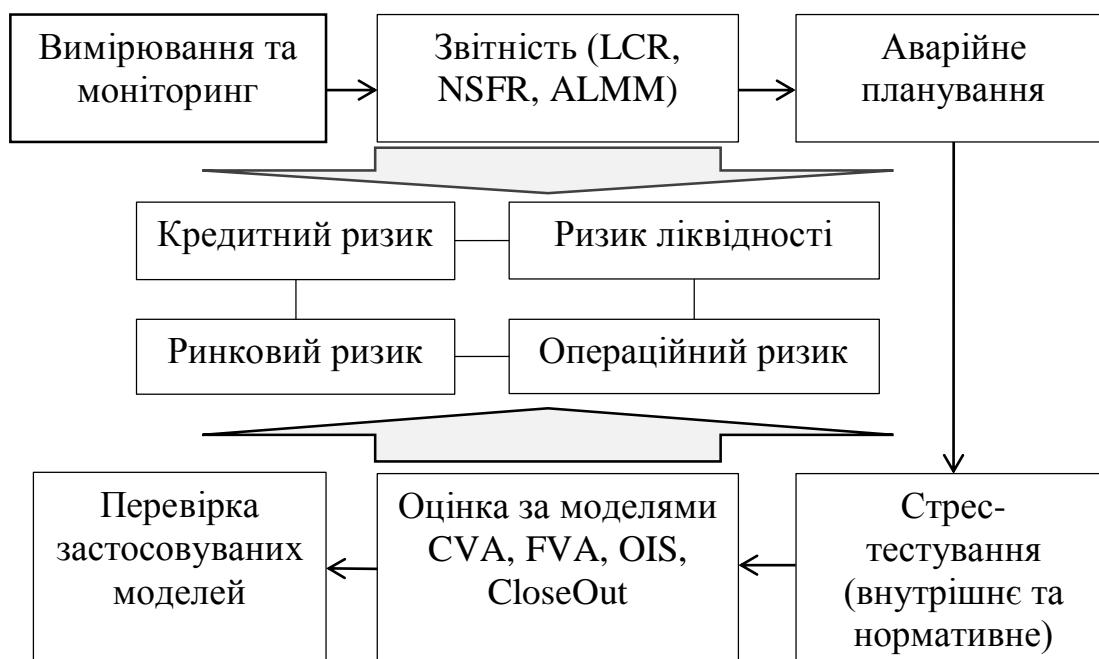

Рис. 1. Європейська модель управління ризиком діяльності небанківських фінансових установ

Складено автором на основі [5, 6, 7, 8, 9]

Як видно з рис. 1, в Європі значну частку в СУР відводять плануванню та моніторингу, тобто превентивним заходом виникнення ризику, що свідчить про підготовку фінансових установ до можливих втрат більш конструктивно, ніж в Україні. Аварійне планування, що є одним з етапів європейського СУР передбачає сценарне моделювання ризиків, які встановлені в результаті вимірювання та означені у відповідній звітності (про довгострокову, короткострокову ліквідності – LCR, NSFR, ALMM та структуру балансу М1-М4). Усі заплановані показники є складовими подальшого стрес-тестування як внутрішнього, так і зовнішнього (нормативного), результат якого не є остаточним, бо наступним кроком СУР є оцінка платоспроможності небанківської фінансової установи на предмет визначення можливості банкрутства, що вже є кінцевим вимірюваним показником. Окрім цього, цікавим є останній етап – перевірка застосовуваних моделей, тобто визначення актуальності показників, що встановлені як суттєві для кожного окремого суб'єкту. Європейська СУР є мобільним інструментом оцінки ризиків діяльності учасників РНФП, що спрямована на його попередження у швидко змінюваному середовищі.

Такий підхід є позитивним з точки зору реалізації стратегічних планів щодо ідентифікації ризику на ранніх стадіях його виникнення, але представлені на рис. 1 процедури не включають розробку рішень для їх подолання, концентруючи увагу на застосовуваних методах превентивної оцінки з метою недопущення ризику, а не на гіпотезі подолання наслідків у разі виникнення відповідних втрат. В Україні практика ризико-орієнтованого підходу до оцінки ризику діяльності надавачів небанківських фінансових послуг, що є складовою СУР включає як ідентифікацію та аналіз ризику, так і етап знаходження рішень для подолання наслідків ризику або його унеможливлення. У цьому вбачається суттєва відмінність європейської та

української систем управління ризиками, але обидві моделі також мають чимало схожих елементів.

Так, логічно відзначити, що запропонована для впровадження СУР в Україні містить рекомендацію до застосування стрес-тестування, яке є обов'язковим в Європі, хоча сутнісне наповнення таких тестів має певні відмінності. У моделі європейських партнерів стрес-тестування – це суцільна складова оцінки ризику діяльності фінансової установи, що є частиною ефективно функціонуючої системи управління ризиком, яка враховує балансову оцінку фінансових показників, показники платоспроможності та ліквідності, що є вхідними для проведення аналізу. Перспективна вітчизняна модель СУР не містить окремих рекомендацій щодо визначення цих груп показників, надаючи можливість самостійного вибору необхідного переліку, що, хоча і є позитивним проявом свободи та довіри з боку регулятора до учасників РНФП, але у порівнянні з європейською практикою, залишається некомплексною системою виявлення та оцінки ризику, що свідчить про можливість некоординованих та всебічно непроаналізованих дій надавачів небанківських фінансових послуг.

Окрім того, перевірка застосовуваних моделей, яким надають переваги міжнародні фінансові компанії, в Україні не носить задокументованого значення та не являються системним інструментом управління ризиком, а повністю належить до відповідальності суб'єктів ринку. Українська СУР знаходиться на етапі розробки та не враховує можливість тестування актуальності моделей, що обрані для оцінки ризику діяльності учасників РНФП. Наразі, зазначено, що європейська оцінка ризику надавачів фінансових послуг є більш пристосованою до реальних економічних змін в країнах ЄС.

Щодо стрес-тестування в Європі, зазначено, що для його проведення залучаються менеджери з управління ризиком, комплаєнс-менеджери та інші фахові спеціалісти, що мають відповідну компетенцію [5, 7]. Цікавим залишається двох етапність стрес-тестування – в межах внутрішньої роботи фінансової установи та за участі відповідних зовнішніх регулюючих органів (нормативне стрес-тестування). Окрім того, важливим аспектом є те, що усі представлені етапи європейської СУР фінансові установи передають на аутсорсінг, тим самим забезпечуючи сторонню прозорість процесу оцінки ризику їх діяльності. Україна поки не має такого досвіду, хоча перспективна СУР [2] містить норми, що передбачають організаційні зміни та відповідне впровадження перелічених менеджерів, а також дозволяють залучати третіх осіб до процесу незалежної оцінки ризику діяльності фінансової установи.

У Європі дотримуються думки, що для учасників РНФП найважливішим та ключовим в оцінці ризику є моніторинг показників ліквідності [10], тому визначення відповідного ризику займає значну частку діяльності органів контролю, яка відображається у обмежувальних заходах фінансових установ. Так, з 2019 року європейські регулятори РНФП почали застосовувати існуючу у них практику стрес-тестування STAMP€ [11] для визначення ризику ліквідності у діяльності надавачів небанківських фінансових послуг. Цей стрес-тест сконцентрований на оцінці ризику діяльності учасників РНФП за дев'ятьма показниками ліквідності, кожний з яких може знаходитись в межах помірною, несприятливого або суворо несприятливого

рівня ризику. До цих показників віднесено: чисті незабезпечені міжнародні зобов'язання, чисті забезпечені міжнародні зобов'язання, покриті облигації, інший виданий власний борг, депозитні сертифікати, структуровані продукти, цінні папери забезпечені активами, інші чисті зобов'язання, рівень стабільних вкладів. За всіма цими показниками вираховується коефіцієнт стікання пасивів, що характеризує відтік грошових коштів фінансової установи та визначає її потребу в ліквідності.

Цей перелік є нетиповим для українського РНФП, бо, по-перше, Україна не має розвиненого ринка цінних паперів, по-друге, для визначення деяких з них повинен функціонувати двосторонній зворотній зв'язок з усіма клієнтами. Також, зауважено, що стрес-тестування STAMP€ [11] проводиться враховуючи різні сценарії: макроекономічний, історичний та статистичний. Такі типи сценаріїв для українського РНФП є незрозумілим з точки зору необхідності їх застосування на практиці. Більш звичним варіантом залишається песимістичний або оптимістичний сценарії, що націлені на прогнозування настання того чи іншого ризику.

Таким чином, оцінка ризику діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг в ЄС включає в себе метод стрес-тестування, що є доцільним для застосування в українській практиці, але його зміст потребує адаптації переліку показників, зміни їх вагових коефіцієнтів та врахування сценарного моделювання.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення : 26.11.2022).

2. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах : проект Постанови Правління Національного банку України. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_Regulation_SUR_2022-06-27.pdf?v=4 (дата звернення : 26.11.2022).

3. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах : проект Постанови Правління Національного банку України. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_metod_2022_06-27.pdf?v=4 (дата звернення : 26.11.2022).

4. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в надавачах фінансових послуг та небанківських фінансових групах : проект Постанови Правління Національного банку України. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_Regulation_SVK_2022-06-27.pdf (дата звернення : 26.11.2022).

5. Market and liquidity risk management. URL : <https://home.kpmg/pl/en/home/services/advisory/risk-management-and-internal-audit/market-and-liquidity-risk-management.html> (дата звернення : 26.11.2022).

6. Leon Dorozik, Tomasz Strak and Ireneusz Miciuła. Risk Assessment Methodology in Public Financial Institutions. Risk Management and Assessment. 2020. DOI: 10.5772/intechopen.91152. URL : <https://www.intechopen.com/chapters/71133>

(дата звернення : 26.11.2022).

7. EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor. Executive summary. 2021, № 6. URL : https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/nbfi_monitor/esrb.202108_eunon-bankfinancialintermediationriskmonitor2021_~88093a4a94.en.pdf (дата звернення : 26.11.2022).

8. Assessment Methodologies for Identifying Non-Bank Non-Insurer Global Systemically Important Financial Institutions. Consultative Document. 2014. URL : https://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_140108.pdf (дата звернення : 26.11.2022).

9. Operational Risk Jobs in the UK and Europe. 2015. URL : <https://www.careersinaudit.com/article/operational-risk-jobs-in-the-uk-and-europe/> (дата звернення : 26.11.2022).

10. Macroprudential stress-tests and tools for the non-bank sector. 2017. URL : https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/ecb.sp170922_3.en.html (дата звернення : 26.11.2022).

11. STAMP€: Stress-Test Analytics for Macroprudential Purposes in the euro area. 2017. URL : https://www.ecb.europa.eu/pub/conferences/shared/pdf/20170511_2nd_mp_policy/DeesHenryMartin-Stampe-Stress-Test_Analytics_for_Macroprudential_Purposes_in_the_euro_area.en.pdf (дата звернення : 26.11.2022).

Яценко Д.С.,
здобувач ступеня магістра,
Новосьолова О.С.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Протидія високій волатильності з метою забезпечення фінансової стійкості банків можлива лише за наявності механізму діагностики поточного стану ринку та банку та системі дій направлених на формування діяльності, що буде здатна утримати вплив дестабілізаційних чинників.

У таблиці 1 наведено динаміку щодо кількості функціонуючих банків, в тому числі і тих, що мають іноземний капітал.

Таблиця 1

Кількість банків в Україні у 2011-2020 роках*

Показник	Роки									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість банків за реєстром	176	176	180	163	117	96	82	77	75	74
Із них: з іноземним капіталом	53	53	49	51	41	38	38	37	35	33
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	22	19	19	17	17	18	23	23	23
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	39,5	39,3	34,0	32,5	43,3	37,8	29,2	28,2	28,7	29,6

*Примітка. Складено автором за даними джерела [1].

За період 2014-2021 років кількість банків скоротилася на 106, найбільше банків припинило свою діяльність у 2014-2016 роках, що пов'язано із кризовою економічною ситуацією в країні через військово-політичний конфлікт із Російською Федерацією та вимушеними заходами з боку Національного банку України, спрямованими на закриття проблемних установ.

Зважаючи на значний масштаб хвилі ліквідації банків, виник реальний ризик тотального знищення довіри до банківської системи у підприємств та населення. Втрата платоспроможності та втручання держави в діяльність банків стає повсякденним явищем на фоні затяжної банківської кризи. Вираженням цих подій є збільшення рівня тінізації економіки та відтік капіталу населення з банківської системи.

Водночас, рівень розвитку банківського сектору України залишається відносно слабким. Так, у сусідній Польщі на кінець 2019 року нараховувалося 30

банків, 538 кооперативних банків та 32 небанківські фінансові установи, а концентрація банківських активів у валовому внутрішньому продукті становила 88,3%. Угорський банківський сектор складається з 41 установи, а активи банківського сектору у ВВП склали 92,6% [3].

Як відомо, фінансовий стан банків визначається прибутковістю їх діяльності, яка залежить від структури доходів і витрат (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка фінансового результату діяльності банків України
за період 2018-2020 років*

Показник	Роки, млн. грн.			Відхилення 2020/2018 роки:	
	2018	2019	2020	абсолютне, млн. грн.	відносне, %
Доходи	204 554	243 102	250 171	+45 617	+22,3
процентні доходи	140 803	152 954	147 743	+6 940	+4,9
комісійні доходи	50 969	62 057	70 640	+19 671	+38,6
результат від торговельних операцій	1853	16 225	21 507	+19 654	+1060,7
інші операційні доходи	8 589	8 147	6 813	-1 776	-20,7
інші доходи	1 809	2 809	2 705	+896	+49,5
повернення списаних активів	532	909	763	+231	+43,4
Витрати	182 215	184 746	210 445	+28 230	+15,5
процентні витрати	67 760	74 062	62 895	-4 865	-7,2
комісійні витрати	13 159	18 096	24 132	+10 973	+83,4
інші операційні витрати	16 800	11 790	16 405	-395	-2,4
загальні адміністративні витрати	53 670	62 936	69 437	+15 767	+29,4
інші витрати	2 011	2 379	2 728	+717	+35,7
відрахування в резерви	23 758	10 714	31 037	+7 279	+30,6
податок на прибуток	5 057	4 769	3 811	-1 246	-24,6
Чистий прибуток (збиток)	22 339	58 356	39 727	+17 388	+77,8

*Примітка. Складено автором за даними джерела [1].

У 2018 році банківська система вперше з 2014 року отримала прибуток у розмірі 22339 млн. грн. при тенденції кількісного зменшення банків.

У 2019 році банківський сектор отримав рекордний прибуток у розмірі 58356 млн. грн., із них 32613 млн. грн. – це прибуток найбільшого банку в Україні, що належить державі, – АТ КБ «Приватбанк». Так, з 75 платоспроможних банків на кінець 2019 року збитковими були лише 6 установ, загальний розмір їх збитків склав 200 млн. грн. Відрахування до резервів за рік зменшилося до 12518 млн. грн., що стало найнижчим значенням за останніх 10 років. Серед банків із суттєвими відрахуваннями в резерви були два держбанки та один банк з російським капіталом [2].

У 2020 році банки отримали 39727 млн. грн. чистого прибутку, що на 31,9% менше аналогічного періоду минулого року. І з 73 платоспроможних банків 65

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

банків були прибутковими та отримали чистий прибуток 47711 млн. грн., що перекрыло збитки 8 банків на загальну суму 6400 млн. грн. Водночас, прибуток банківського сектору дуже концентрований: АТ КБ «Приватбанк» сформував 61% усього прибутку (25312 млн. грн.), а п'ять найприбутковіших банків – 89% прибутку [2].

Загалом у 2020 році порівняно із 2018 роком доходи банківського сектору зросли на 45617 млн. грн., або на 22,3%, в той же час збільшення витрат становило +28230 млн. грн., або +15,5%, тобто витрати зростали більшими темпами, ніж доходи. У складі доходів банків найбільший приріст продемонстрували комісійні доходи - +19671 млн. грн. (+38,6%), а також результат від торговельних операцій - +19654 млн. грн. (+1060,7%). Серед статей витрат найістотніше зросли загальні адміністративні витрати – на 15767 млн. грн., або на 29,4%, та комісійні витрати – на 10973 млн. грн., або на 83,4%. Загальне зростання чистого прибутку банківського сектору у 2020 році у порівнянні із 2018 роком склало +17388 млн. грн., або +77,8%.

На рис. 1 представлено динаміку доходів, витрат та чистого прибутку вітчизняних банківських установ.

Варто відзначити, що доходи банків у 2019 році порівняно із 2018 роком зросли майже на 40000 млн. грн., а от у 2020 році порівняно із 2019 роком вони збільшилися всього лише на 7000 млн. грн. Таке сповільнення приросту доходів банків у 2020 році можна пояснити несприятливою економічною ситуацією, пов'язаною із проти епідеміологічними обмеженнями, що суттєво вплинули на показники економічної активності суб'єктів господарювання, а також регулятивними заходами держави, спрямованими на підтримку бізнесу шляхом введення кредитних канікул.

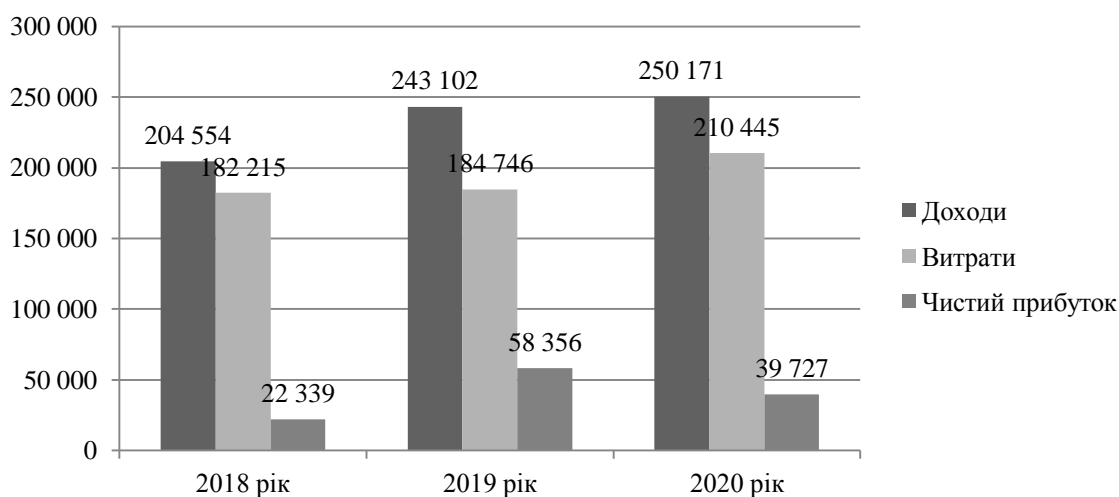

Рис. 1. Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку банківських установ України у 2018-2020 роках, млн. грн.*

*Примітка. Складено автором за даними джерела [1].

Надалі проаналізуємо окремі показники діяльності банківського сектору України (рис. 2).

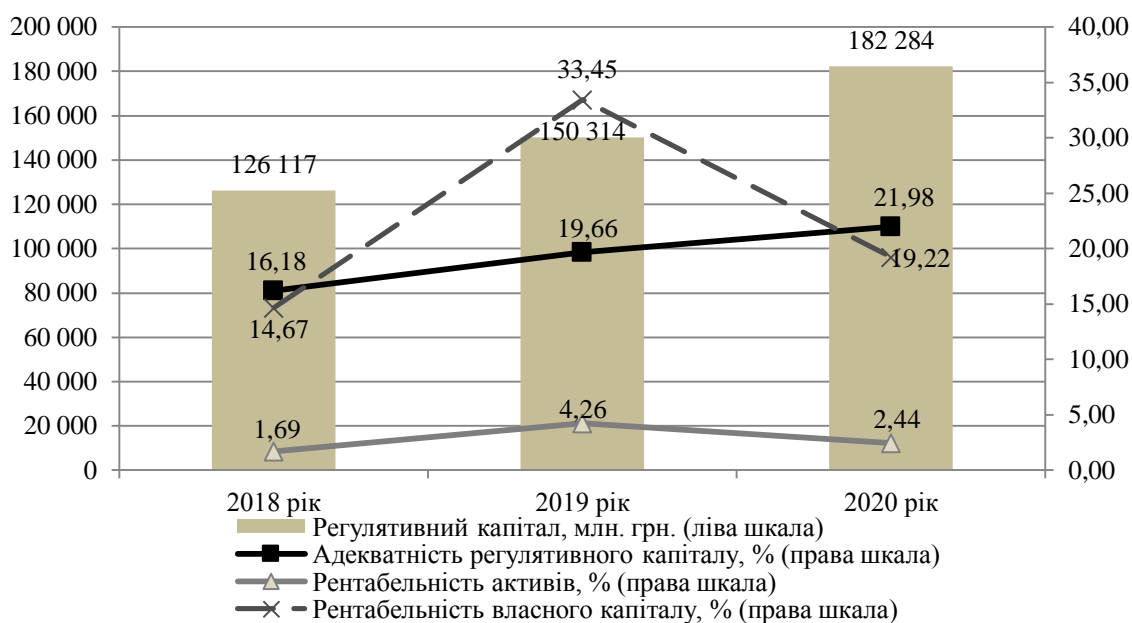

Рис. 2. Динаміка окремих показників діяльності банківського сектору України у 2018-2020 роках*

*Примітка. Складено автором за даними джерела [1].

Так, обсяг регулятивного капіталу банківського сектору невідмінно зростає – зі 126117 млн. грн. у 2018 році до 182284 млн. грн. у 2020 році. Відповідно збільшувався і показник адекватності регулятивного капіталу банків – із 16,18% до 21,98%. Щодо рентабельності, то вона також зросла у досліджуваному періоді, однак рівень рентабельності 2020 року був дещо нижчим від показника 2019 року, що пов'язано із деяким зниженням чистого прибутку, отриманого банківськими установами у 2020 році.

Список використаних джерел

1. Наглядова статистика. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1/> (дата звернення 19.11.2022).
2. Огляд банківського сектору. Лютий 2021. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BankingSector_Review_2021-02.pdf?v=4 (дата звернення 07.11.2022).
3. Banking in Europe: EBF Facts & Figures (2020). *European Banking Federation*. URL: https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2020/11/EBF_043537-Banking-in-Europe-EBF-Facts-and-Figures-2020.pdf (дата звернення 03.11.2022).

СЕКЦІЯ 3. «СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ»

Арабаджи К.В.,
здобувач ступеня магістра
Рамський А.Ю.,
д.е.н., професор кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ КІБЕР-ШАХРАЙСТВА

На сучасному етапі розвитку страхування підтримка конкуренції на ринку стає дуже важливим аспектом для кожного суб'єкту страхового ринку. Підтримувати конкурентоспроможність можливо лише за допомоги задоволення потреб та попиту споживачів, тому на перше місце виходить надання нових послуг, які є актуальними на даний момент. Страхування від кібер-ризиків є одним із передових продуктів, який може надавати страховик в умовах зростаючої тенденції кіберінцидентів.

Для того щоб більш наочно подивитися на динаміку кількості кібератак було проведено аналітичне дослідження представлене на рисунку 1.

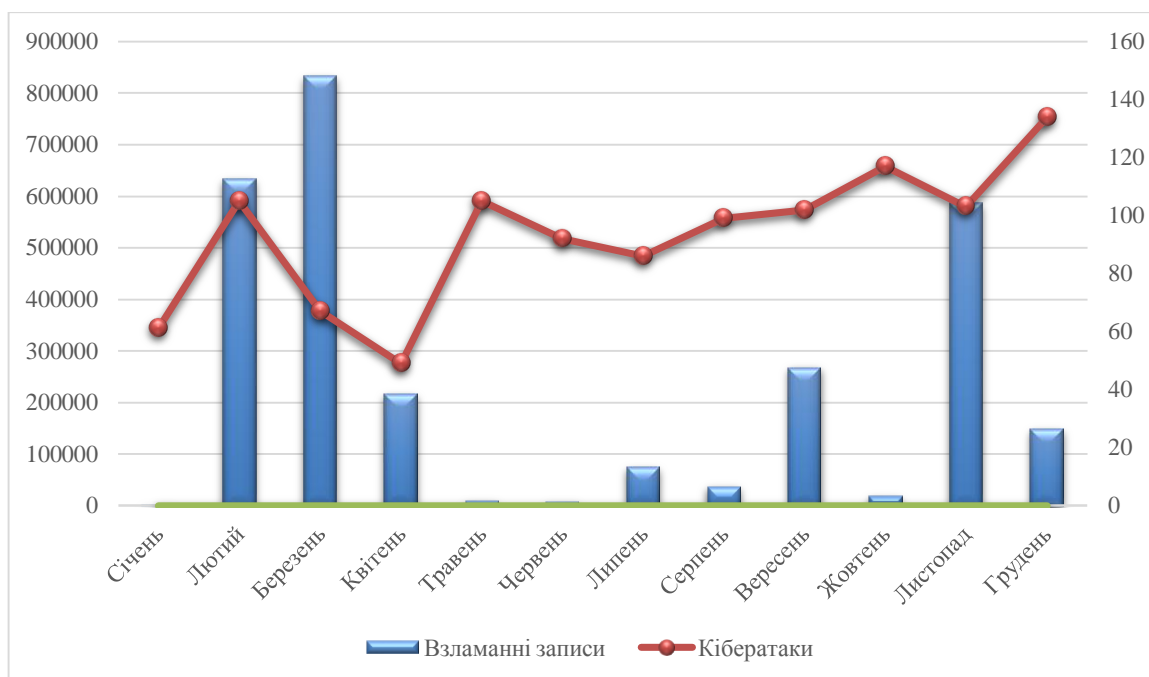

Рис.1. Кількість зламаних записів та кібератак за 2020 р. [2]

З інформації, що наведена на малюнку 1 можна зрозуміти, що за одну кібератаку шахраї та хакери можуть зламати декілька записів та виконати для себе велику кількість задач одночасно. Наразі велика кількість галузей зазнають кібератак, наприклад:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- Енергетика;
- Телеком та програмне забезпечення;
- Сектор безпеки та оборони;
- ЗМІ;
- Уряд та місцеві органи влади;
- Комерційний сектор;
- Фінансовий сектор.

Пропорційне збільшення кіберзлочинів та кібератак з кожним роком дає більше попиту на страхування саме цих ризиків. Одним із найпроблемніших секторів є фінансовий сектор, який кожен день стикається з кібер-ризиками пов'язаними із транзакційними операціями та валютою.

Одним із найважливіших суб'єктів, який оперує валютами та транзакціями є банк. Банківська система України не є досконалою, на що впливає велика кількість факторів, тому цим можуть користуватися досвідчені хакери і завдавати збитків банківській системі та економіці України в цілому. Саме тому страхування ризиків пов'язаних із кібер-злочинами досить актуальне на даному етапі [3].

Страхування від кібератак в Україні лише починає набирати популярності, адже наразі на ринку страхування ці послуги представлені не в кожній страховій компанії, тому що даний страховий продукт є досить специфічним. Для того щоб зрозуміти специфіку страхових продуктів потрібно виділити основні види кібер-злочинів, які можуть страхуватися у сфері платіжних систем (див.рис.2).

Рис.2. Кібер-злочини платіжних систем [4].

Скімінг, який також має назву шимінг – це незаконне збереження та зчитування вмісту чипів на банківських картках. У свою чергу, кеш-трепінг пояснюється як крадіжка грошей із банківського банкомату (терміналу), шляхом використання допоміжного інструменту – утримуючої накладки. Також потрібно звернути увагу на кардінг, що представляє собою протизаконні операції фінансового характеру з експлуатацією банківської картки та її реквізитів, що не є підтверджено самим власником картки. Популярним випадком банківського шахрайства також є несанкціоноване списання коштів з банківського рахунку через певні системи дистанційного банківського обслуговування.

Із розвитком ІТ технологій, який є неминучим, кількість кібератак буде тільки зростати, що потягне за собою збільшення страхових продуктів у цій сфері, тому страховикам потрібно вже зараз звертати увагу на даний вид страхування, який допоможе диверсифікувати страховий портфель та отримати більшу кількість страхових премій, тим самим, збільшивши свої страхові резерви та за рахунок цього отримати більш високий ступінь платоспроможності та фінансової стійкості.

Якщо звертатися до зарубіжного досвіду, то в Північній Америці та Західній Європі даний страховий продукт вже давно набрав свій попит та користується великим підйомом. На цих територіях великий попит є на страховий поліс Bankers Blanket Bond (BBB). Даний страховий поліс розділений на декілька частин, а саме:

- Страхування BBB;
- Страхування від кібер-злочинів;
- Страхування професійної відповідальності фінансових суб'єктів господарювання (інститутів).

Насамперед, страхування від кібер-злочинів (електронні злочини та комп'ютерні злочини) пов'язане із страхуванням від збитків завданих внаслідок несанкціонованого використання даних, які знаходяться в банківській системі, для викрадення коштів з власних рахунків клієнтів, або здійснення певних шахрайських операцій за допомогою інструкцій, які були отримані через SWIFT (електронний канал зв'язку), злам комп'ютерних систем банку та витяг клієнтської персональної інформації [1]. Потрібно зазначити, що певні ризики цієї сфери, не завжди прямо впливають на фінансову частину банку, також це може впливати на репутаційну складову, яка є надважливою у сфері банківських послуг. Якщо клієнти бачать, що такий банк не є надійним для захисту їх особистої інформації, то такий банк може залишитися без клієнтів.

Виходячи з цього, можна затвердити, що кіберстрахування, які страховий продукт буде набирати популярності та попиту у найближчі роки, тому страховикам доцільно розглядати та інвестувати кошти у дослідження цього ринку. На разі немає чіткого алгоритму складання договорів такого роду страхування, основна проблема заключається у розрахунку страхового тарифу. Кібер-злочини є досить поширеними, але навіть зараз страховий тариф розрахувати дуже важко, тому що зазвичай це робиться за допомогою об'єктивних даних, тобто, статистичної інформації минулих років та суб'єктивних даних – припущень. Страхування кібер-ризиків повинно забезпечувати клієнтам надійним захист їхніх інтересів у кіберпросторі, у разі настання страхового випадку.

Список використаних джерел

1. Кузьменко О.В., Яровенко Г.М., Леонов С.В. Сучасні інструменти боротьби з кібершахрайствами у банках : монографія : за заг. ред. Кузьменко О.В., Яровенко Г.М. Суми: видавництво "Ярославна", 2018. 144 с. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79743/1/Kuzmenko %20Kibershakhraistvo %20paper.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79743/1/Kuzmenko_%20Kibershakhraistvo_%20paper.pdf) (дата звернення 16.11.2022)

2. Медведська Н. Статистика з кібербезпеки за 2020 рік. 10 guards. February 7th, 2021. URL: <https://10guards.com/ua/articles/2020-cybersecurity-statistics/#about> (дата звернення 16.11.2022)

3. Страхування кібер-ризиків. Офіційний сайт страхової компанії UPSK. 2019. URL: <https://upsk.com.ua/service/corporate/cyberriskua> (дата звернення 16.11.2022)

4. Федорчук М.П. Оцінка стану та напрямів інноваційного забезпечення розвитку маркетингової діяльності страхових компаній в Україні. Хмельницький: ХНУ. 2020. – С. 52-55. (дата звернення 16.11.2022)

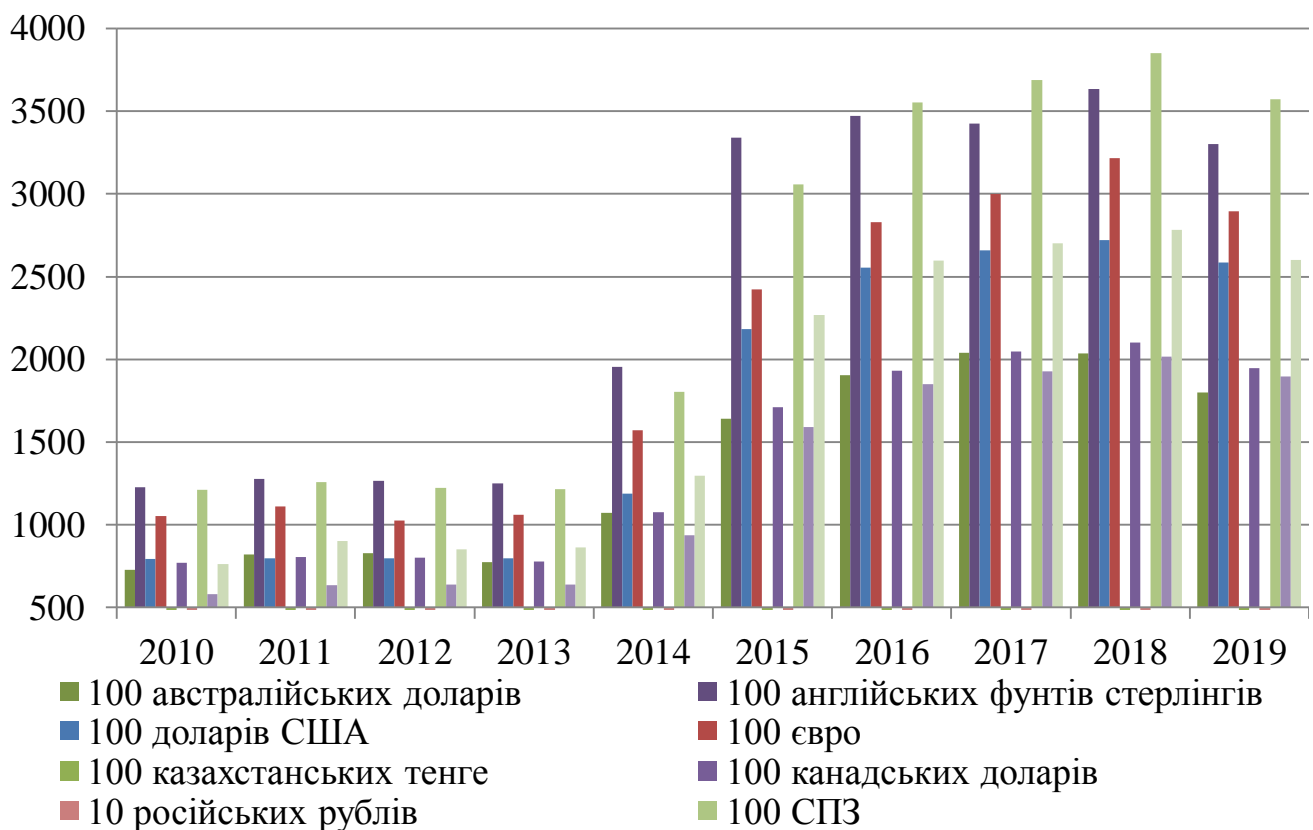
Бутенко Є.І.,
здобувачка ступеня бакалавра,
Яровенко Т. С.,
д.е.н., професорка кафедри економіки та
управління національним господарством
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Провідною проблемою світової валютного ринку є нестабільність глобальної фінансової системи із волатильністю потоків капіталу. Це породжує кризи у валютних системах країн, у першу чергу, із нестабільною економікою, та негативно позначається на курсах їх національних валют.

Валютна система України наразі опинилася у більш складних кризових умовах, що пов'язані із воєнними діями, та вимагає оперативності й системності впровадження стабілізуючих і регулюючих механізмів.

Так, суттєве збільшення курсів провідних іноземних валют по відношенню до національної (гривні) починається з 2015 р. Це стало наслідком проведення АТО на території України та негативно вплинуло на її фінансову сферу (рис.1, табл. 1).

*Рис.1 Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за 2010 – 2019 р.
(середній за період), грн**

**Джерело: побудовано за [1]*

Таблиця 1
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за 2010 – 2019 р., грн*

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
100 австр. доларів	730	823	828	775	1071	1643	1902	2038	2035	1799
100 фунтів стерлінгів	1227	1278	1266	1251	1954	3340	3470	3425	3634	3300
10 білор.рублів	0,03	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	131	138	134	124
100 дат.крон	141	149	138	142	211	325	380	403	431	388
100 дол. США	794	797	799	799	1189	2184	2555	2660	2720	2585
100 євро	1053	1109	1027	1061	1572	2423	2829	3000	3214	2895
100 казах.тенге	5,4	5,4	5,4	5,3	6,6	10,2	7,5	8,2	7,9	6,8
100 канад. дол.	771	806	800	777	1075	1710	1930	2049	2101	1947
100 мол. леїв	64	68	66	64	84	116	128	144	162	147
100 нор.крон	131	142	137	136	188	271	305	322	335	294
100 пол.злотих	264	270	246	253	376	580	649	705	755	674
10 рос.рублів	2,6	2,7	2,6	2,5	3,1	3,6	3,8	4,6	4,4	4,0
100 СПЗ	1211	1258	1224	1215	1802	3056	3553	3687	3851	3572
100 сінг. дол.	582	634	639	639	937	1590	1852	1926	2017	1895
100 тур. лір	527	477	444	421	543	805	849	730	580	456
1000 угор. форинтів	38	40	36	36	51	78	91	97	101	89
100 чес.крон	42	45	41	41	57	89	105	114	125	113
100 швед. крон	110	123	118	123	172	259	299	311	314	274
100 швейцар. франків	763	901	852	862	1295	2270	2595	2700	2783	2600
100 юанів	117	123	127	130	193	348	385	394	412	375
1000 яп. єн	91	100	100	82	112	180	235	237	246	237

*Джерело: побудовано за [1]

Така ситуація є ознакою кризового стану вітчизняної валютної системи на тлі світових фінансових криз. Світова економіка (як і валютна сфера) відчуває вплив поширення COVID-19 та очікує нову хвилю пандемій, які не будуть швидко подолані. Країни із розвинутою економікою, так і країни, які розвиваються, отримали погіршення кон'юнктури на ринках товарів та послуг. В першу чергу це стосується експорту й імпорту, що безпосередньо пов'язані із валютними курсами. Така ситуація ускладнюється пришвидшенням інфляції та непропорційністю між попитом і пропозицією на сировину, продукти харчування та інші стратегічні ресурси. Очікування появи більш агресивних штамів SARS-CoV-2 не справдилися, оскільки більшістю країн світу проведена масштабна вакцинація населення. Проте, повної нормалізації монетарної політики навіть у розвинених економіках не відбулося.

Починаючи з 2020 р. нестабільності фінансовій системи світу (й України зокрема) додала криза, пов'язана із пандемією COVID-19 (рис.2).

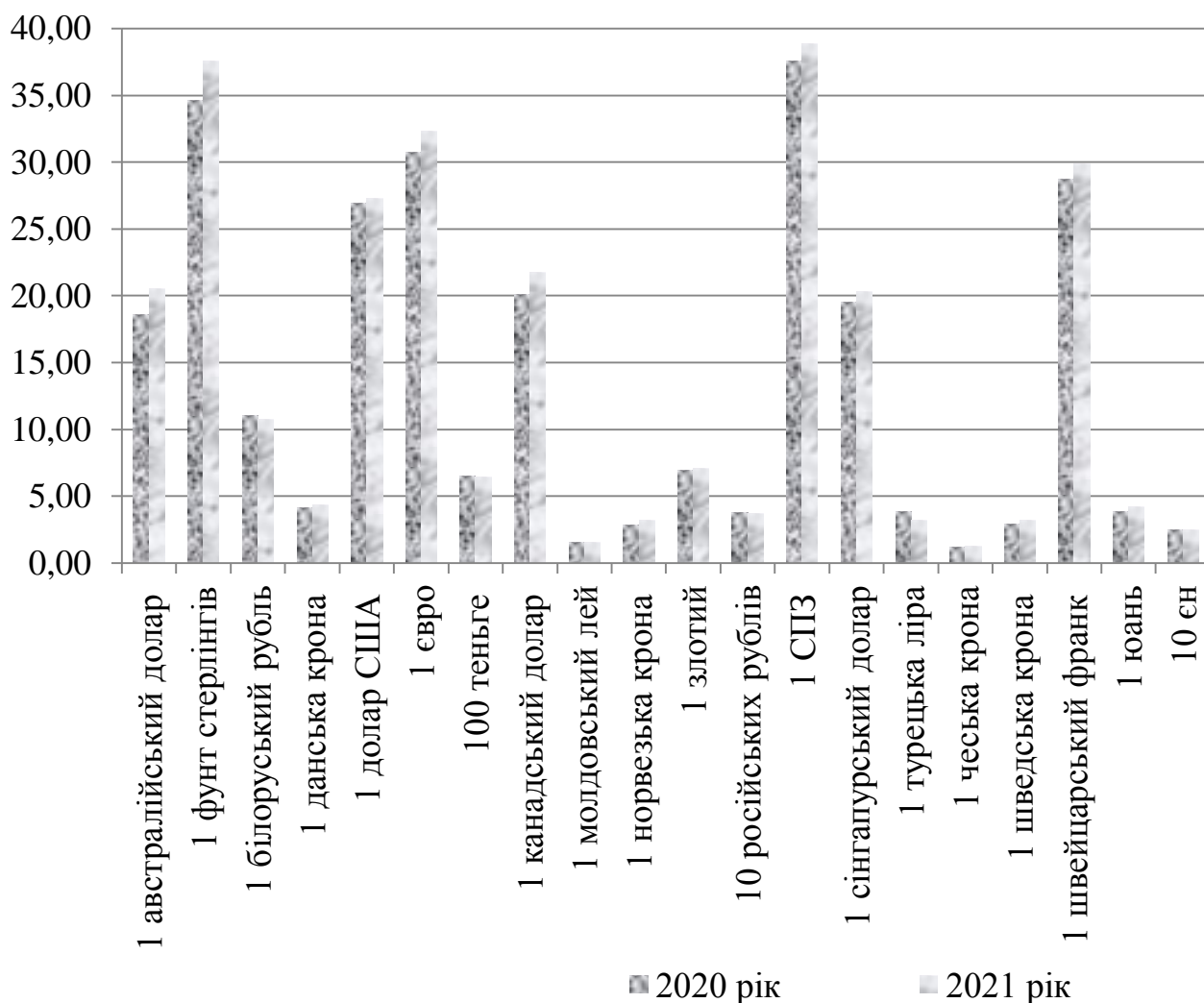

Рис.2 Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за 2020 – 2021 р. (середній за період), грн*

*Джерело: побудовано за [1]

Починаючи з лютого 2022 р., становище валютної системи України випробовується на міцність у дестабілізуючих умовах. Національний банк України намагається стабілізувати ситуацію шляхом тимчасового введення та скасування обмежень на встановлення курсу продажу готівкової іноземної валюти [2].

Було скасовано відхилення курсу продажу від офіційного та обмеження на встановлення курсу при списанні коштів у гривні під час розрахунків гривневими картками за кордоном. При цьому було зменшено щомісячний ліміт на зняття готівки з гривневих рахунків українських банків за кордоном (зі 100 тис. грн до 50 тис. грн у еквіваленті). А от знімати за кордоном готівку з валютних рахунків українських банків можна щоденно на 100 тис. грн [2].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

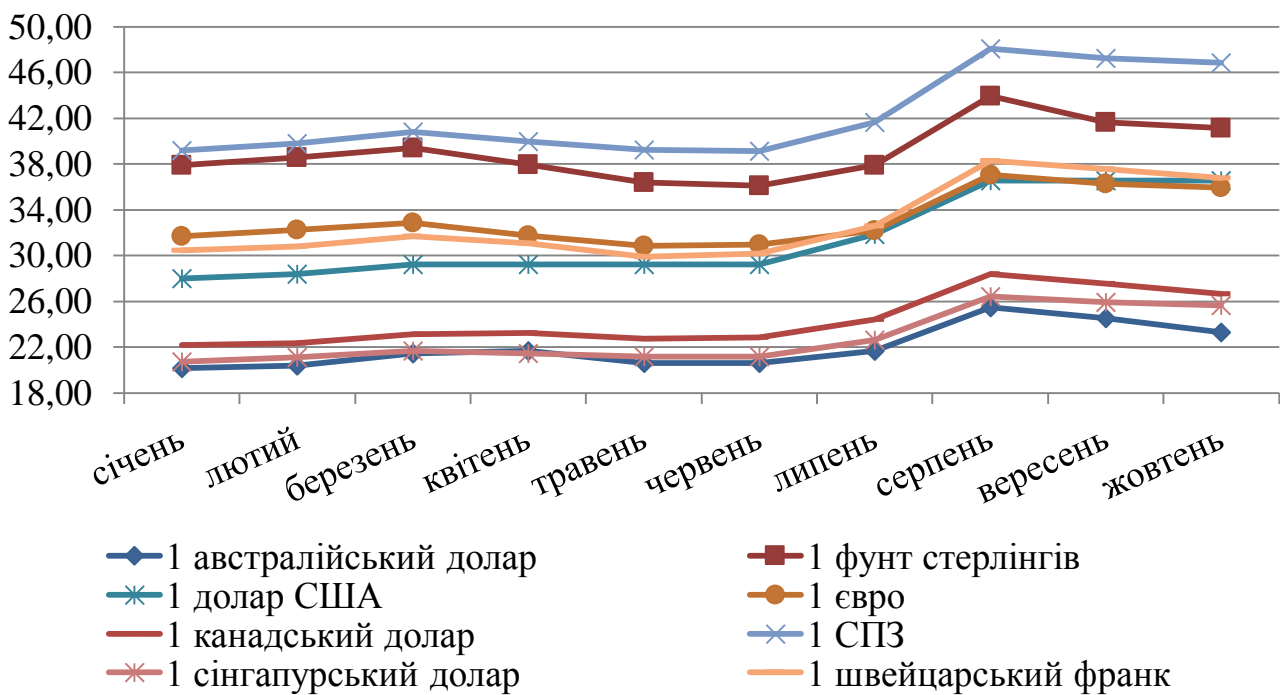

Рис.3 Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за 10 місяців 2022 р. (середній за період), грн*

*Джерело: побудовано за [1]

Вітчизняним банкам тимчасово заборонено надавати кредити нерезидентам (окрім фінансових установ) та юридичним особам у національній валюті для погашення кредитів в іноземній валюті, а також змінювати валюту виконання кредитних договорів (з іноземної валюти на гривню), укладених з юридичними особами (окрім банків) [3].

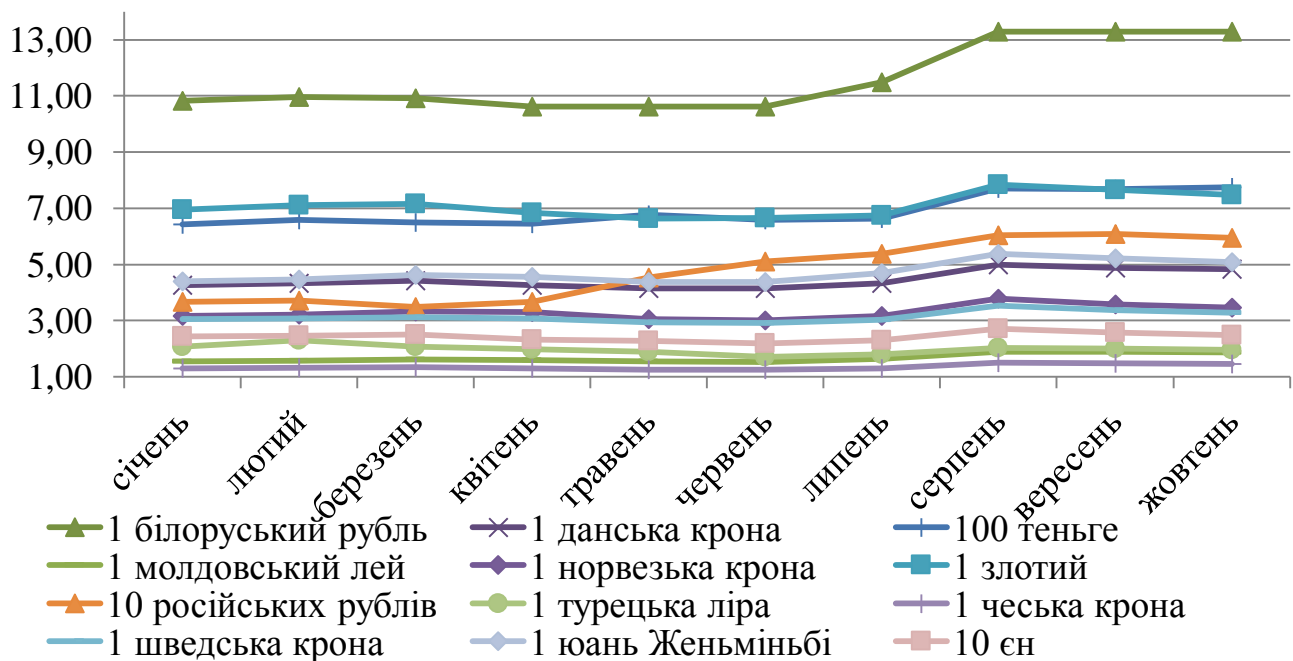

Рис.4 Офіційний курс гривні щодо іноземних валют за 10 місяців 2022 р. (середній за період), грн*

*Джерело: побудовано за [1]

Починаючи з серпня 2022 р. динаміка курсу національної валюти свідчить про початок стабілізаційного періоду у результаті валютного регулювання на загальнодержавному рівні, а також отримання суттєвої допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій. Але ризик підвищення курсу іноземних валют не зник.

Зусилля НБУ щодо погашення ажіотажного попиту на іноземну валюту шляхом інтервенцій надали позитивний результат – ревальвацію гривні. Також стабілізацію ситуації на валютному ринку вдалося забезпечити:

- збільшенням обсягів експортної виручки;
- активним ввезенням комерційними банками й НБУ готівкової валюти у країну;
- проведенням НБУ спеціалізованих аукціонів з обміну безготівкової валюти на готівкову;
- надходженням валюти від міжнародних партнерів;
- обміном готівкової іноземної валюти на безготівкову для підкріплення кас банків, що забезпечує НБУ;
- відновленням переказів грошей від трудових мігрантів, що забезпечує підтримку родин, позитивний вплив на курс національної валюти, а також стимулювання внутрішнього попиту [4].

Фахівці стверджують, що подальше функціонування вітчизняного валютного ринку залежатиме від політики нового керівництва Національного банку. Основними заходами стабілізації при цьому є: відмова від фіксованого й поступове повернення плаваючого валютного курсу; дозвіл на продаж у касах іноземної валюти, купленої на міжбанку; суттєве поповнення золотовалютних резервів НБУ за рахунок зовнішньої підтримки; уникнення неконтрольованої емісії національної валюти тощо[4].

Список використаних джерел

1. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення 22.11.2022 р.).
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18. Постанова НБУ від 20.05.2022 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0197500-22#Text> (дата звернення 22.11.2022 р.).
3. Змінено умови роботи валютного ринку – НБУ. ІА «ЛІГА:ЗАКОН». URL: https://buh.ligazakon.net/news/211372_zmneno-umovi-roboti-valyutnogo-rinku---nbu (дата звернення 22.11.2022 р.).
4. Валютний ринок: реальна стабілізація чи тимчасове затишшя? УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3587368-valutnij-rinok-realna-stabilizacia-ci-timcasove-zatissa.html> (дата звернення 22.11.2022 р.).

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА: НБУ, ЙОГО ОБЛІКОВА СТАВКА ТА ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНФЛЯЦІЇ

Сьогодні актуальні проблеми сучасної України, які пов'язані з реалізацією монетарної політики в воєнний час. Доречним буде розглянути основні інструменти монетарної політики, проаналізувати їх та розробити механізм вирішення проблем інфляції в воєнний час. Монетарна політика являє політику держави, через яку уповноважена державою інституція контролює обсяг пропозиції грошей з метою встановлення цінової стабільності, сприяння економічному зростанню, дотриманню рівня безробіття населення на низькому рівні. Тобто існує комплекс заходів щодо регулювання грошової сфери задля досягнення заздалегідь визначених суспільних цілей, які здійснює держава через центральний банк. Тобто, в Україні головним суб'єктом монетарної політики є Національний банк, що відповідно до законодавства України – Конституції України та Закону «Про Національний банк України» має вирішальну роль у її розробленні та реалізації.

Інструменти монетарної політики : операції центрального банку на відкритому ринку державних цінних паперів (якщо ЦБ продає державні цінні папери банківським установам – пропозиція грошей в обігу зменшується, і навпаки); норма обов'язкового резервування; облікова ставка; відсоткові ставки (ставки рефінансування центрального банку); обмінний курс. Головним інструментом дослідження монетарної політики є облікова ставка. По суті облікова ставка – це прямий показник інфляції та реального стану економіки країни. Вона дає розуміння, скільки насправді коштують гроші та яку цінність наразі мають.

Встановлюється ставка після глобального й детального макроекономічного аналізу економіки держави, зовнішньоекономічних чинників та внутрішньої ситуації в країні. Також робиться фінансовий моніторинг. Ці дослідження готує НБУ. А рішення щодо розміру облікової ставки ухвалює правління НБУ. Тобто облікова ставка в прямому розумінні впливає на інфляцію країни.

Основною проблемою інфляції є те, що вона знецінює заощадження. Для тих, хто зберігає гроші в готівковій формі або в банку чи вкладає їх в облігації, кожне підвищення цін зменшує купівельну спроможність грошей. Крім того, інфляція зменшує поточне споживання. Навіть якщо із підвищенням цін відбувається перегляд ставок зарплати, то поточне споживання зменшується, тому що, не буває ніколи 100-процентних індексацій доходів тому перегляд ставок потребує часу, протягом якого ціни зростають, як ми можемо це бачити ще більше. Облікова ставка НБУ ніяк не може вплинути на зростаючі ціни на продукти харчування, непродовольчі продукти, паливо та ін. «Інфляційна» функція ставки тимчасово паралізована у принципі і щодо підвищень, і щодо знижень, і тому є можливість знизити ставку для послаблення її негативних ефектів без збільшення інфляції, хоча

за звичайних обставин зниження ставки інфляцію посилює. Іншими словами, знято залізні заперечення проти вимог підприємців скоротити ставку, і економіка може отримати чи не найперший імпульс до зростання завдяки здешевленню кредитування без додаткових ускладнень.

Механізм впровадження заходів щодо подолання інфляційного тиску в Україні:

- ✓ уряду необхідно ефективно застосовувати наявні в нього ринкові інструменти для утримання коливань цін на окремі товари та послуги (здійснення політики інтервенцій, антимонопольні важелі тощо);

- ✓ необхідно вжити заходи щодо приведення темпів підвищення рівня життя населення у відповідність із реальними можливостями економіки;

- ✓ розробити дієві заходи щодо фінансових ринків і вжити їх розвиток. Тобто треба розпочати з розбудови ліквідного та прогнозованого ринку державних цінних паперів, за яким обов'язково підтягнуться й інші сегменти;

- ✓ розробити важкі але дієві заходи для поліпшення умов ведення бізнесу та впровадити їх у виконання, тим самим одночасно переводити частини коштів громадян від споживчого ринку на бізнесові напрями та розширенню пропозиції товарів і послуг на споживчому ринку;

- ✓ за рахунок тарифів на зовнішню торгівлю, тобто оновити систему «внутрішніх податків» та пом'якшити інфляцію;

- ✓ жорстке регулювання кредитної сфери;

- ✓ державне регулювання цін та заробітної плати;

- ✓ регулювання зовнішньої торгівлі, валютний контроль, а також жорстке регламентування операцій з іноземним капіталом.

Отже, інфляція – одне з страшних явищ сучасної ринкової економіки України, особливо, коли країна страждає від нападів агресора РФ. Якщо не протидіяти інфляції, то її темпи дедалі зростають. Боротьба з інфляцією є дуже тяжкою і повільною, особливо, коли йдуть бойові дії на території України. Навіть якщо її помітно знизити, то відразу виникають негативні для суспільства чинники, такі як зростання безробіття та ін. Монетарна політика – це складна система, де весь час мусять розробляти, моніторити та робити вибір між цими двома суспільними межами.

Пріоритетом монетарної політики є досягнення та забезпечення цінової стабільності. Цінова стабільність передбачає незначне зростання цін, а не їх незмінність. За низької та стабільної інфляції доходи та заощадження українців захищені від знецінення, підприємці можуть здійснювати довгострокові інвестиції у вітчизняну економіку, що сприяє створенню робочих місць. Національний банк забезпечує цінову стабільність, використовуючи інфляційне таргетування та плаваючий обмінний курс гривні, тому основним інструментом монетарної політики є - облікова ставка. Інфляція впливає на сфери економіки країни, як національної, так і світової. Ми розглянули, як інфляція впливає на ціни товарів та послуг, поєднали облікову ставку та тиск інфляції в Україні, розглянули як вона змінювалась за роками та розробили заходи щодо поліпшення цієї ситуації, промоніторили і розробили механізм та певні висновки, щодо регулювання ліквідності банківської системи, а все для того щоб зупинити зрост цін на товари і послуги і зупинити інфляційний тиск, щоб досягнути головної мети – інфляція у 5%.

Гвінсадзе А.А.,
здобувач ступеня бакалавра,
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Монетарна політика країни виступає невід’ємною складовою політики, яку проводить центральний банк країни для забезпечення фінансової стабільності й формування належних умов для забезпечення економічного зростання в державі. Ключовою передумовою успіху в реалізації монетарної політики країни є урахування сучасних реалій та розробка таких заходів, які б були спроможні усунувати негативний прояв факторів зовнішнього економічного середовища.

Монетарна (грошово-кредитна) політика – це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку в сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, які спрямовані передусім на досягнення визначених стратегічних цілей та завдань економічного розвитку країни [1, с. 5].

Основним завданням центрального банку є забезпечення передусім стабільності національної валюти. Задля цієї мети він застосовує традиційні інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо [2, с. 227].

Що стосується монетарної політики Національного банку України (далі – НБУ), то вона ґрунтується на основних критеріях і макроекономічних показниках державної програми економічного і соціального розвитку на певний період та реалізується через такі інструменти, як: облікова політика (основний інструмент регулювання), оперативні цілі, коридор процентних ставок за інструментами постійного доступу, інтервенції на валютному ринку, тендери з підтримки ліквідності, інші інструменти [3, с. 24].

24 лютого 2022 року через повномасштабне збройне вторгнення російських військ в Україну було запроваджено воєнний стан. За таких умов безперебійне функціонування фінансової системи країни, зокрема банківського сектору, набуло особливого значення поряд з максимальним забезпеченням потреб національної оборони, функціонуванням системи публічних фінансів та ряду об’єктів критичної інфраструктури.

В умовах воєнного стану відбулося суттєве зниження дієвості ринкових інструментів, що власне стало причиною неможливості здійснення монетарної політики у традиційному форматі інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом. З ціллю забезпечення макроекономічної стабільності в Україні, а також стримування панічних настроїв серед громадськості та недопущення

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

розкручування інфляційної спіралі НБУ вимушено зафіксував обмінний курс гривні до долара США й запровадив певні адміністративні обмеження, зокрема на валютному ринку та щодо руху капіталу.

НБУ здійснив досить гнучку адаптацію операційного дизайну монетарної політики та продовжує й нині реалізовувати комплекс необхідних антикризових заходів, які спрямовані зокрема на підтримання задовільного рівня ліквідності банківської системи й посилення гнучкості банківських установ в управлінні своєю власною ліквідністю.

Зважаючи на потребу в забезпеченні національної оборони та функціонування системи публічних фінансів в умовах воєнного стану НБУ може надавати підтримку державному бюджету через купівлю цінних паперів Уряду України на первинному ринку. Безпосередньо доцільність та обсяги здійснення операцій із фінансування державного бюджету визначатимуться окремими рішеннями НБУ, зважаючи на ситуацію на фінансових ринках та в сфері системи публічних фінансів.

Усвідомлюючи можливі потенційні ризики щодо монетизації дефіциту державного бюджету, НБУ фінансуватиме лише так звані критичні видатки Уряду в обмежених обсягах та тільки через купівлю цінних паперів Уряду на первинному ринку. Національний банк України також зберігатиме максимальну прозорість у висвітленні таких операцій задля уникнення непорозумінь та спірних питань у майбутньому. Обмеження обсягів монетизації дефіциту бюджету та чіткі прозорі комунікації уможливлють запобігти:

- загрозі посилення фіскального домінування та ефекту «фіскального витіснення» й високих темпів інфляційних процесів;
- послабленню довіри до монетарної політики країни та розбалансуванню певних очікувань;
- ускладненню й сповільненню процесу європейської інтеграції України та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

В той же час НБУ й в подальшому буде виходити з потреби збереження своєї власної інституційної, фінансової та операційної незалежності для належного виконання покладених на нього завдань та функцій [4].

Основні заходи Національного банку України в умовах воєнного стану, які були спрямовані на підтримання фінансової стійкості України:

- сприяння збільшенню пропозиції в готівковому сегменті валютного ринку;
- забезпечення кас банків готівковою іноземною валютою;
- розширення можливості фізичних осіб купувати безготівкову іноземну валюту з подальшим її розміщенням на строкових банківських депозитах;
- запроваджено інструмент для захисту гривневих заощаджень громадян від ризику курсових коливань і для збереження міжнародних резервів країни;
- підписання угод з регуляторами європейських країн щодо можливості обміну готівкової гривні за кордоном;
- підтримка безперебійної роботи Системи електронних платежів Національного банку України;
- перерахування грошових коштів на потреби та підтримку Збройних Сил України [5].

Реалізація цих заходів Національного банку України повинна покращити стан фінансового сектору економіки країни, зокрема: збільшити конкуренцію між банками (за депозитами); забезпечити позитивну динаміку міжнародних резервів країни; зміцнити ресурсну базу банківської системи; стабілізувати попит та пропозицію іноземної валюти.

У перспективі, з огляду на стабілізацію ситуації в країні та зокрема фінансовій системі, НБУ у мінімальні терміни зобов'язується повернутися до реалізації принципів та інструментів монетарної політики, визначених Стратегією монетарної політики НБУ та Основними засадами грошово-кредитної політики на 2022 рік та середньострокову перспективу.

Відповідно НБУ вже дещо скасував адміністративні обмеження на валютні операції в міру покращення стану платіжного балансу України. Відновлення виробництва й налагодження транспортної логістики, відновлення експорту та зростання валютних надходжень забезпечать відновлення пропозиції іноземної валюти. При цьому поступове зниження схильності до конвертації заощаджень в іноземну валюту та послаблення мотивів для виведення капіталу будуть сприяти у свою чергу стабілізації попиту на валютному ринку. НБУ буде намагатися повернутися до швидкого відновлення функціонування валютного ринку та повернення до плаваючого курсоутворення, якщо це не буде спричиняти певних загроз для функціонування фінансової системи держави. При скасуванні адміністративних обмежень і поживленні операцій на валютному ринку НБУ планує повернутися до здійснення валютних інтервенцій з урахуванням завдань і принципів, що закріплені у Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України [4].

По мірі стабілізації економічної ситуації в країні НБУ у мінімально встановлені строки також відновить прогностичний цикл й повернеться до уже напрацьованої практики публікації Інфляційного звіту з макроекономічним прогнозом. Як тільки з'явиться можливість з прийнятною імовірністю спрогнозувати ефекти від монетарних рішень на горизонті політики, а канали монетарної трансмісії відновлять своє функціонування, Національний банк України повернеться й до традиційного формату використання ключової ставки як основного інструменту монетарної політики для утримання під контролем інфляційних очікувань й досягнення інфляційних цілей [4].

Отже, Національний банк України в умовах воєнного стану намагається усіляко підтримувати фінансову стійкість та задовільний стан фінансового сектору економіки країни через реалізацію комплексу антикризових заходів. Національний банк надаватиме подальшу підтримку та вживатиме невідкладних антикризових заходів для забезпечення фінансової стабільності й надалі, але при появі сприятливих умов в країні у перспективі НБУ планує повернутися до уже розробленої Стратегії монетарної політики, забезпечивши при цьому створення середовища з низькою та стабільною інфляцією в умовах плаваючого обмінного курсу й належним рівнем облікової ставки.

Список використаних джерел

1. Глущенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти: підручник для студентів ВНЗ. К. : НаУКМА, 2017. 64 с. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12413/Monetarna_polityk_a%20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Кужелев М. О. Становлення і розвиток монетарної політики Національного банку України. *Економіка і організація управління*. 2013. № 1(15)–2(16). С. 22–29.
3. Baranovskyi O. I., Zherlitsyn D.M., Sokyрко O. S., Nechyporenko A.V. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3, № 30. P. 226–235.
4. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Київ : Рада Національного банку України, 2022. 6 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4
5. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (за період 01.10 – 31.10.2022). / Національний Інститут стратегічних досліджень, 2022 URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voeynoho-6>

Золотоверха А. В.,
студентка,
Київський університет ім. Б. Грінченка
Краус Наталія Миколаївна
д. е. н., професор кафедри фінансів,
Київський університет ім. Б. Грінченка
м. Київ, Україна

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день банківська система в загальному виступає як цілісна система, яка об'єднує в собі ряд елементів з урахуванням їх достатності та взаємодії, і разом з цим має тісні взаємозв'язки із зовнішнім середовищем, та виступає як підсистема фінансової системи країни [1].

Банківська система має багатшарову структуру, але найбільшу частку в загальній кількості всіх банків системи займають комерційні банки, близько 90%.

Якщо ж говорити про частку іноземного капіталу у вітчизняних комерційних банках, то з розвитком глобалізації цей рівень зростає, однак, в такому розвитку подій є як позитивні, так і негативні аспекти. До перших ми можемо віднести:

- Покращення рівня інвестиційної привабливості;
- Підвищення рівня кваліфікації працівників;
- Покращення рівня конкурентності;
- Збільшення дешевих та доступних кредитів;
- Підвищення рівня кваліфікації працівників;
- Стабілізація джерел надходження (оскільки такі банки не настільки чутливі до внутрішніх змін);
- Покращення економічної та фінансової систем;
- Внесення нових технологій в систему;
- Збільшення рівня незалежності від місцевої еліти та ін. [1,2]

Однак і негативні наслідки також присутні, якщо процес збільшення іноземного капіталу в банківській системі буде неконтрольованим. До проблем пов'язаних з цим ми відносимо:

- Небажання таких банків надавати послуги малим та середнім підприємствам (які виступають основою, для розвитку економіки);
- Підвищення чутливості до зовнішніх змін (наприклад, перетворення різного роду у банківських системах країн з яких походять іноземні інвестиції та коливання на світових валютно-фінансових ринках);
- Збільшення кількості банків, що мають низький міжнародний рейтинг і недостатньо капіталу;
- Неконтрольований вплив капіталу та фінансових ресурсів;
- Залежність економіки України від іноземного капіталу, що може призвести до витіснення вітчизняних банків [1,2].

Однак, динаміка зміни кількості банків із залученням іноземного капіталу (рис. 1) показує, що цей показник хоч зараз не знаходиться у своєму максимумі, проте є досить вагомим у питомій вазі всієї кількості комерційних банків. Проте, варто відмітити, що загальна кількість комерційних банків скоротилася за досліджуваний період більш ніж на 60%, через впровадження нових вимог до розміру мінімального капіталу банку, що в наслідку призвело до закриття фінансово непрозорих банків. Але ці події не вплинули на обсяг кредитування в країні, що свідчить про очищення системи [4].

Рис. 1. Кількість банків з іноземним капіталом та без залучення іноземного капіталу в період 2012-2022 рр., од.

Наразі із 71 комерційного банку в Україні 33 з них залучають іноземний капітал в свою діяльність, що порівнюється до майже 46,5% від загальної цифри (рис.2).

Рис. 2. Частка банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків в період 2012-2022 рр., %

Кількість банків із залученим в них іноземним капіталом у 2012 році становила 30,11%, а в 2022 році цей показник виріс до 46,48%, що означає збільшення частки цього виду банків більш ніж на 15%. Звичайно, причиною цього є не відкриття більшої кількості банків із іноземним капіталом, навпаки причиною такої тенденції став державний контроль, починаючи з 2014 року, за платоспроможністю

комерційних банків, іншими словами, уряд ліквідував банки, які погіршували якість кредитних портфелів та характеризувалися збитковою діяльністю. Оскільки ліквідовані банки здебільшого були вітчизняними (стійкість до зовнішніх чинників банків з іноземним капіталом є вищою), тому в результаті отримали саме зменшення кількості українських банків з поміж інших.

Крім того, варто звернути увагу, що окрім банків з іноземними інвестиціями також на фінансовому ринку України присутня ще й категорія «іноземний банк», яка має на увазі банківську установу зі 100% іноземного капіталу у складі свого статутного капіталу, разом з цим така установа діє згідно законодавства країни перебування та працює в її інтересах.

В Україні кількість іноземних банків не має різких змін, однак мінімум цього показника було досягнуто в 2016 році (17 активних іноземних банків), а максимуму – в 2019 році та становила 23 банки, що було актуальним протягом 3 років. Однак наразі в Україні налічується 22 діючих іноземних банки (рис.3).

Рис. 3. Кількість діючих іноземних банків на території України в період 2012-2022 рр., од.

Такі зміни обумовлені відсутністю стабільності як політичної, так і економічної і як наслідок, в країні утворюється несприятливий інвестиційний клімат, також варто звернути увагу, що останні роки уряд провів заходи щодо ануляції ліцензій банків з російським капіталом та власне російських банків (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість банків, які фінансуються різними країнами 2018, 2022 рр., од.

Країна	2018 рік	2022 рік
Австрія	2	2
Білорусь	1	2
Болгарія	1	-
Британія	6	4
Греція	1	1
Ізраїль	2	1
Ірландія	1	-
Ісландія	1	1
Італія	2	1
Казахстан	2	2
Китай	2	2

Кіпр	2	-
Латвія	3	-
Ліхтенштейн	1	-
Нідерланди	2	2
Німеччина	3	4
Норвегія	-	1
Польща	2	2
Російська Федерація	8	3
США	4	1
Туреччина	2	2
Угорщина	1	1
Франція	3	3
Чехія	-	1
Швейцарія	-	1
Швеція	1	1

За останні чотири роки деякі країни припинили інвестувати в Україну, зокрема через закриття банків, які отримували ці інвестиції, однак на їхнє місце прийшли нові інвестори і на сьогодні держави, які займають провідні позиції на фінансовому ринку України є Франція, Німеччина, Британія та ін., тобто розвинуті європейські країни, які надають якісні фінансові послуги та показали себе як стійкі гравці в кризових ситуаціях. Однак, все ще однією з найбільших загроз для фінансового сектору залишаються джерела походження іноземного капіталу, так наприклад ще 4 роки тому кількість банків, які інвестувалися Росією в тій чи іншій мірі була високою, на сьогодні цей показник є нижчим, але потребує покращення, тому вже було прийнято рішення про анулювання банківської ліцензії кількох банків, що фінансувалися РФ.

В такий складний час іноземний капітал в банківській системі є важливим компонентом, оскільки є більш стійким до внутрішніх чинників, однак державним органам управління варто бути обережними, щоб не втратити контроль над такою надважливою системою як банківська, тобто регулювати частку та походження іноземного капіталу в системі, для стабільного функціонування.

Список використаних джерел

1. Редька, Д.І. Іноземний капітал в банківській системі України [Текст]: робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра; спец.: 072 - фінанси, банківська справа та страхування / Д.І. Редька; наук. керівник О.В. Щербина. – Суми: СумДУ, 2020. – 39с. Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80276/1/Redka_foreign%20capital.pdf
2. Булюк В. В. Теоретичні аспекти ризиків присутності іноземного капіталу у банківській системі України [Електронний режим] // Вісник ХНТУ – 2020. – Вип. 2. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoretichni-aspekti-rizikiv-prisutnosti-inozemnogo-kapitalu-u-bankivskiy-sistemi-ukrayini/viewer>
3. Міністерство фінансів України // Кількість банків в Україні (2008-2022) [Електронний режим] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
4. Хома І. Б. Папірник С. Є. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України [Електронний режим] // Економіка та суспільство – 2022. – Вип. 43. Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1694/1629>

Єрмачков В. Ю.,
здобувач ступеня магістра
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПЛИВ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СВІТОВОЇ ВАЛЮТИ НА СУЧАСНУ СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сучасний етап розвитку людства продовжив історичну циклічність, а саме зменшення економічних та інформаційних кордонів між країнами. Інновації в області комп'ютерних технологій та телекомунікацій створюють процес глобалізація всіх сфер життя людей вони дають змогу створювати все нові методи обміну інформації, автоматизації та підвищення ефективності сучасної фінансової системи. Підняття різних валютних систем та їх суперництво за гегемонію на ринку дають час на дослідження та створення необхідних інструментів для продовження розвитку валютної системи та його ефективнішого контролю і регулювання. Тому нам необхідне розуміння масштабу, неминучого, впливу глобалізації на еволюції валютної системи та її регулювання.

Історичним фактом було те що одним великим впливом на розвиток торгівлі та фінансової системи в цілому відіграла ефективна та стабільна валютна система. Тому з перших форм торгівлі було доведено не зручність використання багатьох різних валют в єдиній торговій системі. З самого початку це був бартер, далі стали монети з дорогоцінних металів, наразі це валюта різних країн. Схожими для них були такі негативні якості як: де стабілізування системи обміну ресурсів, через велику кількість факторів, які не могли контролюватися єдиною системою і, що мали високий вплив на курс валют; неможливість чіткої домовленості про вартість тих чи інших активів, що зменшувало ефективність ринків та збільшування спекулятивні втрати через курсові різниці в валютних системах; необхідність конвертування валюти через контактування з різними народами, що спричиняло залежність від політичних віянь окремих країн, поселеннями, країнами, союзами.

Сучасна валютна система характеризується пришвидшенням своєї оборотності від неминучого процесу глобалізації, що спричинило збільшення волатильності валют та підвищеною інфляцією. На теперішньому розвитку міжнародної валютної системи, створюються певні валютні зони в яких для вимірювання вартості товарів при міжнародній торгівлі обирається валюта з найстійкішим курсом та сильним економічним станом країни-емітента. Проте це можна назвати лише одним з етапів становлення єдиної світової валюти через певні їх недоліки.

З точки зору теорії Маркса про функціонування міжнародної валютної системи, суверенній валюті, яка виступає як світова валюта, властиві недоліки. Першою і головною проблемою суверенної валюти є влада країни-емітента. Так як одна, або невелика група країн, буде емітувати світову валюту, яку, як мінімум, будуть використовувати для міжнародної торгівлі, країни емітенти отримуватимуть інфляційний податок. Іншою вигодою є політична та економічна влада над

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

країнами-учасниками даної валютної системи.

Наступною проблемою є подвійність грошової міри вартості. В сучасній валютній системі існують декілька головних валют в яких зазвичай і вимірюються вартість товарів, послуг і т.д., на міжнародному ринку. Наприклад: долар, євро, юань. Така кількість валют створює ще один дестабілізуючий фактор на міжнародному ринку, які спричиняють неконтрольовані втрати компаній від різниці валют. Яскравим прикладом може слугувати різке падіння фунту стерлінгу. Офіційною причиною є зміна податкової політики нової влади, що призвело не тільки до економічної нестабільності, а, навіть, усунення прем'єр-міністра від посади. Такі зміни є локальними, проте вони все одно вплинули на багатьох учасників міжнародного ринку. На разі світова фінансова система сильно пов'язана з політичними діями країн до тої міри, що фінансові кризи спричиняють більше руйнувань ніж тероризм. Також декілька валют що використовуються спричиняють тертя між країнами-емітентами Окрім дестабілізації міжнародного ринку, наслідком цього також є зменшення ефективності роботи фінансових систем.

Для розуміння, сутності єдиної валюти давайте спочатку зрозуміємо сутність самого поняття валюта. Національна валюта – це встановлений законом платіжний засіб даної країни.[1] Суттю та метою створення єдиної світової валюти є підтримка та пришвидшення світової глобалізації через створення умов для найбільш ефективного та найменш витратного переміщення ресурсів. Для створення такої системи необхідно надати, хоча б на рівні міжнародної торгівлі повну автономність від політичного, економічного, соціального та інших впливів, створюючи умови для прийняття об'єктивних рішень. Так як дана валюта головним чином буде використовуватись для забезпечення найбільш результативного розподілу та перерозподілу ресурсів, з метою постійного розвитку суспільства, тому їй не потрібна підтримка зі сторони дорогоцінних металів чи інших валют, а лише необхідна кількість для обміну в суспільстві. Також за умови створення світової валюти на основі сувереної країни, дана держава може контролювати більшість фінансових ресурсів інших країн. Під час інфляції країнам-користувачам необхідно буде також оплачувати додаткову емісію. Наступною функцією є забезпечення нормального рівня життя учасників системи, іншими словами виконувати соціальну роль. А саме проводити необхідний перерозподіл для зменшення ресурсів у багатих та забезпечення необхідних ресурсів бідним, іншими словами створення якомога більшого прошарку середнього класу. Так як за останніми дослідженнями це було одним з необхідних факторів для успішного та швидкого розвитку соціуму в багатьох сферах. Тим самим зменшуючи владу вищих верств населення, що також зменшить їх можливий вплив на майбутню систему та створить можливість отримання високих посад саме тим в кого будуть найкращі навички. Тим самим надаючи енергію механізму соціального руху, коли людина з-за допомогою своїх талантів та праці може отримати високі посади.

Проте, звісно найбільше зміниться вже існуюча валютна система та його регулювання. На даному етапі розвитку встановлені валютні блоки. Валютні блоки – регіональні валютні угруповання, які вступили в жорстку конкуренцію між собою [2]. Це можна назвати одним з етапів. На даних прикладах можливо проаналізувати

сьогоднішні проблеми та захисти їх від них. Перш за все таким чином. На сучасному етапі розвитку міжнародної економіки основними інструментами регулювання валюти в системі є: контроль за пропозицією грошей в системі; зміни в витрат, оподаткування операцій та облікова. Так як одним з найбільш наглядних та досліджених прикладів створення єдиної валютної системи це євро, тому її було взято за основу для дослідження можливих наслідків створення єдиної світової валютної системи та методи його ефективного регулювання. Розглядаючи сучасні проблеми країн емітентів тому.

Отже можна вважати, що наступним етапом розвитку сучасної валютної системи під постійним впливом глобалізації, відбудеться ще одна еволюція. Розвиток комп'ютерних технологій дають змогу створити новітні інструменти для обміну ресурсами, проте з використанням нового постає необхідність в удосконалення систем регулювання. Сьогодні постає питання про створення єдиної світової валюти для всіх країн. З-за допомогою неї будуть покращені фінансові системи та зменшення волатильності валют. Також створення нової валютної системи спровокують різкі зміни в методиці регулювання. Хоча ядро методів контролю та регулювання буде не сильно мінятися через те, що він продемонстрував свою ефективність за довгі роки використання, проте все інше, під впливом цифровізації та удосконалення штучного інтелекту призведе до значних змін в системі валютного регулювання. Також через створення такої унікальної речі як єдина валютна система, що не буде контролюватись однією чи невеликою групою країн необхідно створити умови для незалежності від впливів вже існуючих систем.

Список використаних джерел

1. Міжнародні фінанси [Текст] : навчальний посібник / [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Макаренка та д-ра екон. наук, доц. І. І. Д'яконової. – Київ : «Центр учбової літератури», 2012. – 548 с.
2. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. - 2-ге вид., перероб. й доп. - К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. - 305 с.